DENG

AYLIK SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

YIL : 2 SAYI : 12 MAYIS – HAZİRAN 1991 FİYATI 5000 TL. (KDV DAHİL)

www.kurdi.org

DENG

AYLIK SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

Süreç İnşaat Turizm Yayıncılık Ticaret Limited Şirketi
Adına Sahibi
Hikmet ÇETİN

SORUMLU YAZIİŞLERİ MÜDÜRÜ
Kamil ERMİŞ

HUKUK MÜŞAVİRLERİ
Ercan KANAR - Eren KESKİN
Kamber SOYPAK

YAZIŞMA ADRESİ
Atatürk Bulvarı Emlak Bankası Apt.
B. Blok No: 146 Kat: 7 Daire: 28
Aksaray - İSTANBUL
TEL: 513 23 56 FAX: 513 87 36

DİYARBAKIR İRTİBAT BÜROSU
Mazhar KARA
İnönü Cad. Karaman İşhanı Kat: 2 No: 13
DİYARBAKIR
TEL - FAX: 136 63

ANKARA İRTİBAT BÜROSU
ZİYA KÖSEOĞLU
Necatibey Cad. Top İşhanı No: 40/17
Sıhhiye/ANKARA
Tel: 229 93 54

VAN İRTİBAT BÜROSU
Seyfettin KIZILYILDIZ
Kazım Karabekir Cad.
Zafer Matbaası üstü No: 28
VAN

AVRUPA TEMSİLCİSİ
N. KESEN
Postfach 1541 5040 Brühl 1
F. ALMANYA

BANKA HESAP NO
Hikmet Çetin adına
Türkiye İş Bankası Aksaray Şb.
Yurtiçi: 938204 nolu cari hesap
Yurtdışı: 30100 - 7464 nolu
Döviz Tevdiat Hesabı

ABONE KOŞULLARI
Yıllık: 50.000 TL. **Altı Aylık:** 25.000 TL.
Avrupa: 60 DM. **ABD:** 40 Dolar
Avustralya: 45 Avustralya Doları

İLAN TARİFESİ
Arka Kapak: 600.000 TL. İç Kapak: 450.000 TL.
İç Sayfalar: 300.000 TL.
Yarım Sayfa: 150.000 TL. 1/4 Sayfa: 75.000 TL.
Baskı: Baran Ofset

İÇİNDEKİLER

Deng'den Sunu 1

OLAYLAR ve GÖRÜŞLER

Biten Savaş-Başlayan Savaş
Kemal BURKAY 2-13

Emperyalist Siyonist Planlar mı,
Bağdat Borazanlığı mı?
A. TAŞ 14-16

"Emperyalizmin Kürt Senaryoları", Sevr-Lozan
Tartışmaları ve Demokratik Tutum Üzerine
B. ŞİLAN 17-28

Türkiye'de "Reform"un ve Terör Yasası'nın İçyüzü
A. REŞİT 29-31

ARAŞTIRMA-İNCELEME-BELGE

Resmi İdeolojinin Sunduğu Gerçekler
Kürt Ulusal Demokratik Hareketleri - II-
Nesimi FIRATLI 32-38

RÖPORTAJ

Halkın Emek Partisi Genel Sekreteri
İbrahim AKSOY ile Röportaj 39-42

GÜNCEL GELİŞMELER - HABER - YORUM

Kürdistan'da Yaşanan İnsanlık
Trajedisi Durdurulmalıdır
Kemal DEMİR 43-47

Kürt Sorunu Federal Alman Parlamentosu'nun
Özel Oturumunda Görüşüldü 48-50

Kürt Halkı Tüm Baskı, Terör ve Sindirme
Operasyonlarına Karşı Direniyor 51-52

Siirt Belediyesine Baskın ve
Mela SAHİL ile röportaj 53-54

KÜLTÜR SANAT/ÇAND Û HUNER

Dersên Zmanê Kurdi
BARAN 55-56

Gur, Ruvi û Wekhevi
Bavê ŞİRİN 57-58

"Mem û Zin"in Kürt Edebiyatındaki Yeri
Cemal TAŞ 59-62

Nıfır (Beddua) 63

Helbest (Şiir) 64

www.arsivekurdi.org

DENG'den SUNU

Merhaba,

Elimizde olmayan nedenlerle gecikmeli de olsa yeniden siz sayın okurlarımızla birlikte olmanın sevincini yaşıyoruz.

TC'nin bir süreden beridir "reform" ve demokratikleşme palavralarıyla kamuoyunun gündemini istediği gibi yönlendirme çabalarının sonuç vermeyeceği açık bir şekilde görülmüştür. Egemenler her dönemde olduğu gibi yine zor durumda kalınca, düzenlerini sürdürebilmek için demokrasi savunucusu pozlarına büründüler. Ancak onların bu söylemlerinde ciddi olmadıklarını gelişmeler açık bir şekilde kanıtladı.

Önce düşünce "suçlarıyla" ilgili TCK'nın 141, 142 ve 163. maddelerini kaldırarak herkesin düşüncesini özgürce ifade edebileceği yaygarasını kopardılar. Ardından kaldırılan bu yasa maddelerinin yerine "af" paravanını da kullanarak Terör Yasasını çıkardılar. Özünde devlet terörünü yasallaştırma girişimi olan 3713 sayılı "Terörle Mücadele Kanunu"nun, Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesinin ivme kazandığı ve Kürt sorununun dünya kamuoyunun gündemine girdiği bir dönemde alelacele çıkarılması TC'nin gerçek niyetinin ne olduğunun anlaşılmasına yetiyor.

Bu yasa bir bütün olarak Kürt ve Türk halklarının ulusal-toplumsal muhalefetinin en acımasız bir şekilde bastırılması girişimidir. Dergimizin bu sayısında bir makale ile yasaya ilişkin düşüncelerimizi sunduğumuzdan, anti-demokratik ve baskıcı bir öze sahip olan yasanın özel olarak basın ile ilgili yaptırımlarına dikkat çekmek isteriz. Böylesi bir yasanın yaptırımlarının katılığının farkında olarak hiçbir taviz vermeden, bu yasanın bile bizim haklı mücadelemizi engelleyeceğini belirtmek isteriz.

"Terörle Mücadele Kanunu" çıkar çıkmaz basın ve toplumsal muhalefete yönelik baskıcı uygulamalar alabildiğince vahşi yöntemlerle geliştirildi.

Dergimizin 11. sayısı "Terörle Mücadele Kanunu" çıkmadan önce basılmasına rağmen DGM savcısı, önce DENG hakkında 312 sayılı yasaya muhalefetten toplatma kararı çıkardı. Ardından dergimizin Sahibi ve Yazışleri Müdürü hakkında 3713 sayılı "Terörle Mücadele Kanunu"na muhalefetten davalar açıldı.

Öte yandan çeşitli sosyalist ve ilerici yayın organları, yayınevleri dahil bu korkunç yasanın kendilerine dayatmış olduğu baskıcı uygulamaların şokunu atlatmaya çalışırken; Terör Yasası, Kurtuluş Gazetesinin yayınlamış olduğu bir özel sayıdan dolayı gazetenin Yazışleri Müdürü Cemal TURAN'ın tutuklanmasına neden oldu.

Bu yasa, Kürt sorunuyla ilgili her türlü barışçıl ve demokratik istemi bile "terör" suçu diye sınıflandırmaktadır.

Halkımızın meşru ve haklı taleplerini dile getiren DENG dergisi 1. sayısından beri izlemiş olduğu açık ve net politikasını sürdürme kararlılığındadır. TC'nin yeni yasalarının bu kararlılığımızı engelleyemeyeceğini vurgulamak istiyoruz. Biz halkımızdan aldığımız güçle haklı mücadelemizi sürdüreceğimize ve tüm güçlükleri aşacağımıza inanıyoruz.

DENG Dergisi yine oto-sansürsüz ve tabuların üzerine yürüyerek, halkımızın her alandaki istemlerini haykıracaktır.

Dergimizin bu sayısında PSKT (Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi) Genel Sekreteri Kemal BURKAY'ın Riya Azadi'nin 139. sayısında yayınlanan "Biten Savaş-Başlayan Savaş" başlıklı yazısını, Irak'taki Kürt halkına yönelik soykırıma ve gelişmelere dikkat çektiği için yayınlamayı uygun bulduk.

Yine aynı gelişmelerle ilgili olarak 2000'e Doğru çevresinin bilinen anlayışının bir uzantısı olan "Anti-Emperyalist" görünümlü, Saddam yanlısı tavrını sergileyen yazarımız A. TAŞ'ın "Emperyalist Siyonist Planlar mı, Bağdat Borazanlığı mı?" başlıklı yazısı, aynı görüşlerin paralelinde seyreden muhalif çevre ve köşe yazarlarına yönelik B. ŞİLAN imzalı "Emperyalizmin Kürt Senaryoları, Sevr-Lozan ve Demokratik Tutum Üzerine" başlıklı yazının siz değerli okurlarımızın mücadele perspektifine katkıda bulunacağını umuyoruz.

A. REŞİT'in "Türkiye'de 'Reform'un ve Terör Yasasının İçyüzü" başlıklı yazısında Devlet terörünün hangi manevralarla yaygınlaştırıldığını görmek mümkün.

Araştırma-İnceleme-Belge bölümünde bir önceki sayımızda sunduğumuz Nesimi Fıratlı'nın "Resmi İdeolojinin Sunduğu Gerçekler, Kürt Ulusal Demokratik Hareketleri" araştırmasının II. bölümü,

Röportaj bölümünde Halkın Emek Partisi Genel Sekreteri İbrahim Aksoy ile yaptığımız röportaj,

Güncel Gelişmeler-Haber-Yorum bölümünde Kürt halkının değişik alanlarda karşı karşıya bulunduğu soykırım-baskı ve törör uygulamalarını ilgi ile takip edeceğinizi umuyoruz.

Kültür-Sanat bölümünde her sayıda olduğu gibi Kürt dilini, Kürt kültürünü, ve Edebiyatını geliştirici çalışmaları sergilemeyi görev bildik.

Yeni bir sayıda buluşmak dileğiyle sevgiler, saygılar.

DENG

www.kurdishstudies.org

BİTEN SAVAŞ - BAŞLAYAN SAVAŞ

• Kemal Burkay

Körfezde kara savaşı kısa sürdü. Müttefikler'in 23 Şubat günü başlattıkları kara saldırısı 28 Şubat günü Irak'ın hezimeti ve ateşkesle sonuçlandı.

Saddam sözde bir kara savaşına güvenmekte ve Müttefikler'e meydan okumaktaydı. Gerçi bu övünme ve meydan okumaların temelsiz olduğu önceden de belliydi. Irak, hava savaşında daha baştan devre dışı kalınca, ABD ve yandaşları Irak üstünde, kendi evlerinde gibi dolaşıp hem haberleşme ve ulaşım ağını, bir bütün olarak ülkenin alt yapısını yerle bir ettiler, hem de askeri birlikleri, zırhlı araçları, savaş gemilerini hedef tahtası haline getirdiler ve Irak ordusuna büyük kayıplar verdirdiler.

Cehennemi bir bombardıman altında komuta merkezi ile bağlantılarını yitiren birlikler, birçoğu aç susuz kalan, morallerini yitiren, bu savaşın gereğine de Saddam'ın palavralarına da asla inanmamış olan askerler, ciddi hiçbir direniş göstermeden, çoğu yerde gönüllüce ve adeta haz duyarak teslim oldular. Bir fotoğrafçıyı, kendilerini teslim alması için zorlayan altı Irak askeri ile çamura saplanmış Amerikan jipini önce kurtarıp sonra ona teslim olan Irak tankının öyküleri herşeyi anlatmaya yetiyor.

Böylece Irak çabuk pes etti. Batılılar, böyle bir savaş için gülünç denebilecek kadar az bir kayıpla zafer elde ettiler. Amerikan kayıpları 90 civarında kalırken, Müttefikler'in toplam kaybı da bunun iki-üç katı kadar oldu. Aynı ABD Vietnam'da 47.000'den fazla kayıp vermişti..

Buna karşılık Irak ordusunun kaybı yaklaşık 100.000 ölü idi. Bir okadar da esir. Bombardımanlarda ölen onbinlerce sivil ve çok sayıda asker ve sivil yaralı ise bunun dışında.

Kara Savaşı Olmayabilirdi Ama Asıl Hedef "Kuveyt'in Kurtarılması"nın Ötesindeydi

Daha öncesi zafer üstüne bol bol palavra sıkan Saddam da, hiç kuşku yok, böylesi kısa bir hezimeti beklemese bile, ağır bir yenilgiye uğrayacağını bilmekteydi. O, 15 Ocak'ta başlayıp yaklaşık 40 gün süren hava bombardımanı sırasında ülkenin yerle bir olduğunu, ve ordusunun eridiğini gördü. Bu nedenle, daha önce ne pahasına olursa olsun Kuveyt'den çekilmeyeceğini, "onurlu bir ölümü" göze aldığını ileri süren Saddam, kara savaşının yaklaştığını fark eder etmez, çark ederek Kuveyt'den çekileceğini söyledi. Önce şartlar ileri sürerken, ardından bu şartları da bir bir rafa kaldırdı. Bu, yaklaşan sonu fark eden Saddam'ın, ordusunu ve kellesini kurtarma, zararın burasından dönme girişimiydi.

Ne var ki bu, ne Müttefikler'in, ne de gizli müttefik İsrail'in işine gelmekteydi. ABD ve öteki Batılı yandaşları, Suudi Arabistan, Kuveyt ve öteki Körfez emirlikleri, Saddam'ı bu haliyle, gücünün önemli bir bölümünü koruyor olarak bırakmak istemediler. Bu onun Körfez bölgesi, dolayısiyle petrol üzerindeki tehdidinin sürmesi olurdu. Saddam bugün taktik olarak geri çekilse bile, yarın kaldığı yerden devam edebilirdi. İsrail ise, en başta Irak'ın elindeki uzun menzilli füze sisteminin, kimyasal ve biyolojik silahların ve bunların yapımında kullanılan tesislerin, bunun yanısıra, nükleer silah yapımına yönelik tesislerin yok edilmesini istemekteydi. Ve Ortadoğu politikalarında genel olarak sözkonusu olduğu gibi, bu kez de, ABD politikasının belirlenmesinde İsrail'in rolü büyük oldu.

Bu nedenle, müttefikler, savaş nedeninin ve Birleşmiş Milletler kararının Kuveyt'i kurtarmaya yönelik olduğuna, Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesiyle bu amaca ulaşılacağına aldırmaksızın savaşa devam kararı verdiler.

Kara savaşı öncesi Gorbaçov'un ısrarlı ateşkes girişimi de para etmedi, hatta Başkan Bush'ta rahatsızlık yarattı. Bush, bu tür önerilere muhatap olmamak için Camp David'deki tatil evine çekildi ve kulaklarını ateşkes çağrılarına tıkadı.

Müttefikler kara savaşı ile belli hedefler koymuşlardı ve bunlara ulaştılar. Bu hedeflerden biri, avantajlı bir ateşkes için, kendi istemlerini Irak'a kabul ettirmek için, Irak topraklarının bir bölümünü ele geçirmekti. Bunu yaptılar. Fırat'a ulaştılar. El Nasıriye'den Basra'nın hemen güneyindeki Saffan'a kadar bütün Güney Irak'ı işgal ettiler.

Amaçlardan biri Saddam'ın ordusuna, zırhlı birliklerine ve seçkin Cumhuriyet Muhafızlarına daha da büyük kayıplar verdirmek,

böylece, geleceğe yönelik olarak Irak'ın bölgedeki askeri tehditini azaltmaktı. Kara savaşı sırasında bunu da yaptılar. Hatta, Kuveyt'den kaçan Irak birliklerini ve sivilleri Basra yolu üzerinde öylesine acımasızca bombaladılar ki bu yol bir insan ve araç mezarlığına dönüştü, onbinlerce kişi öldü.

Ancak, Irak ordusunun tam bir çöküşe uğradığı, artık önlerinde direnecek ciddi bir gücün kalmadığı bir anda Müttefikler, Bağdat'a yüz kilometre kala, beklenmedik bir biçimde savaşı durdurdular.

Müttefik kuvvetleri komutanı Schwarzkopf, daha sonra saldırıyı böyle bir anda durdurduğu, en azından Cumhuriyet Muhafızlarının bir bölümünün kuşatmadan kaçıp kurtulmasına izin verdiği için Başkan Bush'u eleştirdi. Ne var ki soruna askerce bakan, bir tazı içgüdüsüyle davranan, avının bir bölümünü yakalamasına izin verilmediği için hoşnutsuzluğunu dile getiren komutana karşılık, Bush ne yaptığını çok iyi bilmekteydi.

Müttefiklerin amacının, daha baştan, Irak'ı devlet olarak ortadan kaldırmak, ya da gücünü sıfıra indirmek olmadığını bilmek gerekir. Onlar Ortadoğu dengelerini gözettiler. Bu dengede, taşlardan birinin tümüyle ortadan kaldırılması dengeleri altüst eder. Oysa ne büyük güçler, ne de bölge devletleri bunu istemiyor.

Müttefikler kendilerine gerekli ve yeterli olanı yaptılar. Onlar, Saddam'a bu ağır darbeleri indirdikten sonra, Bağdat'a kadar gidip Irak'ı tümüyle işgal etmeyi, meskûn bölgelere girmeyi (birzamanlar Beyrut'ta yaptıkları bu hatayı), hem askeri, hem de politik açıdan gereksiz ve sakıncalı buldular. Kolu kanadı kırılan bir Saddam, ateşkes için onların şart koştuğu tüm önerileri kabul etti. Bunlar arasında savaş tazminatı var. Uzun ve orta menzilli füze sistemlerini, kimyasal, biyolojik ve benzeri kitlesel kırım silahlarını ve bunların yapımında kullanılan tesisleri yok etmek var. Ayrıca Irak'a yönelik ambargo -yiyecek, ilaç gibi bazı istisnaların dışında- esas olarak devam ediyor.

Bu da gerçekte Irak'ın teslim olmasından başka birşey değil.

Müttefikler Irak'ı tümden ordusuz bırakmadılar. Bunu istemediler. Daha sonraki gelişmelerin de gösterdiği gibi, onlar, Saddam'ı sevmeseler bile, Bağdat yönetimini ayakta tutmayı tercih ettiler. Saddam'ı başka biriyle değiştirmek içinse kendilerine uygun adayı ve zamanı bekliyorlar.

Şii Ve Kürt Ayaklanması Niçin Desteklenmedi?

Saddam'ın ordusu dağılıp moral çöküntüsü içinde çekilirken, Irak'ta, savaştan Baas rejiminin teröründen bıkan kitleler yer yer ayaklandılar. Güney'de Şiiler birçok kentte Baas yönetimini devirdiler. Bunu kuzeyde, Kürdistan kentlerindeki ayaklanmalar izledi.

Aynı günlerde, içinde Kürdistan Cephesi'nin, Şii liderlerin ve Saddam'ın terör rejimine karşı muhalefet eden öteki güçlerin yeraldığı 17 örgüt Lübnan'da toplantılar yaparak Saddam yönetimini devirme ve Irak'ta demokratik bir rejim kurma hazırlıkları yapmaktaydı.

Ancak, sözkonusu başkaldırı ve muhalefetin girişimi hiç de Müttefikler'den beklenen desteği görmedi. Aksine, dünya kamuoyu, Saddam'ın birliklerini toparlayıp bu başkaldırıları peşpeşe, kanlı şekilde ezişini, Müttefikler'in ise bunu önlemek ellerindeyken hiçbir şey yapmadıklarını, aksine, ayaklanmayı bastırması için Saddam'a yeşil ışık yaktıklarını ve destek olduklarını hayretle izledi.

Irak'ta ateşkes sonrası yaşanan acı olaylar, uluslararası politikaya, özellikle de ne yaptıklarını çok iyi bilen büyük güçlerin politikasına yön veren etkenlerin duygular, ya da moral değerler değil, çıkarlar olduğunu bir kez daha gösterdi.

Müttefikler kriz ve savaş boyunca Saddam karşıtı yoğun bir propaganda estirdiler. Onun kötülüklerini, canavarlıklarını kanıtlamak, kendi eylemlerini haklı göstermek için olmadık şeyler yaptılar; sorunu adeta kişileştirdiler. Hatta Başkan Bush Saddam'ın düşürülmesi, öldürülmesi için Irak halkına açık çağrı bile yaptı.

Bunlar kriz ve savaş dönemi için doğaldı. Müttefikler kamuoyu desteği kazanmak, karşı tarafı zayıf düşürmek için propaganda yapmaktaydılar. O dönemde Irak halkının Saddam'a karşı ayaklanması ABD ve müttefiklerinin işine yarardı; Müttefikler az kayıp verir ve daha kolay zafere ulaşırdı.

Oysa kara savaşı durumu değiştirdi. Müttefikler isteklerine ulaştılar. Kötü adamı artık kendilerine kötülük yapamaz hale getirdiler. Mart başında tümüyle yeni bir durum sözkonusuydu.

Bu aşamada bile müttefikler Saddam'ı düşürmeyi tercih ederlerdi elbet. Ama yerine güven duyacakları birini geçirmek koşuluyla. Bu ise, bir şii yönetim veya Kürtlerin de söz sahibi olacağı demokratik bir yönetim değildi. Olsa olsa Suudi Arabistan'a ve onun batılı dostlarına güven verecek bir generalin bir darbe ile Bağdat'ta yönetimi devr almasıydı. Suudi Arabistan'daki mülteci Irak'lı generaller de çoktan beri bu tür görevler için hazırlanmaktaydı. Yine bu ülkeden yayın yapan "Hür Irak Radyosu", ateşkesle birlikte Saddam'ı devirme "başına bir kurşun sıkma" çağrılarına hız verdi. Ama olaylar başka türlü gelişti. Bağdat'ta darbe olmadı; güneyde şiiler, kuzeyde Kürtler ayaklandı. Bizzat Bağdat'ta halk kaynaşma içindeydi ve Irak halkı belli bir destek görse, tümden ayaklanıp Saddam zorbasını ve onun yıllardır işleyen acımasız terör çarkını dağıtabilirdi.

Ne var ki Müttefiklerin istediği bu değildi. Bu nedenle de destek değil, köstek oldular. Bu da Saddam'ın işini kolaylaştırdı. Savaş boyunca çatışmaya sokmadığı, sı-

ğınaklarda koruduğu Cumhuriyet Muhafızları başta olmak üzere, ordusunun diri kalan bölümünü, zırhlı birliklerini direnen kentlerin, sivil halkın üzerine sürdü ve yeni, acımasız bir katliam yaptı.

Müttefikler şii hareketini desteklemediler; çünkü İran benzeri radikal bir islami hareketin Irak'ta da egemen olmasından korktular. Bu ne ABD'nin ve öteki batılıların, ne İsrail'in, ne de Suudi Arabistan ve bazı diğer tutucu Körfez ülkelerinin işine gelmezdi. Böyle bir yönetimin Iran'ın denetiminde olacağını ve böylece İran'ın bölgedeki gücünün, nüfuzunun ve tehdidinin daha da artacağını düşündüler. Bu ise onlara, ortadan kaldırdıkları tehlikeden çok daha büyük bir tehlike olarak göründü.

Kürt ayaklanması konusunda da müttefiklerin tutumu farklı olmadı. Kürtlerin Irak'ın kuzeyinde, federasyon veya geniş bir otonomi biçiminde de olsa, etkin bir güç olmasını ne Suriye, ne Türkiye, hatta ne de İran istemekte. Öteki Arap ülkelerinin tutumu da farklı değil. Onlar da Bağdat rejimine veya Saddam'a ne denli karşı olsalar da, Arap şovenizmini ve Kürt karşıtı politikayı paylaşıyorlar. 15 Nisan tarihli Newsweek dergisi, üst rütbeli bir Mısır'lı subayın şu sözlerini naklediyor:

"Kahire, bölünmüş bir Irak'tansa, zayıflatılmış bir Saddam'ın iktidarını tercih eder. Biz güçlü ve etkili bir Kürt hareketi istemiyoruz."

Batılılara gelince, bağımsız, federal, ya da otonom bir Kürt varlığı onların herhangi bir çıkarına ters düşmese bile, onlar, Kürtler yüzünden başlarını ağırtmak istemezler. ABD ve diğer batılılar Türkiye'yi, Suriye'yi, Mısır'ı, Suudi Arabistan'ı ve öteki bölge devletlerini küstürmeyi göze almazlar. Irak Kürtleri bugüne kadar Irak çerçevesi içinde otonomiden öte bir istemi dile getirmemiş oldukları halde, ABD ve İngiliz devlet adamlarının, nerdeyse günde birkaç kez, sanki onların üstüne vazifeymiş gibi, "Irak'ın bütünlüğünün korunmasından yanayız. Bir Kürt devletinin kurulmasına karşıyız" demelerinin nedeni de buydu. Bu teminatlar, kutsal ittifakın bölge unsurlarını rahatlatmak içindi.

Ayrıca Körfez'deki Arap yönetimleri, bu Ortaçağ kalıntısı şeyh ve kral aileleri, Irak'ta demokratik bir rejimin işbaşına gelmesinden, kendi halklarına emsal olur diye, fena halde ürkmektedirler. Bu bölgede demokratik bir Arap rejimi onların korkulu rüyasıdır.

Kendi ülkelerinde demokrasiye pek tutkun Batılılar içinse, bir Asya, Afrika ülkesinde demokrasinin varlığı ya da yokluğu dert değildir. Onlar çıkarlarına güvence olacak yönetim hangisi ise onu tercih edeceklerdir. Bu, Ortaçağ türü bir monarşi, bir askeri diktatörlük, hatta faşist rejim, ya da Filipin tipi demokrasi olabilir.

Müttefikler'in şu aşamada Bağdat'ta Saddam yönetimini tercih etmelerinin diğer bir önemli nedeni daha var: bu da alacaklarını kolay tahsil etmek içindir. Onlar, savaştan doğan zararlarının ödenmesini Saddam'a kabul ettirdiler. Kuveyt'in yıkımından ve savaş harcamalarından oluşan bu tazminat ise dev bir yekun tutuyor. Bunun için Irak'ın petrolleri bir süre Kuveyt, ABD, İngiltere ve ötekiler için işleyecek. Gerek Irak sözkonusu savaş tazminatını ödeyinceye, gerekse kendisine kabul ettirilen öteki koşulları (füze sistemlerinin, kimyasal ve biyolojik silahların ve bunların yapımına yönelik tesislerin yokedilmesi vb.) yerine getirinceye kadar da ambargo sürecek. Ama Bağdat'ta Saddam'ın yerine halka dayanan bir yönetim geçseydi bütün bunlara güçlükler çıkabilirdi. Irak'ı bu ölçüde haraca bağlama, baskıları sürdürme uluslararası kamuoyunda hoş karşılanmayabilirdi. Oysa sicili bozuk ve bir şamar oğlanına dönmüş Saddam'a kimse acımaz.

Müttefikler'in üst düzeyde sözcüleri, Başkan Bush da dahil, birkaç kez, "Saddam bu yılın sonuna kadar ancak dayanır" diyerek açık süre koydular. Bu ilginçtir ve bir zamanlamayı gösteriyor. Bazı yaptırımlar için konan süre zaten iki aydır. Savaş tazminatı için de herhalde bu sürenin yeteceğini, en azından bu işin o zamana kadar bir düzene gireceğini düşünüyorlar..

İşte tüm bu nedenlerle, petrol için giriştikleri Körfez seferini kolay ve "parlak" bir zaferle sona erdiren Batılılar ve onların bölgedeki müttefikleri, bir süre için de olsa Saddam'ı ayakta tutmayı, onun ülkedeki Şii ve Kürt ayaklanmasını bastırmasına kolaylık göstermeyi uygun buldular. Düne kadar Saddam'ın aleyhine işleyen Batı'nın propaganda makinası, birdenbire yön değiştirdi. Irak'ta iç savaşın en kritik günlerinde ve daha durum belli değilken, ayaklanmacıların başarı şansı olmadığını, Saddam'a bağlı güçlerin ayaklanmayı bastırmakta olduğunu ileri sürdüler. ABD, Irak'ın içişlerine karıştığı, ayaklananlara yardım ettiği gerekçesiyle İran'ı uyardı. Ateşkes kararında Irak'ın ancak sivil amaçlarla helikopter kullanabileceği belirtilmişken, helikopterlerin ayaklanmayı bastırmakta yoğun biçimde kullanılmasına göz yumuldu. Müttefikler, Saddam'ın giriştiği katliam karşısında kıllarını bile kıpırdatmadılar.

Ancak, iş bir soykırım derecesine varıp dünya kamuoyu sert ve yoğun tepki gösterince durum değişti; sözde insanlıklarını hatırladılar ve birşeyler yapma gereğini duydular.

İnsan Değil, Petrol..

Irak ordusu Kürtlere karşı katliam yaptığında George Bush Florida'da golf oynamakta, balık tutmaktaydı. Irak'taki katliamı ve kendi sorumluluklarını hatırlatan gazetecilere, "Kürtler için çok üzülüyorum," derken yüzü hiç de üzülen birinin yüzüne benzemiyordu. Son derece neşeliydi ve diş-

leri parlıyordu. Sonra da, "Irak'ın içişlerine karışmam," diye kestirip atıyordu. Irak halkını ayaklanmaya çağırdığını hatırlatanlara, "ben kimseye yardım sözü vermedim," diyor ve ekliyordu:

"Amerikan askerlerinin yaşamı Irak iç savaşına karıştırılmayacak kadar değerlidir!"

1975'lerin ünlü politikacısı ve Kürtlerin kaderi üzerinde kötü oynamış olan alçak Kissinger de, George Bush'un politikasını gerçekçi ve doğru buluyor, "Irak iç savaşı ile işimiz yok" diyordu.

Bütün bunlar, iki-üç milyon dolayında Kürt, Saddam'ın kitlesel kırımından kaçıp yollara düşmüşken, dağ başlarında açlıktan, susuzluktan ve soğuktan kırılırken, yani bir halka karşı soykırım işlenirken söyleniyordu.

Olup bitenlerden ABD'nin ve müttefiklerinin sorumlu olmadığı, sözkonusu olayların Irak'ın içişi olduğu biçimindeki iddiaların ise gerçekler karşısında ciddiye alınır yanı yoktur.

Bir kez Irak'taki ayaklanmanın kendisi savaşın ürünüdür. Körfez savaşı bölgedeki dengeleri sarstı, Saddam'ın zulmünden, savaş macerasından, yıkımdan bıkan kitleleri direnişe yöneltti. Eğer ABD ve yandaşları sabırlı davransalar, ekonomik ambargo ve diplomasi yoluyla sonuç almaya çalışsalardı işler bu noktaya varmazdı. Daha baştan savaşa karşı çıkanlar, körfezde yanan petrol kuyuları dahil, savaşın tüm bu yıkıcı sonuçlarını tahmin etmekte idiler.

Sözkonusu direniş çağrısı bizzat ABD başkanı Bush'tan geldi. Suudi Arabistan'dan Irak'a yönelik yayın yapan radyo bunu sürekli işledi.

Açık ki ABD ve yandaşları, Körfez'de başlattıkları savaşla, Irak'ta yolaçtıkları yıkımla ve Irak halklarını ayaklanmaya kışkırtmakla hem bu gelişmede birinci dereceden sorumlu idiler, hem de kendi sorumluluklarından kaçmaya çalıştılar, Arap ve Kürt halkının dramı karşısında seyirci kaldılar.

Diğer yandan, Kürt halkına karşı yürütülen kıyım ve neden olunan kitlesel göç tipik bir jenosid (soykırım) olayıdır. Böyle bir eylem insanlığa karşı suçtur. Birleşmiş Milletler'in 1948 yılında kabul ettiği Jenosid sözleşmesine göre, jenosid suçunu önlemek ve ilgili devleti cezalandırmak BM'in görevidir. BM'nin herbir üyesine düşen ise, böyle durumlarda örgütün organlarını, en başta Güvenlik Konseyini acil toplantıya çağırmak ve gerekli etkin, önleyici tedbirleri almaktır. BM jenosidi önlemek için silahlı güç de oluşturabilir ve bu onun görevidir. Bağımsız bir ülkeyi ilhak girişimi nasıl BM'in temel ilkelerini çiğnemekse ve suçsa, soykırım da öyle bir suçtur. Kuveyt için yapılanın Kürt halkını soykırımdan kurtarmak için de yapılması kadar doğal birşey olamaz.

Böyle bir eylemi Irak'ın içişi saymak ise, Birleşmiş Milletler sözleşmesinin verdiği görevlerden kaçmak, insanlık suçu karşısında seyirci kalmak ve katilin işini kolaylaştırmaktır. Sözde Kuveyt halkının özgürlüğü ve Kuveyt'in egemenliği için savaşanlar, Kürt halkının durumuna sıra gelince, bir tek askerimizin hayatını bile feda etmeyiz, dediler.

Gerçekte, belki herhangi bir askerlerinin hayatını bile feda etmeleri gerekmiyordu. Saddam Hüseyin zaten teslim durumundaydı. Ciddi bir uyarı bile onu frenleyebilirdi. Hatta, eğer müttefikler isteselerdi, Irak'ta bir iç savaşa gerek kalmadan bir uzlaşma ortamı doğabilir ve büyük ihtimalle Bağdat'a demokratik bir yönetim gelebilirdi. Ama açık ki bu seçenekler onların işine gelmedi; onlar bencil çıkarlarının gereğini yaptılar, zayıflatılmış Saddam diktatörlüğünü diğer seçeneklere tercih ettiler.

Ama bu tutum, aynı zamanda ABD yönetiminin maskesini de düşürdü, onun Körfez'de yüce özgürlük ilkeleri ve insan hakları için değil, ucuz petrol için savaştığını ortaya koydu. Ve onun, üç milyon Kürdün acısını dindirmek, yaşamını korumak için bir tek askerinin hayatını feda etmeyi göze almazken, ucuz petrol için pekala yüzbinlerce askerinin yaşamını tehlikeye attığını gösterdi.

Bush'un Amerikan askerinin hayatı üzerine çektiği nutuk, onun özgürlük, insan hakları vs. üzerine çektiği nutuklar kadar içtenlikten yoksundur ve hem Amerikan halkını, hem de bizzat Amerikan askerini kandırmak için söylenmiştir. Bush tekellerin çıkarı için askerini çöl savaşına sürdü, Irak'ın altını üstüne getirdi. Ve o dua etsin ki, bu savaş eğer insan kaybı bakımından kendisine ucuza patladıysa, bu tümüyle Saddam Hüseyin sayesindedir. Irak'ın Arap ve Kürt halkı bu acımasız terör rejimine karşı öylesine nefretle dolu ve savaştan öylesine bıkmıştı ki savaşmadı, teslim oldu. Bu, ABD ve müttefikleri için, savaşmadan kazandıkları bir savaş oldu..

Saddam Bir Katil mi Yoksa Anti-Emperyalist Kahraman mı?

Son gelişmeler, Körfez krizi sırasında anti-emperyalizm adına Saddam'a ilericilik sıfatları biçen, onu desteklemeyi doğru tavır sayan sözde sol çevrelerin de, gerçekte iğrenç ve kanlı bir rejime arka çıktıklarını ortaya koydu.

Elbet Saddam yönetiminin Irak'ın Kürt ve Arap halklarına karşı ilk kanlı kırımı bu değil. Bu zorbanın cinayet listesi kabarıktır ve Körfez krizi sırasında anti-emperyalizm adına kendisini destekleyenler dahil, herkesçe bilinecek kadar ünlüdür. 1988'deki Halepçe katliamını hatırlamak yeter.

Ama bazı kişiler ve çevreler çelişki dehasıdırlar ve kafalarındaki kalıplara tutsaktırlar. Bunlara göre Saddam emperyalizme kafa tutmuştur ve bu kadarı onu desteklemek için yeterlidir.

Oysa Saddam'ın emperyalizme hangi amaçla kafa tuttuğu da

önemlidir. Devlet başkanlığını mafiya babalığı ile birleştirmiş uyuşturucu taciri Noriyega da emperyalizme kafa tutmuştu! Devrimcilerin ve ilerici insanların, herhangi bir emperyalist, sömürgeci ve tutucu yönetime ters düştü diye, hertürden hırsıza, uğursuza, katile ya da ırz düşmanına ilerici bir rol yükleyip onları desteklemeleri gerekmez. Anti emperyalist mücadeleyi böylesi kaba kalıplara sokanlar kendilerini çok kötü durumlara düşürürler. Körfez savaşı sırasında Saddam'dan yana çıkanlar öyle yaptılar.

Kimileri ise, Kürt hareketini Körfez savaşında ABD'den yana çıkmakla, ondan kurtuluş beklemekle ve onun tarafından aldatılmakla suçladılar.

Kürt hareketi içinde çok sayıda örgüt ve kişi var. Saddam'a karşı savaştığı için ABD'den yana çıkanlar ve ondan kurtuluş bekleyip umduklarını bulamıyanlar olabilir. Böyleleri her ülkede, her dönemde vardırlar. Ama Kürt hareketi için böyle bir genelleme yapmak, onu toptan suçlamak haksızlık ve gerçekleri çarpıtmak olur.

Örneğin Partimiz bu savaşta ABD'nin ve yandaşlarının niyet ve amaçlarını daha baştan açık biçimde belirtti, yurtsever güçleri uyardı, savaşa karşı çıktı. Ama Saddam zorbasından, onun halk düşmanı rejiminden de yana olmadık. Bu savaşta tarafsız kaldık. Savaşın bölgeye, dünyaya ve en başta da Kürt halkına verebileceği büyük zararlara işaret ettik. Gelişmeler ne yazık ki, bu tespitleri doğru çıkardı. Sekiz yıllık Irak-İran savaşında olduğu gibi, bu kez de faturanın büyük bölümünü jenosid'le karşı karşıya kalan Kürt halkı ödemektedir.

Partimizin içinde yeraldığı Kürdistan Kurtuluş Hareketi'nin (TEVGER) savaşa ilişkin tutumu da yukardaki gibi oldu.

Irak Kürt halkımızın meşru temsilcisi Irak Kürdistanı Cephesi de, yıllardır zorba ve aşağılık Saddam rejimine karşı savaştığı halde, Körfez savaşı sırasında tarafsız kaldı. Cephe'nin sözcüleri çeşitli zamanlarda yaptıkları açıklamalarda, "Bu bizim savaşımız değil, niçin taraf olalım," dediler. Nitekim kriz ve savaş süresince Kürtler kendi mevzilerini sağlamlaştırmakla birlikte, çatışmalara girmediler.

Ama kimileri, Talabani'nin ve öteki bazı Kürt liderlerin Amerika gezisini, Ankara görüşmesini ve benzer diyalogları "emperyalizme bağımlılığa" kanıt göstermektedirler. Bunlar gülünç, gayri ciddi iddialardır. Eğer politik cehalet değilse, düpedüz kötü niyetli yakıştırmalardır. Şimdi, şu şoven, Kürt düşmanlığıyla ünlü, iflah olmaz Türk burjuva basınının tüm sözcüleri, devletlerinin emperyalizmin kuyruğunda ve güdümünde sürüklendiğine, onun şemsiyesi altında yaşadığına ve kendilerinin de yıllardır bu düzenin ve bu ilişkilerin gönüllü savunuculuğunu yaptıklarına bakmaksızın, sorunlarını dünya kamuoyuna anlatmaya çalıştıkları, ilgi ve destek istedikleri için Kürt hareketini karalıyor ve başkalarına anti-emperyalizm dersleri veriyorlar. İşin ilginci, kimi sol ve ilerici çevrelerin de "anti-emperyalizm" adına bu koroya katılmalarıdır.

Bu ucuz suçlamacılık hoş değil. Gözleri gerçeklere, hayatın gereklerine kapayarak, üstelik olan biteni çarpıtarak, ezberlenmiş formüller ve hazır kalıplarla devrimcilik yapılamaz. Emperyalizme karşı mücadele de böyle yürütülemez.

Bu kişiler böyle yapmakla, bilerek ya da bilmeyerek aşağılık bir zorbaya, bir halk düşmanına arka çıktılar. Saddam'a gelince, o emperyalizme kafa tutan bir kahramandan çok, onun tarafından kullanılan bir kukladır.

O, 1980 yılında İran'a saldırırken düpedüz emperyalistlerin oyun ve kışkırtmasına geldi. Bu işte en büyük rolü CIA oynadı. ABD böylece hem İran'dan öc aldı, hem, Sovyet dostu olarak gördüğü Irak'ı zayıflattı. Halkları çatıştırmanın ustası ve tiryakisi olan Kissinger tilkisi, bu savaşla ilgili olarak, "mümkün olduğunca uzun sürmeli, hiçbir taraf yenmemeli, her iki taraf da yenilmeli!" demişti. Nitekim Batılılar bu savaşı uzattıkça uzattılar, iki tarafa ve tüm bölgeye bol bol silah sattılar.

Saddam'ı Kuveyt'in işgaline teşvik eden gücün ise bizzat ABD olduğu, buna Bağdat elçisi vasıtasıyla göz kırptığı artık bir sır değil. Bunda da anlaşılmayacak birşey yok. Saddam gereğinden çok güçlenmişti. Petrol bölgesini, hele hele İsrail'i tehdit ediyordu. Onu bu maceraya yöneltip ardından da cezalandırmak, ustaca ve acımasızca oynanmış bir oyundu. Başkan Bush, Florida'da golf oynarken 32 dişini birden göstermekte ne kadar haklı!

Emperyalistler, yıllardır Irak'ın başına bela olan bu paranoyakla pek güzel oynadılar. Bütün bunları göremeyip Bay Saddam'ı bu iğrenç zorbayı kahramanlaştırmak ise, ancak kendi yarattıkları kalıplar içinde bunalmış, sağını solunu şaşırmış kişilerin işi olabilir. Böyle bir tutumun ilerici güçlere, bölge halklarına hiçbir yararı yoktur.

Ayaklanma Haklıydı ve Beklenen Birşeydi Ama Daha Sonra Olaylar Beklenmedik Yönde Gelişti

Savaşın getirdiği yenilgi ve yıkıntı ortamında Irak'ta halkın rejime karşı ayaklanması bir sürpriz olmadı. Bu beklenen birşeydi. Yıllardır Kürt halkını ve kendisine karşı çıkan öteki muhalefet güçlerini acımasızca ezen, ülkeyi bir savaştan ötekine sürükleyen bu maceracı terörist rejim zayıflamış, ordusu önemli darbeler yemiş ve yer yer dağılmış, kitlelerin nefreti ise artmıştı. Bunlar ayaklanma için uygun nesnel koşullardı. Ateşkes sonrası Irak'ın güneyinde ve kuzeyde Kürdistan'da patlak veren ayaklanma işte bu nesnel durumdan kaynaklandı. Rejimi devirmek

Irak'ın Arap ve Kürt halklarının çıkarınaydı. Onlar özgürlük ve demokrasi için ayaklandılar. Öyleki hem güneyde hem Kürdistan'da başlangıçta herhangi bir örgütlü gücün çağrısı ya da yönlendirmesi olmaksızın, kitleler kendiliğinden ayağa kalktı. Kürdistan'da, örneğin ilk ayaklanmaya sahne olan Erbil kentinde kentin yönetimini ele geçirenler, Saddam'ın Kürt ulusal hareketine karşı örgütlediği, halk dilinde "caş" olarak nitelenen Kürt asıllı paramiliter güçlerdi.

Sözkonusu halk ayaklanmasını, kimilerinin yaptığı gibi, başlıca dış etkenlere, ABD'nin veya bir tüm olarak müttefiklerin çağrı ve kışkırtmalarına bağlamak yanlış olur. Nesnel durum uygun düşmese, kitleler istemese hiçbir dış çağrı ya da kışkırtma bunu yaratamazdı. Ama Müttefikler'in Irak'ta bulunuşunun ve yaptıkları çağrıların ayaklanan halka cesaret verdiği ve olayların patlak vermesine katkıda bulunduğu da gerçektir.

Gerek olayların bizzat savaş durumunun ürünü olması, gerekse bu çağrılar, Müttefikler'i hukuki ve moral anlamda sorumlu kılar. Onlar, "bu Irak'ın içişidir," diyemezler, bu doğru. Ancak buna bakarak sözkonusu halk ayaklanmasını emperyalizmin bir oyunu gibi göstermek, ya da, ayaklanan halk için "Amerika'nın oyununa geldiler, aldatıldılar," demek, pek yüzeysel ve yanlış bir yorum olur.

Bu insanlar yenildi diye, bu aşamada böylesi yorumlar yapmak, ya da tüm suçu "ileriyi göremeyen", "ABD'nin vaatlerine", hatta, "Turgut Özal'ın moral desteğine" güvenen liderlere yüklemek kolay bir iştir. Ne var ki, Kürdistan'ın ayağa kalktığı, görülmemiş bir özgürlük coşkusunu yaşadığı Mart sonlarında kimse olayların böyle gelişeceğini bilemezdi. Saddam'ın tank ve toplarının eyleme geçmesi ve kentleri bombalaması, bazı köy ve kasabalarda kıyım yapılması üzerine milyonluk kentlerde bile tüm halkın paniğe kapılacağını, sınırlara yöneleceğini, böylesine bir eksodusu, kanlı kovalamacayı, herhalde ne Saddam'a yeşil ışık yakan Müttefikler, ne Saddam'ın kendisi, ne de, kendilerini doğal bir zafer sarhoşluğuna kaptırmış Kürt liderler beklememekteydi.

Sivil halkın bu paniği ve onun yolaçtığı felaket, kimsenin önceden kestiremiyeceği bir olaydı ve tüm hesapları alt-üst etti.

Kürdistan'da kendiliğinden başlayan başkaldırıların ardından Kürdistan Cephesi, elindeki az sayıda partizan gücüne rağmen, Saddam rejimine karşı kin ve nefretle dolu halkın desteğiyle, kısa sürede Süleymaniye Kerkük gibi öteki büyük kentleri de ele geçirdi. Zaho'nun düşmesinden sonra Habur gümrük kapısına asılan Kürt bayrağı tüm dünyada bomba etkisi yaptı ve diğer parçalardaki ve dünyadaki tüm Kürtler arasında da büyük sevinç yarattı. Cephe'nin yurt dışındaki bazı liderleri de Kürdistan'a geçtiler ve kurtarılmış bölgelerde demokratik seçimlerin yanısıra, Irak muhalefet güçlerinin geçici hükümetinin Kürdistan'da oluşturulması gündeme girdi. 21 Mart günü, Newroz bu parçada görülmemiş bir coşku ile kutlandı. Bu coşku tüm parçalara ve yurt dışına da yansıdı. İstanbul'da HEP'in düzenlediği Nevroz gecesine 15 bin, Köln'de KOMKAR'ın düzenlediği geceye ise 10 bini aşkın insan katıldı.

Ne var ki bu coşku, Kürdistan'ın bu parçasında teneffüs edilen özgürlük havası ve tüm Kürtlere sevinç ve umut veren bu gelişme kısa sürdü. Irak'ın savaştan artakalan zırhlı birlikleri, müttefiklere karşı eli-kolu kalkmayan, daha çok da, Saddam'ın herhalde bu amaçla, tehlikeyi sezerek yedekte tuttuğu, koruduğu Cumhuriyet Muhafızları, önce güneydeki şii hareketini bastırarak acımasızca katliam yaptılar, arkasından Kürdistan'a yöneldiler.

Peşmerge güçleri heryerde yiğitçe direndiler. Ancak kentler ve büyük yerleşim birimleri partizan güçleriyle savunulamazdı. Kürtlerin elinde düzenli bir ordu yoktu. Saddam'ın çözülen ve dağılan ordusundan ellerine tanklar, ağır toplar, hatta helikopter dahil, birhayli zırhlı araç ve ağır silah geçmişti. Ama bunları kullanacak uzman kişilere sahip değillerdi ve düzenli ordu birkaç günün içinde kurulamazdı. Üstelik Kürt savaşçılarının büyük bölümünü, Saddam'ın bizzat Kürt hareketine karşı örgütleyip silahlandırdığı, ancak savaş sonrasında saf değiştiren paramiliter gruplardan gelenler oluşturuyordu. Bunlar, Kürdistan Cephesine bağlı peşmerge güçleri kadar disiplinli ve deneyli değillerdi. Kürdistan Cephesi ise, 1988 yenilgisinden sonra güçlerinin büyük bölümünü yitirmiş ve Kriz döneminde ancak birkaç bin gerillayı yeniden Irak Kürdistanı'na geçirip mevzilendirmişti.

İşte bu koşullarda, Saddam'ın zırhlı birlikleri havadan ve karadan kentleri tam bir acımasızlıkla bombalayınca, ele geçirdikleri bazı köy ve kasabalarda ise halkı toptan katledince, koca kentlerin sivil halkı tam bir paniğe kapıldı ve insanlar ellerindeki araçlarla, ya da yayan yollara düştüler.

Kürt liderlerin ve genel olarak Irak muhalefetinin yanılgısı nerededir? Acaba, kimilerinin iddia ettiği gibi ABD'ye ve yandaş güçlerine güvenerek kitleleri ayağa kaldırmak mı?

Ateşkes sonrası özellikle şii liderler, halkın ayaklanması için açık ve ısrarlı çağrılarda bulundular. Ama bunlar, İran ya da Lübnan'da üslenmişlerdi ve ABD desteğinden çok İran desteğine güvenmekte idiler. Kürt liderlere gelince, onlar, kitleleri ayaklanmaya çağırmada hiç de aceleci değillerdi. Geçmişteki silahlı mücadelenin deneyi ve yaşanan acı yenilgiler nedeniyle de temkinliydiler. Ancak yukarda da belirttiğimiz gibi, kitleler kendiliğinden ayaklandı ve Cepheyi de bu başkaldırının

içine adeta çekti.

Kürtler, geçmişteki acı deneyleri nedeniyle ABD ve genel olarak Batı'nın Kürt politikası konusunda da temkinliydiler. Ancak kriz döneminde uluslararası düzeyde geniş diyaloglar kurmaya çalıştılar ve destek aradılar. Buna, kriz döneminde ortaya çıkan durum ve genel olarak bölge politikasındaki etkinlikleri nedeniyle ABD, İngiltere ve Fransa da dahildi ve bu doğaldır. Ama Kürtler, örneğin Sovyetler'den de politik destek aradılar. Özellikle Türkiye'deki kimi sağ ve sol çevrelerin ağız birliği halinde ileri sürdüğü gibi, onların ABD'nin veya Özal'ın vaatlerine kanıp ayaklandıkları, sonra da yüzüstü bırakıldıkları biçimindeki iddialar objektif değildir ve gerçeği yansıtmıyor.

Kuşkusuz, gerek Kürtler, gerekse bir tüm olarak muhalefet, Müttefiklerin Irak'ta bulunuşunu kendileri için bir avantaj saymaktaydı. Onların sürpriz biçimde çark edeceklerini, ayaklanmaya karşı tavır alacaklarını ve onu bastırması için Saddam'a yeşil ışık yakacaklarını düşünmediler. Böylece umdukları desteği bulamadıkları gibi, bu değişim onların morali üzerinde de olumsuz etki yaptı.

Yine gerek Kürtlerin, gerekse genel olarak Irak muhalefetinin bazı başka noktalarda da yanıldıkları açık. Bunlardan biri, savaş sonrası Saddam'ın gücünü değerlendirmede düştükleri hatadır. Onlar, Irak ordusunun büyük hezimete uğradığını, dağıldığını, ve artık savaş yeteneği kalmadığını düşündüler. En azından ayaklanan halka karşı gönüllü savaşmayacağını ve ona katılacağını hesapladılar. Gerçi yer yer böylesi de görüldü. Güneyde kimi tank birlikleri bile başkaldıranlara katılırken, kuzeyde onbinlerce asker Kürtlere teslim oldu. Ancak Saddam'a bağlı bazı zırhlı birlikler, özellikle de iç savaş için eğitilmiş ve rejimin suç ortağı olan Cumhuriyet Muhafızlarının hala güçlerini büyük oranda koruyor olması ve acımasızca katliam yapmaları durumu değiştirdi.

Halk yer yer ayaklanıp yönetimi devirmiş olsa da, Kürdistan Cephesi'nin kentleri ele geçirme ve savunma taktiği de birçok bakımdan yanlış oldu. Bir yandan bu kentleri yönetip beslemek güçtü, cephe henüz buna hazır değildi. Diğer yandan, bu kentleri savunmak düzenli orduyu gerektiriyordu. Cephe buna da hazır değildi. Kentlerin ele geçirildiği dönemde bu konunun cephenin üst organında tartışıldığı ve bazı liderlerin bu sakıncaları dile getirdiği bilinmektedir. Ancak ağır basan eğilim, Saddam'ın saldırı şansını yitirdiği, buna yeter gücü olmadığı ve kısa sürede devrileceği düşüncesi olmuştur. Böylece cephe, kentleri ele geçirerek Saddam sonrası düzenlemede masaya daha güçlü oturmak istedi. Ancak ihtiyatlı davranmamak Kürt hareketine pahalıya mal oldu. O dönemde doğru taktiğin, kırsal kesimi kurtarmakla yetinme, partizan güçlerini büyütme ve yayma, düzenli ordu için hazırlık yapma olduğu şimdi daha iyi anlaşılıyor.

Kürt göçü Müttefikler için de beklenmedik bir sürpriz oldu. İstedikleri kadar "bu Irak'ın içişidir, bizi ilgilendirmez," desinler, bir anda kendilerini sorunun içinde buldular. Dünyanın ilgisi hala Körfez üzerindeydi ve dünyanın en etkili basın yayın organlarından yüzlerce gazeteci bölgede bulunuyordu. Kürt felaketini bizzat içinde görüp yaşayan bu insanların anında verdikleri haberler dünya kamuoyunu ayağa kaldırdı. Başkan Bush da ötekiler de sıkıştı. Körfez savaşında hak ve özgürlük türküleriyle topladıkları puanların biranda silinip gitmekte olduğunu gördüler. Önce Mitterand onurlu bir çıkış yaptı. Derken sorun hızla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin gündemine girdi ve Irak'ı kınayan, Kürtlere insani yardım yapılmasını benimseyen 688 sayılı karar çıktı.

Bu, BM tarihinde Kürt sorunuyla ilgili olarak ilk kez olmaktaydı. Daha önceleri Kürt sorunu zaman zaman bazı alt komisyonların gündemine çok sınırlı olarak yansımıştı.

Bunu önce Turgut Özal'ın, Kürtleri Türkiye sınırının ötesinde tutabilmek için düşündüğü sınırda güvenlik kuşağı önerisi, arkasından da İngiliz Başbakanı Major'un "Kuzey Irak'ta" güvenlik bölgesi önerisi izledi. Avrupa topluluğu Major'un önerisini benimsedi. Bu Kürtler bakımından olumlu bir öneriydi. Ne yazık ki, Güvenlik Konseyi'nde hem ABD öneriye soğuk yaklaştı, hem de Sovyetler Birliği ve Çin, sorunun Irak'ın içişi olduğunu ileri sürerek olumsuz tutum takındılar.

Ancak dünyanın gözleri önünde yaşanan Kürt trajedisi öylesine çarpıcıydı ve öylesine bir kamuoyu yarattı ki müttefikler, 688 sayılı karara dayanarak "insani yardım" çerçevesinde fiili adım atmak zorunda kaldılar. Irak'ın, Kürtlere yönelik saldırıyı durdurmasını istediler ve 36. Paralel'in kuzeyinde helikopter uçurmasını yasaklandılar. Hızla yardım ulaşımını örgütlemek ve Irak'ın herhangi bir müdahalesini engellemek için bölgeye ABD, İngiliz ve Fransız askerleri indirildi.

Bu tedbirler hiç kuşkusuz, Saddam'ın süregelen bombardımanı, açlık, susuzluk ve soğuk yüzünden, Türkiye ve İran sınır boylarında yada yollarda hergün yüzlerce ve binlerce kırılmakta olan milyonlarca sivil savunmasız insanı hayatta tutmak, acılarını azaltmak için zorunluydu. Okadar ki bunu kimin ve niçin yaptığı önem taşımıyor.

Jenosidi Ülkelerin İçişi Sayanlar ve Sosyalizm Adına Yüzkarası Bir Tutum

Kimilerinin ise, bu yapılanların "Irak'ın içişlerine karışma" olduğunu ileri sürerek, ya da "emper-

yalizmin bölgedeki oyunları''ndan söz ederek sözkonusu güvenlik bölgesine ve önlemlere karşı çıkmalarında haklı ve akla yatkın hiçbir neden yoktur.

''Bu Irak'ın iç işidir, kimse karışmasın'' demek, bırakın Saddam bu insanları boğazlasın demektir, jenosidi onaylamak demektir. Ne yazık ki Birleşmiş Milletler'de Sovyetler'in, Çin'in ve Küba'nın tutumu böyle oldu. Bu, sosyalist ilkelerin de, Birleşmiş Milletler ilkelerinin de bir inkarı idi. Yıllardır özgürlük mücadelesi veren, bu yüzden nice kıyımlara uğrayan, nice acılar çeken bir halkın durumu karşısında akıl almaz, pervasızca bir tutumdu. Bu tutum sosyalizm adına bir yüz karasıdır. Güvenlik Konseyi'nin iki daimi üyesi ve iki büyük güç, Çin ve Sovyetler için utanılacak bir tutumdur. Kastro'ya gelince, o da böyle yapmakla, kendisini yürekli ve tutarlı bir devrimci bilen çok kişide hayal kırıklığı yarattı ve hem kendisinin, hem ülkesinin prestijine büyük darbe indirdi. En azından otuz milyonluk Kürt halkı ve onun bugüne kadar Kastro'ya sevgi duyan devrimcileri bu kanıdadırlar.

Sovyet sözcüleri, ''biz Kürt sorununun çözümüne karşı değiliz, ama Irak'ın içişlerine de karışmamak gerekir,'' diyorlar. Yaşanan trajedi karşısında bu sözler tam bir saçmalıktır. Kürtler bir kırımla yüzyüze iken, yapılacak ilk iş bunu önlemek değil midir? Jenosid olayı bir ülkenin iç işi midir? Kürt sorununu Kürt halkı yok edildikten sonra mı çözeceksiniz?

Ama besbelli ki Sovyetler'in de Çin'in de politikasını belirleyen gerçekler ve ilkeler, ya da uluslararası hukukun istemleri değil, çıkarlardır. Ve bunlar, sosyalizmin idealleriyle hiçbir ilgisi olmayan bencil ve yoz çıkarlardır. Onlar kendi ulusal sorunlarının telaşındalar. Bunu devrimciler gibi, sosyalizmin ilkelerine uygun biçimde çözemedikleri için, oyalama ve baskı politikalarından medet umuyorlar. Kürt sorunu emsal olur telaşındalar. Bir dönemde emperyalizmin, ülkeleri ve halkları parçalayarak çizdiği ''kutsal'' sınırların bekçisi ve tam bir statükocu kesiliyorlar. Kürt halkı için büyük bir talihsizlik, sosyalizm içinse acınası bir durum..

Bir Çifte Standart

Bunun yanısıra, kimileri, dillerine pelesenk yaptıkları emperyalizm nakaratıyla son girişime de karşı çıkıyorlar. Bunların da dedikleri boş söz olmaktan öteye anlam taşımıyor.

Bir halk soykırımla karşı karşıya iken, sınır boylarında iki ordu arasına sıkışmış, acımasız bir coğrafyada telef olmaktayken, aklı başında herhangi bir devrimci veya demokratın yapacağı iş, emperyalizm tahlilleriyle vakit geçirmek değil, bir yandan bu insanlara nasıl yardımcı olabileceğini düşünmek, bunun için kafa yormak ve çaba göstermek, diğer yandan da Kürt sorununun uluslararası düzeyde, yalnız insani açıdan değil, politik planda da ele alınması, soruna adil bir çözüm bulunması için destek olmak, çaba göstermektir.

Saldırıyı önleme ve bölgeye acil yardım iletme işini Birleşmiş Milletler Örgütü'nün yapması gerekiyordu. Ne yazık ki o, en başta yıllardır devrimci geçinenlerin ve bugün de hala geçinmekte olanların çabasıyla engellendi. O halde, bu işi şimdi ABD, İngilizler, Fransızlar, başka bir deyişle ''emperyalistler'' yapıyor diye niçin karşı çıkalım? Emperyalistler geçmişte Kürt halkına çok kötülük yaptılar. Kürdistan'ın ve Kürt halkının bugünkü durumundan en başta onlar sorumludur. Ama şimdi dünya kamuoyu, en başta da kendi kamuoyları ayağa kalkmışken, onlar, hiç değilse kendi prestijlerini kurtarmak için, kamuoyunu teskin için Kürtlere insani yardım yapmak durumunda kaldılarsa, buna ilericilik adına karşı çıkmak mı gerekir?

Niçin bu ülkeler halkının ve hükümetlerinin Güney Afrika'nın siyah halkına, Filistin halkına ve benzer durumdaki halklara yardım etmesi günah sayılmıyor, hatta olumlu bulunuyor da, sıra Kürt halkına gelince iş değişiyor? Niçin PLO'nun ya da ANC'nin tüm Batılı ülkeler hükümetleriyle ve muhalefet partileriyle diyalog kurması, destek istemesi doğal ve gerekli sayılıyor da Kürtlere sıra gelince iş değişiyor?

Ama bazı kişiler, Kürtlerin uluslararası plandaki her türden girişimini emperyalizme bel bağlama, oyuna gelme biçiminde lanse etmekten zevk duyuyor olsalar gerek.

Türkiye'de sol ve devrimci geçinen kimi çevrelerin ulusal kurtuluş hareketlerine yaklaşımı Kürt sorununa gelince değişiyor. Bu çifte standarttır ve gerçekte Kürt hareketini sindirememenin, ''bu halkın da özgür olmaya ve bunun için uluslararası desteğe gereği vardır,'' diyememenin ürünüdür. Bu baylar, istedikleri kadar duygularına teorik kılıflar biçmeye çabalasınlar, gerçekte içgüdüleriyle davranıyorlar. Bu, Osmanlı'dan miras kalan bir güdüdür, Türkiye küçülür korkusudur.

Kürt halkı ve devrimcileri, kardeş Türk solundan, ilerici güçlerinden gelecek dostça hertürlü eleştiriye açık olmalı ve bundan yararlanmalıdır. Ancak önyargılarla yüklü ve salt karalamaya, küçük hesaplara yönelik bu tür saçmalıklara da kimse aldırmaz.

Yenilgiye Dönüşen Zafer

Mart ayının ikinci yarısındaki Kürt zaferi, Nisan başında yenilgiye dönüştü. Körfez savaşından hezimetle çıkmış olan Saddam Hüseyin ise, yenilginin acısını Irak'ın özgürlük ve demokrasi isteyen Arap ve Kürt halkından çıkardı. Hele, Kürtleri yığınla sınıra doğru sürerken, yeniden zafer kazanmış bir kahraman pozlarına

büründü ve artık Kürt sorununu da tümüyle Türkiye ve İran'a ihraç ederek, bu dertten temelli kurtulmakta olduğunu sandı.

Ne var ki, bu ele ayağa düşmüş kahraman sevinci gerçekte boşunaydı ve o, çok geçmeden bunu fark etti.

Saddam'ın Kürtlere karşı soykırımı gerçekte ilk değildi. Onun 1988'de yaptıklarının bundan aşa- kalır yanı yoktu, hatta bir bakı- dal da acımasız ve vahşice lepçe'de kimyasal silah llana k 5000 savunmasız sivili bir günde yok etmiş, ardından da Kürdistan'ın kırsal kesimini, binlerce köyü, kasabayı, nüfusu 100 bine varan Qaladizê gibi kentleri yerle bir etmiş, haritadan silmiş ve milyonlarca insanı sürmüş, yer yer kıyımdan geçirmişti. Daha önce yerlerinden sürülüp güneyde bir kampta yaşamaya zorlanmış olan Barzani aşiretinden 8 bin Kürt de toplu olarak kıyılanlar arasındaydı.

O zaman yerlerinden yurtlarından edilen Kürtlerin 150-200 bin kadarı İran ve Türkiye'ye sığınırken büyük çoğunluk kentlere ve güneydeki çöllük alanlara, kamplara sürüldü.

Bu Kürt halkına karşı açık ve geniş boyutlu bir soykırımdı, jenosid suçuydu. Ama dünyada ciddi bir yankı yapmadı. Halepçe olayı batı basınına yansıdı ve kimi eleştirilere yol açtı. Ama Kürdistan'ı boşaltma eylemi hemen hemen dünya kamuoyuna yansımadı. Kimse Kürtlerin çağrılarına ve çığlıklarına aldırmadı. Birleşmiş Milletler Örgütü ve öteki uluslararası kuruluşlar bu olayı görmedi, duymadılar!

Ne var ki bu kez öyle olmadı. Saddam, cinayetinin keyfini gereği gibi çıkaramadı. Bu soykırım onun ayağına dolandı.

Bunun nedeni ise açık. Daha önce de belirtiğimiz gibi, dünyanın gözleri Körfez üzerindeydi ve soykırım yaşanırken dünyanın sayılı basın yayın organlarından çok sayıda gazeteci bölgedeydi. Olaylar, Saddam'ın ve Bush'un, Gorbaçov'un ve başkalarının istemediği biçimde dünya kamuoyuna yansıdı ve insanların vicdanını ayağa kaldırdı, bu bayların hesaba katmadan edemiyeceği kadar ses yaptı.

İkinci bir neden de, Saddam'ın bu kez dünyanın nefretini toplayan kişi ve Irak'ın da hedef olmasıydı. Geçmişte, Saddam'la tatlı alışverişi, Araplar'ı küstürmemeyi düşünen hükümetler için bu kez böyle bir sorun yoktu. Herkes Saddam'ın ve rejiminin yıkım üzerinde olduğunu biliyor; bugün olmasa bile yarın. Saddam'ın kendisi Araplara ters düşmüştür. O artık kötü adamdır ve onu karşıya almanın -Irak'ta bir şii egemenliğine ve Kürt devletine yol vermemek koşuluyla- tehlikesi yoktur, hatta bu iş biraz da modadır..

İşte bu nedenle bu kez Kürtler şanslı çıktılar! Hiç değilse onlara karşı işlenen soykırım dünyada büyük tepki yarattı. Kürt sorunu değilse bile, Kürt göçmenlerin sorunu dünya gündeminin başına sıçradı. Florida'da zaferin keyfini çıkaran Başkan Bush'un, Major'un ve ötekilerin canı sıkıldı, onlara iş çıktı. İstemeyerek de olsa Saddam'ı yeniden sıkıya aldılar. Ateşkes konusunda Müttefikler'in her dediğini kabul eden, böylece tahtını kurtardığını ve tehlikeyi atlattığını sanan Saddam, göçmenler sorununun başına büyük işler açtığını gördü. Uluslararası düzeyde Kürt sorununa karşı ortaya çıkan olağanüstü ilgi, göçmenler için kendisine dayatılan güvenlik bölgesi ve öteki tedbirler Saddam'ın beklemediği şeylerdi. Kürt sorunundan kurtulmamış, onu kat kat büyütmüştü. Saddam bakımından da zafer yenilgiye dönüşüyordu..

Görüldüğü gibi olaylar çok hızlı biçimde gelişiyor ve böyle durumlarda doğal olduğu üzere, sürprizlerle dolu.

Savaş sonrası Filistinliler için ortaya çıkan durum şimdi Kürtler için de sözkonusu. Filistinliler Saddam'ı tuttular ve Saddam yenildi. Ama Filistin sorununa artık bir çözüm bulma gereği dayatmıştır. Yenenlerin de yenilenlerin de isteği bu yöndedir..

Kürtler ise artık geri çevrilemez biçimde dünyanın gündemine girdiler. Yıllardır bu sorunu duymazlıktan, bilmezlikten gelen Birleşmiş Milletler de artık soruna en üst düzeyde bulaşmıştır ve onu yok sayamaz. Kürt göçmenler sorunu bu kez hasıraltı edilemiyecek kadar büyüktür. Ona çözüm bulunması ise genel olarak Kürt sorununa politik çözüm bulunmasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Bundan sonrası ne olacak? Irak çerçevesi içinde de olsa Kürt sorununun çözüm için dayattığı açık. Kürtlerin Nisan başındaki acı yenilgisi, Mayıs başında olmasa bile, yakın bir zamanda zafere dönüşebilir.

Nitekim, tam da şu günlerde Irak Kürdistanı cephesi ile Saddam arasında Bağdat'ta görüşmeler başladı. Gündemde Saddam'ın düşürülmesi, Şii ve Kürt ayaklanması, Arap-Kürt federasyonu, soykırım derken, şimdi de, soruna bir çözüm için Kürtlerle Saddam'ın görüşmesi.. Bunlar, biri diğerini dışlayan, bir bakıma şaşırtıcı olaylar ve gelişmeler; ama olmayacak şeyler değil. Tarih bu tür garip, şaşırtıcı olaylarla dolu.

Saddam, eğer güç durumda olmasa, bu görüşmeyi önermezdi. Aynı şey Kürtler için de sözkonusudur. İki taraftan hiçbirisi, şu anda, kendi çözümünü ya da istemini karşı tarafa zorla kabul ettirebilecek durumda değil. Bu nedenle, karşılıklı kinler, düşmanlıklar ne olursa olsun, görüşme ve barışçı bir çözüm bulma çabası yadırganmamalıdır. Her savaş, eninde sonunda, şu ya da bu biçimde bir barışla sonuçlanır. Savaşanların görüşmeleri de doğaldır.

Ancak, şu koşullarda Kürt liderlerin Saddam'la görüş masasına oturmaları, hem de bunun için Bağdat'a gitmeleri için hangi güvenceler var? Saddam geçmişte

de her dara düştüğünde Kürtlerle görüşme yolunu açtı, vaatlerde bulundu, hatta otonomi sözleşmeleri imzaladı; ancak düze çıktığında verdiği sözleri unuttu ve yeniden terör yolunu seçti. Kürtler bütün bunları biliyor. Bu kez de, Saddam'ın uzlaşma önerilerine rağmen, Bağdat hükümeti Kürt istemlerini kabul ettiğine, bir Arap-Kürt federasyonuna razı olduğuna, hatta, 1970 otonomi sözleşmesinin gereklerini yerine getireceğine dair resmi bir açıklama yapmış değil. Bu nedenle Kürt liderlerin Bağdat'a gitmekte yine acele ettikleri izlenimi doğuyor. En azından, görüşmeler tarafsız bir ülkede yürütülebilir ve bir sonuca varılırsa, kamuoyuna duyurulur, sonra da onu en üst düzeyde imzalamak için biraraya gelinebilirdi.

Ciddi güvenceler olmadan Saddam'la görüşme ise, şu anda sıkışık duruma düşen Bağdat rejimini rahatlatacağı gibi, Kürt hareketinin kimi iç ve dış ittifaklarına da zarar verebilir. Nitekim Arap muhalefetin bir bölümü bu görüşmeye sert tepki göstermiştir.

Bu görüşmelerin ne sonuç vereceği ise şimdiden kestirilemez. Bizce gerçekçi çözüm, Irak'ta Kürt ve Arap halklarının bir federasyonudur ve tümüyle eşitlik ilkelerine dayalı olmalıdır. Ayrıca ülkede politik yaşam demokratikleşmelidir. Tam bir düşünme ve örgütlenme özgürlüğü, periyodik genel seçimler bunun başta gelen bir koşuludur.

Diğer yandan, Irak Kürt örgütlerinin istemi resmi planda şimdiye kadar, Kürdistan'a otonomi ve Irak'a demokrasi şiarının çerçevesini aşmadı. Son günlerde de yine 1970 otonomi sözleşmesini hedef aldıkları görülüyor. Elbet istemler biraz da olanaklara, güce, nesnel duruma bağlıdır. Kendi durumları hakkında karar vermek onların işi ve hakkıdır.

Ancak ister federatif çözüm, ister otonomi olsun, gerekli güvencelere sahip olmalıdır. Saddam'ın vaatlerine ve imzasına güvenilemez. Bizce, güvencelerden biri, başlıcası, Kürdistan'da güvenliğin, düzenli orduya dönüşecek peşmerge güçleri tarafından sağlanmasıdır.

Göçmenlerin beslenmesi, barındırılması için geçici yerleşim bölgelerine gelince, bu Irak Kürdistanı'nda oluşturulmalı ve gerçekten geçici olmalı, Kürtlerin kısa sürede yeniden kent ve köylerine dönmeleri amaçlanmalıdır. Bu insanların, başka ülkelere uzun süreli veya devamlı biçimde göçmeleri ise, bu kitlesel göç nedeniyle hem mümkün değil, hem de yanlış olur. Böyle birşey Saddam'ın ekmeğine yağ sürmek, bir halkın toplu sürgününe yardım etmek olur. Bu açıdan, bir süre önce Turgut Özal'ın, Kürt göçmenleri almaları için çeşitli ülkelere yaptığı çağrı olumsuz bir öneridir ve Kürt göçünü teşvik edip kolaylaştırmaya yöneliktir.

Dönüş ise politik çözümle birlikte olabilir ve güvencesi budur. Bu durumda onlara, yıkılan kent ve köylerini, evlerini yeniden onarmaları için yardım edilmeli, tazminat ödenmelidir.

Türk Devletinin İkiyüzlü Politikası

Körfez krizine bir kumarbaz mantığıyla yaklaşan Özal, Kürt kartına da oynadı. Sırtındaki kabura bakmadan Irak Kürtlerinin hamisi gibi görünmeye, onların sırtından pazarlık masasına oturmaya, Batı ile ilişkilerini geliştirmeye, AT kapılarını açmaya çalıştı. Ancak bu politika tümüyle bir oyun ve ikiyüzlülük örneğiydi.

Özal politikada tipik gözbağcılık yöntemlerini kullanıyor. Sanki el çabukluğu sanatında birilerinden dersler almış. Bal gibi faşist bir rejimi gül gibi demokrasi diye yutturmaya kalkıyor. Ağırlaşan devlet terörünü ise reform ve çağdaşlaşma diye..

Özal Türkiye'de Kürtlerin varlığını kabul etti. Bu yüzden biz Kürtler bile nerdeyse Özal'ı alkışlayacağız. Ne iyilik ne iyilik! Bunun, dünyada Ağrı Dağı ve Nil Nehri vardır demekten ne farkı var?. Böyle diyen birini alkışlar mıyız?

Ama Türkiye ilginç bir ülke, garip olaylar ansiklopedisinde boş yer bırakmayacak kadar..

Özal, kuşku yok, akıllı bir adam. "Şu Kürtleri inkar etmekte ne yarar var, bizi dünya aleme rezil etmekten başka?." diye düşündü. Önce, "bizde 12 milyon Kürt var," diyerek, Kürtleri yok saymaya allahı var saymak kadar alışmış olan bu ülkede bir devrim yaptı. Ama insanlar sordular: Hiçbir ulusal hakka sahip olamadıktan sonra, var demekle yok demek arasındaki fark ne? İşte o zaman Özal bir adım daha attı, Kürtçe konuşma yasağı koyan, ama uygulanamayan, şu 2932 sayılı kanunu kaldırarak bu kez de bir "reform" yaptı. Sonra dünyaya dönüp: "İşte Kürt sorununu da çözdük, demokrasimizin bu ayıbını da giderdik, daha ne istiyorsunuz!" dedi. Böylece Kürtlere hiçbir şey vermeden herşeyi vermiş gibi göründü.

Özal'a hak veren ahmakların sayısının içerde ve dışarda az olmadığına bakarsanız, onun yaman bir gözbağcı olduğuna, kalem erbabı ve demokrat geçinen kimilerini havada uyuttuğuna inanmak verirsiniz. Ama bu kişilerin bir bölümü uyutulmaya zaten teşne, onlar ahmak değil tilki, derseniz, o da ayrı bir konu; haksız sayılmazsınız..

Özal'ın ve ANAP denen partisinin gerçekte Kürtler için neler düşündüğünü ise "Terörle Mücadele Kanunu" denen ucubede gördük. Bu kanun Kürt halkının hertürlü hak istemini, buna yönelik düşünce açıklamasını, örgüt kurmasını, işkenceye ve zulme karşı çıkmasını terör suçu sayıyor. 141, 142'yi kaldırdım derken, bu maddeleri hem başka yere taşıyor, hem de Kürtlere yönelik cezaları iki misli arttırıyor. Halka ve yurtseverlere, demokrat ve devrimcilere işkence

edenleri, onları katledenleri ise tümüyle cezasız bırakıyor, onlara tam bir serbestlik veriyor.

Özal'ın içerdeki Kürt reformu işte bu türdendir. Ama eğer ANAP içinde ve dışında bazıları buna bile karşı çıktılar, Özal'ın sözkonusu numaralarını "milletin ve vatanın birliğini tehlikeye sokan" girişimler gibi yorumladılarsa, bu ancak onların geri zekalılıklarıyla, ya da Kürt düşmanlığının onları, Özal'ın basit gözbağcılık oyunlarını bile fark edemeyip, şapkaya konan yumurtanın gerçekten tavşana dönüştüğünü sanacak kadar alıklaştırmış olmasıyla açıklanabilir.

Özal'ın Irak Kürtleriyle ilgili politikasına gelince, bunun da ne tür bir "hamilik" olduğu ortada.

Özal, Körfez krizi döneminde "Kuzey Irak'ta bir Kürt devletine izin vermeyeceklerini, bunun için gerekirse müdahale edeceklerini" onlarca kez tekrarladı. Bu uyarı ve ısrar boşuna değildi. Özal ABD'ne ve öteki batılılara sesleniyordu. Bu telaş ve çabanın etkileri olmadı değil. Türkiye'yi ve Kürt sorunundan muzdarip olan öteki bölge devletlerini yatıştırmak için, ABD ve İngiliz liderleri de aynı şeyi sık sık belirtmek gereğini duydular.

Saddam soykırıma girişip de Kürtler Türkiye sınırına yöneldiğinde Özal'ın ve hükümetin tutumu ne oldu? Ölümden kaçan, aç, susuz, hasta ve bitkin insanları yüksek dağlarda, derin vadilerde yağmur ve soğukla, kitlesel bir kırımla yüzyüze bıraktılar. Sınırı geçmek isteyenlere ateş açıldı, bu yana geçebilenler tekrar öbür yana sürüldü.

Türk hükümeti ve basını, buna gerekçe olarak 500.000 ya da bir milyon insanı almaya Türkiye'nin gücünün yetmediğini gösteriyorlar. Sınırdaki durum yüzünden Türkiye'yi suçlamanın haksızlık olacağını belirtiyorlar. İtalya'nın bir avuç Arnavutluk mültecisini almadığını ileri sürüyorlar.

Ne var ki bütün bunlar utanmazca bir demagojidir. Arnavutluk'taki mültecilerle bu olayı kıyaslamak mümkün mü? Arnavutlar ölümden, hapisten, ya da işkenceden kaçmadılar. Kendi ülkelerinde aç ve çıplak da değillerdi. Sadece daha iyi bir yaşam için, bir bölümü düpedüz macera için, "Amerikan rüyası" için Batı'ya yöneldiler. Türkiye'nin olanaklarına gelince, kimse bu kadar mülteciye bakmanın kolay olduğunu söylemiyor; ama tüm dünya bu kez Kürt göçmenlere yardım etmeye hazır olduğunu gösterdi. Yardımlar daha ilk günlerden Türkiye'ye gelmeye başladı. Daha da önemlisi bizzat sınırın bu yanındaki Kürt halkının yardım isteği ve çabasıdır. Halkımız evini ve ekmeğini bu insanlarla bölüşmeye hazır. Aynen İran Kürdistanı'nda olduğu gibi. Orada İran sınırları açtı bir milyona yakın göçmen sınırın öbür yanındaki kardeşlerinin evinde barınak ve ekmek buldu.

Ama Türk hükümeti, gerçekte sınırın bu yanının da Türkiye değil, Kürdiye olduğunu unutuyor, sınırın bu yanındaki 15 milyon Kürdün onlara kucak açmasını önlüyor. Buna izin verse kendisinin beş kuruş masrafa ve herhangi bir zahmete girmesine bile gerek olmadığını pekala biliyor. Ama o, en çok da bundan korkuyor. Bunu engellediği gibi, sınıra ordusunu, komando birliklerini yığarak gerek dışardan gelen yardımların gerekse yurt içinde toplananların bu insanlara ulaşmasına fırsat vermiyor. Mülteciler yolun ulaşmadığı dağ başlarında tutuluyor; yardıma elverişli iç bölgelere, ovalara, düzlüklere geçmelerine izin verilmiyor. Sınıra ulaşabilen yardımlar ise çoğu zaman köy korucuları ve askerler tarafından yağmalanıyor. Yardımın düzenli dağıtımı için gerekli tedbirler alınmıyor; insanlar dipçikleniyor, hatta kurşunlanıyor.

Türk devleti Kürt halkına düşmanlığını birkez daha açık biçimde gösteriyor. O Kürt halkının kırımında Saddam'la tam bir suç ortaklığı yapıyor. Mülteciler için timsah gözyaşları döken Türk burjuva basını ise, hiç utanmadan, sıkılmadan, tam bir alçaklıkla, bu politikayı onaylıyor, savunuyor, ona kılıflar buluyor. Hatta bunu insancıl bir politika gibi reklam etmeye, göz boyamaya kalkışıyor.

Türk hükümeti, üstelik, tam bir pişkinlikle, dışardan yeter yardım gelmediğinden şikayet ediyor. Gerçekte o, bu durumu fırsat bilerek Kürtlerin sırtından ülkeye dolar ve mark yağdırmaya, yükünü tutmaya çalışıyor.

Ancak bu ikiyüzlü politika ile ne Kürt halkını ne de uluslararası kamuoyunu aldatmak mümkün değil. Herşey kamuoyunun gözü önünde cereyan ediyor.

Kürt halkına yardım yapan kuruluşlar Türk Hükümeti'ne veya Kızılay'a güvenmemeli; bu yardımları kendi kanallarından ulaştırmalılar.

Kürt Halkının Savaşı Sürüyor

Evet, Müttefikler'in Irak'la savaşı bitti, ama Kürtlerin savaşı devam ediyor. Yazımın başlığını B - Başlayan Savaş" diye koymuştum. Gerçekte bu yeni başlayan değil, yıllardır süregelen bir savaş.

Biz Kürtler petrol için değil, özgürlük için savaşıyoruz. Kendi topraklarımız üzerinde baskı görmeden, barış içinde, onurlu insanlar gibi yaşamak istiyoruz. Topraklarımızda çıkan petrol ise, ne yazık ki bizim tutsaklığımızın ve acımızın nedenidir. Ülkemiz Birinci Dünya Savaşı'nda bu yüzden birkez daha parçalandı. Daha 1917'lerde Güney Kürdistan'da bağımsızlık için savaşan Kürtler bu yüzden İngiliz uçakları (RAF) tarafından bombalandılar. Bu yüzden Mahabad Cumhuriyeti'ni yıkmakta Amerikalılar ve İngilizler İran Şahı'na yardımcı oldu. Kissinger bu yüzden 1970'lerde Kürtleri oyuna getirdi. Ve şimdi Saddam'ın Kürt halkına karşı yürüttüğü kıyım başlıca bu yüzdendir.

Saddam "Irak'ı böldürtmem" diyor. Türkiye, İran ve Suriye, "Irak'ın bölünmesine karşıyız" diyorlar. Onları anladık, aynı dertten muzdaripler. Ama elin yedi yabancısı Amerikalılar, İngilizler, Ruslar ve Çinliler de "Irak'ın bölünmesine, sınırların değişmesine, bir Kürt devletinin kurulmasına karşıyız," diyorlar. Ne ilginç! Herkes Irak'ı, onun bütünlüğünü ne çok seviyor!

Peki ya Kürdistan? Onu kim böldü? Bir parçasını Irak'a, birini İran'a, birini Türkiye'ye, bir parçayı da Suriye'ye kim armağan etti? Niçin ettiler? Bunu yaparken bu ülkenin gerçek sahibinden, biz Kürtlerden izin aldılar mı, bize sordular mı? Ve ne hakla?

Niçin tüm ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etmesi haktır da, Birleşmiş Milletler'in belgelerinde, Lenin'in ve Mao'nun kitaplarında yazılıdır da, bize sıra gelince "bir Kürt devleti kurulamaz?!" Hatta Kürtler için federasyon da olmaz, otonomi de düşünülemez! Niçin kuzey Kıbrıs'da yüzbin Türk için devlet kurulur da 30 milyon Kürt için ve Kürdistan'da kurulamaz?! Şu dünyadaki 172,5 devlete bir Kürt devleti eklense ne olur? Biz Kürtlerin kendi topraklarımız üzerinde özgür yaşamaya, kendi kendimizi yönetmeye niçin hakkı olmasın?

Kimse bu saçmalığın doğru ve adil, ülkemizi bölen sınırların kutsal ve değişmez olduğunu, ille de başkaları tarafından yönetilmemiz gerektiğini bize anlatamaz. Böyle bir adaleti ve düzeni asla tanımayacağız.

Ve eğer bize boyun eğmeyi tavsiye eden başkaları bu düzeni sürdürebileceklerini, böylece Ortadoğu'da ve dünyada barışı ve sükunu koruyabileceklerini sanıyorlarsa pek yanılıyorlar. Onlar tarihten des almamışlardır, gerçeğe ve adalete karşı sorumsuzdurlar ve kendi kendilerini aldatıyorlar. Kürdistan'da varolan ve bu durum sürdükçe daha da büyüyecek olan yangının zararını ve acısını ise, yalnız biz değil herkes çekecek.

Biz kendi topraklarımız üzerinde özgür yaşamaya, hertürlü bağı, zinciri koparıp atmaya kararlıyız. Dünya bunu başardığımıza tanık olacaktır.

Bu yazı Riya Azadi'nin 139 sayısından alınmıştır.

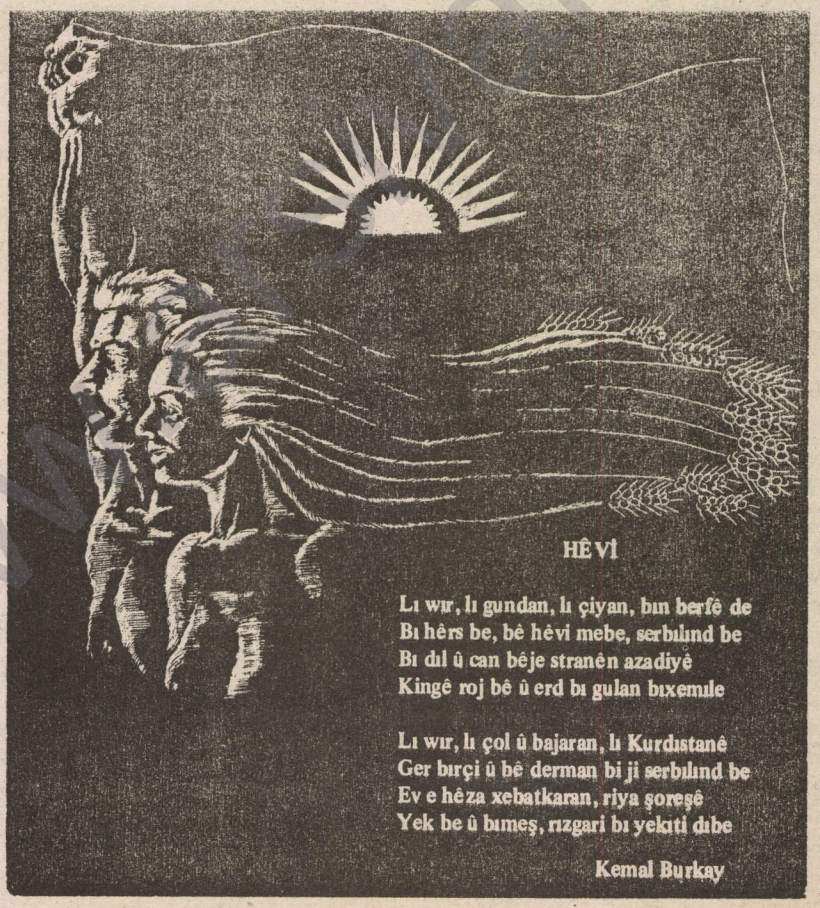

EMPERYALİST-SİYONİST PLANLAR MI, BAĞDAT BORAZANLIĞI MI?

A. TAŞ

2000'e Doğru dergisinin 21 Nisan tarihli sayısında "FKÖ ve Sosyalizm Kürtlerin Düşmanıymış" başlığı altında Mehmet Bedri imzalı bir yazı yayınlandı. Yazıda verilen bilgilere göre 14 Nisan'da yapılan Diyarbakır Dağkapı mitinginde HEP il başkanı Mustafa Özer Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti ve Küba'nın Kürdistan'daki gelişmelere ilişkin tutumlarını eleştirmiş. Diyarbakır TES-İş Şube başkanı Ali İnce de konuşmasında "FKÖ gerillaları bugün kuzey Irak'ta Kürtleri katlediyor. Kürt halkına karşı kullanılan silahları Sovyetler Birliği veriyor. Moskova bu katliama karşı sessiz kalıyor" sözleriyle paralel görüşler dile getirmiş. Yine aynı yazıda mitingde bulunanlardan bazılarının "Kahrolsun Filistin, kahrolsun Arafat" diye slogan attıkları belirtiliyor.

Mehmet Bedri devamla, "Bir süredir Kürtler arasında alttan alta sürdürülen bir propaganda artık yüksek sesle dile getiriliyor. Bu gelişme ABD'nin Kuzey Irak'ta (M. Bedri gibilerinin dili bir türlü Kürdistan demeye varmıyor B.N.) bir tampon bölge oluşturma planını açıklaması ve Çin, Küba gibi sosyalist ülkelerin buna karşı çıkmasıyla çakıştı. Kuşkusuz rastlantı değil. Batılı başkentlerden ve Tel Aviv'den yayılan propaganda Kürtlerin bütün umudunu dışarıya bağlayan kesimler arasında yankı buluyor. Güç her zamanki gibi kendine taraftar yaratıyor.." dedikten sonra "..ve emperyalist-siyonist planlar üzerine bir dizi laf ettikten sonra ".. Dün Sovyetler Birliği'nden kurtarıcılık bekleyenler ise, kurtarıcının adresi değişince yeni kurtarıcının ağzından, Sovyet kapitalizminin günahlarını sosyalizme saldırı malzemesi yapmaya çalışıyorlar" diyerek sözkonusu karalamaların hedefinin kimler olduğunu da ayrıca açığa vuruyor.

Söylemeye gerek yok ki Kürt toplumu sınıflı bir toplumdur. Bu bakımdan halkımızın ulusal kurtuluş mücadelesinde yer alan değişik kesimlerin dünya görüşlerinin, istem ve özlemlerinin farklılık göstermesi doğaldır. Yine insanların günlük gelişmelerden, pratikte yaşadıkları olaylardan etkilenmeleri, buna bağlı olarak politik tavırlarında değişiklikler ortaya çıkması da aynı şekilde mümkün ve mümkün olmanın da ötesinde kaçınılmazdır. Sorunları duygusallıktan uzak, soğukkanlıca ve uzun vadeli bir yaklaşımla ele almak, varsa yanlışlara, zaaflara karşı mücadele etmek ise elbet en başta Kürt sosyalistlerinin ve öteki yurtsever güçlerin görevidir. 2000'e Doğru yazarının üzerinde durduğu konuya ilişkin olarak da söylenecek olan yine budur.

Ne var ki bunu yapmakla sosyalistlik ve anti-emperyalistlik adına bir takım saplantılara gözükapalı bir biçimde sarılmak, ya da gerçek olguları, herkesçe bilinen olayları tam bir art niyetle tersyüz etmek ve bunu ezilen bir ulusun yurtsever güçlerine karşı kullanılan bir silaha dönüştürmeye çalışmak birbirinden farklı şeylerdir. Bu açıdan bakıldığında da İkibin'e Doğru yazarının değerlendirmesinde iyi niyet aramak boşa giden bir çaba olur.

M. Bedri her şeyden önce ÇHC ile Küba'nın son tutumlarını savunurken gerçekleri tersyüz ediyor, okuyucuyu aldatma yoluna sapıyor. Küba ile Çin'in Kürtler arasında haklı olarak sert biçimde eleştirilen ve protesto edilen tavrı, yazar tarafından gösterilmeye çalışıldığı gibi her iki ülkenin Irak Kürdistanı'nda bir "güvenlik bölgesi" oluşturulmasına ilişkin tutumları değildi- kaldı ki onların buna ilişkin tavırlarını da gerçekçi bulmuyoruz-. Ondan önce, yani daha güvenlik bölgesi oluşturma yönündeki önerinin ABD tarafından benimsendiği açıklanmadan önce, katliamın durdurulması ve Irak yönetiminin kınanması yolunda Güvenlik Konseyi'nde yapılan oylama sırasında Çin tarafsız kalırken Küba karşı oy kullandı. İşte asıl tepki gösterilen tutum buydu. Ne var ki sorun bu kadarla da sınırlı değil. Konuyu daha sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmek için biraz daha gerilere, 1988 katliamı günlerine kadar gitmek gerekir.

Bilindiği gibi İran-Irak savaşının sona ermesi üzerine Saddam yönetimi Kürdistan'a yönelik saldırılarını yoğunlaştırdı ve 1988 yılı yaz aylarında kimyasal silahların da yaygın olarak kullanıldığı bu katliama girişti. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler İnsan Komisyonu'nda Irak yö

bu tutumunun mahkum edilmesi yolunda görüşmeler yapıldı. Bu yönde bir karar alınmasını engelleyen başlıca güçler ise Arap ülkelerinin yanısıra Sovyetler Birliği ile ÇHC olmuştu. Yine Sovyetler Birliği ile Çin'in ötedenberi Batılı kapitalist ülkelere paralel olarak Irak'ı silaha bağdukları ve bu silahların ise en başta Kürt halkına karşı kullanıldığı biliniyor. Irak'a silah satımında Sovyetler Birliği başı çekerken, ÇHC 4. veya 5. sırada yer almaktadır. Sovyetler Birliği'nin Varşova Paktı ülkelerine bile vermekten kaçındığı Mig-29'ları Irak'a sattığı aynı şekilde gizlisi kapaklısı olmayan bir şey. Yine bu devletlerin, son katliam sırasında bile ısrarla Kürt sorununu Irak'ın içişi gibi göstermeye ve halkımızı Bağdat rejiminin insafına terketmeye çabaladıkları gözönündedir. Kuveyt petrolünün kurtarılmasına onay veren ÇHC, sivil halkın katledilmesine karşı kılını bile kıpırdatmadı. Peki sosyalistlik bir yana bu tutumun asgari demokratlıkla, insani değer ölçüleriyle dahi bağdaşır yanı var mı? Hangi sosyalist ilke, milyonlarca insanın böylesine hunharca yokedilmesi çabalarına karşı bu şekilde sessiz kalınmasını öngörüyor acaba? Belki M. Bedri'nin kafasında böyle bir sosyalizm modeli var ama biz böyle bir şeyi tanımıyoruz. Şu açık bir gerçektir ki Sovyetlerin de, Çin'in de tavırlarında belirleyici olan ne anti-emperyalizmdir, ne de benzeri başka bir şey. Bu, düpedüz Arap rejimlerine karşı izlenen "dostluk" politikası, kendi devletlerinin ekonomik ve siyasal çıkarlarıdır. En başta da silah satımına ilişkin bir yatırımdır. Ayrıca her iki ülke de benzer ulusal sorunlarla yüzyüzeler. Sovyetler bu alanda atacağı herhangi bir adımın yarın-öbürgün Baltık ülkeleri, Gürcistan, Ermenistan vb. konularda, ÇHC ise Tibet sorununda karşısına çıkabileceğinden korkuyorlar. Bay Bedri ve benzerleri şunu unutmamalı bu sorunların tartışıldığı günlerde, dağda bekleyen milyonlarca insanımızın içi boşaltılmış anti-emperyalist sloganlara, öteki türden palavralara değil ekmeğe, suya, ilaca ve soğuktan korunmaya gereksinmeleri vardı. İnsanlar ölüm-kalım mücadelesi veriyorlardı.

Öte yandan varsayalım ki bu alanda Batılı ülkeler tarafından yapılan sözkonusu çalışmalar, atılan adımlar onların birer oyunuydu ve ÇHC ile Küba da BM çatısı altında bu oyunlara destek vermediler. Peki bu konuda kendi politikaları neydi? Neleri önerdi, hangi alternatifleri gündeme getirdi onlar? Onların da birşeyler yapmaları gerekmez miydi? Sosyalistlerin görevi yalnızca bir şeylere karşı çıkmak mıdır yoksa?

Lafı evirip çevirmeye, sağa-sola atmaya gerek yok. Küba ile ÇHC'nin sözkonusu tavırları baştan sona kadar yanlıştı. Onlar somutta ezilen ve yok olma tehlikesiyle yüzyüze bulunan bir halkı kenara itip zorba Bağdat rejimine omuz verdiler.

Yine Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) nün tavırları için de söylenecek şeyler üç aşağı beş yukarı aynıdır.

Kürt yurtsever hareketinin Küba'ya olduğu gibi, Filistin halkının davasına bakış açısı, ona sağladığı destek üzerine fazla söz söylemeye gerek yok. Her şey herkesin göz önündedir. Eğer bir karşılaştırma yapmak gerekirse İkibin'e Doğru'cular bu konuda Kürt yurtsever güçlerinin yanında yaya kalırlar. Ne var ki FKÖ yönetiminin tutumu için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Özellikle de son yıllarda FKÖ yönetimi, Kürt sorunu konusunda tipik bir gerici arap devletinin politikasını izliyor, enternasyonalizmi, halklar arasındaki dostluk ve dayanışmayı bir kenara itmiş gözüküyor.

Örneğin, 1988 yılında Halepçe başta olmak üzere Kürdistan'da gerçekleştirilen kimyasal silahlı katliam sonrasında FKÖ'yü yönetenlerin tutumu ne oldu? Onlar açık olarak Saddam'ın yanında yer aldılar. Hatta FKÖ lideri Yaser Arafat daha da ileri giderek Kürtleri "Kontralar" diye nitelendirdi. Irak'ın onlara iyi bir ders verdiğini söyledi. Ama İkibin'e Doğru'nun karalamaya çalıştığı Kürt yurtsever güçleri bu talihsiz gelişme karşısında bile sorumluluk duygusuyla hareket ettiler ve kamuoyuna yansıtma yoluna gitmediler. Kürtler uluslararası platformlarda, göğüslerini gere gere Filistin halkının mücadelesine omuz verdiklerini, onun meşru haklarına kavuşması gerektiğini sürekli olarak söylerlerken, FKÖ temsilcileri aynı alanlarda, giderek artan ölçüde Kürt halkının istemlerine karşı çıkıyor, Saddam'ı destekliyorlar. Ve bu da zorunlu bir biçimde onlarla Kürt delegasyonlarını karşı karşıya getiriyor. Doğal olarak hemen her zaman güç durumda kalan ise kendileri oluyorlar.

FKÖ bir ulusal kurtuluş örgütüdür. Ezilen bir halkı temsil ediyor. 1991 Mart'ında, yanıbaşında bir başka halka karşı bir kez daha soykırıma girişiliyor. Buna yönelik tavrı nedir? Bir tek cümle ile bile Saddam'ı kınadığı, bu olaya karşı çıktığı olmuş mudur? Değil. Tutumu eskisiyle aynıdır ve yine Saddam'dan yanadır.

Yine son aylarda bir çok toplantı ve mitingde FKÖ'yü temsilen yer alanlar, Kürt halkının haklarının dile getirilmesine, Bağdat yönetiminin kınanmasına o derece karşı çıkmaya başladılar ki, bir çok ülkenin demokratik çevreleri, barışsever ve hümaniter güçlerinden açık biçimde tepki gördüler, azar işittiler. Bizzat İkibin'e Doğrucular da bu gibi olayların bazılarına tanıktırlar.

Bunun da ötesinde Irak Kürdistan Cephesinin verdiği bilgilere göre, Peşmergeler tarafından esir alınan Saddam askerleri arasında çok sayıda Yemenli ve Ürdünlünün yanısıra yüzlerce Filistinli de var. Saddam ordusuna katılan bu kişiler Kürdistan'da ne arıyorlardı acaba? Yoksa piknik yapmaya mı gelmişlerdi?

İşte Kürt yurtsever hareketinin gerek Sovyetler Birliği, ÇHC ve Küba gibi devletler, gerekse FKÖ yönetimi bakımından karşı çıktığı tutum budur. Kürt halkı bundan yerden göğe kadar haklı değil mi? Sosyalizme, halkların kardeşliğine ve dayanışma içerisinde olmalarına zarar veren, onlarla çelişen tutum hangisidir acaba? Kürt yurtsever güçlerininki mi, yoksa en sıradan görevlerini bile unutan, Bağdat kasabına destek olmayı meslek haline getirmiş olanların mı?

Bu arada şunu da belirtmekte yarar görüyoruz; sözkonusu devletlerle FKÖ'nün bütün bu olumsuzluklarına rağmen, Kürt hareketi Sovyetler Birliği, Çin ve Küba'ya da, FKÖ'ne de düşmanlık beslemiyor. Kürt yurtsever güçleri ayrıca, bu yanlışların faturasını sosyalizme ve o ülkelerin emekçilerine çıkarmayacak, onları sorumlu tutmayacak bilince ve politik olgunluk düzeyine sahipler. İşte Kürt yurtsever hareketinin tutumu böylesine açık ama Mehmet Bedri ve yandaşlarının tutumlarıyla ilgili olarak söylenecek şeyler var doğrusu.

Hatırlanacağı gibi Kemalist 2000'e Doğrucular, Körfez krizi başlar başlamaz Türk burjuva basını ile tam bir parallelik içerisinde, ABD başta olmak üzere emperyalist güçlerin Irak Kürdistanı'nda bir Kürt devleti kurma çabası içerisinde oldukları ve oradaki Kürt örgütlerini kullandıkları yolunda yaygın şekilde yaygara koparıdılar. Kürt hareketine işbirlikçilik damgası vurmaya gayret sarfettiler. 2000'e Doğru ayrıca, Saddam'a devrimci roller biçti, onu anti-emperyalist ilan etti ve arapların birliğini gerçekleştirir gerekçesiyle yayılmacı ve saldırgan politikasına övgüler dizdi -ki kanımızca ortada üzerinde asıl durulması gereken bağımlılık ve işbirlikçilik ilişkisi budur-. Daha sonra ABD ve yandaşları Kürt katliamına seyirci kalarak, hatta dolaylı biçimde Saddam'a destek vererek bizzat kendi elleriyle bu yalanları sahiplerinin yüzüne çarptıysalar da koro susmadı, hafif yön değişiklikleriyle icra-i sanata devam etti.

Bu ise elbet nedensiz değil, birşeylerin göstergesidir.

2000'e Doğru, sol sahnede Kürt sorunu konusunda suskunluk çemberini kıran yayınlardan biridir. Onun, halkımıza yönelik baskı ve terörün teşhirinde olumlu bir rol oynadığı inkar edilemez. Ama bu dergi bir yandan bunu yaparken bir yandan da Kürt yurtsever hareketine karşı saldırgan ve olumsuz bir tutumu ısrarla sürdürüyor. Açıktır ki 2000'e Doğru dergisinin bu alanda yaptıklarını dost bir çevrenin eleştiri ve değerlendirmeleri çerçevesinde kabul etmek olanaklı değil. O, oldukça planlı bir şekilde ve kuşkusuz belli bir hesapla Kürt yurtsever hareketini karalıyor, çamur atarak, gerçekleri tersyüz ederek onu küçük düşürmeye çabalıyor. Kürt örgütleri arasına çomak sokmak da yine bu çevrenin işleri arasındadır. Sözümona kimi liderler ise bu sinsice oyunu ya göremiyor, ya da işlerine geldiği için ve samimiyetten uzak övgülerin de cazibesiyle görmek istemiyorlar.

2000'e Doğru'nun tutumunu daha iyi açığa çıkarabileceği düşüncesiyle bir örnek vermekte yarar görüyoruz. Örneğin, Filistin Kurtuluş Örgütü Kürdistan'ı aralarında paylaşmış olan sömürgeci devletler dahil, dünyanın her yanında geniş bir dış ilişkiler ağına sahiptir. Kapitalist ülkelerin nerdeyse hepsinde büroları var. Filistinliler, bütün bu ülkelerin farklı siyasal çevreleriyle görüşmelerde bulunuyor, kendi sorunlarını onlarla rahatça tartışabiliyorlar. Yine ABD ile görüşmek için çaba harcadıkları da biliniyor. Hatta bundan kısa bir süre önce James Baker'le bir Filistin delegasyonu arasında görüşmeler yapıldı. Ama ne 2000'e Doğru, ne de benzeri başkaları bu örgütün bu türden ilişki ve çabalarına karşı durmuyor, onu emperyalizmin işbirlikçisi olmakla suçlamıyorlar. Biz de genel olarak bu ilişkileri anlayışla karşılıyoruz. Ne var ki Filistin, ANC veya başkaları konusunda böylesine bir tutum içerisinde olan bu kesimler, Kürt yurtsever örgütleri uluslararası planda birileriyle bir görüşme yaptı mı, bir diyalog kurdu mu hop oturup hop kalkıyorlar. Daha da olmadı mı hayali emperyalist planlar üretmek, gerçeklerle ilgisi bulunmayan ilişki ve diyaloglar yaratmak ve bundan hareketle de yurtsever harekete çamur atmak bunlar için fazlaca güçlüğü olan bir şey değil. Bu da sömürgeci Türk burjuvazisinin 1925'lerden bu yana Kürt halkının her türden meşru isteminin arkasında yabancı parmağı arama, Kürt sorununu emperyalistlerin bir ürünü biçiminde değerlendirme politikasıyla tam bir uyum gösteriyor. Neden acaba?

Nedeni bizce gayet açık. 2000'e Doğrucular özünde 12 Eylül öncesinin veya 12 Eylülden hemen sonrasının bilinen tavırlarını terketmiş değiller. Eski olumsuz politikaları aynen devam ediyor. Sadece yol ve yöntemler, taktikler değişmiş o kadar. Kürt sorunuyla ilgilenmeleri, bunun da ötesinde kendi kendilerine bir takım roller biçmeleri, Kürt halkı içerisinde yer edinme, ayaklarının toprağa basmasını sağlama çabasından ibarettir. Yani taktikseldir. Meydanda gözükmeden, politikalarını uygulama şansını elde edemeyeceklerini hesapediyorlar.

Onların, açıklamaya çalıştığımız bu tutumu ister istemez insana Seit Rıza'nın ünlü sözünü hatırlatıyor. Bilinidiği gibi bir görüşme sırasında kendisine Türk hükümetinin tutum değişikliği içerisine girdiği, Kürt halkının haklarına saygılı davranacağı vs. söylenince, Seit Rıza'nın yanıtı "Karga Bülbül Olmaz" şeklinde olmuş. Ne kadar da doğru!.

□□□

"EMPERYALİZMİN KÜRT SENARYOLARI", SEVR - LOZAN TARTIŞMALARI ve DEMOKRATİK TUTUM ÜZERİNE

B. ŞİLAN

Körfez krizinin başlamasıyla birlikte, Türkiye'de ötedenberi bazı çevrelerce sıkça gündeme getirilen, "Emperyalizmin Kürt Senaryosu" konusu yeniden ve daha büyük oranda gündemleştirildi. Bu işin bayraktarlığını üstlenmiş çevrelerin söylediklerine, veya yazıp çizdiklerine bakılırsa ABD başta olmak üzere çeşitli emperyalist güçler, bölgede bir Kürt devleti kurmaya karar vermiş ve bunun için kolları sıvamış bulunmaktalar.

Esasında bu tür değelendirme ve suçlamalar son dönemlerin bir olayı da değil. Daha Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türk yönetimi, Kürt halkının ırkçı şöven baskılara ve dizginsiz devlet terörüne karşı giriştiği direnişleri, silahlı eylemleri sürekli olarak emperyalizmin bir oyunu gibi sunmayı kural haline getirdi. Sömürgecilerin böyle yapmaları bir bakıma doğaldı. Kürt halkının kendisi yok sayılınca, bir Kürt sorununun varlığı da elbet kabul edilemezdi. O nedenle de Kürt direnişlerine bir takım kılıflar bulmak gerekiyordu ve işte emperyalizmin parmağı da ogünkü koşullarda bu iş için oldukça elverişliydi. Böylece "senaryo" yaratılmış oldu.

Bu alanda üzerinde en fazla spekülasyon yapılanı ise kuşkusuz 1925 Şeyh Sait ayaklanmasıdır. Resmi teze göre bu hareket, İngilizlerin desteği ve teşviki sayesinde meydana gelmişti. Ancak o gün bu gündür ileri sürülen bu iddiaya karşın, böylesine bir ilişkiyi ortaya çıkartacak herhangi bir belge, somut bir kanıt da gösterilebilmiş değil. Kaldı ki Şeyh Sait başkaldırısını bu şekilde göstermeye çalışan, ona irticai bir hareket deyip geçenlerin mahkemelerinde, Şeyh Sait ve arkadaşları bağımsız bir Kürdistan kurmak istemekle suçlandırıldılar ve o gerekçeyle asıldılar.

Öte yandan, varsayalım ki Şeyh Sait, şu veya bu şekilde ingilizlerle ilişki içerisine girdi ve onlardan destek sağladı. Kürdistan'ın ve dünyanın ogünkü koşulları gözönüne alındığında, bunda hiç de yadırganacak bir taraf olmadığı açığa çıkar. Kürt halkının varlığını ortadan kaldırmayı önüne hedef olarak koymuş gerici bir rejime, onun ırkçı-şöven terörüne karşı mücadele veren güçlerin, bu türden dış destekler sağlamaya çalışmaları doğaldır. Burada sözkonusu olan, gerici bir diktatörlüğe karşı bir diğer gerici güçten destek sağlamak, onlar arasındaki çelişkilerden yararlanmaktır. Diğer taraftan bizzat Türk hükümetinin kendisi, Kürt kuvvetlerini arkadan kuşatabilmek amacıyla, aynı günlerde Fransızlarla anlaştı ve askeri birliklerini, onun sömürgesi durumundaki Suriye'den geçirdi. Şeyh Sait ayaklanması sözkonusu edildiğinde hayali "emperyalizmin desteği" tezlerine sarılanlar, her nedense bu olaya dokunmaya gerek görmüyorlar.

Aslında burada konuya değinirken dikkat edilmesi gereken temel nokta şudur; İngilizlerin veya başka güçlerin desteği olsun olmasın, hareket başarıya ulaşsaydı, objektif olarak Kürt halkı bakımından nasıl bir sonuç ortaya çıkardı? Onun durumu daha iyiye mi giderdi, yoksa kötüye mi? Açıktır ki hareketin zafere ermesi durumunda niteliği nasıl olursa olsun bir bağımsız Kürt devleti doğardı ki bu da halkımızın yararına olurdu. Bu devlet, en başta ulusal baskıyı ortadan kaldırmak gibi ilerici bir rol oynayacaktı. Yine açıktır ki bu, dünya ilerici güçlerinin çıkarlarıyla da çelişmez, tam tersine onun yararına sonuçlar doğururdu..

Son aylarda bu alanda kampanyanın dozunu arttıran kesimlerden biri 2000'e Doğru ve Yüzyıl dergileri çevresidir. Kendisi bizzat emperyalizmin bir ürünü olan kanlı Saddam'a anti emperyalistlik misyonunu yüklemeye çalışan, onun saldırgan ve yayılmacı tutumunu "Arap ulusunun bölünmüşlüğüne son verir" gerekçesiyle alkışlayan her iki yayın, öte taraftan sürekli olarak Kürt yurtsever güçlerini Amerika ile işbirliği içerisine girmekle suçluyor ve Kürt sorununun çözümüne ilişkin "Amerikan planları" üzerine diziyle laf üretiyorlar. Bunların sayfalarında öylesine bir tablo çiziliyor ki, sanki ABD Ortadoğu'daki en yakın müttefiklerini bir kenara bırakmış, Kürt devletini ha ilan etti, ha edecek duruma gelmiş. Perinçek, emperyalist planlara bağlı olarak Ortadoğu'da çizilen sınırlar üzerine ağıt yakar ve onları sona erdirme görevini de Saddam'a verirken, bu sınırlardan sırf Arap dünyasını kastettiğini vurguluyor ve böylelikle belli çevrelere garanti vermekten de geri kalmıyor. Sanki ortada Kürdistan'ın bölünmüşlük durumu yok ve bu sınırlar emperyalizm tarafından çizilmemiş ya da Kürt halkı mevcut durumu kendi iradesiyle benimsemiş gibi..

Yine Cumhuriyet gazetesinin de bilinen tutumunu sürdürerek, aynı konuya belli bir ağırlık verdiği gözden kaçmıyor. Başka bir deyişle kriz döneminde Irak Kürdistanı'nda Kürtler

bir devlet kurabilir korkusu bu gazetenin yöneticilerini, köşe yazarlarını da tutmuş. Örneğin, Cumhuriyet'in Genel Yayın yönetmeni Hasan Cemal, 7 Şubat tarihli köşesinde "Kürt Senaryoları" başlığı altında bu konuya değiniyor ve bazı önemli "endişeler" dile getirmekten kendini alamıyor. Gerçi bunu yaparken eskisinden farklı olarak artık Kürt kelimesini ağzına almazlık edemiyor, Kürt halkının varlığına ilişkin geleneksel inkarcı politikayı bir kenara bırakıp bir ölçüde açık konuşuyor. Ama "tehlike" çanlarının çalmakta olduğuna ilişkin alarm vermekten de geri kalmıyor.

"Türkiye, İran ve Irak topraklarından, dünyanın petrol hazinesine sivrilerek inen kama gibi bir coğrafyada yeni bir devlet: Halkı Türk değil, Acem değil, Arap değil, Kürt olan...

Kim ister böylesine değerli bir stratejik konuma sahip yeni bir devletin bölgemizde kurulmasını?

Sovyetler? ABD? İngiltere? İsrail?

Örneğin Moskova, kendisine yakın olmasıyla da kendi nüfuz alanı içerisinde yer alması koşuluyla, Körfez petrolüne bu denli bitişik bir yeni devleti neden istemesin?

Aynı bakış açısı, kuşkusuz Washington ve Londra için de geçerli sayılmaz mı?

Hele İngiltere gibi, böl-yönet oyununda tarihsel ustalığa sahip olan ve Birinci Dünya Savaşı sonrası bu ustalığını Ortadoğu coğrafyasında kanıtlamış bir ülke açısından bunun çekici olmayacağı söylenebilir mi? Üstelik bu ülke, unutmayalım ki, 1920'lerde Kürt ayrılıkçılığını özellikle desteklemiş ve daha sonra Kurtuluş Savaşı'yla tarihin çöp tenekesine attığımız Sevr Antlaşması'na "bağımsız kürdistan" çağrısının sokulmasını sağlamıştır.

İsrail'e gelince...

Bu ülke de kurulduğu günden beri baş düşman olarak Araplara karşı, Arap olmayan her şeye ilgi gösterdiği için, Kürtlerle de dirsek temasını hiç yitirmemiştir..

"Ama bununla birlikte bu ülkeler, değişik Kürt hareketlerini soğuk savaş boyunca duruma göre kullanmaktan geri kalmadılar. Örneğin, Irak'ta Barzani'yi bir dönemde Moskova, bir başka dönemde Washington kullandı. Bağdat'taki rejimin niteliğine göre destek yer değiştirdi..

Daha sonra bu konuda Türkiye, İran ve Irak'da düşen görevleri sıralayan, ve biraz da ilgilere akıl veren sayın Cemal, "Ülkemizde zaten kökenlerinden dolayı insanlara siyasal toplumsal ve ekonomik açılardan baskı yapılmıyor" dedikten sonra, bir de lütufta bulunarak "Kültürel yönden bir ayırımcılık vardır. Kültürel ırkçılığın bir an önce yokedilmesi gerekir", önerisinde bulunuyor.

Aynı gazetenin 8 Şubat günkü nüshasında Ufuk Güldemir'in Washington'dan verdiği bir haberde ise şöyle bir yorum yer almaktadır:

"ABD geçen yıllarda Irak ve İranlı Kürtlere silah vererek onları Merkezi yönetime karşı kullandı. Hatta Kürt lideri Molla Mustafa Barzani, Amerika'da askeri bir hastanede öldü.."

Köşesinde, 12 Eylül faşizminin Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'na, yaptığı başarılı diplomatik çalışmadan ötürü saygılar arzetmekten geri kalmayacak kadar, demokrasi savaşçılığı örneği sergilemiş olan Ali Sirmen de 12 Şubat tarihli köşe yazısında yana yakıla Kemalizmin ırkçılık olmadığını kanıtlamaya çalışırken, Dersim ayaklanmasıyla ilgili şu harika incileri döktürüyor:

"Tarihe dikkatle baktığımızda Dersim ayaklanmasının da etnik kökeninin ötesinde, dinsel istekler dile getiren ve emperyalizm tarafından desteklenen bir hareket olduğunu görürüz. Bu ayaklanmanın, Cumhuriyet devrimi ulusçuluğunun ilkelerinin tümüyle yaşama geçirilmesini olumsuz etkilediği kuşkusuzdur".

Sayın Sirmen ne de dikkatli bakıyor tarihe!

Dünden Bugüne Emperyalistler Kimi Nasıl Destekliyorlar?

Kuşkusuz burada, emperyalizmin bölge politikası, onun Kürt yurtsever hareketi ve sömürgeci devletlerle ilişkilerinin ayrıntılı bir değerlendirmesini yapmak mümkün değil. Sorunu bu kapsamda ele almak, bu yazının sınırlarını aşar. Ancak kısaca da olsa, en azından 1920'lerden bu yana emperyalist güçlerin bu alandaki çabaları üzerinde durmak, buna ilişkin bazı somut bilgileri okuyucunun dikkatine sunmak, tartışmaya netlik kazandırmak bakımından gereklidir.

Sevr-Lozan konusunu sonradan ayrıca ele almak üzere şimdilik bir yana bırakarak, Birinci Dünya Savaşı günlerinden buyana geçen bazı olaylara parmak basmaya çalışalım.

Bilindiği gibi Kürdistan'ın büyük parçasını elinde tutan sömürgeci Osmanlı imparatorluğu, Birinci Dünya savaşı sırasında emperyalist devletlerden bazılarıyla birleşerek, ötekilerine karşı savaşa girdi. Söylemeye gerek yok ki bu, tam bir yağma ve paylaşım savaşıydı. Kürt halkı da herhangi bir ilgisi bulunmadığı halde Osmanlı politikası yüzünden kendisini bir anda sözkonusu kapışmanın içerisinde buldu; ülkesi yakıp yıkıldı, yüz binlerce evladını yitirdi. Bazılarının söylemeye dili pek varmıyor ama, Erzurum-Sarıkamış cephesinde çatışmalar sırasında, veya soğuk ve hastalık sonucu yaşamlarını yitirenlerin büyük çoğunluğunu silah altına alınmış Kürt gençleri oluşturmaktaydı. Yine Arabistan çöllerinde ve öteki cephelerde savaşanlar arasında da Kürtlerin sayısı oldukça kabarıktı.

Beri taraftan doğaldır ki Kürt halkı, baskı altındaki öteki halklar gibi, Osmanlı imparatorluğunun zulmüne karşı mücadele yürütüyordu. Ve bunu yaparken de kaçınılmaz olarak bölgedeki kimi gerici güçler gibi emperyalizmle de yüzyüze gelmekteydi.

"İngilizler savaş öncesinde ve savaş sırasında Arabistan'a ve Kürdistan'a diplomat, subay vs. kılığında pek çok ajan seferber ettiler. İngilizler, bu bölgede kurdukları kukla Arap hükümetlerinin yanısıra, Kürtleri de sömürgeci politikaları uğruna kullanmak için yoğun çabalar harcadılar ve entrikalar çevirdiler. Bu arada, zaman zaman, İngiliz yönetiminin Irak'ta Kürt özerkliğinden yana göründüğü de oldu. Ancak bu yalnızca bir görüntü olarak kaldı. 1915'lerden başlaya-

rak 1960'lara kadar uzanan İngiliz etkinliği döneminde, Irak Kürdistanı'nda olup bitenler gözönüne alındığında, onların Kürt sorununda sürekli olarak olumsuz davrandıkları, demokratik hak ve özgürlükler isteyen Kürt toplumunun karşısına kukla Faysal hükümetinin yanısıra İngiliz emperyalistlerinin çıktığı ve Kürt ayaklanmalarının sürekli olarak İngiliz askeri kuvvetlerince ezildiği görülür'' (**K. Burkay,** Kürdistan'ın Sömürgeleştirilmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri, s.135)

1918 yılında Şeyh Mahmut başkanlığında Irak Kürdistanı'nda bir hükümet kuruldu. Kısa bir süre sonra ise Şeyh Mahmut ile ingilizler arasında çatışmalar başgösterdi. Kürt kuvvetlerinin başarı göstermeleri, Şeyh Mahmut'un Süleymaniye kentine girerek kendisini Kürdistan kralı ilan etmesinden sonra, İngiliz ordusu harekete geçti ve sonuçta Şeyh Mahmut yaralanarak tutuklandı, ardından da Hindistan'a sürgüne yollandı.

Ancak bu olumsuz duruma rağmen Kürt halkının mücadelesi kesilmedi, sonraki dönemde aralıksız devam etti. Kürt-İngiliz çelişkisi sürerken de 1921 yılında Emir Faysal Irak kralı olarak ilan edildi. İngiliz temsilcisi Sir Percy Cox, bu olayla ilgili raporunda şunları dile getiriyor:

''..Süleymaniye bölgesi Irak kralının seçimine katılmamaya karar verdi. Kerkük'te de Emirin adaylığı rededilmişti. Kürtler kendi soylarından bir hükümet istiyorlardı. Son çare olarak bana, kesin bir kararın verilebilmesi için bir senelik bir mühlet isteyen bir dilekçe sunuldu. Süleymaniye ve Kerkük dışındaki bütün livaların delegasyonlarının ve bütün cemaatlerin temsilcilerinin huzurunda Emir Faysal'ı Irak kralı ilan ettim ve arkasından, Britanya Majestelerinin hükümetice tanındıklarını bildirdim (**Rambout,** Kürtler, Ronahi yayınları).

Bu gelişmeyi izleyen süreçte, İngiliz ve Irak yönetimlerinin ikiyüzlü, zikzaklı tumu aralıksız sürdü. Dolayısıyla da Kürt halkı arasındaki huzursuzluk ve kaygılar giderilemedi, mücadele kesilmedi, şu veya bu biçim altında devam etti.

Derken 1930 yılında göstermelik de olsa Irak, İngiliz mandasından kurtuldu ve Milletler Cemiyetine üye oldu. Irak, aynı yıl İngiltere'ye büyük imtiyazlar tanıyan bir anlaşmanın altına imza atarken, Kürtler şeyh Mahmut önderliğinde yeniden ayaklandılar. Arap yönetiminin yalnız başına Kürt hareketiyle başa çıkamıyacağını gören İngiltere, bir kez daha ordusunu harekete geçirdi. İngiliz gizli servisinden yüzbaşı Mumford konuya ilişkin olarak şunları yazmaktadır:

''Irak'ın bağımsızlığa kavuşmasından sonra bizimle sürdüreceği ilişkileri tanzim eden İngiliz Irak andlaşması 1930 haziran'ında yayınlandı. Bu, Kürtler arasında bir takım kargaşalıkların doğmasına ve sayısız dilekçenin gönderilmesine neden oldu.

Kürtler, aynı yaz yapılacak seçimleri boykot etmeye teşebbüs ettiler.

Irak ordusunun kalabalık bir Kürt topluluğu üzerine ateş açması üzerine bu karışıklıklar bir halk ayaklanmasına yol açtı. Şeyh Mahmut bunu bahane ederek isyan hareketini başlattı...

Arap hükümetinin yalnız başına duruma hakim olabileceği umuluyordu. Fakat çabucak, Kürt duygularının derinliği ve Arap ordusunun ehliyetsizliğinden dolayı bunun sözkonusu olamıyacağı farkedildi

R.A.F (Kraliyet Hava Kuvvetleri) harekatların en ağır yükünü omuzlamak zorunda kaldı. İsyanı bastırmak için Kürt köylerini bombardıman etmek kaçınılmaz oluyordu. Buna rağmen Şeyh Mahmut ancak sekiz ay sonra teslim oldu..'' (**Rambout,** Kürtler Ronahi yayınları s.88)

Yeri gelmişken şu noktayı da belirtelim. Gerekli yasal sürenin dolmasından sonra 1980'lerde sözkonusu döneme ait İngiliz gizli arşivleri açıklandı. Bunlar arasında R.A.F.'a bağlı uçakların o yıllarda Kürt köylerine yönelik bombardımanlarını gösteren bir de dökümenter film mevcut.

Kürtler bu durum karşısında Milletler Cemiyeti'ne başvurdular. Ancak İngiltere hükümeti sorunun orada ele alınmasını da engelledi. İngiliz temsilcisi Sir Kenehan Cornwallis, 1931 yılında Irak İçişleri Bakanına bu durumu şu şekilde bildiriyordu:

''Biliyorsunuz ki Kürtlerin milli otonomi elde etme istekleri Britanya Majestlerinin hükümetinin tavsiyesi ve desteği üzerine Milletler Cemiyetince rededildi..''

Buraya kadar verilen bilgilerden de anlaşılıyor ki İngiltere, Irak'ta Kürt hareketine herhangi bir şekilde destek vermek şöyle kalsın, tersine devamlı olarak onun karşısında yer almış ve başarıya ulaşmasını engelleme yönünde elinden gelen her türlü çabayı sarfetmekten geri kalmamıştır. Esasında İngiltere'nin bu parçadaki halkımızın kurtuluş savaşına karşı takındığı sözkonusu düşmanca tutum, onun kendi resmi belgeleri tarafından da gereği gibi açıklığa kavuşturuluyor. İşte Irak'taki ingiliz Yüksek Komiseri Sir Henry Dobbs'un 8 Mayıs 1931 yılında yazdıkları:

''Kürtler hemen daima ayaklanma durumundadırlar ve herhangi bir karışıklık meydana geldiğinde, ingilizlerin hizmetindeki Süryani devşirmelerinin veya R.A.F'nın, ya da her ikisinin de kullanılmasıyla halediliyor, Irak ordusu bunda az rol oynuyor. Geçen aylar boyunca İngiliz uçakları eski Kürt şefi Şeyh Mahmud'un taraftarlarını bombalamakla görevliydiler.

Esasen ingiliz kuvvetlerinin bir doğu hükümetinin elinde, zorbalığın kiralık aletleri gibi kullanılacak seviyeye düşmeleri tehlikelidir. (...) Ve bu sistem bütün ağırlığını herkesten önce, Arap olmayan en önemli, en savaşçı azınlık olan Kürtler üzerinde hisettirecektir'' (**Rambout,** age. s. 91, 93) (Bu konuda daha geniş bilgi için Kemal Burkay'ın ''Kürdistan'ın Sömürgeleştirilmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri'' kitabına bakılabilir).

Yine İran'daki gelişmelere bakıldığında da emperyalistlerin tutumunun temelde bir farklılık göstermediği açığa çıkar. Bilindiği gibi İran Kürdistanı'nda, Simko hareketini izleyen kısmı bir sessizlik döneminin ardından, 1946 yılında Mahabat Kürt Cumhuriyeti ilan edildi. Ancak aynı

dönemde, kendi aralarında vardıkları anlaşmaya bağlı olarak Sovyetler bölgeden çekilir, İngiltere ile Amerika bu ülkeye yerleşirlerken, onların desteğini alan Tahran yönetimi, Mahabat Kürt Cumhuriyeti'ne karşı saldırıya geçti. Sonuçta ise Kürt hareketi yenilgiye uğradı, Devlet Başkanı Kadı Muhammed başta olmak üzere bir çok seçkin Kürt yurtseveri idam edildi.

1937 yılında bu kez Türkiye, İran ve Irak hükümetleri arasında Saadabad anlaşması imzalandı. Sözkonusu anlaşma, özünde Kürt halkının haklı istemlerine, onun mücadelesine karşı bir işbirliği belgesiydi. Onun aşağıya aldığımız maddesi de bu durumu bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor:

"Birbirlerine komşu olan bu devletlerden her biri, kendi siyasi sınırları içerisinde ya da hudutlarında vaki olabilecek ve merkezi otoriteye doğru yöneltilmiş her türlü harekete ya da silahlı eşkiya gruplarına karşı, emniyeti ve güvenliği sağlamak amacıyla, sınırda, ya da o memleketin her hangi bir toprak bölümünde otoriteyi yeniden kurmak için, birlikte ve beraberce harekete geçeceklerdir" (**S. A. Şıvan,** Kürt Milli Hareketleri ve Irak'ta Kürdistan İhtilali / K. Burkay'ın ag kitabı, s. 154'ten naklen.)

Daha sonra da bilindiği gibi 1958 yılında Irak bu Paktttan çekildi, ardından da ABD ve İngiliz emperyalistlerinin katılmasıyla ittifak CENTO'ya dönüştürüldü. Kürt halkına karşı olmanın ve onun üzerindeki ulusal zulüm politikasını devam ettirmenin CENTO'nun başlıca amaçları arasında olduğu ise bilinmeyen bir şey değil.

Öte taraftan emperyalizmin Kürt halkı ile onun yurtsever güçlerine karşı düşmanca tutumu, elbet bütün bunlarla sınırlı kalmadı. Onların Kürdistan'ı bölüşmüş olan devletlerle ilişkileri çok daha sıkı fıkı ve derinlemesinedir.

Örneğin, Kürdistan'ın bir parçasını elinde tutan İran'ı yöneten Şahlığın, emperyalizmin bölgedeki en güçlü karakollarından biri olduğu ve onun emperyalist devletlere sırtını dayıyarak on yıllarca İran halklarını ezip sömürdüğü aşikardır. Dolayısıyla da kimi ırkçı şöven kesimlerin iddialarının aksine, İran'da da emperyalistler devamlı surette Kürt hareketinin karşısında yer almış, baskı ve zulüm yönetimini sürdürmek için Şahlık rejimine her türden desteği vermekten geri kalmamışlar.

Türkiye'nin durumu yine bu yönden bir farklılık göstermiyor. Hatta Kürdistan'ı bölüşmüş olan devletler içerisinde emperyalizmle en sıkı ilişkiler içerisinde olanın Türk devleti olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Yukarıda, CENTO üzerinde duruldu ve onun Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesine yönelik tavrına değinildi.

Ama ondan daha da önemli olan, Türkiye'nin 1950'lerin başlarında NATO'ya girmesi ve o tarihten beri de bu durumu devam ettirmesidir. Emperyalistler o günden buyana Türkiye'ye her bakımdan omuz veriyor, ona ekonomik, politik ve askeri yönden büyük destek sağlıyorlar. Tanklar, toplar, uçaklar ve öteki silahlar ABD, Almanya, İngiltere, Fransa ve benzeri ülkelerden geliyor. Buna karşılık Türkiye de onlar için Ortadoğu'da bir ileri karakol görevi yerine getiriyor. Türk güvenlik güçlerini eğiten, donatan, plan ve programlarının hazırlanmasında görev üstlenenler yine aynı emperyalist çevrelerdir. İşkence uzmanlarının, Kürdistan'ı kasıp kavuran özel tim şeflerinin ABD'de veya ABD'li uzmanlarca Türkiye'de eğitildiklerine ilişkin haberler burjuva gazetelerinin sayfalarından bile eksik olmuyor. Kontrgerilla, NATO planları çerçevesinde oluşturulmuş bir örgüttür. Yine Kürdistan'da terör estiren ünlü GSG-9 komandolarının Alman uzmanlarca Van'da eğitildikleri biliniyor. Kürdistan'ı ayıran sınırlar üzerindeki teknik engellerin ve öteki gelişmiş araçların kaynağı farklı değil. Halkımızı birbirine kırdırmak amacıyla sahnelenen köy koruculuğu ve aşiretlerin silahlandırılması planları da Türk ve Batılı uzmanlarca birlikte hazırlanmaktadır. Daha da önemlisi, Yalnız Kürt halkına değil, Türk ve öteki halklara da kan kusturan şu 12 Eylül rejimi kimin eseridir? Onun koşullarını hazırlayan, işbaşına getiren ve her bakımdan destekleyen yine aynı güçler değiller mi? Örnekleri çoğaltmak mümkün, ancak bu kadarı da sorunu açıklamaya yeterlidir sanıyorum..

Şunu unutmamak gerekir ki, eğer Türkiye bugün uluslararası platformlarda boy gösterebiliyorsa, o, örneğin bir Güney Afrika gibi tecrit edilmiş değilse, bunu başlıca emperyalist dostlarına borçludur. Onlar, demokrasi ve insan hakları üzerine bol keseden nutuk atılan uluslararası kuruluş ve toplantılarda, Türk devletinin halkımız üzerinde tam bir vahşet derecesine vardırdığı teröre ya destek oluyor, ya da onu sessizlik içerisinde geçiştiriyorlar. Böylece demokrasi, insan hakları ve eşitlik üzerine attıkları nutukların da ne ölçüde temelsiz, ne ölçüde ikiyüzlüce olduğu daha iyi anlaşılmış oluyor.

Bunun en bariz örneği, kısa bir süre önce Paris'te imzalanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği anlaşması ile Türkiye'ye tanınan imtiyazlardır. Bilindiği gibi Türkiye'den gelen isteğe uygun olarak, sözkonusu anlaşmaya imza atan devletlerin sınırları içerisinde, yalnızca Türkiye Kürdistanı'nın silah indirimi dışında tutulması kabul edildi. Üstelik Türk yönetimi böyle bir talepte bulunurken "Bölgeden kendisine yönelik tehditlerin" yanısıra "İçgüvenliği" de gerekçe olarak göstermişken. Anlaşmadan hemen sonra ise NATO Genel Sekreteri Wörner, yaptığı açıklamada Türkiye'ye yüklenen geniş kapsamlı ve "önemli" görevlerin altını çizerek şunları söylüyordu:

"Gerginlikler sadece Saddam Hüseyin gibi diktatörlerin hırsıyla değil, aynı zamanda nüfus artışı, çıkar çatışmaları, güç, azgelişmişlik, aşırı dincilik ve terörizm tarafından yükseltilmektedir... Türkiye doğrudan tehdit altındadır ve Güney bölgemiz tüm ittifak çıkarlarını ilgilendiren önemli bölgedir".

Bu sözler emperyalizmin, ileri karakolu Türkiye'deki sömürgeci rejimi korumaya nasıl kararlı olduğunu

çok açık biçimde ve ortaya koyuyor. Dikkat edilirse Wörner, sadece dış tehditle ilgilenmiyor, buna nüfus artışını, çıkar çatışmalarını, aşırı dinciliği ve terörizmi de ekliyor. Bu terimlerin birçoğunun ise emperyalist güçlerin literatüründe, emekçi sınıflarla ezilen halkların haklı mücadeleleri için kullanıldığı açıktır.

Demek oluyor ki emperyalistlerin dün olduğu gibi bugün de "Türkiye'yi parçalamak" ve bir Kürt devleti kurmak diye bir dertleri yok. Şöven çevreler, bu tür bir iddiada bulunurlarken düpedüz dostlarına iftira ediyor, onlara işlemedikleri bir "günahı" yüklüyorlar.

Yine Sovyetler Birliği bakımından da durum aynıdır. Eğer şöven çevrelerin ileri sürdükleri gibi Sovyetler halkımıza destek vermiş olsaydı, kuşku yok ki bundan sadece memnunluk duyardık. Ama ne yazık ki onun çoktandır bu tür sorunlarla ilgilenmeye pek de niyeti yok. Daha doğrusu işine geldiği yerde ve ölçüde uğraşıyor böyle şeylerle. Herkes çok iyi biliyor ki Kürt halkının sorunları sözkonusu olduğunda Sovyetler, komşularını gücendirmemeyi esas alan bir tutum takınıyorlar.

Diğer taraftan yukarıdaki belirlemelerden hareketle Batılı kapitalist ülkelerin Kürt sorununa ilgi duymadıkları, ona ilişkin olarak bir takım hesaplar içerisinde olmadıkları sonucuna vardığımız sanılmamalı. Tersine bu konu, bugün dünden daha fazlaca onları meşgul ediyor ve kendi çıkarlarına uygun "çözümler" üzerinde düşünmeye zorluyor. Yine bu ülkelerin bakış açılarının hep aynı kalacağını, süreç içerisinde herhangi bir değişikliğe uğramıyacağını da düşünmemeli. Kürt halkının mücadelesi günden güne yükseliyor, ülke içerisinde ve dışarda daha gür bir biçimde ses veriyor. Bu arada, Batılı kapitalist ülkeler, onların kamuoyları da kaçınılmaz olarak bundan etkileniyorlar. Bu bakımdan sözkonusu ülkelerde sorunun sadece emperyalistlerin çıkarları ile sınırlı bir çerçevede ele alındığını düşünmek bir başka yanılgı noktasıdır. Öte yandan yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen, dünyamızda demokrasi ve insan hakları üzerine yoğun tartışmalar sürüyor ve kitleler bu konularda giderek daha duyarlı hale geliyorlar. Kapitalist ülkelerdeki demokrasi güçlerinin, insan hakları savunucuları ile barışsever çevrelerin, toplumdaki etkinlikleri de buna paralel biçimde artıyor. Siyasi iktidarlar ise elbet bütün bunları gözardı edemiyor, kendi kamuoylarının baskısını, öteki bir takım gelişmeleri hesaba katmak zorunda kalıyorlar.. Örneğin, Türk hükümetinin Kürt halkına yönelik politikasının, bölgeye gelip giden veya orayla ilgilenen Alman subayları ile askerlerini bile rahatsız ettiği ve onların konuyu yetkililerle tartıştıkları bilinmektedir. Böyle olunca da, Kürt sorunu, halkımızın taleplerine gerçek anlamda yanıt verebilecek düzeyde olmasa da, demokrasi ve insan hakları, kültürel haklar çerçevesinde gündeme geliyor. Ve elbet bu arada bir çok uluslararası kuruluşa üye, insan haklarıyla ilgili değişik anlaşmalara imza koyan, yine bu nitelikteki uluslararası toplantılarda boy gösteren Türkiye'nin durumu da ister istemez tartışılıyor, onun Kürt halkına yönelik ırkçı-şöven politikası tepkiye neden oluyor.

Sevr ve Lozan, Getirip Götürdükleri

Ne zaman Kürt sorunu ile ilgili bir tartışma çıksa, sözkonusu çevrelerin değinmeden geçemedikleri konulardan biri de Lozan ve Sevr antlaşmalarıdır. Bir yandan Sevr'i kastederek "onu yırtıp tarihin çöplüğüne attık" diye böbürlenirlerken, bir yandan da bu anlaşmayı, Kürt sorununun emperyalizm tarafından yaratılıp desteklendiği biçimindeki görüşlerine bir kanıt olarak göstermeye çalışıyorlar.

Bilindiği gibi Sevr, sömürgeci ve yağmacı bir devlet olan Osmanlı İmparatorluğu ile emperyalist ortaklarının öteki emperyalist kesimlere yenilmelerinin ardından imzalandı. Doğal olarak bu andlaşma, özü itibariyle Osmanlı yönetiminin çıkarlarına ters düşüyordu. Ama bu, onun haksız ve olumsuz olduğuna bir ölçü teşkil etmezdi. Tersine, Osmanlının çıkarlarına aykırı bir çok hükmün, ezilen halkların yararına ve ilerici karakterde olması pekala mümkündü ve pratikte de öyle oldu.

Anlaşmanın 64. maddesinde Bağımsız bir Kürdistan'ın kurulması öngörülmekteydi. Gerçi Sevr anlaşmasında yer alan hükümler, Kürt halkının haklı istemlerini tam olarak karşılıyabilecek durumda değildi; belirlenen sınırlar Kürdistan'ın bir bölümünü dışlar nitelikteydi ve ayrıca devletin kuruluşu bir takım koşullara bağlanıyordu. Ama yine de Kürt halkı bakımından bunun küçümsenecek bir hüküm olmadığı açıktır.

Burada yine öncelikle eğer Sevr antlaşmasında belirlenen biçimde bağımsız bir Kürdistan devleti kurulsaydı ne olurdu, ona bakmak gerekir: Her şeyden önce Kürdistan'ın bugünkü bölünmüşlük durumu ortaya çıkmamış olur, dünya halklarının büyük çoğunluğu gibi o da kendi ulusal devletini kurar, onun sahibi olurdu. Kürt halkının dili ve kültürü üzerindeki baskılar olmaz, halkımız onunla okuyup yazar, ülkemizin zenginlik kaynakları sömürgeci yöntemlerle yağmalanmaz, onca katliam, sürgün, işkence ve ulusal baskıya bağlı öteki zulüm türleri meydana gelmezdi. Özcesi, Kürdistan parçalı bir sömürge durumda olmayacak, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden bugünkünden çok farklı bir noktada bulunacaktı.

Buna karşılık bir de Lozan'ın ne olduğuna, kimin için ne getirip götürdüğüne bakmak gerekir. Bilindiği gibi, Sevr antlaşmasının imzalanması sırasında başlıca rolü oynayan emperyalist İngiltere ile Fransa, Lozan'ın da baş aktörleriydi. Osmanlı yönetiminin yerini ise Mustafa Kemal hükümeti almıştı..

Konferans sırasında İngiltere ile Türkiye arasında sürdürülen en uzun ve çetin tartışmalardan birinin, Kürdistan'ın bölüşülmesi üzerine olduğu herkesçe biliniyor. İngiltere, Kerkük ve Musul'un kendi mandası altındaki Irak'a bırakılması gerektiğini söylerken, Türk temsilcisi İsmet İnönü de Kürtlerle Türklerin kader birliği et-

tiklerini, bu nedenle de Kürt nüfusun çoğunluk durumunda olduğu Kerkük ve Musul bölgelerinin, Türkiye'de kalmaları gerektiğini savunuyordu. "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de hükümetidir" diyen İnönü, aynı zamanda Irak'ta tanınacağı söylenen otonomonin Kürtlerin istemlerini karşılıyamıyacağını da ısrarla vurgulamaktaydı.

"Yurttaşlık haklarını ve yetkilerini kapsamayacak olan sözde özerk bölgelerin halklarına tanınacağı söylenen haklar, Kürt soyu gibi üstün bir soyu hiç bir zaman tatmin etmeyecektir". (İ. İnönü, Lozan Konferansı tutanakları).

Sonuçta Lozan anlaşması imzalandı ve daha önceleri Osmanlı ve İran imparatorlukları arasında ikiye bölünmüş olan Kürdistan, bu kez dört parçaya ayrıldı. Başka bir ifade ile, Kürt halkının büyük desteğini alarak savaşı kazanmış olan Türk yönetimi, sıra Lozan Konferansı'na gelince yön değiştirdi ve kez ona karşı emperyalistlerle uzlaşma yoluna gitti. Ve işte Türk yönetiminin, üzerinde çokça konuşulan anti-emperyalistliğinin temel özelliği budur.

Demek oluyor ki Sevr antlaşması, nasıl ki Türk halkının çıkarlarına uygun düşmeyen hükümler ihtiva ediyorduysa, Lozan da ondan çok daha ileri derecede Kürt halkına karşı bir nitelik taşımaktaydı. Açıkçası o, gerici güçler arasındaki bir paylaşım antlaşmasıydı. Ve elbet Sevr ile Lozan'ı karşılaştırdığımız zaman, Kürt halkının çıkarları bakımından Sevr ilerici karakterdedir. Bu bakımdan da onun Kürtler tarafından desteklenmesi doğaldır. Bu konuda bizimle, Kürdistan devletinin kurulmasına olanak tanıdığı için Sevr'e ateş püsküren kesimler arasındaki temel fark şudur: Biz Sevr'in Kürt halkı açısından yararlı yönlerini desteklerken, aynı zamanda onun gerici yanlarına, örneğin, Türk halkının çıkarlarına uygun düşmeyen yönlerine karşı çıkıyoruz. Onlar ise bize tam tars yönde Sevr'in Kürt halkının yararına olan haklı ve ilerici yanlarını eleştiriyor, Lozan'ın ise bu hakları gaspeden hükümlerine alkış çalıyorlar. Bu, özgürlükten, halkların hak eşitliği ile kardeşliğinden yana olanlarla, bunların karşısında yer alan ırkçı-şövenler arasındaki tutum farkıdır. Bu tutumun sahibi "Cumhuriyet kuşakları", her nekadar günümüz koşullarında açık konuşmaya cesaret edemiyorlarsa da aslında Osmanlı sınırlarını savunuyorlar. Onlar, Osmanlı imparatorluğunun kılıç zoruyla işgal ettiği ülkelerin kurtuluşunu sindiremiyor, içten içe ona kin besliyorlar. Türkiye'de çeşitli çevrelerin ah-vah ile bu ülkeleri kastederek "Oralar bizimdi, İngiliz oyunları sonucunda yitirdik" diye dile getirdikleri sömürgeci duygular, aynı zamanda bu kesimlerin de özümsedikleri bir anlayıştır. Yoksa Sevr antlaşmasıyla Kürt halkına kendi devletini kurma hakkının tanınmasını bölücülük olarak nitelendiren kafa yapısını başka türlü anlatmak mümkün mü?. Bu baylara sormak gerek; Kürtler ne zaman sizinle birleşti ki, ayrılmaları da bölücülük olsun?. Hem devlet kurmak neden sizin için bir hak oluyor da, Kürtler için yasak sayılıyor?

Diğer taraftan burada şu noktanın da altının çizilmesi gerekir. Eğer Sevr anlaşmasının ilgili maddesi uygulanıp da bağımsız bir Kürdistan kurulsaydı, ve Kürt halkı, yüzyılımızın kaydettiği en zalimce ırkçı-şöven terör dalgalarıyla yüzyüze gelmeseydi, bundan Türk halkı bir zarar mı görecekti? Görecektiyse ne tür bir zarar olurdu bu? Açıktır ki böyle bir durum sözkonusu olmazdı. Kürt halkının kendi toprakları üzerinde bağımsız ve özgürce yaşamasında Konya'nın, Ege'nin, Karadeniz'in ve öteki yerlerin işçisinin, çiftçisinin ve esnafının herhangi bir zararı olacağını düşünmek şurda kalsın, tersine bu aynı zamanda onların da çıkarına olurdu.

Kürt Düşmanlığı Nerden Kaynaklanıyor?

Bugün hala Türk aydınları ve demokrasi mücadelesi içerisinde yer alma iddiasında bulunan geniş bir kesim içerisinde bile halkımıza karşı duyulan ve zaman zaman da tam bir düşmanlık düzeyine vardırılan tutum nerden kaynaklanıyor? Nasıl oluyor da sözümona dünyanın her yerinde, ezilen halkların yürüttüğü mücadeleyi desteklediklerini söyleyenler ve bu konuda bolca yazıp çizmekten geri kalmayanlar, sıra her gün yüzyüze bulundukları Kürt halkına gelince en amansız şövenler kesilmekten geri kalmıyorlar?

Kuşkusuz bunun temelinde, çeşitli tarihi ve toplumsal nedenlerle daha baştan itibaren ırkçı karakterde ortaya çıkan Türk milliyetçiliğinin, Türk şövenizminin etkileri yatmaktadır.

Bilindiği gibi Türk toplumunda milliyetçilik görüşleri, diğer bir anlatımla uluslaşma süreci, Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde ortaya çıktı. Yine aynı dönemde, yani Türk milliyetçiliği tarih sahnesine çıktığı zaman baskı altında tutulan halkların bir çoğu Osmanlı esaretinden kurtulma mücadelesi vermekteydiler. Türk milliyetçileri ise şiddetle buna karşı çıkıyor ve imparatorluk sınırlarının değişmemesi yönünde çaba harcıyorlardı. Bu da ister istemez onları, daha ilk günden itibaren halklar arasında eşitliği ve özgürlüğü rededen, ulusal kurtuluş mücadelelerine karşı çıkan bir niteliğe büründürdü. Türk milliyetçilerinin Arap ve Kürt halklarının kurtuluş çabalarına karşı izledikleri düşmanca politika ve Ermeni katliamı da, bu konudaki yaklaşımı somut olarak açığa çıkartmaktadır.

Türk halkının üzerinde yaşadığı toprakların Birinci Dünya savaşından sonra işgale uğraması ve buna karşı yürütülen mücadele yıllarında da, aynı tutum sürdürüldü. Mustafa Kemal ve arkadaşları, bir yandan Kürtlerden destek sağlamak amacıyla Kürt halkının meşru haklarından bahseder ve bu haklara saygı gösterileceği tahaddüdünde bulunurlarken, diğer yandan da Kürt yurtseverlerinin her ne şekilde olursa olsun kendi örgütlerini oluşturmalarını ve bu doğrultuda çalışma yapmamalarını engelleme yönünde yoğun çaba içerisinde oldular. Bu nedenle de Türk kurtuluş savaşı öyle bir kurtuluş savaşıydı ki bir ucu emper-

yalizme -ki onunla uzlaşmayı her zaman gözönünde tutan çelişkiydi-, öteki ucu ise ezilen halklara yönelmişti.

Lozan Andlaşmasının imzalanmasından sonra ise Türk milliyetçiliğinin ırkçı ve gerici karakteri geçmişe oranla daha güçlü bir biçimde kendini açığa vurdu. Ancak herkesin rahatlıkla görebileceği bu gerçeğe karşılık, bazıları bugün hala da bu durumuna çeşitli kılıflar uydurmaya ve böylece onun ırkçılık olmadığını kanıtlamaya çalışıyorlar. Örneğin, Ali Sirmen daha önce bahsettiğimiz yazısında, biraz da bir şeylerden duyduğu telaşla Kemalizmin ırkçılık olmadığını kanıtlıyabilmek için hayli ter döküyor.

''Atatürk'ün 'Ne mutlu Türküm diyene' sözünde belirtmek istediği de buydu. ''Ne mutlu Türk olana'' demiyordu. Burada önemli olan bir ırkın bireyi olmak değil, kökeni ne olursa olsun, bir ulusun yurttaşı olmak iradesi (istenci) idi.

Nitekim Mustafa Kemal'in tarihe bakarken ''ırkın tarihi'' görüşünü değil de (zaten Anadolu'da böyle bir görüşü eğemen kılmak da olanaksızdı ya) ''ülkenin, toprağın tarihini'' benimsemesi, bu ulusçuluk algılamasının sonucudur. Hititlerin, Sümerlerin Türk olduğunu söyleyen Atatürk'ün vermek istediği mesaj 'bin tanrılar ülkesinin' tüm zengin kültürünü özümsemenin gerekliliği, sağlayacağı olanakları görme zorunluluğuydu''.

Hemen şunu belirtelim ki bay Sirmen burada Mustafa Kemal'e haksızlık ediyor ve onun düşünmediklerini, söylemediklerini ona maletmeye kalkışıyor.

Önce şu ünlü ''Ne mutlu Türk'üm diyene'' sözüne bakalım. Aslında bu sözle kastedilenin ne olduğunu anlamaya çalışmak için özel bir çaba harcamaya gerek yok. Burada söylenmek istenen, çok açık dile getirilmiş. Ama biz yine de kısaca değinmeden geçmeyelim. Bunun yaparken de bu sözün yanına bir-iki tanesini daha; örneğin, ''Bir Türk Dünyaya Bedeldir'', ''Muhtaç Olduğun Kudret Damarlarındaki Asil Kanda Mevcuttur'', gibilerini de ekleyelim. Açıktır ki bütün bu sözler, öne sürülen idiaların aksine dört dörtlük ırkçı bir dünya görüşünü ifade etmekteler..

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte devlete hakim kılınan ideolojiye ve izlenen politikaya daha yakından bakıldığında bu ırkçılığın boyutlarını kavramak da giderek kolaylaşır. Örneğin, o dönemde piyasaya sürülen bir Türk Tarih Tezi var. Bu tez Türklerin Orta Asya'dan göçederek dünyaya yayıldıkları ve medeniyetin onlar tarafından yaratıldığı iddiasına dayanıyor. Türkler, insanlığın yarattığı uygarlığın ''babası'', onun ''medeniyet hocası'' diye ilan ediliyorlar.

''O da hassas bir insandı ve elbette o da ağlardı... Professör Pitart konferansını bitirip kürsüden inince, Atatürk yerinden heyecanla kalktı, kürsüye geldi, ünlü konuşmasını yaptı ve dedi ki: Türkler Orta Asya'dan çıkıp dünyaya yayılmış ve her yere medeniyet götürmüşlerdir. Professör Pitart, biraz önce size, bu olayı bütün delilleriyle ortaya koymuş bulunuyor. Türkler, dünyanın medeniyet hocasıdır. Bu sözleri boğazı düğümlenerek bitirdi. Evet Atatürk ağlıyordu, gözyaşları birer inci tanesi gibi iniyordu o güzelim gözlerinden. Kürsüden, 'Ne Mutlu Türküm Diyene' sözleriyle inerken, heyecanı doruk noktasına çıkmıştı'' (**Selma Selçuker,** 11 Kasım 1990 tarihli Cumhuriyet).

Ve tabi medeniyetin Türkler tarafından dünyaya yayıldığını kanıtlıyabilmek için de en başta Anadolu uygarlıklarının Türklere ait olduğunun kanıtlanması gerekiyordu. Bu nedenle de tepeden gelen buyruğa bağlı olarak, ''Bilim adamları'' kaşla göz arasında ''gerekli araştırmaları'' yaptılar, Hitit ve Sümerler başta olmak üzere, eski Anadolu uygarlıklarının ''Türk uygarlıkları'' olduğunu keşfediverdiler.

Yine o dönemde ileri sürülen ''Güneş Dil Teorisi'' de aynı nitelikteydi. Buna göre ise Türk dili bir güneşti, merkezde bulunuyordu ve dünyanın öteki tüm dilleri ondan türemişlerdi.

Ancak sorunun tam olarak netlik kazanabilmesi için bir de pratiğe, yani bu yönde girişilen uygulamalara bakmak gerekiyor.

Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti kurulur kurulmaz, ''Misak-ı Milli'' sınırları içerisinde kalan Türkler dışındaki halklarla ulusal azınlıklara (Lozan anlaşmasıyla hükme bağlandığı ama daha çok da Batı dünyasından duyulan çekingenlik nedeniyle hıristiyan azınlıklara tanınan sınırlı haklar dışında) en küçük bir ulusal ve demokratik hak tanınmadı. Lozan tartışmaları sırasında Türklerle eşit haklara sahip olduğu söylenen Kürtlerin varlığı bile inkar edildi, onların ''Dağ Türkleri'' oldukları ileri sürüldü. Kürtçe de yine ''Türkçenin bozulmuş bir lehçesi'' diye tanıtıldı. Kürt ve Kürdistan kelimelerinin kullanılması yasaklandı. Kürt dili, kültürü ve tarihi üzerine herhangi bir çalışma yapılmasına izin verilmedi. Kürtler o tarihten buyana kendi türkülerini bile söyleyemiyorlar. Kendi dillerinden bir gazete çıkaramıyor, bir sanatçı topluluğu oluşturamıyorlar. Kürt çocukları kendi anadillerinden okula gitme hakkından yoksunlar. Türkiye, dünyada benzerine kolay kolay rastlanılamıyacak türden bir asimilasyon politikası izliyor. Devlet, kurulduğu günden beri Kürdistan'daki yerleşim birimlerinin ve bir dizi coğrafi yerlerin isimlerini değiştirmekle uğraşıyor. Kürt ve Ermeniler başta olmak üzere, öteki halkların tarihlerinin izlerini yokedebilmek amacıyla bir çok kilise, dikili taş ve benzeri tarihi eser yokedildi. Bugün üzerinde çokça konuşulan Kürtçe yasağı kimilerinin göstermeye çalıştığı gibi 12 Eylül sonrasında başlayan bir uygulama değil, Cumhuriyet'le yaşıttır. Bilmem Ali Sirmen ve benzerleri Kürtlerin daha 1930'larda çarşıda pazarda Kürtçe konuştukları için cezaya çarptırıldıklarından ve bir çok insanın sırf bu nedenle kentlere inemez olduklarından haberdarlar mı?. Kürt halkının topraklarından zorla sürülmesi, Osmanlı yönetiminin asayiş ve güvenliği sağlamak gerekçesiyle başvurduğu bir uygulamaydı. Cumhuriyet yönetimi ise buna ek olarak bir de asimilasyon, Kürdistan'ın demografik yapısını değiştirme amacıyla aynı uygulamayı sürdürdü. Hem de çok da-

ha geniş kapsamlı ve çok daha acımasız bir biçimde. Böylece yüzbinlerce Kürt yerinden yurdundan edilirken, onlardan boşalan toprakların bir bölümüne dışarıdan getirtilen göçmen Türkler yerleştirildi, bir bölümü ise yasak bölgelere dönüştürüldü..

Bu insanlıkdışı politikaya karşı direnmeler ortaya çıktığı zaman da devlet katliamlara girişti, yaş ve cinsiyet ayırımı yapmaksızın onbinlerce kişiyi katletti.

Kaldı ki Türkiye'de çıkarılmış ve açıkça ırkçılığı savunan bir dizi yasa, kararname, yönetmelik ve benzeri resmi belge var. Örneğin, konuya ilgi duyanlara 1934 yılında çıkartılan 2510 sayılı yasayı okumalarını salıkveririz. Bu yasa, Türk ırkından olan ve olmayan ayırımı üzerine temellenmiş olup Türk olmayanların defterlerinin nasıl dürüleceğini düzenliyor. Türk istiklal marşının sözleri baştan sona bir ırkçılık belgesi değil mi? Hem her sabah okul çocuklarını ayağa kaldırarak esas duruşa geçirdikten sonra "Türküm, doğruyum.."la başlayıp giden yemin neyin nesidir?

Yine Türk ırkçılığı Türk devlet adamlarının demeçlerine de defalarca yansımıştır. Örneğin, Başbakan İsmet İnönü, 1930 yılında Kars'a kadar uzanacak demiryolunun açılışı nedeniyle Sıvas'ta yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

"Beş seneden beri Doğu vilayetlerimizde vukua gelen ve dışarıdan entrikalarla körüklenen isyan, bugün gücünün yarısını kaybediyor. Bu ülkede sadece Türk ulusu etnik ve ırksal haklar talep etme hakkına sahiptir. Başka hiç bir kimsenin böyle bir hakkı yoktur. Bu demiryolu sınıra ulaştığı gün, her türlü tereddüt ortadan kalkacak ve her türlü entrika, o zaman mutlak bir şekilde yerleşmiş olacak bu hakikatın önünde tesirsiz kalacaktır (31 Ağustos 1930 tarihli Milliyet gazetesi).

Şu sözler de Adliye Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'a aittir:

"Biz Türkiye denen, dünyanın en hür ülkesinde yaşıyoruz, Mebusunuz inançlarından samimiyetle bahsetmek için bundan daha müsait bir ortam bulamazdı. Onun için hislerimi saklamıyacağım. Türk, bu ülkenin yegane efendisi, yegane sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette bir tek hakları vardır: Hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı. Dost ve düşman, hatta dağlar bu hakikatı böyle bilsinler (19 Eylül 1930 tarihli Milliyet).

Bütün bunlara baktıktan sonra Türk milliyetçiliğinin ırkçı olmadığını söylemek mümkün mü? Sorunları soy sop teorileri ile açıklıyacak, Türk ırkının üstün karaktere sahip olduğunu, damarlarında asil kan taşıdığını iddia edecek, geçmiş uygarlıkların hepsini Türklere maledecek, onları "medeniyetin hocası" diye nitelendirecek, buna karşılık öteki halkların her türden ulusal ve demokratik hakkını gaspedecek, onları horlayıp küçümseyecek, kendilerine karşı acımasız bir asimilasyon politikası yürürlüğe koyacak, peşisıra katliam ve sürgünlere girişecek ve sonra da "Milliyetçiliğimiz ırkçılık değildir" diyeceksiniz. Eğer tüm bunlar ırkçılık değilse, o halde ırkçılığın kendisi nedir? Onu tarif edin lütfen. Belki de bu sayede, insanlığın bilgi hazinesine katkıda bulunur ve şu ünlü "hocalık" görevinize yeni bir halka daha eklemiş olursunuz baylar. Fazlaca gerilere gitmeye gerek yok, sırf Bulgaristan'dan gelen Türklerle, Irak Kürdistanı'ndan gelen Kürt mültecilere karşı izlenen birbirine taban tabana zıt politika bile, Türkiye'nin güttüğü ırk ayrımcılığını yeterince açığa çıkarmıyor mu? Bulgaristan'ndan gelenlerin Türk, Irak Kürdistanı'ndan gelenlerin ise Kürt olmaları dışında aralarında ne fark var? Kaldı ki Kürt halkının yaşadığı güçlükler, Bulgaristan Türklerinin yüzyüze bulundukları güçlüklerle karşılaştırılamıyacak derecede daha ağırdır.

Meseleyi rayından çıkarmaya, işi oyana buyana atmaya gerek yok. Türkiye, dünyamızda ırkçılığın anavatanı olan yerlerden biridir. Türk ırkçılığı bugüne kadar tarihte görülmüş en acımasız ırkçılık örnekleri arasında yer alıyor. Bu satırların yazarı, Türk ırçılığının bir çok yönden Nazilere dahi esin kaynağı olduğu inancındadır. Zaten her ikisi arasında var olan büyük benzerlikler de bir bakıma bunun göstergesidir. Türkiye'de kullanılan "Tek devlet, tek millet, tek şef" sloganı Nazi Almanyasında " Eins volks, eins land, eins führer" şeklindedir. Her ikisi de kendi ırklarının üstün olduğunu esas alır, asil kan taşıdıklarına inanırlar. Üstün olduğu ileri sürülen ırki özellikler, onları hem ruhi şekillenme ve hem de fiziki olarak başkalarından ayırır. Onun için de ırksal özelliklerin, ayırdedici üstünlüklerin bulunup ortaya çıkarılması onlar bakımından büyük öneme sahiptir. Bunu bağlı olarak "bilimsel çalışmalar ve araştırmalar" yapmaktan da geri kalınmaz. Nazilerin bu alanda yaptıkları yeterince biliniyor. Türkiye'de de Cumhuriyetin ilk yıllarında "Türk ırkının fiziki özelliklerini saptamak" amacıyla Ankara köylerinde başlatılan "araştırmalar" biliniyor. "Türk'ün üstün yetenekleri", "Türk'ün asaleti", "Türk'ün mümtaz ahlaki özellikleri", "Türk ırkının kahramanlığı" ve daha niceleri, Cumhuriyet Türkiyesiyle yaşıt olan ve günlük yaşamın her alanında karşılaşılan sloganlardır. Her ikisi de öteki halklara karşı ırkçı esaslara dayanan acımasız uygulamalar içerisindedirler. Şu farkla ki Almanlar, Yahudi halkını daha çok gaz fırınlarına sürerek defterlerini dürerken, Türkiye'de Ermenilerle Kürtler samanlıklara evlere doldurularak ateşe verildiler, kurşunlanıp süngülendiler veya uçurumlardan aşağıya atılmak suretiyle katledildiler. Yine Hitler'in Yahudi katliamını planlarken Ermeni katliamını örnek gösterdiği ve onun karşısında susan dünyanının kendilerine de bir şey yapamıyacağını söylediği biliniyor.

Kaldı ki Türk milliyetçiliğinin gerici niteliği sırf bu yönüyle, yani ırkçı karakteriyle ortaya çıkmadı. O, kaçınılmaz olarak Türk halkına da demokrasi ve özgürlük getiremedi. Bu bakımdan demokrasi kavgasında rol sahibi olduğunu iddia eden herkesin şapkasını önüne koyup Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminden bugüne kadarki sürede olan biteni tekrar tekrar gözden geçirmesi gerekir.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında klasik anlamda burjuva demokrasilerinde bulunan temel hak ve özgürlüklerden bir teki bile uygulamaya kondu mu? Serbest seçimle işbaşına gelmiş parlamento, yargı bağımsızlığı, basın ve düşünce özgürlüğü, farklı toplumsal sınıf ve tabakaların hem politik ve hem de ekonomik demokratik alanda örgütlenme hakkı gibi demokrasinin olmazsa olmaz koşullarının kırıntısına bile rastlamak mümkün müydü? Türkiye'de ötedenberi bazı kesimler Sultan Abdulhamit döneminde basına uygulanan sansürü eleştiriyor, hatta onun kaldırılışını yıldönümleri olarak kutluyorlar. İyi de Mustafa Kemal döneminde de aynı durum yok muydu? Hatta basın özgürlüğünü yok eden kurallar çok daha sert olarak uygulanmıyor muydu? Birine karşı çıkılır, kınanırken ötekisine karşı neden sessiz kalınıyor veya düpedüz destekleniyor?

Şu bir gerçektir ki Türkiye'yi kuranların, gerçekleştirdikleri birtakım reformların Türk halkı bakımından yararı oldu. Cumhuriyetin ilan edilmiş olması, ırkçı şöven ve asimilasyoncu yanı bir yana laik eğitime geçilmesi ve hukuk alanında sağlanan bir takım dönüşümleri bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Bu da elbet asıl olarak onların (devleti kuranların) kişisel hünerlerinin sonucu değil, onyıllarca verilmiş bir kavganın devamı, bir birikimin sonucuydu. Ne var ki yeni Türk devleti demokratik bir nitelikte olamadı. O, kendisinden önce yıllarca sürdürülen toplumu demokratikleştirme sürecini ileri götürmek yerine kesintiye uğrattı. Hatta temel hak ve özgürlükler bakımından padişahlık döneminin bile gerisine düştü. Örneğin, Cumhuriyetin ilanından önce işçiler tarafından oluşturulmuş amele birlikleri vardı ve bunlar güçleri oranında işçilerin haklarını savunuyorlardı. İşçiler o dönemde greve gidebiliyor, yürüyüş ve mitingler yapabiliyor, daha başka çeşitli yol ve yöntemlerle haklarını arayabiliyorlardı. 1 Mayıs'ı kutlamak aynı şekilde mümkündü. Yine Kürt halkı adını rahatça kullanabiliyordu. Kürtler kendi kimliklerini kullanarak örgütler oluşturuyor, Kürt sorununun açıkça tartışıldığı yayınlar çıkarabiliyorlardı. Kürtçe'nin, Kürt müziğinin yasak olması ise sözkonusu değildi. Oysa sözümona kurulan modern Türkiye cumhuriyeti tüm bu hakları sildi süpürdü, ülkeyi baştan sona bir hapishaneye, bir cehenneme çevirdi.

Bütün bunlar kimi çevrelerin göstermeye çalıştıkları gibi soyut suçlamalar değil, Türk toplumunun da, Kürt toplumunun da gerçekleridir. Eğer geçmiş değerlendirilecekse bunun açık biçimde ve her şeyin adının konması biçiminde olması gerekir. Yoksa gerçeklerden kaçarak, onları çarpıtarak, tahditler ve yasakların sürdürülmesi istenerek bu iş yapılamaz.

Kürtlerle Türkler Eşit Midirler?

Sömürgeci burjuvazi, onyıllarca Kürtlerin varlığını inkar ettikten, bu kelimeyi ağzına almamaya özen gösterdikten sonra, bir yere geldi tıkandı. Devletin bu konudaki politikası henüz resmen değişmemiş olsa da, onu savunmak oldukça güçleşmiş, hatta olanaksızlaşmış bulunuyor. Türk temsilcileri bu kez eski inkarcılık yerine, "Türkiye'de Kürt kökenli insanlar var ama bunlarla Türkler arasında herhangi bir eşitsizlik yok" tezine sarılmaya başladılar. Diğer bir grup ise son dönemde kültürel yönden eşitsizliğin varlığını kabul ediyor acak bunun ötesine geçemiyor. Yine onlar da tıpkı diğer kesim gibi, öteki alanlarda iki halk arasında eşitlik bulunduğu iddiasındalar. Tüm bu görüşlere kanıt olarak da Kürtlerden işadamı, milletvekili, bakan ve bürokrat çıkmış olması gösteriliyor. Nitekim Hasan Cemal de sözkonusu yazısında aynı görüşü yeniliyor.

Oysa Türkiye'de mevcut durum gözönüne alındığında böyle bir konuyu tartışmak bile abesle meşguliyet anlamına gelir. Çünkü Kürt halkıyla, Türk halkının yalnız kültürel bakımdan değil, öteki yönlerden de eşit olmadıkları o kadar çıplak bir gerçek ki, sağlıklı düşünen ve iyi niyet taşıyan bir insan için buna ters yönde bir iddiayı ileri sürmek olanaklı değil.

Örneğin, Türklerle Kürtler arasında ekonomik bakımdan bir eşitlikten bahsedilebilir mi? Bunun böyle olmadığı, en başta devletin kendi resmi belgeleriyle sabittir. Türkiye'de 1960'lardan buyana bizzat devletin kabul edip tartıştığı bir "Azgelişmişlik" veya "Gerikalmışlık" olayı var. Bütçe yasalarında, hükümet programlarında, siyasi partilerin program ve öteki belgelerinde "Doğu ve Güneydoğu" diye adlandırılan Türkiye Kürdistanı'nın geri kaldığı vurgulanıyor ve onu kalkındarmak, başka bir deyişle "Bölgelerarası dengesizlikleri" gidermek başlıca hedeflerden biri olarak belirtiliyor. Özal bile 1984 yılında birden bire bir "Doğu ve Güneydoğu'nun makus talihini yenme seferberliği" başlatmadı mı? Gerçi sömürgeciler bakımından bu hiç bir zaman bir propaganda malzemesi olmaktan öteye gitmedi, dengesizlik azalacağına artış gösterdi ama bu arada bir olgunun kabul edildiği de gözönündedir. Sanayi, tarım, hayvancılık ve benzeri alanlarda verilen somut istatistikler aynı şekilde Kürdistan ile Türkiye arasında var olan derin uçurumu tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyor. Yine Kürdistan'dan Batı'ya doğru olan büyük işgücü akınını nasıl açıklıyabiliriz? Neden insanlar iş aramak için sürekli olarak doğudan batıya doğru akın ediyorlar? Elbet bu büyük göç, öteki adıyla sürgün bir tek nedene bağlı değil ama işssizliğin, açlık ve yoksulluğun; başka bir deyişle ekonomik dengesizliklerin onda oynadığı rolün önemi de tartışma götürmez. Kürdistan petrolünün, madenlerinin, enerjisinin, hayvancılık ürünleriyle öteki zenginlik kaynaklarının çarçur edilip götürülmesine karşılık, orada sanayi, tarım ve hayvancılık alanlarında bilinçli olarak yatırımlara yönelinmediği biliniyor. Türkiye'de, Kürtlerden işadamı çıkmasın diye bir yasa yok elbet. Kaldı ki bu işler zaten kağıt üzerindeki yasalarla da düzenlenmiyor çoğu kez. Burada bir bütün olarak sistemin işlerliği, yaratılan

koşullar belirleyici olmaktadır. Hem eğer bazı Kürtler zenginleşip işadamları saflarına katılarak sömürgeci ekonominin bir parçası haline geliyor ve onlar da tıpkı Türk meslektaşları gibi Kürdistan'ın sömürülmesi, onun yağmalanması kervanına katılıyorlarsa, kökenlerinin ne olduğu herhangi bir şekilde anlam ifade etmez. Burada sözkonusu olan, sömürgeci burjuva saflarında yer alanların hangi kökenden geldikleri değil, sınıf olarak ne yaptıkları, nasıl bir düzeni sürdürdükleridir.

Baskı ve terörün Kürdistan'daki katmerli hali, aynı şekilde Kürt halkıyla Türk halkının eşit olmadıklarının bir diğer göstergesidir. Kürdistan'ın kırsal alanlarında, kentlerinde halka karşı sürdürülmekte olan zulüm Ege'de, Marmara'da, İçanadolu ve diğer yerlerde aynı şekilde uygulanıyor mu? Uygulanabilir mi? Deprem ve öteki felaketlere uğrayanlarımız arasında bile bir eşitlik sözkonusu değil. Açıktır ki, kişi başına düşen ulusal gelir, öteki ekonomik ve sosyal göstergeler nasıl ki Türk toplumunda daha ileri bir düzeydeyse, asker, jandarma, polis ve öteki güvenlik güçlerinin sayısı bakımından da ülkemiz Kürdistan öndedir. Hem de kat kat fazlasıyla. Biz Kürtler cezaevleri, işkencehaneler ve karakollar bakımından Türklerden çok daha zenginiz.

Öte yandan politik plandaki eşitliğin maddi, kültürel, ekonomik ve öteki koşulların eşitliğiyle sağlanabileceği de bir başka gerçektir. Farklı sınıflar arasında olduğu gibi, farklı ülkeler ve halklar arasında da eğer siyasal bilinçlenme, politik kişiliğin oluşması bakımından bir eşitlik yoksa, onların bu arenada eşit koşullarda yarıştıkları söylenemez. Kendi dilini özgürce konuşamayan, onunla eğitim göremeyen, radyo dinleyemeyen, televizyon izleyemeyen, toplantı düzenleyemeyen, gazete yayınlayamayan ve bütün bu alanlarda kullanılan yabancı dili ya hiç bilmeyen, ya da bu konudaki bilgisi yetersiz olan insanlarla, bu olanaklara sahip olanlar arasında nasıl bir eşitlik var, insan merak ediyor doğrusu. Kürtlerden milletvekili veya bakan vs. çıkması Türkiye'de politik eşitlikten bahsedebilmek için yeterli mi? Elbet Türkiye'de Kürtlerin bir kesimi bu şekilde yükselme ve devlet kademelerinde önemli görevlere gelme olanağına sahipler. Ama kimlerdir bunlar, ne yapıyorlar, bir de ona bakılmalı. Tartışmaya gerek yok ki bunlar devletle işbirliği yapan, yahut da olup bitenlere karşı sessiz kalan, yani düzenle uyum içerisinde olanlardır. Az sayıdaki ilerici ve yurtsever insanı saymazsak, bu kesim esas olarak sömürgecilerin Kürdistan'daki yerel ayaklarını oluşturuyor. Kaldı ki sömürgeciler başka türlüsünü yapabilme olanaklarına da zaten sahip değiller. Örneğin, bir Kürt iline, dışarıdan bir Türk'ü götürüp parlamenterlik için aday gösteremezsiniz. Bu, halk arasında kabul görmeyen bir davranış olur. Onun yerine yerel güçleri; toprak ağalarını, aşiret reislerini, dini liderleri veya sadık bürokratları bulup öne çıkarmak her bakımdan sömürgeciler için tercih edilir bir durumdur. Kaldı ki sömürgecilerle, yerel gerici ve işbirlikçi güçler arasında ortaya çıkan bu türden ittifaklar Türkiye'ye özgü de değil. Bu, sömürgeci rejimlerin her zaman başvurdukları temel politik tercihlerden biridir. Uluslararası planda da yine bu durum iyi bir kamuflaj aracıdır. Avrupa konseyi'ni, öteki uluslararası kuruluşları, değişik düzeydeki toplantıları etkileme bakımından Türklerin gidip "Kürtlerle Türkler eşit haklara sahipler" demeleri başka, Kamuran İnan, Hikmet Çetin ve benzerlerinin söylemeleri başkadır.

Bütün bunlarla elbet Türk halkı üzerinde baskı olmadığını, ekonomik sorunları bulunmadığını vs. kastetmiyoruz. Kuşku yok ki Türk halkı da büyük burjuvazinin ve onun devletinin sömürüsü ve terörüyle yüzyüzedir. Bizim burada altını çizmek istediğimiz, Kürt halkının ulusal ve sınıfsal olmak üzere çifte baskı altında olması, Türk halkından çok ağır derecede ezilip sömürülmesidir. İki ulus hiç bir yönden eşit değiller.

Tutarlı Bir Demokratın Tavrı Nasıl Olmalı?

Türk demokratları ve ilericileri içerisinde özellikle de son on-onbeş yıldır Kürt sorununa karşı tutum bakımından bazı olumlu gelişmeler var. Artık bu sorun onlar için eskiden olduğu gibi tabu olmaktan çıkmış, varlığı kabul edilen, tartışılan bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Elbet bu kesimlerle Kürt yurtsever hareketi arasında veya onların birbirleriyle çeşitli yönlerden görüş ayrılıkları mevcut ve bunu doğal karşılamak gerekir. Ama ne olursa olsun eski suskunluk döneminin, resmi ideolojiye kölece bağlılığın giderek terkedilmekte olduğu da bir gerçektir.

Ancak bunların içerisinde yer alan veya kendilerini öyle göstermek isteyen bazıları var ki, onların durumları üzerinde özel olarak durmak zorunlu hale geliyor. Örneğin, yazının başında üzerinde kısaca durduğumuz 2000'e Doğru ile Yüzyıl dergilerinin tutumunu bu çerçevede ele almak gerekir.

Bilindiği gibi Aydınlık gazetesi 12 Eylül faşist darbesinden önce Kürt sorunu konusunda en olumsuz tavrı takınan yayınlardan biriydi. O, Kürt yurtsever örgütleriyle, kişiler hakkında isim listeleri yayınlayacak, onların çalışmalarını deşifre edecek kadar düşmanca bir tutum içerisindeydi. Doğu Perinçek bu tutumu, daha sonra cunta mahkemelerinde kendisinin "bölücü" olmadığını kanıtlamak için övünerek savundu. Ne var ki güdülen hesaplar ne olursa olsun, 12 Eylül'den sonra yayın hayatına giren 2000'e Doğru Dergisi ve daha sonra da Yüzyıl, Kürt sorunu konusunda olumlu çalışmalar yaptılar ve cesurca sayılabilecek bir tutumla halkımız üzerindeki baskılara karşı çıktılar. Fakat ötedenberi bir çok olayla dışa vuran ve Ortadoğu krizinin başlamasından buyana tümüyle açığa çıkan tavır, aslında Aydınlık gazetesi dönemi ruhunun ölmediğini, sadece belli bir süre için geriye itildiğini ve günü gelince de hortlatıldığını ortaya koyuyor. Yoksa bazılarının bu yayınlarda

adeta işlerini güçlerini bir kenara bırakıp kafayı Irak Kürdistanı'nda bir Kürt devleti kurulması ihtimaline takmaları, Kürt halkının istem ve özlemlerini, onun mücadelesini hiçe sayıp bu yöndeki çabayı ABD'nin güdümünde ve onun planlarının bir parçası olarak lanse etmeye kalkışmaları; ve hatta daha da ileri giderek Kürdistan'ı İsrail ve Türkiye ile aynı kefeye koymaları, başka ne gibi bir nedenle açıklanabilir?. Aslında Perinçek, Türkiye Kürdistanı bakımından da bir Kürt devletinin kurulmasına, halkımızın kendi iradesini özgürce belirleme hakkına karşıdır. Üstelik bu yöndeki görüşünü, bir "uzman" edasıyla Kürt halkına ait diye sunmaktan da geri kalmıyor. Örneğin, edindiğimiz bilgilere göre bir süre önce İsveç'teki Türkçe radyo yayını programına verdiği demeçte özetle, "Kürtler ayrı bir devlet kurmak istemiyorlar. Çünkü bu gün Batı'da çok sayıda Kürt var. Kürtler pasaportla oralardaki akrabalarını ziyarete gitmek istemezler" demiş. Yani Perinçek, Kürt halkının bir Kürt devletininin kurulmasına ilişkin tavrını dile getirirken, sorunu son derede basite indirgemekten kaçınmıyor ve kendi subjektif niyetlerini çok rahat bir şekilde ona mal edebiliyor.

Yayın planında başını Cumhuriyet gazetesinin, politik planda da Ecevit'in çektiği bir diğer kesim ise elbet daha farklı bir tutuma sahip. Her şeyden önce şu gerçeğin altını çizmek gerekir; eğer bu kesim, öteki sömürgeci burjuva çevreler gibi bu gün Kürt kelimesini ağzına almaya başladıysa bu, ülkenin bir gerçeğini farketmekten, ona gerçekçi bir çözüm bulmak istemekten ileri gelmiyor. Bunlar, içerde ve dışarda meydana gelen gelişmeler karşısında eski görüşlerini savunamaz duruma düştüklerinden dolayı "Kürt kökenli" vatandaşlarının varlığını kabul etmeye başlamış gibi gözüküyorlar. Ama elbet bu, Kürt halkına ilişkin temel politikalarında herhangi bir değişiklik meydana geldiği anlamını taşımıyor. Hatta bu çevreler yalnızca Türkiye Kürdistanı halkımız üzerindeki baskıları savunmak, ona destek olmakla yetinmiyor, öteki parçalarda da onun ulusal ve demokratik haklarını elde etme mücadelesine karşı aynı düşmanca tutumu sürdürüyorlar. Hasan Cemal, daha önce sözügeçen yazısında Türkiye, İran ve Suriye arasında, Irak Kürdistanı yurtsever hareketine karşı ortak bir cephe önerirken, sadece ayrı bir Kürt devletini değil, aynı zamanda Irak'taki federal bir yapıyı da tehlikeli buluyor ve şunları yazıyor:

"Savaş sonrası Irak'ında Arap, Kürt ve Türkmenlerden oluşacak bir federasyona Özal yönetimi neden ilgiyle bakıyor ya da yakınlık duyuyor, bilemiyoruz. Çünkü orada bir federasyon, yarın burada bir emsal olmaz mı?

"Irak Kürtleri ile Türkiye Kürtleri arasındaki farklılığı, ayrılığı da ileri sürerek, oradaki bir federasyonun burada örnek oluşturmayacağını savunan kimi yabancı odaklar olabilir; ama bu tezlerin son derece ihtiyatla dinlenmesinde yarar vardır; oyun içinde oyun olabilir".

Cumhuriyet yazarı Ufuk Güldemir de aynı yöndeki koroya katılır ve "ABD geçen yıllarda Irak ve İranlı Kürtlere silah vererek onları merkezi yönetimlere karşı kullandı.." derken tam bilinçli bir çamur atan durumuna düşüyor. Hadi diyelim ki bay Güldemir, 1970-75 yılları arasında kısa bir süre için ABD yöneticileriyle Mustafa Barzani arasında yapılan bir kısım görüşmelerden ve destek vaadinden hareketle bunları yazıyor. Ya peki İran Kürdistanı yurtsever hareketi için neye dayanarak böyle bir iddiada bulunabiliyor? İran Kürdistan Demokrat Partisi'nin başını çektiği mücadele, ilerici, demokrat ve yurtsever çevrelerce yakından biliniyor. Bu partinin ABD yönetiminden silah aldığı ve ona dayanarak da merkezi yönetime; yani Şah'a veya mollalar rejimine karşı savaştığı iddiasının gerçeklerle bir ilgisi var mı? Hem bu türden gerici rejimlere karşı verilen ve verilecek olan mücadele bu "ilerici" bayları neden bu derece rahatsız ediyor acaba?

Irak Kürdistanı'nda ise Kürt halkının son silahlı başkaldırısı 1961 yılında başladı ve 1975 yenilgisinden sonraki kısa dönem hariç günümüze kadar aralıksız süregeldi. O, ırkçı-şöven Arap rejiminin terörüne karşı ve A'dan Z'ye kadar haklı bir mücadeledir. KDP programını inceleyenler, hareketin başta itibaren önüne koyduğu hedeflerin oldukça ilerici nitelikte olduğunu rahatlıkla görebilirler. Hatta gerek pratik ve gerekse programsal açılardan bir karşılaştırma yapılacak olursa, bu parçadaki Kürt yurtsever hareketinin Türk kurtuluş savaşından daha ilerici niteliklere sahip bulunduğunu görmek güç değil. En azından Irak Kürtlerinin, başka halkları ezmek, onları baskı altında tutmak gibi bir hedefleri yoktu. Onlar ne "Padişahlığı ve Hilafeti kurtaracaklarını" ilan etmişlerdi, ne de emperyalistlerle karşılıklı çıkarlara dayalı bir pazarlık içerisindeydiler.. Bu nedenle de Irak KDP'nin veya kişi olarak Barzani'nin, daha sonra ise öteki Kürt yurtsever örgütlerinin şu veya bu uygulamasına karşı olabilir, onları eleştirebilirsiniz ama bir bütün olarak hareketin ezilen bir ulusun ulusal-demokratik devrim hedeflerine uygun bir karaktere sahip olduğu gerçeğini yadsıyamazsınız.

Barzani, 1970'lerden sonra sömürgeci Baas rejimine karşı mücadelede, ABD yönetimiyle belli konuları görüştü ve onlardan silah ve politik destek vaadi aldı. Bizce de bu o an atılan yanlış bir adımdı. Ama bunda Barzani'nin ve KDP yönetiminin hatalarının ötesinde koşulların etkisini de gözönünde tutmak gerekir. Örneğin, o zaman sol ve ilericilik adına Saddam'a devrimcilik sıfatları yakıştırılıyor, Irak'da sosyalizmin kurulmakta olunduğu yolunda propaganda yapılıyordu. Bazılarının Kürt devletinin kurulmasını destekliyor dedikleri Sovyetler Birliği de Irak yönetimine her türden desteği vermekteydi. Baas yönetimi, daha önce imzalanmış olana otonomi antlaşmasının hükümlerine uymaz ve Kürt halkının en temel haklarını çiğnemeye devam ederken devrimcilik, ilericilik ve hatta sosyalizm sözcüklerini ağzından eksik etmiyordu. İşte Barzani o koşullarda, ABD ile ilişkiye geçti. Açıktır ki bu bir zorlamanının sonucuydu. Si-

lahlı mücadele yürüten bir hareket, nihayet bir yerden silah temin etmek, öteki destekleri sağlamak zorundadır. Peki Kürt hareketinin ABD ile o türden bir ilişkiye girmesinde, devrimcilik ve sosyalist adına kanlı Baas diktatörlüğüne destek verenlerin günahı yok mu acaba? Hem böyle bir durum neyi değiştirir? Bu, halkımızın bu parçada yürüttüğü mücadelenin haklı olduğu gerçeğini mi ortadan kaldırır?

Diğer taraftan her halk gibi Kürt halkı da elbette uluslarası planda çalışmalar yapar, dış dünyadan destek sağlamaya çalışır. Bu doğal ve doğal olduğu kadar da önemlidir. Bu tür ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye çalışırken de ölçü, yurtsever hareketin çıkarlarıdır. Onun çıkarına ters düşmemek ve mücadeleye zarar vermemek koşuluyla, her türden desteği elde etmek için çaba harcamanın önünde herhangi bir engel olmamalı. Dikkat edilirse Kürt hareketi sözkonusu olduğunda emperyalizm üzerine ahkam kesen ve suçlayıcı tavır içerisine girenler, aynı tutumu hiç te başkaları için takınmıyorlar. Örneğin, Güney Afrika ve Filistin örgütlerinin tutumu böyledir. ANC ve PLO, uluslararası planda oldukça geniş ilişkilere sahipler. Onların temsilcileri pek çok ülkeye geziler düzenler, değişik politik çevrelerle görüşmelerde bulunur, dayanışma için somut adımlar atarken kimseden ses çıkmıyor. Tersine onlara destek veriliyor. Biz de yukarıda belirtiğimiz ölçüyü aşmadığı sürece sözkonusu örgütlerin veya benzerinin bu çabalarını olumlu buluyor, anlayışla karşılıyoruz. Fakat sıra Kürtlere gelince bazılarının çabucak ''anti-emperyalistlik'' damarları tutuyor, bir kaşık suda fırtına koparıyorlar.

Şu noktayı yeniden altını çizerek dile getirmekte yarar var. Kürtler özgürlüğe aşık, ona susamış bir halktır. Bunun en açık kanıtı da onun bu uğurda yüzyıllardır sarfettiği büyük çaba, gösterdiği özveridir. Halkımızın sırf ulusal nitelikteki mücadelesinin ömrü yüzyılı aşıyor. Yeryüzünde özgür ve bağımsız yaşamak için bu derece büyük acılara katlanmış, kayıplara uğramış ama ne yazık ki hala da kurtuluşunu elde edememiş kaç halk gösterilebilir? Kürt hareketinin arkasında yabancı parmağı aramayı adet haline getirmiş olanlar, önce gözlerini açsınlar da yoksul halkımızın ne istediğine, ne yaptığına, bu uğurda neleri göğüslemek zorunda kaldığına bir baksınlar. Sayısı milyonlara varan kurbanları, sürgünleri, işkence ve terörün her türlüsüyle yüzyüze yaşamak ne demektir onu akıllarına getirsinler. Dışardan böylesine gazel okuyanlar, bir an için birilerinin gelip ülkelerini zapt-ı rapt altına aldığını ve arkasından da dillerini konuşmaya, türkülerini söylemeye varıncaya kadar kendilerine ait ne varsa her şeyi yasakladığını ve sırf dizginsiz teröre dayanan bir rejim kurduğunu düşünsünler. Acaba kendileri böyle bir duruma katlanabilirler mi? Böylesine insani olmayan, ahlakdışı bir politikayı sineye çekip oturmak mümkün mü sanılıyor? Türk kurtuluş savaşı üç yıl sürdü. Kaldı ki Kürtler onda çok önemli rol oynadılar ve iyi bilinir ki eğer Kürtlerin desteği olmasaydı, bazıları için Samsun'dan öteye bir adım dahi atmak, hemen hemen hiç olanaklı değildi. Ama her nedense üç yıl süren bu savaşı öve öve bitiremeyenler, onu adeta göklere çıkartanlar, Kürt halkının karşılaştırılamıyacak derecede ondan daha uzun ve daha çetin koşullarda süren mücadelesini ya görmezlikten geliyor, ya da önce de değindiğimiz gibi uluorta suçlama hakkını kendilerinde bulabiliyorlar.

Bu bakımdan sözkonusu çevrelerin, dolaylı veya direkt olarak Kürt halkının durumuna değindikleri zaman, hemen daima öne sürdükleri eşitlik ve kardeşlik sözleri bir anlam ifade etmiyor. Bu, bir propaganda aracı olmaktan öteye gitmiyor. Elbette halklar arasında kardeşlik ve eşitlik doğru, doğru olduğu kadar da önemlidir. Ancak bunlar soyut sloganlarla sağlanacak şeyler değil. Eşitliğin gerçekleşmesi en başta onun için gerekli koşulların yaratılmasıyla mümkün olabilir.

Halkların eşitliği ve kardeşliği bir bütündür ve yaşamın her alanını kapsar. Genel olarak ifade edildiği zaman bu, devlet kurma hakkı dahil ulusların kaderlerini özgürce belirleme hakkına sahip olmaları anlamına gelir. Kuşku yok ki her halk gibi, Kürt halkı bakımından da geçerli olan budur. Türklerin, Farsların, Arap ve ötekilerin devlet sahibi olmaları ne derece doğalsa, Kürtler için de öyledir. Kürtler, binlerce yıldır bugün üzerinde yaşadıkları toprakları yurt edinmişlerdir. Bu bakımdan onların üzerinde özgürce yaşamak istedikleri topraklar başkalarına ait değil, kendilerinindir. Onlar kendi devletini kurdukları zaman kimsenin ülkesini bölmüş olmayacaklar. Kürdistan'ı bölen sınırların ise elbette bizim açımızdan herhangi bir meşruiyeti yok. Eğer zor ve işgaller yoluyla ele geçirilen topraklar, işgalcilerin yurdu olmuş olsaydı, o zaman halkların özgürlük mücadelelerinin haklılığı diye bir kavramı kabul etmemek gerekirdi. Örneğin, bir zamanlar ''Üzerinde güneşin batmadığı imparatorluk'' diye adlandırılan İngiltere'nin, kılıç zoruyla bir dizi ülkeyi işgal etmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun, daha sonra Hitler'in vb. çizdiği sınırları meşru kabul etmekten başka çare kalmazdı. Ama insanlık bu durumu haklı bulmadı, bulmuyor. Onun açısından haklı ve doğru olan şu veya bu ülkedeki gayri meşru sınırların nasıl oldukları değil, oralarda yaşayan halkların kendi iradeleri, istem ve özlemleridir.

Özcesi biz ne bir eksik ne fazla; dünya uluslarının sahip olduğu hak ve özgürlüklere sahip olmak, onlarla eşit koşullarda yaşamak istiyoruz. Kürt halkı, pratikte kaderini belirleme hakkını nasıl kullanır, onun kararı hangi yönde olur bu ayrı bir konu. Elbet buna ilişkin olarak farklı çevrelerden farklı öneriler de gelebilir, onların görüşleri arasında farklılıklar bulunabilir. Ancak bu konuda karar sahibi tek güç halkın kendisidir.

Bu konuda açık ve dürüst olmayanların, kendileri için hak olarak gördükleri şeyleri Kürt halkına fazla görenlerin ve dolayısıyla da, halkımızla kendi halkı veya öteki halklar arasında eşitliğe karşı çıkanların, takınmaya çalıştıkları sıfatlar ne olursa olsun, onlar gerçekte ne demokrattırlar ve ne de zorbalığın hizmetinde olmaktan kurtulabilmişlerdir. Türkiye'de demokrat olmanın temel ölçütlerden bir tanesi, ulusal sorunun çözümüne ilişkin tavırla belirlenir. Bu alanda tam bir eşitliği, kaderini özgürce belirleme hakkını savunmayanların, bu tutumlarıyla yalnızca Kürt halkına değil, bizzat kendi halklarına da zarar verdikleri gözönündedir. Kürt halkı üzerindeki baskı ve terör sona ermeden, o özgürlüğe kavuşmadan Türk halkının da özgür ve demokratik bir düzeni gerçekleştirmesinin olanağı yok. Herkesin bu gerçeğin altını kalın bir çizgiyle çizmesi gerekir.

•••

TÜRKİYE'DE "REFORM"UN ve TERÖR YASASININ İÇYÜZÜ

A. REŞİT

Türk hükümeti, bir süreden beri demokratikleşme yönünde yeni adımlar atmaktan söz etmekte ve sözde bir "reform paketi" hazırlamakta idi. Nihayet, 12 Nisan'da çıkarılan "Terörle Mücadele Kanunu" adlı 3713 sayılı kanuna eklenen bazı "geçici hükümler" ile Türk Ceza Kanunu'nun ünlü 141, 142 ve 163. maddeleri kaldırıldı. Onlarla birlikte Kürtçe konuşmayı yasaklıyan 2932 sayılı kanun da kaldırıldı. Yine bir sefere mahsus olarak, cezasının belli bir miktarını çekenler şartla salıverilerek içerdeki politik tutuklu ve hükümlülerin bir bölümü de serbest bırakılmış oldu.

Türk Hükümeti şimdi buna dayanarak demokrasi yönündeki son adımları da attığını ve Türkiye'yi tam demokratik bir ülke haline getirdiğini davul zurnayla ilan etmektedir.

O halde artık açılsın AT kapıları, sona ersin eleştiriler ve duyulsun alkış sesleri!

Yurt içinde ve dışında, bilerek ya da bilmeyerek, gerçeklerle hiçbir ilgisi olmayan bu iddiaya katılanlar ve alkış çalanlar da yok değil..

Bir Yılan Hikayesine Dönen Demokrasi ve Özal'ın Kamuoyunu Yanıltma Sanatı

İlginçtir, 12 Eylül 1980 faşist darbesinden bu yana Türkiye sürekli olarak "demokrasiye geçmekte", tekrar ve tekrar geçmektedir! Nedense bu geçiş birtürlü bitmek bilmiyor..

Çünkü gerçekte demokrasiye geçiş diye bir olay yok. Türk hükümeti iç ve dış kamuoyu önünde sıkıştıkça bazı önemsiz tavizler veriyor, çok küçük adımlar atıyor. Ya da, atmıyor da, atmış gibi yapıyor.. İç ve dış kamuoyunu oyalıyor. Düpedüz yalan söylüyor.

Kamuoyunu yanıltmakta, oyalamakta, yalan söylemekte, başta Özal olmak üzere bir tüm olarak ANAP iktidarı, Evren ve benzeri faşist generallerden çok daha ustadır. Bu işi tam bir sanat haline getirmiştir.

Diğer yandan, Batı'da da demokrat geçinen bazıları, terörist ve sömürgeci Türk rejimini demokratik gibi göstermekte Özal'a gönüllü olarak yardım etmekteler. Bunlar işin içyüzünü elbet herkesten iyi biliyorlar. Ama bu kara rejimi pembeye boyamak, bu koruk üzümü şirin göstermek onların da işine geliyor. Böylece onlar da kendi kamuoylarını aldatıyorlar. Böylesine terörist, iğrenç bir rejime verdikleri destekle onun suç ortağı olduklarını gizlemeye çalışıyorlar.

Şu son yasaya, onun geçici maddelerine bir bakalım. Bu yasa gerçekten neler getiriyor, ya da götürüyor?

Ceza Kanunundan Çıkıp Terör Kanununa Giren Maddeler

Bu yasaya eklenen geçici bir madde, Mussolini'nin faşist ceza yasasından alınıp daha sonra birçok kez de ağırlaştırılan şu ünlü 141, 142. maddeleri ve 163. maddeyi görünüşte kaldırıyor, gerçekte değil. Onları, Türk Ceza Kanunu'ndan çıkarıp kendisinin (Terörle Mücadele kanunu'nun) baş tarafına, 1. maddeye, hemen hemen aynen taşıyor!

Üstelik, yapılan bazı değişiklikler de onu öylesine muğlak, öylesine esnek hale getirmiş ki, her örgüte, sıradan kültür derneğine, sendikaya uygulanabilir.

Kaldı ki Faşist Cunta'nın getirdiği ve tüm temel hak ve özgürlükleri deli gömleğine sokan Anayasa yerinde duruyor. Onda en küçük bir değişiklik yok. Yine, Siyasi Partiler Yasasında ve öteki bir dizi yasadaki bentler, duvarlar korunuyor

Bir başka deyişle, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü üzerinde demoklesin kılıcı devam ediyor. Temel hak ve özgürlükler için hiçbir yasal güvence yok. Ve herşey iktidarın, polisin, savcı ve yargıçların merhametine kalmış.

Bir Mahkeme Kararı Ya da Haklı Neden Olmaksızın Sendikaların Mal Varlığı Gasp Ediliyor

Terörle Mücadele Kanunu, sözde 141 ve 142. maddeleri kaldırırken, 12 Eylül döneminde bu maddelere göre yargılanan DİSK ve TÖB-DER'in mal varlıklarına el koyuyor, bunları hazineye devrediyor. Oysa DİSK hakkındaki dava sonuçlanmamış, askeri mahkemede verilen karar kesinleşmemiştir. Bu maddeler kaldırıldığı için de dava otomatik olarak düşmektedir (Terörle Mücadele Kanunu ise ancak bundan sonraki eylemlere uygulanabilir). TÖB-DER ise Askeri Mahkemece mahkum edilmesine karşılık sivil mahkemece aklanmıştır. Şu anda ise artık DİSK ve TÖB-DER yöneticilerine ceza verilemez, bu örgütlerin faaliyetine engel olunamaz ve mal varlıklarına el konamaz.

Görüldüğü gibi ANAP hükümeti ve onun parmak çoğunluğuna dayanan meclis tam bir kanunsuzluk yapmakta, işçi ve öğretmenlerin yıllar yılı, kendi emekleriyle yarattıkları mal varlığını gasp etmektedir.

Bu düpedüz hükümet ve parlamento eliyle yapılan bir soygundur. İşçilerin ve öğretmenlerin bu utanmazca saldırıya karşı direnmeleri gerekir.

"Kürt Sorununda Reform" Neyin Nesidir ?

Türk hükümeti 2932 sayılı yasayı kaldırmakla "Kürt dilini serbest bıraktığını", "Kürt reformu yaptığını"

ileri sürüyor. Kimi saf kişiler, ya da budalalar da bundan dolayı ona alkış çalıyorlar.

2932 sayılı yasa dokuz yıl kadar önce faşist rejim tarafından çıkarıldı. Ne var ki ondan önce de Kürt dili yasaktı. Eğitimde, basın-yayında, radyo ve televizyonda, resmi işlemlerde kullanılamıyordu. Anayasa dahil, Basın Kanunu, eğitimle ilgili kanunlar bunu engellemiştir.

2932 sayılı kanun ise fazladan, özel hayatta Kürtçe konuşmaya bile yasak getirdi. Özelliği budur. Ancak bu gülünç yasak para etmedi. Kimse ona aldırmadı. Öyle olunca da Türk hükümeti, kendisini rezil etmekten başka işe yaramayan bu yasayı kaldırmayı daha yararlı buldu.

İşte "Kürt diline serbestlik" denen olay, "reform" denen şey budur!

Gerçekte ise Kürt dili üstündeki yasaklar olduğu gibi sürüyor. Türkiye Kürdistanı'nda ve genel olarak Türkiye'nin sınırları içinde nüfusu 15-20 milyona ulaşan Kürt halkının kendi dilinde eğitim yapması yasaktır. Kürt dilinde kitap, gazete, dergi basımı; bu tür yayınların dağıtımı ve bulundurulması; radyo ve televizyon yayını yasaktır. Kürtçe resmi işlemlerde, politik toplantılarda yazılamaz ve konuşulamaz. Bütün bunlar ağır suç sayılmaktadır.

Resmi bir kuruluşa Kürtçe dilekçe vermenin cezası bile 5 milyon Türk lirasıdır!

Ve Türk hükümeti, bizzat son çıkardığı "Terörle Mücadele Kanunu" ile Kürtçe üzerindeki baskıyı bir kat daha ağırlaştırdı. Örneğin, eski yasada, toplantı ve gösterilerde Kürtçe yazılmış pankart ve döviz taşıyanlara verilen ceza altı aydan 2 yıla kadar iken, bu ceza, yeni kanunla 2 yıldan beş yıla kadar yükseltildi!

İşte reform: Kürtçe "İŞKENCEYE HAYIR!" ya da "ÖZGÜRLÜK İSTİYORUZ" yazılı bir pankart taşıyan kişiye 5 yıl hapis cezası!

Böyle bir dil serbest sayılabilir mi? Bu iddia gerçek durum karşısında komik değil midir? Gerçekte Kürt dili ve kültürü üzerinde dünyada eşi görülmemiş, barbarca bir baskı ve terör vardır.

Ama Türk hükümeti bu barbarlığı, bu dehşet verici şeyi, bu iğrenç baskıyı iç ve dış kamuoyundan gizlemeye kalkışmakta, üstelik de demokrasi ve reform gösterileri yapmaktadır.

Dünyada, kötü niyetlilerin dışında, bu alçakça iddiaya inanacak kadar ahmak kişiler var mı?

Kürtlerle İgili Hertürlü Barışçıl ve Demokratik İstemi Bile Terör Sayan Bir Yasa..

Ama daha da önemlisi, sözkonusu "Terörle Mücadele Kanunu" Kürt halkının baskıya, eşitsizliğe karşı her tepkisini ve her istemini terör kapsamına sokmaktadır. Hertürlü barışçı, demokratik istem ve örgütlenme buna dahildir.

Rejim şimdiye kadar Kürdistanlı yurtsever ve demokratik örgütleri, silahlı eylemlere hiç karışmamış olsalar bile, Türk Ceza Kanunu'nun 171. maddesinden yargıladı. Bu madde şimdi "terör suçları" kapsamına sokuluyor.

Şimdi bu yasa, Kürt yurtsever partilerinin tümüne ve bunların ötesinde, her türden demokratik örgüte, kültür derneğine, sendikalara uygulanabilir.

Yeni Bir Güney Afrika Doğuyor

Terörle Mücadele Kanunu'nun asıl olarak Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesini hedeflediği açıktır. Geçmişten beri Kürt halkına karşı süregelen sömürgeci ve terörist uygulama; bunca baskı, işkence, zindan, kırım ve sürgün yetersiz görülmüştür. Rejim bu yeni kanunla Kürt halkı için yeni bir statü yaratıyor.

Kürt yurtseverlerine uygulanan cezalar yarı yarıya arttırılıyor. Örneğin Kürt yurtseverleri ya da hareketleri, örgütlü olarak mücadele ettikleri taktirde uygulanan ceza 8 yıldan 15 yıla idi; şimdi 12 yıldan 22,5 yıla kadar olacak.

Bu cezayı hak etmek için, ille bir siyasi parti kurmak da gerekmiyor. "En az iki kişinin" Kürt sorununun çözümü için bir öneri sunmaları, ya da üzerinde görüş birliğine varmaları yeter.

Yargılanmaları özel mahkemelere (devlet güvenlik mahkemeleri) bırakılıyor. Savunma hakları kısıtlanıyor.

Bu tür "suçlar" için özel ve koşulları çok daha ağır cezaevleri yapılıyor. Rejim, direnen insanlarımızı buralarda tüketmeyi planlıyor.

Sömürgeci rejim tümüyle Güney Afrikalaşıyor. Irk ayrımı politikası belirginleşiyor.

Bu yeni ve çok daha acımasız bir aparthayd rejiminin doğuşudur.

Türk halkının siyasi partileri, demokratik örgütleri de, Kürt halkı üzerindeki baskılara karşı çıkmaları halinde, rahatlıkla terör örgütü kapsamına sokulabilecekler. Bunun ötesinde, Türk aydın ve emekçileri de ağırlaşan terör rejiminden paylarını alacaklar.

İşkenceciler İçin Tam Bir Cennet

Terörle Mücadele Kanunu işkencecilerin, halkı katleden polis ve askerlerin geleceğini tam güvenceye alıyor. Onların, hesap sorulmasından, tutuklanmadan, cezadan korkmamaları için tedbirler alıyor.

Bu kişiler tutuksuz yargılanacaklar. Devlet onları savunmak için herbirine üç avukat tutacak.

Kimse işkencecilerin, halkı katleden polis ve askerlerin adını sözlü ya da yazılı açıklamayacak. Bu tür açıklamalara çok ağır cezalar getiriliyor.

Gerektiğinde yüzlerine estetik ameliyat yapılacak, yeni kimlikler verilecek.

Devlet konut sorunlarını çözecek. Başlarına bir iş gelmesi halinde aileleri yüklü tazminat alacaklar.

Ve daha bir dizi koruyucu tedbir, özendirici imtiyaz..

Bugün de Türkiye de hala, her ay polis karakollarından yaklaşık 5-10 kişinin cesedi çıkıyor. Kürdistan'da ise polis ve komandolar sivil masum halka ve Kürt yurtseverlerine karşı pervasızca cinayet işliyorlar. Son kanunla birlikte, devletin sözde güvenlik güçlerinin işkence ve cinayet furyasının kat kat artması doğal olur.

Böylece Türk hükümeti, sistemli işkence çarkına ve siyasi cinayetlere son vermek için çaba göstermek şurda kalsın, o bu işkence ve cinayet çarkını daha da kolaylaştırıyor.

Türkiye'de işkenceciler artık hiçbir şeyden endişe etmesinler, rahat rahat işlerini görsünler! Halkı katledenler de!

Terör Suçlusu Basın..

Bu yasa ile basın özgürlüğü iyice kısıtlanıyor. O, "basın yoluyla işlenen terör suçu" yaratıyor. Buna göre, Kürt halkına yapılan baskılardan söz etmek, işkencelere karşı çıkmak, bu örgütlerle ilgili haber vermek, on-

ların açıklamalarına yer vermek hep terör suçudur. Cezalar ise astronomiktir. Bir habere veya yoruma 200 milyon lira. Üstelik yayının hem sorumlu müdürüne, hem sahibine..

Para cezası ödenmezse hapis cezasına çevrilecektir.

Özetle, sözkonusu yasa ile Kürt halkının üzerindeki baskı katmerleşiyor. Türk hükümeti halkımızı tam bir cendereye almaya yelteniyor. Sorunun tartışılmasını, Kürt halkının düşünce ve istemlerini barışçı, demokratik yollardan dile getirmesini bile tümden engellemek istiyor.

Bu, teröre karşı yasa değil, sınırsız, acımasız bir devlet terörü yasasıdır. Bu, faşist ve sömürgeci bir yasadır.

Af Yasası Değil, Yeni Pişmanlık Yasası

Af konusuna gelince: Türk hükümeti politik tutukluları serbest bırakmak için gerekli olanı yapmadı. Genel af için muhalefetle anlaşıp Anayasa değişikliğine gitmedi. Şartla salıverme yolunu seçti.

Bazı suçlarda cezanın beşte birini, bazılarında ise üçte birini çekmiş olanlar serbest bırakıldı. İçerde hala çok sayıda politik tutuklu var.

Serbest bırakılanlar ise benzer bir suç işlerlerse eski cezalarını da tümüyle çekecekler. Düşünce suçları buna dahildir. Yani bu insanların susması isteniyor. Onlar yine görüşlerini dile getirmeye kalkarlarsa tekrar cezaevine konacaklar.

Görülüyor ki, hükümet bu uygulama ile insanları susturmak, teslim almak istiyor.

Bu af yasası değil, bir pişmanlık yasasıdır. Yeni ve iğrenç bir baskı aracıdır.

Terör Yasasının Zamanlaması ve Türk Yönetiminin Kürt Mültecilere Karşı İkiyüzlülüğü

ANAP iktidarı sözkonusu terör yasasını, içerde ve dışarda tüm dikkatlerin Irak'taki gelişmeler ve Kürt göçü üzerine toplandığı bir zamana denk getirdi. Onun yıldırım hızıyla, yangından mal kaçırılır gibi, 12 nisan günü meclisten geçirilmesinin, aynı gün Özal tarafından onaylanıp resmi gazetede ilan edilmesinin nedeni budur.

Üstelik Bay Özal, bir süreden beridir hem içerde Kürt sorununda reform yapmaktan dem vurmakta, hem de Irak Kürtlerinin hamiliğine soyunmakta ve tam bir gözboyacı becerikliliği ile puan toplamaya çalışmaktadır. İçerde ve dışarda buna aldananlar, onu "çağdaş", "gerçekçi" bir lider gibi gösterip sempatiyle söz edenler de görülmekte..

İçerdeki "reformun" ne menem şey olduğu açık. Ya Bay Özal'ın Saddam'ın soykırımından kaçan Kürt halkına karşı tutumu nasıl birşeydir? Bu tutum, ileri sürüldüğü gibi gerçekten insani mi, dostça mı?

Gerçek şu ki, bu konuda da Özal ve Türk yönetimi iç ve dış kamuoyunu en kaba biçimde yanıltmaya çalışıyor.

Türk devleti 15 gün boyunca, bombardımandan kaçıp sınıra dayanmış, birçoğu yaralı, yüksek dağlarda soğukla, açlık ve susuzlukla boğuşan yüzbinlerce insanı, zaman zaman üstlerine ateş açarak sınırda tuttu, ülkeye girişlerine izin vermedi. (Şimdi ise, dünya kamuoyunun baskıları karşısında küçük bir bölümünün iç kesimlere geçmesine izin vermiştir).

Görünüşte Özal ve bir bütün olarak hükümet ve basın Kürtler için yardım istemekte, uluslararası kamuoyuna ısrarla çağrı yapmaktadır. Ama, gerçekte bu insanlara acil yardım ulaşmasını önleyen Türk yönetiminden başkası değil.

Herkes de bilir ki, sınırın bu yanı da Kürdistan'dır. İran tarafında olduğu gibi, Türkiye tarafında da halkımız bu insanları bağrına basmaya, evinde barındırmaya, doyurmaya hazırdır. Ama Türk devleti buna izin vermiyor. Yine Kürt halkının hızla toplayıp sınıra ulaştırdığı yardımlar birçok halde ya engellendi, ya da bunlara asker ve korucular tarafından elkondu; bir bölümü mültecilere ateş pahasına satıldı.

Böylece Türk devleti mültecilerin kitleler halinde kırıma uğramasından en az Saddam rejimi kadar sorumludur. Türk yönetimi, yalnız sınırın bu yanındaki değil, öbür yanındaki Kürt halkına da düşmandır ve bunda anlaşılmayacak birşey yok.

Buna karşılık, Türk yönetimi, Kürt halkının yüzyüze kaldığı bu korkunç felaketten yararlanıp uluslararası kamuoyundan kendi hesabına yardım koparmaya çalışmaktadır.

Özetle, Türk yönetimi Irak Kürtleri konusunda da tam bir ikiyüzlülükle hareket etmekte ve kamuoyunu aldatmaktadır.

Evet, bu insanlara acil ve yeterli yardım gerekiyor. Ama uluslararası yardım kuruluşları bu yardımları bizzat kendi kanallarıyla iletmeli ve onun Türk ve İran makamlarınca yağma edilmesine izin vermemelidirler.

Hiçbir Şey Sömürgeci Rejimi Yıkımdan Kurtaramaz

Türk hükümetinin onca gürültüyle ilan ettiği demokratikleşme ve reform olayı işte budur.

Demokrasi ve özgürlükten yana yeni hiçbir şey yok. Aksine, bu yasa ile baskı rejimi daha da ağırlaştırılıyor. Demokratik hak ve özgürlüklere daha da ağır bir saldırı var.

ANAP yönetimi, tüm demagojilerinin aksine, demokrasi ile uzaktan yakından bir ilişkisinin olmadığını, 12 Eylül faşizminin sivil kılıklı, kararlı takipçisi ve demokrasinin önündeki baş engel olduğunu birkez daha kanıtladı.

Ne var ki, öncekiler gibi bu oyunlar da sökmeyecek tir. Son yasa da gerçekte sömürgeci rejimin çaresizliğini gösteriyor. O çıkmaz sokakta dolanıp duruyor. Sorunları görmekte kör ve çözmekte yeteneksiz olduğunu birkez daha gösteriyor.

Sömürgeci-faşist rejimin derdine derman yoktur.

Bugüne dek zorba rejimin hiçbir yasası, engeli, terörü mücadelemizi durdurmaya yetmedi. Kürt ve Türk halklarının özgürlük ve demokrasi mücadelesi yıldan yıla yükselerek, yığınsallaşarak bugünlere geldi. Şu "Terörle Mücadele Kanunu" denen laf ve tehdit yığınının da yapabileceği fazla birşey yoktur.

Biz, ne pahasına olursa olsun, özgürlüğümüzü kazanmakta kararlı bir halkız. Bunu şimdiye kadar nice kez. nice kurbanlar vererek kanıtladık.

Çağdışı, zorba ANAP iktidarı da benzerleri de, Kürt ve Türk halklarının yükselen mücadelesine dayanamıyacak, yıkılıp gidecekler. Sonunda yitirecek ve tarihin çöplüğüne gömülecek olan sömürgeci-faşist rejimdir.

Kazanacak olan ise, özgürlük ve demokrasi güçleridir.

□□□

RESMİ İDEOLOJİNİN SUNDUĞU GERÇEKLER KÜRT ULUSAL DEMOKRATİK HAREKETLERİ

– II –

Nesimi FIRATLI

Jön–Türkler ve Türk Milliyetçiliği

Meşrutiyet'in ilanından sonra Genç Türkler, iktidara geldikleri zaman **dinî siyaseti bırakarak milliyetçi bir siyaset izlemeye başladılar ve Türk ırkının toplumsal durumunu yükselterek onları gerçekten hâkim bir konuma çıkarmağa çalıştılar.**

İttihad ve Terakki'nin bu program ve faaliyetinden İmparatorluğun diğer unsurları tabiatıyla memnun olmadı. Tepkiler başladı ve **diğer unsurlar da kendi milliyetlerini korumak için ayrı ayrı dernekler oluşturarak çalışmağa başladılar. (20)**

Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti

Bu sırada İstanbul'da oturan bazı Kürtler, ilk defa 19 Eylül 1324 (1908) yılında **"Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti"** adıyla bir dernek kurdular. Bu derneğin amacı ve işlevi **Nizamname**'sinde (Tüzük) şöyle gösterilmişti:

"İslamiyetin ulu hükümlerine uygun ve ulusun mutluluğu ile vatanın güvenliğini güvence altına alan **Kanun–i Esasi***'nin (Anayasa) kural ve faydalarını bu gerçeklere vakıf olmayan bir takım Kürtlere anlatmak ve osmanlılık yüce sıfatını her zaman korumakla birlikte din ve milletin başlıca ilerleme ve yaşam nedeni olan meşrutiyet ve meşveret sistemini (parlamenter sistem) koruyup ilerlettikçe yüce hilafet ve padişahlık makamına Kürtlerin bağlılıklarını artırmak; vatandaşları olan Ermeni, Nasturi ve diğer Osmanlı halkları ile iyi geçinmek ve ilişkilerini daha da geliştirmek ve kabile ve aşiretler arasındaki düşmanlıkları ve çekişmeleri gidermek ve tümünün birden bir meşru merkez çevresinde ilerleme, gelişme koşullarını yaratmak ve eğitim, sanayi, ticaret ve tarımı yaymak ve düzenlemek..."*

Kürt Neşr–i Maarif Cemiyeti

Kürtler 1326 (M.1910) yılında da İstanbul'da **Kürt Neşr–i Maarif Cemiyeti** adıyla bir dernek kurdular. (21) **Nizamname**'sinin ikinci maddesinde derneğin amacı; *"Ülke içinde en çok eğitim nimetinden yoksun olan Kürtler arasında eğitim ve sanayii yayıp geliştirmek olduğunu"* ve üçüncü maddesinde de *"derneğin şimdilik İstanbul'da Kürt çocuklarına özgü ilkokullar açacağını ve mali durumu dernek mensupları ve yardımseverlerin katkılarıyla yeterli düzeye gelince sakinlerinin çoğunluğu Kürt olan kasaba ve köylerde ve öncelikle mazlum bir halde kalan aşiret ve kabileler arasında okullar kurup yoğunlaştırarak cehaletlerini gidermeye çalışmak olduğu"* yazılmıştır.

Kürdistan Teşrik–i Mesai Cemiyeti

1328 (M. 1912) yılında **"Kürdistan Teşrik–i Mesai Cemiyeti"** kurulmuştur. Bu derneğin **Nizamname**'sinin (Tüzük) ikinci maddesinde; *"Osmanlılık yüce sıfatını her zaman koruyarak din, devlet ve milletin başlıca ilerleme kaynağı ve yaşam kurtuluşu bulunan meşrutiyet ve meşveret usulünü (parlamenter sistem) koruyarak geliştirdikçe yüce hilafet ve padişahlık makamına Kürtler'in bağlılıklarını artırmak; vatandaşları olan Ermeni, Nasturi ve diğer Osmanlı kavimleri ile iyi geçinmek ve ilişkilerini*

www.arsivakurdi.org

*daha da geliştirmek, kabile ve aşiretler arasındaki kin ve ihtilafları gidererek barışı ve kardeşliği yerleştirmek, tümünün birden bir meşru merkez çevresinde ilerleme ve uyum içinde yaşama koşullarını yaratmak için eğitim, sanayi, tarım ve ticareti yayıp genişletmek ve Kürdistan'dan gelecek öğrencilerin uygun okullara girişi için yolgöstericilik yapmak ve kolaylık sağlamak, ekonomik durumları iyi olmayanların eğitim giderlerini karşılamak" olduğunu açıkladıktan sonra (22) 3. maddesinde, "Dernek zorunlu olmadıkça genel siyasetle kesinlikle uğraşmayacaktır."*denilmekteydi.

Kürt Talebe Hèvi Cemiyeti

Yine 1328 (M.1912) yılında "**Kürt Talebe Hèvi Cemiyeti**" adıyla kurulan dernek de (23) **Nizamname**'sinin (Tüzük) 2. maddesinde kuruluş amacını; *"A–Kürt öğrencileri birbirine tanıtarak aralarında ilişki, kardeşlik ve birlik sağlamak, B–Kürt dil ve edebiyatını düzenleyip kitaplaştırarak geliştirilmesine çalışmak, C–Başkente (İstanbul) gelecek Kürt öğrencilerin okullara girişinde yolgöstericilik etmek, D–Ekonomik durumu iyi olmayanları uygun okullarda okutmak, E–Özetle Kürtlerin bilimsel ve toplumsal ilerleme ve gelişmesi yolunda çaba göstermek olduğunu"* belirttikten sonra 3. maddesinde de *"Vilayetlerde bu amaçla şubeler açmak, Kürtçe ve Türkçe bir dergi yayımlamak (24); yararlı bilgileri içeren ve çeşitli düzeylerdeki düşüncelere ve özellikle, ana ve ilkokullara özgü kitaplar yayımlamak; dersler, tartışmalar, tiyatro oyunları düzenlemek ve çişitli yerlerde yeni yöntemlerle okullar açmak"* suretiyle amacına ulaşmaya çalışacağı; 4. maddesinde de *"Derneğin amacının salt bilimsel ve toplumsal olup siyaset alanının dışında olduğu"* yazılı idi.

Kürt Teşrik–i Mesai Cemiyeti İle Kürt Talebe Hèvi Cemiyeti Birleşiyor

Kürdistan Teşrik-i Mesai Cemiyeti Genel sekreteri **Palu'lu Abdullah Sadi (25)** imzasıyla Kürt Talebe Hèvi Cemiyeti'ne yazılan 17 Aralık 1912 tarih ve 43 sayılı bir yazıda, "Derneğimizin kendisine hedef seçtiği görevler, muhterem Hèvimizin izlemek istediği soylu çabalarla çakıştığından, (küçük büyüğe tabidir) kuralına göre bu husus ile böyle nazik ve önemli bir zamanda istek ve amaçları değişik olsa bile elbirliği, kan ve birlik ile ortak bir meşru merkez halinde belirlenen hedeflere doğru yolalma zorunluğu olduğu için zaman geçirmeden gündeme alınıp birleşmenin sağlanması..." önerisi üzerine bu iki dernek birleşerek 1328 (M. 1912) yılında "**Kürt İrşad ve İrtika Cemiyeti**" (Kürt Aydınlatma ve Yükseltme Derneği) adıyla bir yeni dernek oluşturmuşlardır.

Kürt İrşad ve İrtika Cemiyeti

Bu derneğin **Nizamname**'sinin 2. maddesinde kuruluş amacı: *"Osmanlılık yüce sıfatını her zaman korurken din, devlet ve milletin başlıca ilerleme kaynağı ve yaşam kurtuluşu bulunan parlamenter sistemi koruyarak geliştirdikçe yüce hilafet ve padişahlık makamına Kürtlerin bağlılıklarını artırmak, vatandaşları olan Ermeni, Nasturi ve diğer Osmanlı kavimleri ile birlik ve dayanışmalarını daha da geliştirmek, halklar ve aşiretler arasındaki kin ve anlaşmazlıkları gidererek barışı ve kardeşliği yerleştirmek, tümünün birden bir meşru merkez çevresinde ilerleme ve gelişmelerini sağlamak için eğitim, sanayi, tarım ve ticareti yayıp genişletmek yani her yandan Derneğe mensup olsun olmasın istisnasız bütün Kürtlerin düşünsel aydınlatılması, ahlakça ve tutumca düzeltilmesi için konferanslar ve gece dersleri verilmesi, kütüphaneler ve okullar kurulması, kitaplar ve mümkünse dergiler ve günlük gazeteler yayımlanması, ulusal dil üzerine ilkeğitimi kolaylaştırmak için Kürtçenin birliğinin sağlanıp düzenlenmesi, Kürtçenin gramerinin ve mükemmel bir Kürtçe sözlüğün yanısıra bir Kürt tarihi hazırlanması, çeşitli tiyatro oyunları ve dini kuralları ve çeşitli bilimlere dair eserlerin Kürtçeye çevrilmesiyle yayımı ve şimdiye kadar basılmış veya basılmamış ne kadar yararlı eser ve Kürt edebiyatı ürünü varsa tümünü toplayıp kitaplaştırmak; bu çerçevede ziraat okulları, deneme ve örnek tarlaları işlemek üzere tarımsal araç üretim ve tamirhaneleri açmak; girişimcilere uygun koşullarla kredi verecek mali kuruluşlar sağlamak; her çeşit fabrika, şirketler ve ticarethaneler kurulmasına çalışmak; seçimlerde vatan ve millete yararlı olabilecek ehil ve yeterli kişilerin milletvekilliğine seçilmesi doğrultusunda gerekli girişimlerde bulunmak; Kürdistan'dan gelecek öğrencilerin uygun okullara girmesi için aracılık yapmak ve mali durumu yeterli olmayanların eğitim masraflarının karşılanması suretiyle Avrupa Üniversi-*

telerine göndermeye çalışmaktır." şeklinde yazıldıktan sonra 3. maddesinde "Cemiyet zorunlu ve gerçek bir gerekçe olmadıkça kesinlikle genel siyasetle uğraşmayacaktır" denilmiştir.

Dikkat edilirse bu Derneğin, milli emellerini zamanın izni çerçevesinde bu Nizamnamesinde belirtmiş olduğu anlaşılır.

Bu dernekler Kürt ulusal duygularını aşılamaya ve propagandalarını yaymaya gizliden gizliye ve özenle devam ettiler.

Birinci Dünya Savaşı Sonrası

Birinci Dünya Savaşı'nda mütteffikleriyle birlikte yenilen Osmanlı Hükümeti 30.10.1334 (1918) tarihinde hükümleri çok ağır bir **Mütarekenâme** (Mondros Silah Bırakışması) imzalamak zorunda kalmıştı. Mütarekenin imzalanmasından itibaren Birinci Barış Konferansı'na Sevr davetimize kadar iki yıl zaman geçti. Bu süre içinde galip devletlerin teşviki ile çeşitli azınlıklar **ilân-ı istiklâl dayiasına** düşmüş (bağımsızlık ilanına yönelmiş), Ermeniler de yine eski hayallerini tazeleyerek yeniden **müstakil bir Ermenistan** kurmak için çalışmaya başlamışlardı.

Osmanlı Hükümetinin ve Türk milletinin nazik durumunu bütün korkunçluğuyla hatırlayabilmek için **Atatürk**'ün **Büyük Nutku**'ndan şu parçaları bir daha gözden geçirelim.

"1919 yılı Mayısının 19. günü Samsun'a çıktığımda genel durum ve görünüş:

Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu grup, Genel Savaşta yenilmiş, Osmanlı ordusu her yanda zelenmiş, koşulları ağır bir Mütarekenâme (Ateşkes Anlaşması) imzalamış, Büyük Savaşın uzun yılları boyunca, millet yorgun ve yoksul bir durumda. Milleti ve yurdu Genel Savaşa (I. Dünya Savaşı) sürükleyenler, kendi başlarının kaygısına düşerek, yurttan kaçmışlar. Padişah ve Halife olan Vahdettin, soysuzlaşmış, kendini ve yalnız tahtını koruyabileceğini umduğu alçakça yollar araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın başkanlığındaki Hükümet, güçsüz, onursuz, korkak, yalnız padişahın isteklerine uymuş ve onunla birlikte kendilerini koruyabilecek herhangi bir duruma boyun eğmiş.

Ordunun elinden silahları ve cephanesi alınmış ve alınmakta. İtilâf devletleri Ateşkes Anlaşması hükümlerine uymayı gerekli görmüyorlar. Birer uydurma nedenle, itilâf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana iline Fransızlar; Urfa, Maraş, Antep'e İngilizler girmişler. Antalya ile Konya'da İtalyan birlikleri, Merzifon'la Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her yanda yabancı devletlerin subay ve memurları ve özel adamları çalışmakta. Daha sonra, sözümüze başlangıç olarak aldığımız tarihten dört gün önce, 15 mayıs 1919'da itilâf devletlerinin uygun bulmasıyla Yunan Ordusu İzmir'e çıkarılıyor.

Bundan başka, yurdun dörtbir bucağında Hıristiyan azınlıklar, gizli, açık, özel istek ve amaçlarının elde edilmesine, devletin bir an önce çökmesine çalışıyorlar.(...)"

"Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz kıyılarında kurulan ve İstanbul'daki merkeze bağlı Pontus Cemiyeti kolaylıkla ve başarıyla çalışıyor.

Durumun korkunçluğu ve ağırlığı karşısında, her yerde ve her bölgede birtakım kişilerce kurtuluş yolları düşünülmeye başlanmıştı. Bu düşünceyle girişilen çalışmalar, birtakım örgütler doğurdu. Örneğin, Edirne çevresinde **Trakya-Paşaeli** adlı bir dernek vardı. Doğu'da Erzurum'da ve Elazığ'da, genel merkezi İstanbul'da olmak üzere **Vilâyât-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti (Doğu İlleri Ulusal Hakları Savunma Derneği) kurulmuştu. Trabzon'da Muhafaza-i Hukuk (Hakları Koruma) adlı bir dernek bulunduğu gibi İstanbul'da da Trabzon ve Havalisi Adem-i Merkeziyet Cemiyeti (Trabzon ve Çevresini Bağımsızlaştırma Derneği) vardı. Bu dernek merkezinin gönderdiği delegelerle Of kazası ile Lazistan'da şubeler açılmıştı.(...)"**

"Trakya-Paşaeli Cemiyeti, *Osmanlı Devletinin çökeceğini kesinlikle yakın bir ihtimal içinde görerek, bu tehlike karşısında Trakya'yı olabilirse Batı Trakya ile birlikte, İslâm ve Türk topluluğu olarak bütünüyle kurtarmayı düşünüyordu. Amaçlarının bir Trakya Cumhuriyeti kurmak olduğu anlaşılıyordu.*

Vilâyât-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin *(Doğu İlleri Ulusal Hakları Savunma Derneği) kuruluş amacı da (tüzüklerinin ikinci maddesi), Doğu illerindeki bütün halkların dinsel ve siyasal haklarının özgürce gelişimini sağlayacak meşru yöntemlere başvurmak; adı geçen illerdeki Müslüman halkın tarihsel ve ulusal haklarını, gerektiğinde uygar dünya önünde savunmak; Doğu illerinde yapılan zulüm ve cinayetlerin nedenleriyle*

etmenleri ve bunları yapanlarla sorumluları hakkında tarafsızca soruşturma açarak suçluların tez günde cezalandırılmalarını istemek; halklar arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesine ve eskisi gibi iyi bağların pekiştirilmesine çaba göstermek; savaşın Doğu illerinde yarattığı yıkım ve yoksulluğu, hükümet katında girişimlerde bulunarak elden geldiğince giderme yollarını aramaktı.

İstanbul'daki yönetim merkezlerinden verilmiş bu direktif gereğince Erzurum şubesi, Doğu illerinde Türklerin haklarını korumakla birlikte, Ermeni göçü sırasında yapılan kötü işlemlerle halkın hiç ilgisi bulunmadığı ve Ermenilerle mallarının, buralara Ruslar girinceye kadar korunduğunu, buna karşılık Müslümanlara çok kötü davranıldığını ve hatta emir dışı olarak göçten alıkonulan kimi Ermeniler'in, koruyucularına yaptıkları kötülükleri, kanıtlanmış belgelerle Batı dünyasına sunmaya ve bildirmeye ve Doğu illerine dikilen tutkulu bakışları söndürmek için çalışmaya karar veriyor. (Erzurum Şubesinin Bildirisi)

Vilâyât-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti*'nin ilk Erzurum Şubesini kuran kişiler, Doğu illerinde yapılan propagandaları ve bunların hedeflerini,* **Türklük-Kürtlük-Ermenilik** *sorunlarını, bilim, teknik ve tarih bakımından inceleyip araştırdıktan sonra, gelecekteki çalışmalarını şu üç noktada topluyorlar:*

1- Kesinlikle göç etmemek,

2- Hemen bilim, iktisat ve din örgütleri kurmak,

3- Saldırıya uğrayacak Doğu illerinin herhangi bir bucağını birlikte savunmak.

Vilâyat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti*'nin İstanbul'daki merkez yönetiminin, bilim ve uygarlık yöntemleriyle amaca ulaşabileceği konusunda fazla iyimser olduğu anlaşılıyor. Gerçekten bu yolda çaba göstermekten geri durmuyor. Doğu illerinde müslüman unsurların haklarını savunmak için* **La Pays** *(Löpeyi-***Yurt***) adında Fransızca bir gazete yayımlıyor;* **Hâdisat** *(Olaylar) gazetesinin sahipliğini üzerine alıyor. Bir yandan da İtilâf Devletleri başbakanlarına ve İstanbul'daki temsilcilerine birer muhtıra veriyor. Avrupa'ya bir kurul yollamaya girişiyor.*

Bu açıklamalardan kolaylıkla anlaşılacağını sanırım ki, **Vilâyât-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti***'nin kurulmasına yolaçan önemli kaygı ve nedenler, Doğu illerinin Ermenistan'a verileceği sanısına dayanıyor. Bu sanının da, Doğu illeri nüfusunda Ermeniler'i çoğunlukta göstermeye ve tarihsel haklar bakımından öncelikli saydırmaya çalışanların, bilimsel ve tarihsel belgelerle dünya kamuoyunu aldatmayı başarmaları; bir de Müslüman halkın Ermeniler'i toptan katleden vahşiler olduğu iftirasını doğruymuş gibi kabul ettirmeleri ile gerçek olabileceği inancı üstün geliyor. Bundan dolayı dernek, aynı gerekçe ve araçlarla donanmış olarak tarihsel ve ulusal hakları savunmaya çalışıyor.(...)"(26)*

"Kurulmaya başlayan bu örgütlerden başka, yurt içinde daha bir takım kuruluşlar ve girişimler de ortaya çıkmıştı. Özellikle Diyarbakır, Bitlis, Elazığ illerinde, İstanbul'dan yönetilen **Kürt Teali Cemiyeti** *(Kürtleri Yükseltme Cemiyeti) vardı. Bu derneğin amacı, yabancı devletlerin kanadı altında bir Kürt hükümeti kurmaktı.*

Konya ve dolaylarında, İstanbul'dan yönetilen Teali-i İslâm Cemiyeti (Müslümanları Yükseltme Derneği) kurulmasına çalışılıyordu. Yurdun hemen her yanında İtilâf ve Hürriyet (Uzlaşma ve Özgürlük), Sulh ve Selâmet Cemiyetleri (Barış ve Esenlik Dernekleri) de vardı."

Kürt Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti

1334 (M. 1918) Yılında **"Kürt Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti"** (Kürt Eğitim ve Yayınları Yayma Derneği) adıyla bir dernek daha kurulmuştur. Bu derneğin amacı **Nizamname**'sinin (Tüzük) birinci maddesinde; *"Kürt dil, tarih ve coğrafyası ile toplumsal ve ekonomik yapısına ilişkin inceleme-araştırma ve yayında bulunmak, Kürtler arasında modern bilimleri yaymak"* olduğu yazılmıştır.

Kürdistan Cemiyeti

Yine 1334 (M. 1919) yılında İstanbul'da **"Kürdistan Cemiyeti"** adıyla bir dernek daha kurulmuş olup bunun amacı da **'Nizamname**'sinin birinci maddesinde *"Kürt Milletinin siyasal, ekonomik, toplumsal, hukuksal, tarihsel ve ırksal yararlarının sağlanması ve gelişiminin kolaylaştırılması"* olarak gös-

terilmiş ve *"Kürdistan'da ve gerektiğinde diğer yerlerde şubeler açacağı ve aynı amaçla çalışacak dernek ve diğer uluslarla ortak çalışma yapacağı"* da eklenmiştir. Bu nedenle bu dernekler, o tarihe kadar gizlemiş bulundukları siyasal amaçlarını açığa vurmuşlardır.(27)

Kürdistan Teali Cemiyeti

1335 (M.1919) yılında merkezi İstanbul'da olmak üzere **"Kürdistan Teali Cemiyeti"** (Kürdistan Yükseltme Derneği) kurulmuştur.

Tüzüğünün 1. maddesinde, *"Kürtlerin genel çıkarlarının sağlanması ve kolaylaştırılması, gelişimlerinin sağlanması amacıyla kurulduğu"* ve *"Kürdistan'la gerektiğinde diğer yerlerde şubeler açabileceği ve aynı amaçla çalışacak diğer dernek ve halklarla ortak çalışmalar yapabileceği"* belirtilmiştir. Dikkat edilirse bu derneklerin kurucularının hemen hemen aynı kişiler olduğu ve tüzüklerinin de biribirinin aynı olduğu anlaşılmaktadır. (28)

Kürdistan Teali Cemiyeti'ne kayıtlı üyelerin isim ve kimlikleri, Derneğin Şark İstiklâl Mahkemesi dosyalarında tutulan bir defterinde kayıtlıdır. Adı geçen derneğe üye olup adları defterde kayıtlı bulunan kişilerden bazıları şunlardır.

Kürdistan Teali Cemiyeti Üyelerinden Bazıları (29)

1 – **Seyid Abdülkadir Efendi:** Dernek Başkanı, eski Senatör ve Danıştay Başkanı. Şeyh Said İsyanı dolayısıyla idam edildi.

2 – **Emin Ali Bedirhan:** Başkan Vekili, ayrıca Kürt Teşkilât–ı İçtimaiye Cemiyeti Başkanı.

3 – **Ferik Fuat Paşa:** Başkan Vekili, Süleymaniyeli eski Hariciye Vekili Said Paşa'nın oğlu.

4 – **Ferik Hamdi Paşa:** Genel Sekreter. Erkân–ı Harp Emeklisi.

5 – **Seyid Abdullah:** Sayman. Seyid Abdülkadir'in oğlu.

6 – **Babanzade Mustafa Zihni Paşa:** Hicaz Eski Valisi.

7 – (x) **Bediüzzaman Molla Sait** (Said–i Kürdî).

8 – **Kemahlı Sabit:** Harput Eski Valisi.

9 – (x) **Bedirhanzade Murat Remzi:** Belediye Eski Genel Müfettişi.

10 – **Mehmet Ali Bedirhan:** Emekli Miralay

11 – **Hasan Remzi Bedirhan**

12 – **Emin:** Üçüncü Kolordu İdare Reisliğinden Emekli Kaymakam.

13 – **Şeyh Saffet:** Eski Meclis–i Meşayih Reisi (Tekkelerin işlerini yürütmekle görevli daire başkanı).

14 – **Mehmet Sıddık:** Binbaşı.

15 – **İlyas Sami:** Muş Eski Mebusu.

16 – **Haydarizâde İbrahim:** Şeyhülislâm.

17 – **Halil Rami:** Malatya Eski Mutasarrıfı.

18 – **Abdülaziz:** Akre Eski Kaymakamı.

19 – **Babanzâde Hikmet**

20 – **Bedirhanzâde Bedirhan**

21 – **Abdullah:** Erbil Eski Müftüsü.

22 – (x) **Çolikzade Mehmet Nuri:** Baytar Dr. M. Nuri Dersimî, Koçgiri ve Dersim hareketlerinin ideolog–liderlerinden.

23 – **Mevlit:** Yüzbaşı.

24 – **Emin Paşa**

25 – **Abdülkadir Nuri:** Üniversite Öğretim Üyelerinden.

26 – **Hacı Osman:** Ankara'nın Bâlâ kazası eşrafından.

27 – **Hacı Molla Said:** Medine Eski Hakimi.

28 – (x) **Prof. Dr. Şükrü Mehmed Sekban:** Derneğin etkin üyelerinden ve ideologlarından. (1933'te Fransa'da yazdığı **Kürt Sorunu–Azınlıkların Problemleri** kitabının hikayesi için bkz. Musa Anter: Hatıralarım, s. 74-76).

29 – **Hanbeyzade Süleyman Nuri:** Binbaşı.

30 – **Sarıoğlu Hüseyin Hüsnü:** Ezcacı, Dersim Aşiret Reislerinden.

31 – **Emin Aynî:** Sina Şehbenderliğinden Emekli.

32 – **Ahmet Vicdanî:** Doktor Binbaşı.

33 – **Siverekli Osman Paşazâde Halil Fahri.**

34 – (x) **Prof. Babanzâde Şükrü:** Tercüman Gazetesi Başyazarı.

35 – **Babanzâde Mahmut**

36 – **Babanzâde Rıfat**

37 – **Mehmet Emin Paşa:** Emekli Mirliva.

38 – **Tevfik Vehbi:** Kurmay Yüzbaşı.

39 – **Abdurrahman:** Öğretmen.

40 – **Mustafa Şevket:** Üsteğmen

41 – **Sadrettin:** Üsküdar Eski Mutasarrıfı.

42 – **Hamza:** Mutasarrıf.

43 – **Urfalı Tayfur:** İstinaf Savcılığından Emekli.

44 – **Halil:** Polis Eski Müdürü

45 – **Kemal Fevzi:** Üsteğmen, Şeyh Said isyanında idam edilmiştir.

46 – **Mehmet Zeki:** Yüzbaşı.

47 – **Osman Nuri:** Fatih Medresesi Hocalarından.

48 – **İhsan:** Yüzbaşı, Ağrı İsyanının Lideri İhsan Nuri.

49 – **Vanlı Süleyman:** Komiser.

50 – **Abdullah Sadi:** Palu'lu, Kürdistan Teşrik-i Mesai Cem. Gnl. Sekreteri, Şeyh Said İsyanında idam edildi.

51 – **Tevfik:** Doktor.

52 – **Abdülkerim:** Topçu Yüzbaşı.

53 – **Diyarbekir'li Cemil Paşazâde Ekrem:** İsyanla ilgili olarak yargılandı (Hatıraları, Brüksel Kürt Enstitüsü'nce **"Muhtasar Hatıratım"** adıyla yayımlandı).

54 – **Bedirhan Asaf**

55 – **Feyzi Berho:** Doktor.

56 – **Süleymaniyeli Tevfik:** Eski Palu Kaymakamı.

57 – **Süleymaniyeli Mehmet Emin Bey:** Emekli Askeri Kaymakam.

58 – **Hoca Ali Efendi:** Âlim.

59 – (x) **Arvaslı Şefik Efendi:** Müderris (Şeyh Şefik Arvasî).

60 – **Babanzâde Fuat**

61 – **Fetullah Efendi:** Tüccar.

62 – **Dersimli Halil Bey:** Miralay.

Düzeltme :

Bir dizgi hatası sonucu, geçen sayımızda dipnotlarda bir karışıklık olmuştur. Bu sayımızda iki bölümün dipnotlarını birlikte sunuyoruz.

Dipnotlar

1 – Ord. Prof. Enver Ziya Karal: **Osmanlı Tarihi,** Cilt-8, TTK, 2.bas. 1983, s. 563

2 – E. Z. Karal: Osmanlı Tarihi'nden aktarılarak, **DDKO Savunması: Dünyada Kürt Vardır,** Bahoz Yay. No: 4, 1973, s. 76-77. 3 – Faik Reşit Unat: **Amasya Protokolleri,** 1961, s.360-361'den aktarılarak DDKO Savunması, s.82

4 – **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri,** Cilt-I, s.3

5 – Bkz. Taki Sinemilli: **"Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi ve Ziya Gökalp"**, Öz-Ge, Sayı:1, s. 26-29

6 – Dr. Fritz (Friç): **Kürtler,** İst. 1334 (1918)

7 – 1787'de M.Garzoni'nin **"Kürt Dilinin Grameri ve Sözlüğü"** adlı çalışmasıyla başlayan Kürdoloji çalışmalarının özlü bir dökümü için bkz. Rohat: **Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi (1787-1987),** KOMKAR Yay. 1987

8 – İttihad ve Terakkicilerin ardından Cemal Süreyya Aydemir gibi **Kadrocular** ve bunların devamı niteliğindeki Atatürkçü aydınlar hep aynı yolu izlemişlerdir. Fazla bilgi için bkz. Naci Kutlay: **İttihat-Terakki ve Kürtler,** 1990

9 – Bkz. T. Sinemilli: **"Tarihsel Gelişimi İçinde Kürt Kültürü ve Temsil (Asimilasyon) Politikası"**, Öz-Ge, Sayı: 8

10 – Kuşkusuz Cumhuriyet döneminde yapılan Kürtler'e yönelik yayınlar yalnızca bunlar değildir. Tamamına yakını askerler tarafından yazılan bu kitaplardan belirleyebildiklerimizin kısa bir dökümü şöyle yapılabilir:

– Süleyman Sabri Paşa: **Van Tarihi ve Kürtler Hakkında Tetebbuât,** İst.-928 (İlk basımı imzasız olarak yapılan bu kitap, daha sonra yazarının adıyla ve eklemelerle iki basım daha yapmıştır.)

– Alb. Faiz Demiroğlu: **Van ve Çevresinde Tarihi İncelemeler**

– Alb. M. Rıza: **Benlik ve Dilbirliğimiz,** İst. 1933

– As. Dr. Mehmet Şükrü Sekban: **Kürt Sorunu,** Paris-1933 (Belli nedenlerle yazılmış olan bu kitapçık, sonradan Belgelerle Türk Tarihi Dergisi ve Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü gibi Devlet güdümlü kuruluşlarca terminolojisi değiştirilerek ve notlanarak yeniden yayımlanmıştır.)

– Jand. Alb. Nazmi Sevgen: **Doğu'da Kürt Meselesi,** İst. 1970

– Jand. Alb. Nazmi Sevgen: **Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Türk Beylikleri, Osmanlı Belgeleri ile Kürt Türkleri Tarihi,** TKAE Yay. 1982 (Bu kitap, yazarın daha önce **Zazalar** (Tarih Dünyası), **Kürtler** (Belgelerle Türk Tarihi Der., **Kürt Meselesinin İçyüzü, Irak-Barzani Anlaşması ve Muhtemel Neticeleri,** BTTD). gibi çeşitli yayın gorganlarında çıkan yazılarından derlenmiş ve terminolojisi değiştirilerek yayımlanmıştır.)

– Bnb. M. Hilmi: **Kanuni Süleyman'ın Bağdat Seferi,** (85 sayılı Askeri Mecmua Eki)

– Kur. Bnb. Burhan Özkök: **Osmanlı Devrinde Dersim İsyanları,** 1937

– Ty. Yz. Fahri Uçantürk: **1930 Yılı Ağrı Harekâtına Karaköse'den Bir Bakış** (148 nolu Askeri Mecmua Eki)

– Askeri Dr. Mehmet Çapar: **Doğu'daki Aşiretlerin Türklüğü,** İst. 1972

– Askeri Dr. Mehmet Çapar: **Doğu Aşiretleri ve Emperyalizm,** İst. 1975

– Kur. Alb. Bekir Tümay: **Menderes Devri Anıları** (Gördüklerim, Bildiklerim, Duyduklarım), İst.

– General Kenan Esengin: **Milli Mücadelede Hıyanet Yarışı,** Ank. 1969 (Bu kitap daha sonra genişletilerek **Milli Mücadelede İç Ayaklanmalar** adıyla yeniden yayımlanmıştır.)

– General Kenan Esengin: **Kürtçülük Sorunu,** İst. 1976

– Em. Kur. Alb. Necati Ökse: **Van gölü ve Fırat Nehri Çevresinde Yaşayan Türkler,** Ank. 1976

– Ask. Dr. İbrahim Etem Gürsel: **Kürtçülük Gerçeği,** Ank. 1977

– Em. Tümg. Abdullah Kuloğlu: **Bölücü Davranışlar ve Türk Devleti,** Ank. 1981

– Em. Kur. Alb. Sadi Koçaş: **Kürtlerin kökeni ve Güneydoğu Anadolu Gerçeği,** İst. 1990

– Dr. M. Fahrettin Kırzıoğlu: **Kürtler'in Türklüğü,** Ank. 1968

www.arsivkurdi.org

– Doç. Dr. Mehmet Eröz: **Doğu Anadolu Hakkında Sosyo–Kültürel Bir Araştırma,** (basım yeri ve tarihi belirsiz)

– Mahmut Rışvanoğlu: **Doğu Aşiretleri ve Emperyalizm,** İst. 1975

– Hilmi Göktürk: **Kürtlerin Soy Kütüğü ve Boy Tarihi,** İst. 1979

– Prof. Dr. Aydın Taneri: **Kürtler'in Kökeni, siyasi, Sosyal ve Kültürel Hayatları,** (Bu kitabın genişletilmiş yeni basımı TKAE'nce **Türkistanlı bir Türk Boyu: Kürtler** adıyla yapılmıştır, 2.bas. Ank. 1983)

Belirleyebildiğimiz bu yayımlanmış kitaplar dışında **Vali Cemal Bardakçı,** Em. Jand. Alb. **Nazmi Sevgen** gibi Dersim hareketiyle ilgili; General **Naci Aşkun** gibi "Tarih İçerisinde Kürtler" gibi hazırlıkları olup yayımlayamayanlar bulunduğu da biliniyor.

11 – Devlet tarafından bastırılıp propaganda amacıyla her yere ulaştırılan, ancak bilim çevrelerinde ciddiye alınmayan bu yayınlardan bir bölümü için eserlerdeki dökümlere bakılabilir:

– Dr. Hidayet Vahapoğlu: **Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar,** TKAE Yay. Ank. 1990 (Özellikle Seri – B'deki elliye yakın kitap, s.245 – 247)

– İsmail Beşikçi: **Bilim – Resmi İdeoloji – Devlet – Demokrasi Ve Kürt Sorunu,** Alan Yay. 1990, s.134 – 137 (Burada 1 nolu dipnotta bu tür yayınların bir dökümü yapılmaktadır.)

12 – **Mem û Zîn**'in 1919'da **Muallim Müküslü Hamza**'nın önsözüyle yapılan basımıyla Mehmet Emin Bozarslan tarafından 1968 yılında yapılan basımları arasında, siyasi kaygılardan kaynaklanan bazı küçük farklar vardır. Bozarslan'ın yayınında "Derdimiz" başlıklı bölümde 53-59 sayfalarında bilerek nokta ile geçiştirilen eksikleri İ. Beşikçi kitabında tamamlamaya çalışmaktadır. Bkz. İ. Beşikçi: **Devletlerarası Sömürge Kürdistan,** Alan Yay. İst, 1990, s. 174 – 175 (Eksik bölümlerin şiirsel çevirisi için Bkz. M. Baksi: **Şıvan'ın Sevdası,** 1990).

13 – Başlıbaşına bir inceleme konusu olacak **Müküslü Muallim Hamza**'nın kimliği ve kişiliği konusunda incelemenin ileriki bölümlerinde belirli bilgiler verilmektedir. Kürt ulusal hareketlerini inceleyen hemen her çalışmada Muallim Hamza'nın adına rastlamak mümkündür.

14 – Bkz. C. Ali Bedirhan: **Türkiye Reisicumhuru Gazi M. Kemal Paşa Hazretlerine Açık Mektup (1933),** Komal Yay. Ank. 1978

15 – **Mem û Zîn**'in M. E. Bozarslan tarafından yapılan yayının (Bkz. Ehmedè Hani: **Mem û Zîn,** Gün Yay. İst. 1968, 567 s.) "**Derdimiz**" başlıklı sözkonusu bölümünde, bu incelemede siyah dizilen kesitler çıkarılmak zorunda kalınmış ve nokta ile geçiştirilmiştir. Burada ise, rapor sahibi kendi düz – çevirisiyle vermektedir.

16 – **Rum**, burada **Osmanlı** anlamında kullanılıyor.

17 – Rapor sahibi; 19. yüzyıldaki birçok ayaklanmayı, 1898'den başlayarak birçok gazete ve dergi yayınını, kültürel ve siyasal örgütlenmeyi görmezlikten gelmektedir.

18 – Türk milliyetçiliğinin de aynı yaklaşımda olduğu unutuluyor.

19 – Osmanlı kötü yönetimine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan Kürt isyanlarından bazıları şöyle sıralanabilir:

– 1806 Babanzâde Abdurahman Paşa İsyanı
– 1812 Babanzâde Ahmet Paşa İsyanı
– 1830 Garzan Kürtlerinin İsyanı
– 1830-33 Yezidîlerin İsyanı
– 1831-45 Bedirhan İsyanı
– 1830 Zazaların İsyanı
– 1834 Şerif Ahmet Han İsyanı
– 1877 Bedirhan Osman Paşa ve Kardeşi Hüseyin Kenan Paşa İsyanı
– 1881 Şeyh Ubeydullah İsyanı
– 1889 Bedirhan Emin Alp İsyanı
– 1906 Babanzâde Abdurrahman Paşa İsyanı
– 1907 Dersim İsyanı
– 1908 Şeyh Abdüsselam Barzani İsyanı
– 1908 Dersim İsyanı
– 1914 Bitlis İsyanı
– 1916 Dersim İsyanı
– 1919-21 Koçgiri İsyanı

20 – Yazının girişindeki saptamalar hatırlanmalı.

21 – Bilinen kadarıyla bu, ilk Kürt kültür örgütü oluyor.

22 – O zamanki öğrencilik ortamını ve Derneklerin yardımını yakından gözlemlemek için bkz. Vet. Dr. M. Nuri Dersimî: **Hatıralarım,** Roja Nû yay. İsveç, 1986

23 – Bu, ilk Kürt gençlik örgütü olarak biliniyor.

24 – Kürt Talebe Hèvi Cemiyeti, "**Hinkerè Zmanè Kurdi**" adıyla öğrencilere Kürtçe öğretecek bir Dil Rehberi yayımladığı gibi (İst. 1921), **Roja Kurd** (Kürt günü, ya da güneşi) ve **Hetawè Kurd** (Kürt Güneşi) adlı iki de dergi çıkarmıştır.

25 – Bilindiği gibi **Palu'lu Abdullah Sadi,** sonradan kurulacak Kürt Teali Cemiyeti'nin de aktif üyeleri arasında yer almıştır.

26 – Ermeni katliamına ilişkin doğrudan gözlemler için, Osmanlı Ordusunda müşavir – subay olarak görev yapan Alman subayı **Rafael de Nögales**'in "**Vier Jahre Unter den Halbmund**" (Hilâl Altında Dört Yıl) adlı eserine bakılabilir. Kitabın bazı bölümleri, Kemalist bir subayın cevabıyla birlikte Askeri Matbaa yayınları arasında çıkmıştır (İst. 1931).

27 – Oysa önceki derneklerin de benzeri amaçları tüzük ve programlarında yaklaşık anlatımlarla ortaya konmuştur. Derneklerin amaçlarının giderek boyutlanması doğaldır.

28 – Kuşkusuz o dönemlerde kurulan Kürt Örgütleri yalnız bunlardan ibaret değildir. Sözgelimi **Kürt Kadınlar Teâli Cemiyeti** (1919) gibi ilk Kürt Kadın örgütü burada anılmadığı gibi, şu örgütlere de değinilmemiştir:

– **Osmanlı – Kürt İttihad ve Terakki Cemiyeti** (1908)
– **Hèviya Kurd Cemiyeti** (Kürt Umudu Derneği) (1910)
– **Kürdistan Muhiban Cemiyeti** (1918)
– **İstihlâs – ı Kürdistan Cemiyeti** (Kürdistan Kurtuluş Derneği)

29 – Daha önce kurulan Kürt örgütleri içinde etkin bir konumu olan Derneğin önde gelen üyeleri, o tarihe kadar Kürt ulusal hareketlerine katılan ailelerin eğitimli çocuklarından, bürokratlardan ve Aşiret Mektebi'nde okuyanlardan oluşuyor.

Üyelerden bazılarının ünvanlarını biz ekledik. Adları yanında yıldız (x) işareti bulunanların kişiliği için bkz. Musa Anter: **Hatıralarım,** İst. 1990.

Burada adı geçenler dışında Dernekle yakın ilişkisi bulunan **Doktor Fuat** ve **Avukat Hacı Ahti** gibi kimi Kürt aydınlarının Şeyh Sait İsyanı'yla ilgili olarak idam edildikleri biliniyor.

– Sürecek –

Malatya Milletvekili ve HEP Genel Sekreteri; İBRAHİM AKSOY:

"BİZ KÜRT HALKININ GASBEDİLMİŞ BÜTÜN HAKLARININ İZLEYİCİSİYİZ"

DENG: Sayın AKSOY, aktif politikaya girişinizi ve HEP'in kuruluşuna kadarki politik yaşamınızı öğrenebilir miyiz?

İBRAHİM AKSOY: 1983 Yılında 12 Eylül faşizminin kendisine yeni kılıflar bulma çabası olarak nitelendirilebilecek yeni bir partileşme süreci başladı. O dönemde tüm demokrat ve yurtsever insanların tek bir kaygısı vardı, 12 Eylül faşizminin tüm kurum ve sonuçlarıyla ortadan kaldırılması. Biz de Malatya'da aynı kaygılarla demokratik bir oluşum olarak gördüğümüz SODEP'in merkez ilçe kuruluşuna katıldık. Daha sonra SODEP-HP birleşmesiyle beraber SHP içerisinde yer aldık. 1987 yılındaki genel seçimlerde SHP'den Malatya Milletvekili olarak parlementoya girdim.

DENG: Sayın AKSOY, parlementoya girdiğiniz andan itibaren SHP ve CHP'nin geleneksel anlayışına ters düşen, onların resmi ideolojisini dışlayan tavrınızla dikkat çekiniz. Kürt sorununa gösterdiğiniz hassasiyet nedeniyle partinin geleneksel devlet politikası size karşı tavır aldı. Avrupa Karma Parlamento Grubu toplantısında yaptığınız konuşma, partiden geçici ihracınıza neden oldu. Sizce bu ihracın altında yatan temel gerçek ne idi ve bu durum sizi nasıl etkiledi?

AKSOY Aslında konuşma ihraç için bir gerekçe oldu. Onun öncesinde parti grubunda 12 Eylül faşizmiyle ilgili olarak yaptığım bir konuşma İnönü'yü oldukça rahatsız etmişti ve o sürekli fırsat kolluyordu. Zaten ihracın geçici olması da tüzükle ilgili bir sorundu. O dönemde tüzük gereği kesin ihraç mümkün değildi.

SHP'nin geleneksel politikası Türkiye'nin gelişmesinin önünde bir engeldir. Altı okun gölgesinde demokrasi olmaz. Çünkü o altı okun altında ırkçılık, devletçilik, şövenizm vardır. Biz bunu baştan biliyorduk. Ancak kaygımız oluşan demokratik muhalefetin gücüyle bu bağnaz ilkeleri yok edip SHP'yi halkımızın özlediği bir parti haline getirmekti. Halkımızın bir nefes almaya ihtiyacı vardı. Arka arkaya gelen faşist darbeleri önleyecek demokratik bir kitle gücü oluşturmak gerekiyordu. Bu bağlamda yenilikler, yeni politikalar üretmeye çalıştık. Örneğin 87 seçimlerinde tek sloganımız vardı "12 Eylülcülerden Hesap Sorulacak". Parlamentoya girdiğimiz andan itibaren 12 Eylül'ü sorgulamaya başladık. Çünkü halkımıza bu sözü vermiştik. 12 Eylül'ün halkımızın, toplumumuzun üzerinde yapmış olduğu tahribatlarla ilgili olarak 22 ayrı konuda Meclis araştırma önergesi hazırladık. Bu önergeler 12 Eylül'ün sağlık, eğitim, işsizlik, çalışma hayatı ve örgütlenme gibi konular üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalardı. İnönü bu çalışmaları Meclise sunmadan önce grupta tartışmamız gerektiğini söyledi. Bir hafta süresince grupta tartışmalar devam etti. En son konuşmacı da bendim. Yukarıda sözünü ettiğim konuşmayı yaptım. Benden sonra kürsüye İnönü çıktı. Çalışmalara övgüler yağdırdıktan sonra "Arkadaşlar bunların zamanı değil. Bu dosyaları ileride tekrar kullanırız" dedi ve dosyaları koltuğunun altına alarak bir daha açılmamak üzere rafa kaldırdı. İşte orada da görüldü ki SHP kurmaylarının demokratikleşme diye bir kaygıları yok. Onlar altı oka sarılarak mevcut yapıyı korumakla kendilerini görevli hissediyorlar. SHP 12 Eylül'ün toplum üzerinde yaptığı yıkıcı sonuçlara karşı gözlerini kapadı. Bizim özellikle Kürt halkına yönelik saldırıları dile getirmemiz de parti içinde onlarla aramıza mesafeler koydu. Sonuç olarak orada barınamadık. Bizim için SHP bir kambur haline gelmişti. Biraz onların, biraz da bizim çabalarımızla bu kamburu sırtımızdan attık.

DENG: *Sayın AKSOY Paris'te yapılan Kürt Konferansı'nı izlemeye giden 7 milletvekilinin ihracı ve sizin kesin ihracınızın ardından SHP'de istifalar başladı. Bunun ardından yeni bir sol parti tartışmaları başladı. Yeni Demokratik Oluşum ve daha sonra HEP kuruldu. Bize bu süreci anlatır mısınız?*

AKSOY: Paris Konferansı da bir gerekçe idi. Burada kamuoyunun bilmediği bazı olayları anlatayım. Sanırım o zaman bu gerekçenin asıl nedenini ortaya çıkarabiliriz. SHP'nin 1988 Kurultayından sonra Baykal'ın Genel Sekreter olmasıyla birlikte, MİT SHP kurmaylarını topladı. Bunlara bir brifing verdi. Orada bazı Kürt kökenli milletvekillerinin, SHP'nin bazı il ve ilçe yöneticilerinin, adayların çeşitli yerlerde yapmış oldukları konuşmalarla ilgili video ve ses kayıtlarını gösterdiler, öğüt verdiler; "Eğer siz bunlara karşı önlem almazsanız, bunlar partiyi ele geçirecekler" denildi. Daha sonra toplanan SHP kurmay heyeti Ali TOPUZ'u İstanbul'a gönderdi. Orada TOPUZ'un meşhur garaj

açıklaması ortaya çıktı. TOPUZ; "Partimiz solcuların, Kürtlerin ve alevilerin işgali altındadır" demişti. Bu açıklamadan sonra İnönü bütün il başkanlarını toplantıya çağırdı. Toplantıya katılan 65 il başkanı Ali TOPUZ'un partiden ihracını istemişti. Ama İnönü büyük bir sabırla dinlediği il başkanlarının istemini ciddiye almadı. Bir hafta sonra başta İstanbul olmak üzere yedi il başkanını ve yönetimini görevden aldı. MİT'in direktiflerine uyarak partisini temizlemeye çalışıyordu.

Paris'teki konferansa gelince, orda milletvekili olarak tek konuşmacı bendim. Diğer 7 arkadaşım sadece dinleyici olarak katılmışlardı. SHP yönetimi 12 Eylül mahkemelerinden, DGM savcılarından çok daha katı davrandı. O güne kadar görülmemiş bir suç yarattılar. Dinleme suçu. Bu aslında bir gerekçe idi, asıl amaç önceden belirlenmişti. Sonuçta bu durumdan rahatsız olan milletvekili arkadaşlarımız ayrıldılar. İl yönetimleri istifa etti. İlçe belediye başkanları istifa etti. Partiden bu büyük kaçışa üyeler de katıldı. Demokrat insanlar ve yığınlar SHP'de aradıklarını bulamamışlardı. Bu ayrışma beraberinde yeni bir siyasal oluşum ihtiyacı doğurdu. Tartışmalar önce Yeni Demokratik Oluşumu ardından da HEP'i yarattı. HEP bu anlamda tabandan gelen istemler çerçevesinde oluştu ve kısa zamanda bir kitle partisi oldu.

DENG: *HEP kurulduktan sonra parti içinde çok önemli bir görev aldınız. HEP Genel Sekreteri olarak partinizi ve kurulduğundan bu yana onun gelişme sürecini tanımlar mısınız?*

AKSOY: Biz HEP olarak çok haklı bir zeminde dünyaya geldik. Çünkü 12 Eylül faşizminden sonra oluşan partilerde, özellikle "solum" diyen partilerde bir araya gelenlerin çoğu demokratik talepleri olan insanlardı. Özellikle Kürt insanlar buralardan hep dışlandılar. Bu partiler Kürt sorununa kulak tıkadılar. Onlar, bu insanları sadece birer oy deposu olarak görüyorlardı, bunun bilincinde olan insanların iradesiyle oluştu Halkın Emek Partisi. Biz, demokrat, sol bir kitle partisiyiz. Oluşumumuzdan hemen sonra kamuoyunun gündemindeki yakıcı sorunlar (düşük ücret, Kürt halkı üzerindeki anti-demokratik uygulamalar) konusunda bir protesto yürüyüşü düzenledik. 12 milletvekilimiz İstanbul'dan Diyarbakır'a uzanan 1500 km.lik yolu yürüyerek iktidarı kitlelerin istemleri doğrultusunda uyardı. Yürüyüşün sonunda Diyarbakır'da yaptığımız miting muazzam bir kitle gösterisi idi. İşte partimizin hız aldığı vites numarası bu yürüyüş oldu. Çünkü kitlelere özlediği güveni biz verdik. Bunun ardından partimizin örgütlenmesi hız kazandı. Demokratik bir örgütlenme yöntemi seçtik. Atamalar yapmadık, örgütlerimiz kendi içinde seçim yöntemiyle oluştu.

Şu anda 40 il ve onların ilçelerinin çoğunda örgütlenmemizi yaptık. Geri kalan illerde de çalışmalarımız sürüyor. Artık kitleselleşmiş bir partiyiz. Bunun somut göstergesi 21 Mart Newroz şenlikleri oldu. Kiraladığımız salonlar kapasitesinin dört katı insanın katılımına tanık oldu. İstanbul, İzmir, Diyarbakır, Mersin ve Van'daki kutlamalar insanlarımızın HEP'e gösterdiği güvenin kanıtı oldu. HEP'i öncü olarak gören kitleler son olarak sınırdaki Irak Kürtleri'ne yapılan yardımlarını partimiz aracılığıyla göndermek istemeleriyle bize duydukları güveni bir kez daha gösterdiler.

DENG: *Gerek TRT, gerekse günlük basın, sizi kamuoyundan adeta gizliyor. Belki de bunun bir sonucu olarak daha çok Kürt insanlar arasında tanınıyorsunuz. Partinizin ağırlıklı olarak Kürt insanlarından oluşması da sizi Kürt partisi gibi gösteriyor. Siz bir Kürt partisi misiniz?*

AKSOY: Biz Türkiye'de resmi ideolojinin ezdiği sömürdüğü, dışladığı, horladığı insanların partisini kuracağız dedik. Şimdi bize soruyorlar. Siz bir Kürt partisi misiniz diye. Biz de diyoruz ki eğer bu ülkede ezilen, sömürülen, horlanan, dışlanan insanlar sadece Kürtlerse bir Kürt partisiyiz. Aslında biz Türkiye'de ırk, dil, mezhep ayırımı yapmaksızın demokrasiye ihtiyaç duyan kitlelerin partisiyiz. Bizim hedefimiz Türkiye'nin demokratikleştirilmesidir. Bu demokrasiye en fazla ihtiyacı olan Kürtlerse partimizde ağırlıklı olarak yer almaları anlaşılır bir davranıştır. Aslında bizi böyle göstermek isteyen çevreler partimizi izole etmeye çalışanlardır. Oysa bu ülkede Cumhurbaşkanının verdiği rakama göre 12 milyon, bana göre ise daha fazla Kürt yaşamaktadır. Öyleyse bu insanlar biraz da bilinçsizce partimizin güçlenmesine yardımcı oluyorlar. Aslında biz Kürt halkının kendi öz örgütlenmesini bağımsız bir şekilde gerçekleştirmesinden yanayız. Zira bütün İskandinavya ülkelerinin nüfusundan çok daha fazla Kürt vardır Ortadoğuda, onların beş devleti herbirinin beşer altışar partiler var. Bu hak neden Kürt insanına fazla görülüyor.

Biz demokrasiden ve açıklıktan yanayız. Bizi gizlemek isteyen çevreler aslında kendi pisliklerini gizlemeye çalışmaktadırlar. Çünkü biz onların iki yüzlülüklerini açığa çıkartıyoruz. Bugünkü cumhuriyetin fötorlü aydınları Osmanlı'nın kavuklu aydınlarının gerisinde kalmışlardır. Osmanlıların kavukluları bile Kürt, Kürdistan sözcüklerini rahatsızlık duymadan telafuz ederken fötorlüler bu sözcüklerden ürkmektedirler. İşte biz tabuların, korkuların üzerine gittiğimiz için bizi görmezlikten geliyorlar. Ama gayretleri boşunadır. Kitleler bizim yanımızda. Bizimle beraber yürüyorlar, kendilerini bekleyen özgür geleceklerine doğru.

DENG: *Sayın AKSOY, sizin partinizde SHP benzeri hizipleşmeler (enazından şimdilik) görülmüyor. Bununla beraber çoksesli bir görünüm veriyor. Bu çerçevede Canver'in ayrılışını değerlendirebilir misiniz?*

AKSOY: Ben parti Genel Sekreteri olarak Canver'in ayrılışından sonra kendisi ile görüştüm. Bir açıklama yapma gereği duymadığını söyledi. Çoksesli bir parti olduğumuz doğrudur. Çok seslilik çağdaş toplumların bir özelliğidir. Biz de demokrasiden yana, çoğulcu bir toplumdan yana olduğumuzu söylüyoruz. Şimdi biz bir kitle partisiyiz, yani çizgi partilerinden farklı bir yanımız var. Biz tüm yurtsever, demokrat, sol, sosyalist, kısaca demokrasiye ihtiyaç duyan herkesin partisiyiz diyoruz. Her düşünceden, her kesimden insanlarla birlikte olabileceğimizi düşünüyoruz. İşte bizim çokseslilliğimiz buradan kaynaklanıyor. Biz demokratik ilişkiler çerçevesinde karşılıklı olarak birbirimizi hazmedebiliyoruz. SHP türü, demokrasiyi özümseyememiş partilerde düşünce farklılıkları hizipleşmelere neden oluyor.

DENG: *Kürt halkının ulusal-demokratik taleplerine ilişkin politikanız nedir, yani Kürt halkına neler vaadediyorsunuz?*

AKSOY: Kürt halkının ulusal-demokratik taleplerini dile getirişi oldukça eski dönemlere rastlar. O günkü tarihsel

dönem içerisinde Osmanlı bünyesindeki ulusların artık kendi adlarına bazı temel istemlerini öne çıkardıklarını görüyoruz. Uluslaşma sürecine rastlayan o günkü koşullarda Kürt Halkının da bazı istemleri vardı. Buna örnek olarak Koçgiri başkaldırısını gösterebiliriz.

Osmanlının son dönemlerinde başlayan ulusal istemler Cumhuriyet devrinde artarak sürdü. Çünkü cumhuriyet politikası Kürt halkını tümüyle inkara dayalıydı. Bunun sonucu olarak Kürt halkı 1925'de Şeyh Sait önderliğindeki hareketle ve Ağrı'da, Zilan'da, Sason'da ve 1938 Dersimle beraber 16 ayaklanmayla gasbedilmiş haklarını geri istiyorlardı. Bu ayaklanmaların resmi ideoloji sözcüleri ve bazı Türk marksistleri tarafından gerici nitelikte olduğu propagandası yaygınlaştırıldı. Halbuki ayaklanma önderlerini yargılayan mahkemeler bu sözcüleri ve marksistleri yalanlayarak 16 ayaklanmanın tümünde sanıkları 163. maddeden değil, 125. maddeden yargıladılar. Bu da devletin gerçeği saptırma çabalarını deşifre etti. Resmi politikanın sözcüleri ulusal hareketleri gerici ayaklanmalar olarak propaganda edip hareketin ulusal boyutunu gizlemeye çalışıyorlardı. Hakim ve savcıların iddianame ve kararları olayların böyle olmadığını kanıtladı. Davalar TCK'nın 125. maddesinden açılıp sonuçlandı. Çünkü gerçekte de bu ayaklanmalar ulusal nitelikte idi. 38 mağlubiyetinden sonra II. Dünya Savaşı koşullarından TC Kürt halkıyla iyi geçinmeye çalıştı. 50'li yıllara geldiğimizde resmi ideolojinin sözcüleri çok partili olmayı demokrasi gibi göstererek ne kadar demokrat olduklarının propagandasını yapıyorlardı. Oysa Kürt halkı en büyük darbeyi bu sözde demokrasi döneminde, yani Menderes döneminde yedi. Çünkü o dönemin koşulları içerisinde Kürt halkının önderi durumundaki aydınlar, din adamları Demokrat Parti'ye sahip çıkmışlardı. Oysa Menderes Kürtlerin Avrupa'yla ilişkisini keserek, yani Suriye sınırına mayınlar döşeyerek (o dönemde ilişkiler Suriye Beyrut üzerindeydi) büyük darbeyi vurdu. Ama yine de Kürt halkındaki ulusal bilinçlenme durmamış, aksine artarak devam etmiştir.

60'lı yıllara geldiğimizde, özellikle 68 gençlik olaylarından Kürt halkı da etkilenmiştir. Buna ek olarak Türkiye'deki gelişmeler de etkili olmuştur. Doğu ve Güneydoğu'ya açılan okullar Kürt insanının eğitim yapma olanağı bulması bu ulusal bilinçlenmeyi hızlandırmıştır. 60'lı yılların sonunda üniversite öğrenimi gören Kürt gençlerinin DDKO'da biraraya gelmesi bilinçlenmenin durdurulmayacak şekilde hızlanmasına neden olmuştur.

Bir başka anlatımla Türkçeyi iyi öğrenenler Kürtçeye daha çok sahip çıkmışlardır. Bana göre DDKO 1923'lerde başlayan assimilasyon hareketine karşı ciddi bir başkaldırıştır. Elbette Kürt Yurtsever Hareketleri'nin, Kürt aydınlarının ve demokratlarının mücadelesi de assimilasyon hareketine karşı Kürt kimliğine sahip çıkma sürecini hızlandırmıştır. İnsanın yabancı bir dili öğrenmesi assimilasyon için yeterli değildir. Ben Almanca ve Türkçe konuştuğum halde Kürt halkının ulusal-demokratik taleplerini bir Kürt olarak savunuyorum.

Buna ek olarak son yıllarda özellikle Doğu Avrupa'da gelişen ulusal hareketlerde Kürt halkının mücadelesine olumlu katkılar yapmaktadır. Örneğin TRT Bulgaristan'daki Türk azınlığa yönelik baskıları dile getirirken Kürt halkından esirgedikleri temel insanı hakları savunarak TC'nin çifte standardını sergilemiş oluyordu.

Bizlere, yani Kürt halkının parlamentodaki temsilcilerine düşen de bu çifte standardı bulunduğumuz her ortamda teşhir etmektir.

DENG: *Parti programınızda "Türkiye'nin bütünselliği" içinde Kürt sorununun çözümüne ilişkin belirlemeler var. Bugünkü nesnelliği içinde bu belirleme sorunu ne ölçüde tanımlayabiliyor. Yani bu, kendi içinde bir dayatmayı taşımıyor mu?*

AKSOY: Biz parti programımızı hazırlarken mevcut yasalara göre hazırladık. Yasal boşluklardan yararlanarak bazı şeyleri yerleştirmeye çalıştık. Halbuki programımızdaki kadarıyla bile soruna çözüm bulmak mümkün değil. Biz Kürt halkının gasbedilmiş bütün haklarının izleyicisiyiz. Bunları dile getiriyoruz. Ancak Kürt halkı nasıl yaşayacağına kendisi karar vermelidir. Bunun için ise özgür bir tartışma ortamı gereklidir. Yani asgari demokratik koşullar sağlanmaksızın Kürt halkının kendi adına karar vermesi zordur. Önceleri Kürt halkının varlığı dahi inkar ediliyordu. Bugün ise artık resmi ideoloji en azından varlığımızı tanıyor. Ama Kürt halkının haklarını tanımıyorlar. Bu içi boş bir söylemdir, aldatmacadır ve yeni bir devlet tuzağıdır. İşte biz bu tuzaklara ve devlet politikalarını karşı Kürt halkının hakları için kendi geleceğini yine kendisinin özgürce belirleme hakkına ulaşabilmesi için de mücadele ediyoruz. Kürt halkının İnsan Hakları Evrensel Beyannemesi'yle garanti altına alınmış haklarına sahip olabilmesi için mücadele etmek gerekiyor. Onlar bugün bile yaşadıkları devletin kanunları karşısında eşit bir muamele görmüyorlar. Devlet uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini de yerine getirmiyor. Biz meşru temelde Kürt halkının tüm sorunlarına sahip çıkıyoruz.

DENG: *Sayın AKSOY, partinizin diğer sol partilerle birleşmesi yolunda bir çalışması var mıdır?*

AKSOY: Şimdi bizim bir parti programımız var. Biz sol, demokratik bir kitle partisiyiz. Programımız demokratikleşmeyi, demokrasi içinde kalkınmayı hedef almıştır. Bu programı kabul eden herkesle siyasal çalışmamızı sürdürürüz. Bu konuda kimseye kapımız kapalı değildir.

DENG: *Şu anda yoğun tartışmalara neden olan 82 Anayasa'sının değiştirilmesi konusundaki tavrınız nedir? Ayrıca, genel seçimler konusunda neler düşünüyorsunuz?*

AKSOY: 82 Anayasası 12 Eylül Faşist Cuntasının hazırladığı ve asker dipçiği ile kabul ettirdiği bir anayasadır. Bu anayasa ile demokratikleşmek mümkün değildir. Kesinlikle değiştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de sivillerin uzlaşarak hazırlayacakları bir anayasanın halkımıza yararı olacağı açıktır. Biz böyle bir anayasanın hazırlanmasını istiyoruz. Böyle bir anayasının da özgür bir ortamda halka sunulması gerekir.

DENG: *Olası bir genel seçimde HEP nasıl bir sonuç alacak! Genel seçim sonrasında iktidara gelirseniz Kürt halkına neler vaadediyorsunuz? Mesela Olağanüstü Hal Bölge Valiliğini, köy koruculuğunu kaldıracak mısınız?*

AKSOY: Türkiye Genel seçimlere her gün biraz daha yaklaşıyor. Biz ortaya çıktığımızdan beri tabuların üzerine gidiyoruz. Bu anlamda halkımıza güven verdik. Elbetteki iktidara geldiğimizde yine Türkiye'nin en yakıcı sorunlarına, tabularına el atacağız. Çünkü Türkiye'nin kalkınmamasının temel nedeni bu tabulardır. Örneğin TC Kürt halkını baskı

altında tutabilmek için milyarlar harcıyorlar. Gardiyancılık yapmaktan öte ülke kalkınmasına kaynak ayırmıyorlar. Oysa devlet, bünyesindeki insanların insanca yaşaması için önlemler almalıdır.

Demokrasiyi savunan bir partinin köy koruculuğu gibi, bölge valiliği gibi ilkel, 20 yy. insanına yakışmayan uygulamaları yaşatması mümkün değildir. Çünkü insanlara zorla pislik yedirten bu anlayışın yaşamasına izin vermek demokratlığa değil, insanlığa sığmaz. Elbetteki biz bunları ortadan kaldıracağız. Programımızda belirttiğimiz gibi Kürt halkının gasp edilmiş tüm haklarının iade edilmesi için çalışacağız. Onların özgürce, insanca yaşayacakları bir düzen yaratacağız.

DENG: *Sayın AKSOY, genellikle Türkiye'deki tüm siyasal oluşumlar Kürdistan'daki sorunların ekonomik geri kalmışlıktan kaynaklandığını iddia ediyorlar. Sizce bu tesbit doğru mudur?*

AKSOY: Onlar sorunu hep böyle yorumluyorlar. Doğu dağlıktır, arazisi verimsizdir, bu nedenle geri kalmıştır iddiaları var. Oysa Doğu söylenildiği kadar verimsiz değildir.

Bir ülkenin kalkınmışlığı kullandığı enerji miktarıyla ölçülür. Örneğin Türkiye'de ortalama petrol tüketimi kişi başına yıllık üçyüz litredir. Avrupa ülkelerinde ikibin litre falan. Şimdi Türkiye'nin ortalama milli geliri 1200 dolar. Kürtlerin yaşadığı doğuda 465 dolar... Yani milli gelirin üçte biri. Öyle ise kullandığı enerji miktarı da Türkiye ortalamasının üçte biri. Yani Türkiye'de kişi başına 300 litre düşüyorsa Doğu'da bu 100 litredir. Bunun 100 litresi kullanılıyor, gerisi batıya akıyor. Elektrik üretimi ve tükitimindeki dengesizlik daha da büyük. Yine bir Devlet Bakanı "Biz GAP'ta üretilecek tahılın ihraç edilebilmesi için yeteri kadar yolunuz, limanınız yok diyorlar. Halbuki yeteri kadar yolumuz da limanımız da var." diyor. Şimdi bu neyin açık itirafıdır biliyor musunuz? Doğu bir verim ambarıdır. Ve bunun taşınması bile tartışma konusu olabiliyor. Bunlar bile doğunun iddia edildiği gibi verimsiz olmadığını kanıtlar. Ancak TC'nin uyguladığı politikalar Şark Islahat Planı, assimilasyon politikası sonucu geri bıraktırılmışlık vardır. Ve bu geri bıraktırılmışlık şüphesiz kasıtlı, bilinçli bir politikanın ürünüdür. Doğu sorunu dedikleri sorun esasında bir Kürt sorunudur.

DENG: *Sayın AKSOY, Körfez Krizi, Körfez savaşı ve sonrasında Irak'da yaşanan gelişmelerle ilgili olarak neler düşünüyorsunuz?*

AKSOY: Körfez Krizi Ağustos'un başında Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlamadı. Ben geçen yıl Mayıs ayında Roma'da bir toplantıda şunları söylemiştim: "Avrupalılar, siz kıyamet topuyla Saddam'ı dünya kamuoyunun gündemine soktunuz. Umarım Saddam'ı dünya insanlığının başına bela etmezsiniz. Ama ben inanıyorum ki insanlığın başına bela olacak. Saddam Kürt halkının başına ikinci Hitler olacaktır." Bu sorunu önceden görümüştüm. Bunları söylememden üç ay sonra Saddam Kuveyt'i işgal etti. Bu, hazırlanan planın bir parçasıydı.

Biz HEP olarak 12 Ağustos'ta yürütme kurulunu topladık. Türkiye'nin bu savaşta yer almaması gerekiyordu. Ve "Savaşa Hayır" kampanyası başlattık. Bugün de tavrımızın ne kadar doğru olduğu görülüyor. Saddam Kürt halkına karşı ikinci Hitler oldu. Dünya halkları bundan sonra da Saddam'ın Kürt halkını yok etmesini unutmayacaktır. Hitler'i lanetleyen kalemler bundan böyle Saddam'ı lanetleyecektir.

DENG: *Sayın AKSOY, Kürtler için oluşturulmak istenen "Tampon Bölge"ye ve Saddam-Talabani görüşmesi konusunda neler düşünüyorsunuz?*

AKSOY: Bir kere Kürtler için oluşturulacak Tampon bölgeler ilk etapta olumludur. Bugün Türk Sınırında 400.000 civarında insan yaşıyor. Günde ortalama yüz kişi ölüyor. Bu sayı artarak devam edecektir. İran sınırında durum daha da kötü.

Aslında bir insanın kendi toprakları üzerinde mülteci çadırında yaşaması çok kötü bir şeydir. Dünya tarihinde bunun benzeri bir olay daha yaşanmamıştır. Umarım Kürt halkına reva görülen bu insanlık dışı uygulamalar kısa sürede biter ve kendi toprakları üzerinde güven içinde yaşamasına devam eder.

Talabani-Saddam görüşmesine gelince, belki birileri kızıyorlar "Saddam-Talabani niye görüştüler" diye. Ben de kızıyorum, ben de kızıyorum ki bunlar daha önce niye görüşmediler diye. Belki bir ay önce görüşselerdi Kürt halkına karşı bu soykırım yaşanmazdı. Kimileri Saddam'ın sabıkasını öne sürerek bu görüşmeye karşı çıkıyorlar. Biz artık onlara inanmıyoruz. Geçmişte de benzer şeyler oldu, Kürt halkının diplomatik kanalları kullanmasını istemiyorlar. Bunlar Kürt halkını dar, aşiretsel yapıda tutmak istiyorlar. Celal Talabani-Saddam görüşmesini kan davası mantığıyla yargılamak doğru değildir. Ama görüşmeler tarafsız bir ülkede yapılabilmiş olsaydı daha isabetli olurdu. Ayrıca bu görüşmelerin daha isabetli ve kalıcı olabilmesi için uluslararası güvencelere kavuşturulması gerekir. Sorunun BM garantisi altına alınarak daha güvenli bir şekilde çözülebileceği kanısındayım. Bakın İnönü Lozan'da kardeşlikten dem vurup Kürtlerin hak eşitliğinden söz etti. Sonra da 1938'de Dersim'de 40 bin insanı katletti. Bu da gösteriyor ki sorunun çözümünün güvenceye alınması gerekiyor. Kürtler artık kan davalarını bir yana bırakarak akılcı politikalar yürütmelidirler. Diplomatik kanalları mümkün olduğu kadar kullanmalıdırlar.

DENG: *Sayın AKSOY 8-9 Haziran'da büyük Kurultayınız var. Bu Kurultay'dan neler bekliyorsunuz?*

AKSOY: Bu, HEP'in Birinci Olağan Kurultayıdır. Ben HEP Genel Sekreteri olarak partiyi Birinci Olağan Kurultayı'na kadar taşımakla görevlendirildim. Bana bu şerefli görevi veren halkımıza teşekkür ederim. Bu kurultaydan sonra partimiz yeni kadrolarla güçlenecek ve halkımızı özlediği güzel günlere taşıyacak insanlarla daha üretken bir hale gelecektir. Kurultayımızın Kürt halkına ve Türkiye'deki demokrasi güçlerine hayırlı olmasını dilerim.

DENG: *Sayın AKSOY son olarak dergimiz okurlarına iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?*

AKSOY: Derginizin her sayısını bütün sol dergiler gibi düzenli olarak okuyorum. Çok iyi çalışmaları var. Bütün zorluklara rağmen Türkiye'de böylesi bir yayının yaşamını sürdürmesi sevindiricidir. Sizin aracılığınız ile Kürt halkına bir mesajım olacak. Biz Kürtler varolan bütün kanalları kullanmalıyız. Ve her alanda üretilenleri desteklemeliyiz. Derginizin HEP'e göstermiş olduğu yakın ilgi için teşekkür ederim.

DENG: *Biz teşekkür ederiz.*

KÜRDİSTAN'DA YAŞANAN İNSANLIK TRAJEDİSİ DURDURULMALIDIR:

Kemal DEMİR

Sömürgeci-faşist Saddam diktatörlüğü'nün jenosid uygulamalarından kurtulabilmek için Türkiye ve İran devlet sınırlarında tam bir insanlık trajedisi yaşayan sivil, savunmasız yüzbinlerce Kürt; Saddam'ı dişine kadar silahlandırıp, onun böylesi saldırgan ve barbar olmasında en büyük sorumluluğu taşıyan Müttefikler'in "yardım"larıyla yaşadıkları topraklara dönmeye çalışıyor. Bir taraftan Irak Kürdistanı Cephesi'nin Saddam Hüseyin rejimiyle görüşmeleri sürerken, diğer taraftan halkımız, kendi toprakları üzerinde kurulan "tampon bölge"lere nakledildiyor. BM denetiminde oluşturulacak bu bölgeler, halkımızı Saddam diktatörlüğünün soykırımından koruyabilmek açısından olumludur. Ancak bu tür girişimlerin geçici olduğunu, 30 milyonluk Kürt halkının kendi topraklarında özgürce yaşama ve kendi kaderini özgürce belirleme hakkı tanınmadıkça ne Ortadoğu'ya ne de dünyaya barışın yerleşemeyeceğini tüm dünya görmelidir.

Bölgede bulunan muhabirlerimiz yaşanan gerçekler tüm çıplaklığıyla saptadılar. Muhabirlerimiz 1-15 Nisan tarihleri arasında sığınmacılarla yaptıkları röportajları şöyle aktarıyorlar:

Irak KDP'si Bahdinan Müfreze Komutanlarından Ali Muhammed KERKÜKİ'nin anlattıkları:

DENG: Işıkveren (Bıleh) sığınmacılarından günde yaklaşık kaç kişi ölüyor?

A. M. KERKÜKİ: Ortalama 30-40 kişi ölüyor.

DENG: Ölüm nedenlerini biliyor musunuz?

A.M. KERKÜKİ: Buralar dağlık kesimlerdir. Su yok, ekmek yok, havalar çok soğuk... Gelen insanlarımız üç-dört gün yol yürümüşler. Bu dağlık kesimde halkımız bunları yaşayınca, ölümler haliyle artıyor. Ayrıca ne ilaç var, ne de doktor...

DENG: Şimdi Kürdistan'ın bir çok yerinde Kürt halkı kendi insiyatifiyle veya çeşitli yardım komiteleri aracılığıyla, kamyonlarla yardım yolluyor. Bu yardımlar sizlere ulaşıyor mu?

A. M. KERKÜKİ: Bazıları ulaşıyor. Ancak ben gönül rahatlığıyla yardımlar ulaşıyor diyemem. Ulaşan bazı yardımlar da yenilemeyecek derecede bozuk oluyor.

DENG: Sizce kaç insan buralara doğru geldi?

A. M. KERKÜK: Sanırım 1 milyona yakın insan Türkiye ve İran sınırına yığıldı. Tabi bunların tümü peşmerge değil. Peşmergeler çoğunlukla cephededirler. Ailesini, çocuklarını ve diğer tanıdıklarını getirenlerin birçoğu da kısa zamanda tekrar cepheye dönüyor. Ancak buralarda kalanlar da var tabi.

ZaxoSakinlerinden Hacı Teyip DIRBESİ'nin anlattıkları:

HACI TEYİP DIRBESİ: Biz tümümüz Saddam'ın zulmünden kaçıp buralara geldik. Buraların tümü Kürdistan'dır. Bu toprakların tümü Kürtlerindir. Ba dağın eteğine sığınıp kalmışız. Ancak ne su, ne erzak, ne de herhangi bir şey var. Öylesine bekliyoruz... Hayvanlarımızın tümü öldü. Kadınlar, çocuklar da öldü. Kimse kalmadı. Biz kalanları da Türk askerleri vuruyor. Onlar da bizi öldürdü. Tuvalete gitmemize dahi müsaade etmiyorlar.

Hacı Teyip Dırbesi'nin anlattığı bir diğer konu da, Türk tarafının, yardım getiren helikopterlerin yardımları hergün 1-2 km Güney Kürdistan'ın içlerine doğru bırakılmasını sağladığı, böylece insanların hergün 1-2 km içerilere gitmek zorunda kaldığıdır.

Görüştüğümüz bir doktor arkadaş, "9 gün geceli gündüzlü yalnız başına çalıştığını, henüz başka elemanların gelmediğini" anlatıyor, devamla şöyle diyor:

DOKTOR: Şu anda salgın hastalık, ishal ve sarılık dışında belirgin olarak yok. Ancak ben bir doktor olarak bir haftaya kadar salgın hastalık bekliyorum. Bir hepatit salgını, sulardan kaynaklanan bir kızamık salgını vs. Aşıları yapılmış mı, yapılmamış mı? Şu anda bilemiyorum. Şu anda belirgin bir durum yok, ama aşı yapılmadığı taktirde özellikle çocuklarda beklenen bir şey, mutlak bir şey...

DENG: Belirtiler var mı?

DOKTOR: Belirtiler var, çünkü şartlar uygun. Dizanteri, kolera oluşabilir. Beslenme yetersizliği, barınma vb. sorunların tümü 7-10 gün içinde yaşanacakların belirtisidir.

DENG: Günde kaç kişiyi kontrol edebiliyorsunuz?

DOKTOR: Bugün sağlık çadırının kuruluşunun ilk günü, buna rağmen 100 kişiyi kontrol edebildik. Ancak biz durumu çok acil olanları getirin diyoruz. Hastalığa bakarsan şu anda tümü hasta, tümü bakıma, ilaca muhtaç. Ancak çok acil olanlara bakıyoruz.

Gelenlerde ağırlıklı olarak ishal, beslenme, barınma yetersizliğinden kaynaklanan hastalıklar var. Tabi savaştan çıkıp gelmişler. Haliyle yaralı olanlar da var. Ancak elimizdeki imkanların yetersizliğinden dolayı, yaralanmalara pek fazla bir şey yapamıyoruz. Bunun için uğraşıyoruz.

DENG: Peki napalm yaralanması var mı?

DOKTOR: Yaygın olmamakla birlikte napalm yaralanmalarına da rastladık.

DENG: Bu koşullara daha ne kadar dayanılabilir sizce?

DOKTOR: Biliyorsunuz ben doktorum. Tıbbi durumla ilgileniyorum. Birey olarak da imkanlarım sınırlıdır. Ancak bu şekilde devam edemez. Bunu diyebilirim. Şu anda 4 personelle çalışıyorum, çok yetersiziz. Personel ihtiyacımız var. Bu durumu Valiliğe ve Müdürlüğe bildirdik. Tabi şunu da diyeyim şu anda bir duyarsızlık hakim.

DENG: Ölüm olayına rastlanılıyor mu, tahminen günde kaç kişi ölüyor?

DOKTOR: Tabi her ölü bize gelmiyor. Zaten ölenlere yapacak bir şeyimiz de yok. Kalan sağlar için ancak uğraşabiliyoruz. Benim gördüğüm, sorduğum, günde ortalama 40-50 kişi ölüyor. Bunların büyük çoğunluğu çocuk. Biz herkese mutlaka antibiyotik vermeye çalışıyoruz. Çünkü ortam enfeksiyona çok uygun. Eğer daha yukarılara gittinizse oralarda görmüşsünüzdür. Bu insanların yarısından fazlası bir aya varmaz ölür. Tabi koşullar böyle devam ederse...

Hamit HASAN adlı Peşmergenin anlattıkları:

H. HASAN: Biliyor musunuz, bugün yabancı helikopterler yine yardım atıyorlardı. Türk askerleri her tarafımızı ablukaya almış, atılan yardımları almaya gitmemizi engelliyorlardı. Eğer atılan erzağı almaya gitsek bizi dipçikliyorlar, vuruyorlar. Eğer biz bu erzağı almaya gitmesek ne yaparız?

DENG: Peki siz askerlerin insanları vurduğunu, öldürdüğünü bizzat gördünüz mü?

H. HASAN: Sen git kendin gör. İşte aşağıdadırlar. 14 paraşüte el koymuşlar. Gidene de tüfekle ateş açıyorlar. İşte tüm herkes burda, bunlara sor. Sizden ricamız, bunları herkese söyleyin, yazın. Artık Türk askeri bizi öldürmesin. Yeter... Yazıktır bu insanlara. Saddam bir taraftan, diğerleri bir taraftan. Ne yaptık ki biz?

Muhabirlerimizin Bıleh (Işıkveren) kampında 2 Mayıs Günü yapılan protesto gösterisiyle ilgili gözlemleri ise şöyle:

Peşmergelerin Bıleh Yürüyüşü

1 Mayıs 1991 günü öğleden sonra peşmergelerin yaşadığı alan içinde bir anons yapılıyor. Türk askerlerince megafonlarla yapılan anonsta 2 Mayıs günü Saddam'ın kamyonlarının kampa geleceği ve halkın kamyonlarla Irak'a gönderileceği bildiriliyordu. Bu anonsa tepki gösteren Iraklı sığınmacılar tepkilerini yer yer sesli bir şekilde tartışarak dile getirdiler. Akşam, kamp önderleri etrafında toplanan insanlar, kampa gelecek kamyoncuları linç etmekten söz ederken; kamp önderleri protestonun daha organizeli ve daha fazla ses getirici olmasını sağlamak için çalışmalara başladı. Ertesi gün için alınan karar protesto mitingi oldu.

2 Mayıs günü kampta megafonlarla yapılan çağrı üzerine toplanan Kürtler, bir yandan dövizlerini açıyor, bir yandan slogan atıyor, diğer yandan ise yürüyüş kortejleri oluşturuyordu. Ellerindeki karton ve mukavva kutular üzerine Arapça, Kürtçe ve İngilizce sloganlar yazan kitle kampın bulunduğu alandan aşağıya doğru yürümeye başladı. Kartonların üzerinde "Bıji Mesut Barzani", "No go to Irak", "Ya Kurdıstan, Ya Neman", "Em Helepçe Bir Nakın", "Saddam Full down", "We vant freedom" yazılıydı. Yürüyenler aynı zamanda kartonlarda yazılı sloganları düzenli bir şekilde atıyordu. Bu sırada nöbet bekleyen Türk askerleri yürüyüşçülerin üzerine saldırmaya başladı. Askerler yüşüyüşü dağıtmak için havaya ateş açıyorlardı.

Hem TC hem de ABD askerleri tarafından korunan bir çadırın önüne gelen yürüyüşçüler, bu esnada çadırda yapılan bir konuşmaya şahit oldular. Kimin tarafından ve nasıl getirildiği belli olmayan ve kimliği açıklanmayan ancak ABD ve Türk askerleri tarafından Saddam'ın temsilcisi olduğu söylenen şahıs megafonla yaptığı konuşmada sığınmacıların dönmesini istiyor, şöyle diyordu: "Ayıptır, TC ve ABD'nin himayesine girmektense ülkenize geri dönün. Burada ne kalıyorsunuz? Aşiret liderlerinizle konuştuk. Her ne kadar onlar kabul etmiyorlarsa bile siz kabul edip evlerinize dönün. Tümünüz müslümansınız. Biz de müslümanız, kendinizi ezdirmeyin. Aramızda bazı hatalar olduysa bile, birbirimizi affetmeliyiz." Tüm bunlara rağmen kitle konuşmacıyı dinlemiyor, bir yandan slogan atarken, diğer yandan da çemberi yarıp elçiye ulaşmaya çalışıyorlardı. Daha sonra kamp önderleri bir

ABD kamyonu ile elçinin bulunduğu çadıra girerek bir müddet görüştükten sonra kitleye yönelik bir konuşma yaptılar. Konuşmalarında "Saddam'ın bize elçi göndermesine gerek yok. Bizim için Cephe'nin kararı önemlidir. Ancak Cephe'nin kararı ile geri döneriz. Onun için bu çağrıya uymayacağız. Her ne kadar Talabani Bağdat'taki basın toplantısında insanlarımız dönebilir demişse de, biz bunun diplomasi gereği yapılmış bir konuşma olduğunu biliyoruz. Onun için Cephe kararı bize ulaşıncaya kadar dönmeyeceğiz" diyen temsilciler, kitlenin aynı coşkuyla geri dönmesini istediler. Tekrar kamp merkezine dönen kadınlı çocuklu binlerce insan aynı zamanda kampta yaşanan eksiklikleri ve özellikle de korucuların mal talanını protesto ettiklerini bildirdiler. Yürüyüşle ilgili olarak peşmerge önderlerinden biriyle görüştük.

DENG: Düzenlediğiniz mitingin amacı neydi, organizeyi kimler sağladı?

PEŞMERGE SORUMLUSU: Bu toplantının sebebi, Saddam'ın Kürtlerin geri dönmesini istememisidir. Dün akşam Işıkveren kampına gelen haberde, Saddam "Kürt halkının geri dönmek istediğini, ancak bunu Türk, Fransız ve ABD askerlerinin engellediğini" söylüyordu. Bunun üzerine biz kampta komiteler oluşturduk ve hemen halkın arasına katılarak bizim geri dönmemizi kimsenin engellemediğini; ne ABD, ne Fransa ve ne de bir diğer ülkenin bizim geri dönmemize karşı çıkmadığını, ancak bizlerin, Kürdistani Cephe'nin kararı dışında hiçbir kararla dönmeyeceğimizi belirttik. Tüm bu oyunlara karşı tepkimizi dünya kamuoyuna yansıtmak için de bir protestoda bulunmaya karar verdik.

DENG: Saddam'ın adamlarının buraya gelmesinde Türkiye'nin rolü nedir?

PEŞMERGE SORUMLUSU: Biz Saddam'ın elçisinin TC askerinin korumasında ve onların direktifleriyle hareket ettiğini duyduk. Hatta bunu görenler de var.

DENG: Gördüğümüz kadarıyla Türk askerleri ve yer yer ABD askerleri megafonla sürekle telkinlerde bulunuyor. "Saddam'ın Kürtleri affettiğini, Irak Kürdistanı'nın boş barıkılmaması gerektiğini" sürekli propaganda ediyor ve sizlerden dönmenizi istiyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

PEŞMERGE SORUMLUSU: Bu propagandalar Kürtlerin Irak'a dönmesini sağlayamayacaktır. Siz de görüyorsunuz ki, insanlar tepkilerini haykırıyorlar. Saddam'ın bu planı da tutmadı. Çünkü göstericiler arasında bulunan tutarlı insanlar kitleyi miting için hazırlamış ve onları bir çok konuda ikna etmiştir. Biz gösteri sırasında miting komitesi olarak Türk ve ABD askerlerine Saddam'ın elçisinin konuşmasının engellenmesi istemiyle başvurduk. Aksi takdirde 100 şehit versek bile konuşmacıyı biz engelleriz dedik. Ölülerimizin artması bizleri korkutamaz dedik. Biz bunları ABD ve Türk askerlerine söyleyince şaşkınlıkları yüzlerinden belli oluyordu. Bunun üzerine gösteride bizim programımız uygulandı ve Saddam'ın elçisinin sesi hemen kesildi.

DENG: Yer yer "No no Saddam; Yes yes Bush" sloganlarının atıldığına şahit olduk. Bu konuda ne söyleyebilirsiniz?

PEŞMERGE SORUMLUSU: Ben bu sloganlara karşıyım. Ancak yer yer atılmasını da engelleyemedik. "Yaşasın Amerika, Yaşasın Bush" sloganlarına karşıyız. Çünkü emperyalizmin Kürt halkına dost olamayacağını tarih bize defalarca göstermiştir. Bizi bu duruma iten ABD ve onun uşaklarıdır. Ben isterdim ki insanlarımız emperyalizmi alkışlayacağına, Türkiye Kürdistanı halkının bize yaptığı yardımı alkışlasınlar. Biz isterdik ki, bu gösterimizde Kürt halkının bize yaptığı yardımı tüm dünyaya anlatabilelim. Fakat kozmopolit yapımızdan dolayı bazı sloganları engelleyemedik. Ancak kimse demesinki bunlar ABD emperyalizmine bel bağlamışlar. ABD emperyalizmine ve onun işbirlikçisi olan herkese bel bağlamanın bizi bir çok kere daha bu duruma düşüreceği açık ve nettir.

DENG: Dergimiz aracılığıyla kamuoyuna, özellikle de Kürt halkına iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

PEŞMERGE SORUMLUSU: DENG'i hiç okumadım. Ancak adının Kürtçe olması ve siyasi ve kültürel bir dergi olması onun Kürt halkına iyi şeyler verdiğinin göstergesidir. Ayrıca buradaki çalışmalarınızdan da bunu görebiliyoruz.

Kürdistan halkına mesaj konusuna gelince; biz şunu iyi biliyoruz ki, Kürt halkının özgürlük, barış ve demokrasi mücadelesi emperyalizme ve sömürgeciliğe bel bağlamadan, Kürt halkının öz gücüne bağlı olmalı ve dünya kamuoyundan da yoğun destek almalı. Biz şimdi bunun için çabalamalıyız. Bizim buralara gelişimiz dünya kamuoyunun ilgisini üzerimize çekti. Ancak şu da bir gerçek ki, çok ta kayıp verdik. Türkiye Kürdistanı halkından istemimiz ise, aynı duyarlılığı devam ettirmeleridir.

Işıkveren muhabirimiz M. GÜNER, dönüş yolundaki sığınmacılarla ilgili gözlemlerini şöyle aktarıyor:

6 Mayıs günü saat 9-10 civarında Işıkveren (Bileh) kampının merkezine doğru yola çıktım. Yukarıda her zamankinden farklı bir hava vardı. Özellikle dağın üst kısmındaki çadırlar seyrekleşmişti. Bir gün önce, aşiretler arasında dönüp dönmeme konusunda toplantı yapılacağını öğrenmiştim. Zaman kaybetmeden yukarı çıktım. Bir süre sonra dönüş hazırlıkları yapan ilk aileyi gördüm. Zaxo'dan Cemil MAHMUT ve ailesi, burada geçirdikleri 36 günün sonunda geri dönmeye karar vermişlerdi. Cemil MAHMUT ve ailesi gönüllü olarak dönüyorlardı.

Biraz daha ilerde, saçları belki de yıllardır kesilmemiş, susuzluktan uzun süre yıkanamamış, 60 yaşlarında bir kadına rastladım. Sırtında orta büyüklükte bir beze sarılmış erzağı, bir elinde üstünde ekmek yapmaktan kararmış "Sêl"i, diğer elinde ise "vita" kutusu içine konmuş sabun ve benzeri temizlik gereçleri vardı. Gördüğüm manzara beni insan olmanın getirdiği duyguların üstünde bir yere ulaştırdı. Bir an asıl işimi unuttum. Yaşlı anaya yardım teklif ettim. Aşağı yukarı 500 metre yolu birlikte yürüdük. Ben elimde eşyalarıyla, o ise elinde vita kutusuyla yola koyulduk. Adının Asiye olduğunu öğrendim. Zaxo'nun köylerindenmiş. Kocası Mustafa 1976 yılında şehit düşmüş. Kendi deyimiyle, "Xwarê" dediği Irak Kürdistanı'na dönüyordu. Bir "emir" geldiğini, şehit karısı olarak emre uyduğunu, ülkesine, topraklarına döndüğünü söylüyordu. Biraz ilerledikten sonra bir çeşme başına vardık. Günlerdir hasret kaldığı, gürül gürül akan bir su görmüştü. Çeşme başında birlikte oturduk. Orada benim de Kürt olduğumu öğrenince; tüm Türkiye Kürdistanı halkına olan şükran duygularını birkaç damla gözyaşıyla birlikte sundu ve duygularını mutlaka iletmemi istedi. Kutusundan çıkardığı sabunu uzatarak, elimi yüzümü yıkamamı tembihledi. Bir yandan bir aydır yıkanmamış bir can, diğer yandan yıkanmamı tembihleyen sözler. Yaşlı anamı dönen bir grup peşmergeye teslim ettikten sonra ondan "xatır" isteyip ayrıldım.

Birkaç yüz metre beride, bir başka aileye rastladım. Adem MAARÛF'un 8 kişilik ailesi yere çökmüş, yorgunluk gideriyorlardı. İzin isteyip yanlarına oturdum. Kürt ve aynı zamanda DENG Dergisi muhabiri olduğumu duyunca tavırları değişti. Daha sıcak davranmaya başladılar. Sorduğum "niçin dönüyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevap çok açıktı. "Buraya Cephe'mizin kararı ile geldik ve Cephe'mizin kararı ile de dönüyoruz." Saçı sakalı birbirine karışmış Adem MAARÛF'a yaşını sorduğumda, "Yaşım 34. Bu, şu ana kadar yaşadığım 3. katliam, 3. soykırım. 1975, 1988 Halepçe ve şimdi." diyordu.

Tüm yol boyunca dikkatimi çeken en önemli noktalardan biri de, sınır boyunca hiçbir Türk ve Irak askerinin olmamasıydı. "Sınır" boyunca savaştan arta kalmış mevziler, kırık silah parçaları, boş mermi kovanları dikkatimi çekti. Yol dediğim yer de eni 1-2 metreyi ancak bulan bir patikaydı. Yalnız yürüyünce pek zor olmuyordu da, özellikle yüklü katırların geçişi güçlük yaratıyordu. Bir tarafı uçurum, diğer tarafı ise giderek yükselen dağ. Aşağı düşen birinin parçalanması içten değil.

Biraz ilerde 3 yaşındaki oğlu Mihemed'i aşağı düşen gözü yaşlı bir anaya rastladım. "Lo welat, lo welat" ağıtları dört bir yanı inletiyordu. Sanki Kürdistan'ın bütün dağları susmuş, bu ağıtı dinliyordu. Kadın 40 yaşlarındaydı. Adını sormaya içim elvermedi. Hayli zayıftı. Kocası ve diğer iki oğlunu şehit vermişti. Bir yandan Mihemed'ine ağıt yakan, diğer yandan "Welat sax be" diyen anaya ve diğerlerine üzülmedim demek mümkün değil. Sözcükler bu duyguyu ifade etmeye yetmedi.

Biraz ilerde, 16-17 yaşlarında FERMAN duruyor. Zaxo halkından. Bedri FERMAN'ın sırtına aldığı üç battaniyeden ve yanındaki bisküvi kutusundan başka bir şeyi yoktu. Ailesi de yoktu. Kimbilir belki de Silopi'de, Uludere'de, Yekmal'de, Çukurca'daydı ailesi. Belki de şehitler kervanına katılmışlardı. Ama kesin olan bir şey vardı; o da Bedri FERMAN'ın Zaxo yolunda olduğuydu.

Sınır taşlarına pek dikkat etmediğimden, sınırlardan içerilerde olduğumu ancak Bedri FERMAN'dan öğrenebildim. Gelirken askere rastlamadığımı söyledim. Bana, "Çı leşkerên Tırk, çı ji leşkerên Iraq'ê hene. Rojên ku em hatın, karker hebûn. İro ew ji tune. Tenê çend heb leşkerên Ameriqa hene. Ew ji hınek ciya rûnıştıne" diyordu. Zaxo'ya gidince, görev verilirse peşmergelere katılacağını söyledi. Bana bisküvilerinden verdi. "10-15 gün içinde Zaxo'ya gelirsen, çayhanede bulabilirsin beni" diyordu.

Irak Kürdistanı'nın içlerine doğru gidildikçe hayvan deri ve leşlerine sıkça rastlanıyordu. Bunun yanında dönen insanların tümünde bir korku ve kuşku hala kendini gösteriyordu. İnsanlar tedirginliklerini henüz atamamışlardı.

8 yıl boyunca çeşitli yerlerde peşmerge olarak savaşan Selam HÛSEN'le tanıştım. Önceleri Selam HÛSEN'in de dönenlerden olduğunu sanıyordum. Biraz konuşunca dönmeye niyetli olmadığını öğrendim. Selam HÛSEN bir nevi "isyankar"dı. "14 yaşımda peşmerge oldum. Silahı elime ilk aldığımda diğerleri bana gülüyorlardı. Silahın bir ucu yerdeydi. 1975'te İran'a geçmek zorunda kaldık. 1976'da, peşmerge olan diğer ağabeyim yanımda şehit düştü. 1976'daki kıyımlarda dağda günlerce aç, susuz, ilişkisiz gezdim. Şehirlere inemiyordum. Halepçe soykırımına değin peşmergeliğimi aralıksız sürdürdüm. Sonra Türkiye'ye kaçmak zorunda kaldım. Saçım hep Halepçe'den sonra ağardı. Şu ana kadar hep keder, kahır, üzüntü gördük. Başka bir şey görmedik. Şimdi yine kaçmak zorunda kaldık. Ve ardından yine dönüş. Ben Halepçe katliamından sonra ülkeye geri döndüğümde, artık bir daha 'mültecileşmeyeceğiz' diyordum. Şimdi yine dönmek istemiyorum. Ülkem rahata ve selamete erişmeden dönmeyeceğim." 16 yıldır savaşan Selam HÛSEN'in sözleri bunlar.

Evet, 40-50 gün önce yüzbinler halinde gelen Kürt halkı, binler halinde de olsa, içi buruk da olsa yer yer geri dönmeye başlamış. Şu ana kadar Işıkveren (Bıleh) kampında 10.000 civarında kişi geri döndü. Bin kadarı tekrar Bıleh'e geri geldi.

Bıleh şu an yine peşmergelerin "mekan"ı. Çöp deryaları içindeki çadırlara kurulmuş, hasta bir vaziyette bekliyorlar. Dönenler ise, ABD birliklerinin verdiği

"paso" ile dönüyorlar. Peşmergelerin arasında bir söylenti de yayılmış. Denilene göre, önümüzdeki pazar (12 Mayıs) günü kamp tamamen kapatılacakmış. İnsanları dönüşe özendirmek için bu söylentilerin kasıtlı yaygınlaştırıldıkları da söyleniyor. Dönüş, bekleyiş, karamsarlık, tedirginlik, umut içiçe.

Bölgeye giden gönüllü sağlık ekibi içinde yer alan, BBC muhabiri Temuçin TÜZECAN'ın da BBC adına kendisiyle röportaj yaptığı duyarlı okurumuz FATOŞ HEMŞİRENİN izlenimleri ise şöyle:

Çukurca'dan, 49 nolu sınır taşında kurulan kampa vardığımızda durum oldukça kötüydü. Yeterli temiz suyun bulunmaması ve beslenme koşullarının yetersizliği, insanlarda ishal salgınının ciddi bir şekilde yayılmasına yol açmıştı. Bu salgın, özellikle çocukların ve yaşlıların ölümüne yol açıyordu. Kaygıyla beklenen diğer bir durum ise, kimyasal silah saldırısına maruz kalan insanlarda farklı hasktalıkların oluşması ihtimaliydi. Özellikle kanlı ishal yoğun bir şekilde görülüyor ve diğer rahatsızlıklara teknik yetersizlikten dolayı ad konamıyordu. Teşhis amacıyla laboratuvar incelemesi şöyle dursun, bu insanlara tedavi uygulamak için yeterli miktarda ilaç bile bulmak mümkün değildi. Bu anlamıyla, görülen tüm hastalıklar genel olarak "bağırsak enfeksiyonu" olarak tanımlanıyordu.

Çukurca'da Sağlık Bakanlığı'nca 6 çadır kurulmuştu. Sözümona bunlara seyyar hastane deniliyordu. Hastane dedikleri çadırlarda 1 doktor - 2 hemşire dışında ne bir ilaç, ne de hastaları tedavi edebilecek bir araç vardı. Kendi çabalarımız ve götürdüğümüz ilaçlarla, bölge halkından gelen battaniyelerle yataklar kurarak, bu çadırları işler birer seyyar hastane haline getirdik. Ancak, biz bu koşullarda insanlara hizmet vermeye çalışırken, çalışmalarımız Çukurca Devlet Hastanesi'nin çalışmaları olarak, bilinçli bir şekilde, yetkililer tarafından kamuoyuna lanse edilmeye çalışıldı.

Bölgede devletin yaptığı iki şey vardı. Birincisi, bu insanların açlık ve sefaletine ramboların çoplarıyla cevap vermek; ikincisi, hemen ger gün ölen yüzlerce, hatta binlerce insanı toplu bir şekilde gömerek üzerlerine kepçeyle toprak doldurmak.

Yine gelen sığınmacılarla aynı dili konuşmamız, günün tamamında onlarla birlikte olmamız onlarla çok daha yakın bir diyalog kurmamıza yol açtı. Buda aralarında bulunan sağlık elemanlarının da katılımıyla sayımızın artmasına ve hizmetin daha sağlıklı olmasına yol açtı.

Son olarak şunu açık bir şekilde ifade etmek isterim; Irkçı Baas Diktatörlüğünün Irak Kürdistanı'nda Kürt halkına yönelik soykırım politikalarına karşı çıkmak insan olmanın ön koşuludur. İnsanım diyen herkesin bu ön koşulu yerine getirmesini diliyorum.

BİSMİL'DE SIĞINMACILARA YARDIM TOPLAYANLAR SORGULANIYOR

HEP Bismil İlçe Örgütü, İHD, Baro Temsilcileri ve halktan bir grup insanın; Belediye Başkanı ve diğer parti temsilcilerinin de olumlu tavır göstermeleri sonucu bir yardım komitesi oluşturma çabaları, daha sonra diğer parti temsilcilerinin tavır değiştirmeleri sonucu Kaymakamlığın ve halkın oluşturduğu iki ayrı komite olarak sonuçlandı. Kaymakamlığın, Belediye hoparlöründen sürekli olarak "Kaymakamlık komitesi dışında hiçbir yere yardımda bulunmayın, komitemiz dışında başka yerlere yardım yapanlar hakkında yasal işlem yapılacaktır" anonsuna rağmen; halk komitesinin deposunda 8 kamyonluk eşya, Kaymakamlığın oluşturduğu komitenin deposunda 1 çuval patates, banka hesabında ise 30.000 lira toplandı. Daha sonra iki komitenin birlikte çalışması kararı alınmasına rağmen, yardım toplayan Üçtepe Köyü mensupları gözaltına alındı ve topladıkları yardımlara elkondu. Toplanan diğer yardımlara da el konulacağı haberinin yayılması üzerine Bismil halkı "İnsani yardımlar engellenemez", "Kahrolsun Saddam", "Kürtlere yardım engellenemez", "Kahrolsun Bush", "Yaşasın Kürdistan" sloganları atarak bir protesto gösterisinde bulundu.

Olay sonrası, Bismil'de Iraklı Kürt sığınmacılara yardım toplanmasına öncülük ettikleri ve topladıkları yardımı Kaymakamlığın oluşturduğu yardım komitesine vermedikleri gerekçesiyle 150 kişi hakkında soruşturma açıldı.

Hakkında soruşturma açılan HEP İlçe Başkanı Mümtaz ÇERÇEL, yapılan sorgusunda; "Dünyanın hiçbir yerinde insanlar, yardıma muhtaç kimselere yardım ettiklerinden dolayı sorgulanmamıştır. Ben insani bir yardımda bulunduğumdan dolayı sorgulanıyorum. Yolda, yardım götüren yüzlerce kamyon gördüm. Tümünde il ve ilçelerin yardım komitelerinin adı vardı. Eğer yardım yapmak suç ise, bu insanları, tüm dünyayı da yargılamanız gerekir. Sanırım tarihte ilk olarak 'insani yardım yaptıkları için' insanlar yargılanıyor. Yardım yapanlar onurlarını yükseltmiştir. Ya soruşturma açanlar için insanlık ne diyecek" diyordu.

Tüm bu yaşanan gerçekler, bu gün Kürdistan'da bir soykırımın yaşanmakta olduğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Yaşanan bu soykırım karşısında suskun kalanlar, en az soykırım suçu işleyenler kadar sorumlu olacaklarının bilincinde olmalıdırlar. Tüm insanlık alemi, Kürdistan'da yaşanan trajedi karşısında sesini yükseltmeli, BM Örgütü soylu ilkelerini hatırlayarak Kürt sorununu gündemine alıp acil bir toplantı yapmalıdır. Ayrıca Ortadoğu'da toplanacak bir Barış Konferansı'nda Filistin ve Lübnan sorunuyla birlikte Kürdistan sorunu da ele alınmalı ve bu Konferansa, Kürt halkının meşru temsilcilerinin de taraf olarak katılması sağlanmalıdır. "Kürdistan'da Yaşanan İnsanlık Trajedisi Durdurulmalıdır" istemi insanım diyen herkes tarafından bir kez daha yüksek sesle dile getirilmelidir.

Kürt Sorunu F. Alman Parlamentosu'nun Özel Oturumunda Görüşüldü

Federal Alman Parlamentosu, 17 Nisan 1991 tarihinde bir özel oturum düzenledi. Oturumda ***"Irak'taki durum, Iraklı mültecilerin, özellikle de Kürtlerin durumu"*** *tartışıldı. Konunun güncelliğini de gözönünde bulundurarak, tartışmaların özetini aşağıda yayımlıyoruz.*

DENG

• **Genscher (Dışişleri Bakanı-FDP):** "O bir jenosid teşebbüsüdür. Sözcüklerle anlatılması zor olan bu sefaletin, uluslar topluluğuna getirdiği sorunlar, şimdiye kadar bilinen tüm boyutları aşar.

• **Duve (SPD):** "... Körfez krizi, Kürt felaketine dönüştü. Kürtlere karşı jenosid teşebbüsü, daha 1988 yılında zehirli gaz kullanımıyla başladı.

Blüm (Çalışma Bakanı-CDU): "Kürt halkının sessiz ölümü yaşanıyor. Acil insani yardım sorunun bir yönünü, politik çözüm ise diğer yönünü oluşturuyor."

Jacobsen (FDP): "Kürt sorununun politik çözümü, ancak Saddam rejimi tarafından yaratılan insan hakları ihlallerinin tekrarlanmasını önleyebilir."

Lederer (PDS/Linke Lisde): "Kürt sorununu çözmek Kürtlerin işidir."

Pope (Bündnis 90/Yeşiller): "Bu halkın da diğer halklar gibi kendi kaderini tayin etme hakkı vardır."

Fuchs (SPD): "BM'nin çıkardığı ataşkes antlaşmasında, Kürtlere tek bir kelimeyle bile değinilmiyor."

Hans Dietrich Genscher (Dışişleri Bakanı): "Irak'ta cereyan eden olaylar, artık o ülkenin iç işleri sayılamaz. O, bir jenosid teşebüsüdür. Sözcüklerle anlatılması zor olan bu sefaletin, uluslar topluluğuna getirdiği sorunlar, şimdiye kadar bilinen tüm boyutları aşar. Şu anda gereken, insanların yaşam kavgasına destek olmaktır. Sorun, yüzbinlerin yaşamıdır."

(...)

"Devletler topluluğu, birkaç hafta içinde 500 bin askerle, silah ve teçhizatı Körfez bölgesine naklettiler. Şimdi de, Türkiye ve İran sınırındaki mültecilerin ölmemesi için insanlık adına bir hava köprüsü oluşturmak durumunda olmalılar!"

"Federal hükümet, kaçan insanlara karşı Irak'ta kullanılan insanlıkdışı imha silahlarının kurbanlarına, Alman hastanelerinde tıbbi yardımda bulunmaya da hazırdır. Geri dönen uçaklarla insanların, buraya getirilmelerini istiyoruz."

(...)

"... Devletlerin tüm insani yardım çabalarına rağmen, Kürtlerin ve Irak'taki diğer halk gruplarının kaderi, uzun vadeli olarak ancak politik bir şekilde çözülebilir!"

"Bundan sonra, halklar hukukunu ve insan haklarını ayak altına alan, kendi vatandaşlarını baskı altında tutup kaçmaya zorlayan hiç bir hükümet, bunun, uluslar topluluğunun ve BM'nin karışamayacağı, kendi iç sorunu olduğunu iddia edemez."

"AT üyesi hükümet başkanları, 8 Nisan'da Luksemburg'da düzenledikleri zirve toplantısında, bunu açık açık ifade ettiler. Almanların önerisi üzerine, Irak'taki Kürtlerin ve diğer grupların hakları sağlanmayıncaya kadar Irak'a karşı yürürlükte olan ambargonun kaldırılmamasını kararlaştırdılar. Yalnız ambargonun devam ettirilmesi Saddam Hüseyin'i boyun eğmeye zorlayabilir.

Bizim ve topluluğun istemleri şunlardır: Kürtlere azınlık ve diğer halk gruplarına da insani haklar tanınmalı; baskı ve ceza tehditi olmadan eskiden ikamet ettikleri yörelere döne-

bilmeli; bu yerleşim yerlerinde insani yardım için sınırlar açılmalı. Tüm bunlar da Birleşmiş Milletler'-in gözetiminde ve desteğinde yapılmalıdır.

Tüm Irak vatandaşlarının insani ve siyasi haklara kavuşmaları için, -1970 yılında Kürt örgütleri ile Bağdat hükümeti arasında yapılan, ancak Irak hükümetinin hiç bir zaman gerçekleştirmediği- gerçek bir otonomi gerekir. Salt otonomi de yetmez, çoğulculuk ve insan haklarına saygı da gereklidir. Irak'a ve sınırlarına barış ve istikrar ancak bu şekilde gelebilir. Böylece bölgede kalıcı ve barışçıl bir düzen sağlanabilir.''

Freimut Duve (SPD): ''Halklar hukukunu gerçekleştirmek için yarım milyon askere, uçaklarla dünyanın yarısını dolaştırıldı. Kuveyt'te yeniden halklar hukukunu kurmak için milyarlarca para harcandı. Halklar hukukunu korumak için ekolojik felaket bile göze alındı.

Halkların katliamını, bir jenosidi önlemek için BM, şimdi de 688 Nolu kararı çıkardı. Bu geceden itibaren, bir eylemin yapılacağını da biliyoruz. -ABD bu konudaki tavrını değiştirdi!- Eylem, diktatörün, kendi hükmü altındaki insanları, başka devletler müdahale etmedikçe, öldürmesini veya o insanların ölmesine yol açan şartlara sokmasını engelleyecek. Körfez krizi Kürt felaketine dönüştü.''

(...)

''Jenosid teşebbüsü, daha 1988 yılında Kürtlere karşı zehirli gaz kullanımıyla başladı. O zamanlar ilişkilerimizi kesmedik ve o dönemde korkudan ve gazdan dolayı onbinlerce kişi Türkiye'ye kaçtı. Bizim tepkimiz ise çok zayıf kaldı.''

''Bir devletin hakimiyeti, katliam gibi yöntemlere başvurduğu anda biter ve Irak'ın insanları acımasızca kaçmaya zorlaması da katliamdan başka bir şey değildir. İnsanlar İran'dan ve Türkiye'den dönmek zorundalar. Yoksa, Saddam'ın istediği olmuş olur. Sizlere sesleniyorum: insanları sürgünden koruyan yeni bir sözleşme çıkarılmalıdır.

''Türkiye'den tüm mültecileri almasını ve sorumlu olmasını isteyemeyiz. Ancak -özellikle de Dışişleri Bakanı Genscher'den- Türk askerlerinin sopa ve tüfek kabzalarıyla kadın ve çocuklara saldırmalarına son vermelerini isteyebiliriz. Türkiye ile müttefikiz. Ama bu müttefiki eleştirmek, bizim için mümkün değil.

''Yardım edilmesi gereken yerde ateş edilmemesini bekleyebilmeliyiz! Türkiye'yi, kendi Kürtlerine karşı uyguladığı politika yüzünden ikaz etmemiz mutlaka doğru bir harekettir, şu anki sefalet karşısında ise - kendimiz de yüzbinlerce Kürt kabul etmeye hazır olmadığımız takdirde - yanlış olabilir. Tek beklentimiz, Türkiye'nin, şimdi gelen ve 1988 yılından beri ülkede bulunan Kürtlerin Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından bakılması ve kaydedilmesine izin vermesidir.

Uluslararası sözleşmelerle -ki bu sözleşmeler yaşadıkları 5 devlet tarafından da imzalanmıştır- garantiye alınan azınlık statüsüne, Kürtlerin de ihtiyaçları vardır. En azından buna ihtiyaçları vardır. Bunun dışında kendilerini devletler arasında yeniden oyuncak haline getirmeyecek yeni perspektifler de gerekir.''

''Biz Avrupa'da bir Kürt planı oluşturamayız. Ama biz, 'Ortadoğu Barış Süreci'nde Kürtlerin üzerinde yaşadıkları 5 devlette Kürtlerin kaderinin gündemin önemli bir maddesi olması için yardımcı olabiliriz.''

Dr. Norbert Blüm (Federal Çalışma Bakanı, FDP): ''Geçen hafta sonu, Irak-Türkiye sınır bölgesinde, görüp yaşadıklarımı anlatmak istiyorum. Yüzbinlerce Kürt mülteci, dağların yamaçlarında çömelmiş ya da uzanmış. Soğuk ve yağmurdan üstündeki elbiselerle veya getirebildikleri ne varsa onunla korunmaya çalışıyorlar. Napalm ve fosfor bombalarından yaralananlar, çıplak olarak yerde ve çadırlarda yatıyorlar.

Ben, 1.500 metre yükseklikte, suyu olmayan 80 bin kişilik bir kamp gördüm. Düşünün, 80 bin insan, susuz! Susuzluklarını, karı eritip içerek gideriyorlar. Ancak kar yakında kendiliğinden erimiş olacak. Ekmeklerini, kesip topladıkları odunla pişiriyorlar. Ancak yakında odun da kalmayacak.

Çok insan ölüyor. Çok, çok çocuk ölüyor!

Naylonların ya da çadır yerine kullanılan yağmurdan ıslanmış battaniyelerin altında, Kürt halkının sessiz ölümü yaşanıyor. Bu, bir jenosiddir!

Tatlı sözcüklerden çok, genç bir babanın kucağındaki hasta çocuğunu bir doktora yalvarırcasına uzatması aklımda kaldı. Doktorun çaresizce başını sallaması üzerin, baba geri dönerek, 'ama bugün başka bir çocuğumu daha toprağa verdim' demişti.

Bütün bunları ancak taştan bir insan acımadan seyredebilir. Fakat hiç bir şey yapmadan acımak da bir yarar getirmiyor. Bizim ilk istemimiz, Türkiye'nin, mültecilerin ovalara inmelerine izin vermesidir!''

(...)

Acil insani yardım sorunun bir yönünü, politik çözüm ise diğer yönünü oluşturuyor. Kaçmanın, sürgünün ve katliamın sebepleri, salt politik bir çözümle kaldırılabilir. Kürtler, kendi ülkelerinde yaşama hakkını, ancak köyleri ve yerleşim yerleri saldırılardan korunduğu takdirde gerçekleştirmek istiyorlar. Saddam'ın sözlerinin bir tekine bile inanmıyorlar.''

''Kürtlerin katliama uğraması ne Saddam'ın özel işi, ne de Irak'ın iç işleri sayılır. Katliamlar insanlığa karşı büyük bir günahtır ve ancak tüm dünyanın iç işi olur!

Sınırlar ve devletler dünya uygarlıklarının önemli bir düzen unsuru olabilir. Ama ondan da önemli olan, insan onuru ve yaşam hakkıdır. İnsan hakları sınır tanımaz!''

Cornelia Schmalz-Jacobsen (FDP): ''Acil yardım, içinde bulunulan durum için yeterli değil. İ
ve politik karar için b
sorununun politik bir
Saddam Hüseyin reji
ratılan insan haklar

rarlanmasını önleyebilir.

"Kürtlere karşı uygulanan jenosidin korkunç boyutu, mutlaka mahkumiyet ve ceza gerektirir. Saddam uluslararası bir mahkeme tarafından yargılanmalıdır. Bunun dışında tüm uluslararası çabalar, Kürt halkı için kalıcı bir otonominin yaratılması yönünde olmalıdır. Bu da Saddam Hüseyin'siz daha kolay gerçekleştirilir. Bildiğimiz gibi, Saddam'ın terör rejimi tek engeli oluşturmuyor. Kürtler, Ankara, Tahran, Şam ve Moskova hükümetleriyle de kalıcı ve memnun edici çözümlere varmalı. Çünkü şimdiye kadar şu veya bu taraftan sadece o devletin çıkarlarını sağlayacak bir araç olarak kullanıldılar. Kürtlerin azınlık haklarının devletleri aşan boyutta gerçekleştirilmesi için neler yapılmalı sorusu karşımızda duruyor."

Andrea Lederer, (PDS/ Linke liste): "Biz, Birinci Dünya'nın, tekrar başka halkların sorunlarını çözmeye yetkili kılınmasına karşıyız. Kürt sorununu çözmek Kürtlerin işidir. Ancak dünya kamuoyunun görevi, Kürt sorununun barışçıl, demokratik ve adil bir çözüme kavuşması için Kürt halkını desteklemektir. Bu çözümün tüm ayrıntılarıyla nasıl olacağı, Kürtlerin yaşadığı ülkelerin ulusal koşullarına bağlıdır. Kürtlerin temsilcileri ve ilgili tüm tarafların katılacağı toplantılar, başvurulması gereken tek yol olmalıdır.

Kürt sorunu, F. Almanya'nın da yardımıyla düzenlenecek bir Ortadoğu konferansında ya da Kürt temsilcilerinin de katılımıyla düzenlenecek özel bir Kürt sorunu toplantısında çözülmelidir."

Heinrich Lummer, (CDU/CSU): "İnsanhakları sözkonusu olunca, hiç kimse, iç işlerine karışmama formunun arkasına gizlenmemeli."

(...)

"Çıkardığımız kararda, Kürtlere geri dönme hakkının sağlanması, güvenlik bölgelerinin oluşturulması ve azınlık haklarının sağlanıncaya kadar ambargonun devam ettirilmesini ısrarla belirtiyoruz. Ancak bu haklar sağlandıktan sonra Kürtler de zor kullanmaktan vazgeçmeliler."

Gerd Poppe, (Bündnis 90/Yeşiller): "Biz, yardımın 400 milyonun üstüne çıkarılmasına sevindik. Ama cömertçe bir yardımın hedefine geç ya da hiç ulaşmaması neye yarar?

Ne Türkiye ne de İran hükümetlerinin, Kürt dostu olmadığı biliniyor.

"AT, Irak'a karşı uygulanan ambargonun devam etmesini, mültecilere güvenlik bölgeleri ve azınlık haklarının tanınmasını istiyor. Yalnız adı geçen güvenlik bölgeleri nerelerde olacak? Saddam Hüseyin'in boşaltıp, evlerini viran ettiği, hatta su kaynaklarını bile betonla kapattığı yerlerde mi? O yerler 2 bin ile 3 bin 800 metre yüksekliktedir, dağlık ve kayalıktır.

Üstelik azınlık dedikleri nedir? Sözkonusu halk, 20 milyonluk nüfusuyla Ortadoğu'da üçüncü büyük halktır. Bu halkın da, diğer halklar gibi 'kendi kaderini tayin etme hakkı' vardır. Ve bu hakkı, özerk bölgeler içerisinde mi ya da bir federasyon çerçevesinde mi gerçekleştireceğini ancak kendisi bilir.

Amerikalılarla Avrupalılar bunu görmek istemezlerse salt Kürt halkı yeni bir felaket yaşadığında harekete geçecekler. Bilindiği gibi, başka zaman da seslerini etmeyecekler. Bu da, felaket olmadan Kürt sorunu da olmaz; yani müdahale etmeye gerek yok.

Herşeyden önce Kürtlerin kendileri, geri dönme imkanları konusunda ikna olmalılar. Bunun için azınlık haklarını ve kültürel otonomiyi talep etmek yetmez; tüm hükümetlerin şu anda yaptığı gibi Kürtler üzerinde konuşmak da yetmez, aksine, önemli olan Kürtlerle bizzat konuşmaktır. Yalnız Kürtlerle konuştuğumuz zaman, kendileri hakkında ve kendileri için sesimizi yükselttiğimizde inandırıcı olabiliriz."

(...)

"Federal hükümet, Kürt halkının temsilcilerinin de BMÖ'ye istemlerini iletebilmelerine ve mümkün olduğu kadar kısa zaman içerisinde Kürtlerin de katılımıyla bir Ortadoğu konferansının toplanmasına yönelik çaba sarfetmelidir."

Katrin Fuchs, (SPD): "Şu anda önemli olan, dağlarda bekleyen yaklaşık yarım milyon insana acele yardım etmektir. Türk hükümeti hala mültecilerin ovalara inmesine müsaade etmiyor. Yardımlar desteklenecceğine engelleniyor. Bu arada her gün aşağı yukarı 1000 insan dağlarda ölüyor.

Bugün, Irak'a karşı olan müteffiklerin Kuzey Irak'ta mülteci kampları kurmak istediklerini duyuyoruz. Bu, iyi bir şey. Ama bence daha iyi olanı, Kürtlerin BM yardımıyla hayat güvencesinin sağlanması yönünde AT'nin güvenlik bölgelerinin kurulması yönünde yaptığı öneridir.

Yardım etmeye hazır olmakla birlikte, unutmamalıyız ki Kürt halkının şu anda yaşadığı felaketin nedeni körfez savaşıydı.

Ve şuna da dikkatinizi çekeyim ki BM'nin çıkardığı ateşkes anlaşmasında Kürtlere tek bir kelimeyle bile değinilmiyor. 688 No'lu karar, Irak'ın uluslararası terörü desteklememesi ve terör çıkarmaması gibi kapsamlı istemlerde bulunur. Böylece insanlıkdışı olan iç terörün gündeme alınmaması ilginçtir! Halbuki bu, Irak'taki Kürtlerin yaşamlarının BMÖ gözetiminde garantiye alınması için en iyi fırsat olabilirdi. Bu şans kaçırıldı, ve bunda sorumlu olanlar, çifte standart sorusunun getirilmesine hazır olmalı.

Ben de, Dışişleri Bakanının önerdiği gibi Saddam Hüseyin'in cinayetler ve jenositten dolayı bir uluslararası mahkemeye verilmesinden yanayım. Ancak, bütün bu kadar acıya yol açan, Alman zehirli gaz üreticileri, silah tüccarları ve ölümden kar çıkaranların da yargılanmasını istiyorum."

□□□

KÜRT HALKI TÜM BASKI TERÖR VE SİNDİRME OPERASYONLARINA KARŞI DİRENİYOR

Kürt halkı, yaşanan devlet terörüne, baskıya ve zulme boyun eğmiyor. Kürdistan'daki baskı ve işkence, kitlesel başkaldırıları da beraberinde getiriyor.

Siirt'in Merkeze bağlı Sûskê köyünde, jandarma ve diğer terör güçlerinin baskıları ve kadınlara sarkıntılık yapmaları üzerine köy halkı, 21.04.1991 günü köy meydanında toplanarak Siirt il mezkezine yürümek istediler. Ancak köye yaklaşık 4 km. uzaklıkta bulunan Çemê Pirê (Eğlence) karakolunda görevli asker ve subaylar, köylülerin yolunu keserek havaya ateş açıp, köylülerin yürüyüşüne engel olmaya çalıştılar. Halkın jandarmaya taşla karşılık vermesi üzerine çıkan çatışmada, bir çok kadın, çocuk, yaşlı, genç insan tartaklandı ve çeşitli yerlerinden yaralandılar.

Olay üzerine köye gitmeye çalışan Siirt ve Diyarbakır İnsan Hakları Derneği temsilcilerine köye giriş izni verilmezken; köyde keyfi gözaltıların ve baskıların da halen devam ettiği gelen haberler arasında.

Olay sonrası Sûskê Köylüleri bir basın açıklaması yaptılar.

BASINA

Bizler Siirt mezkeze bağlı Sûskê (Yokuşbağlar) Köyü halkıyız. Köyümüze 4 km. mesafede olan Çemê Pirê (Eğlence) karakolunda görevli asker ve subaylar bize yaşam hakkı tanımamaktalar. 20.04.1991 günü köyümüze gelen karakol görevlileri, köylülere hakaret ettikten sonra rastgele insan seçmeye başladılar. Köylülerden Ömer SİNARA (60), Tahir ASLAN (70), Sabri TAŞ (56), Kemal BAKSAL (60) ve Köy Muhtarı Muhittin ASLAN, ertesi gün ise Hamza TAŞ (65) gözaltına alındılar. 48 saat boyunca bu insanlara yiyecek ve içecek namına bir şey verilmedi. 23.04.1991 günü köyden 10 yaşlarında Lokman GÜLEN adlı çocuk helikopterle alınarak götürüldü. Ayrıca köyde bulunan kadın ve kızlarımıza saldırıp küfür ettiler. Halk bugün tümüyle yürüyüşe geçmiş durumda. (...) Halkımızın amacı Siirt merkeze yürüyüp sorunlarını duyurabilmektir. Karakol yol güzergahı üzerindedir. Karakolun yanına gelen halkımızın üzerine kurşun sıkılmıştır. Merkeze gelmeleri engellenmektedir. (...)

Muhittin ASLAN-Abdulcabbar DEMİR-Nusrettin DEMİR

Baskılardan değişik bir biçimde nasibini alan yerlerden biri de Eruh ilçesine bağlı Torik (Yanılmaz) Köyü. Torik Köyünde, köyün bütünü karşısında azınlıkta kalan korucular, oluşturdukları ihbarcılar aracılığı ile köyde terör estiriyorlar. Devlet silahına sarılan korucular ve onların ihbarcıları, devlete olan sadakatlerini dürüst, yurtsever Kürt halkını asılsız haberlerle ihbar ederek gösteriyorlar. İhbarlarla köye sürekli baskın yapılmasını sağlayıp, köylüyü yıldırmaya çalışan bu işbirlikçiler, aynı zamanda malını da talan ediyorlar. Köyü basan askerlere elektrik prizlerini dahi söktüren bu kesimin ihbarları sonucu hala aralarında 1. Aza ve köy şoförünün de bulunduğu 8 kişinin gözaltında, işkence ve tehdit altında oldukları bildiriliyor.

KÜRDİSTAN'DA HALKIMIZ GÖÇE ZORLANIYOR

Diyarbakır'ın Kulp İlçesinde dağ köyleri devlet güçleri tarafından zorla boşaltılıyor. Yükselen kitlesel eylemleri gerekçe göstererek kinini Kürt halkına kusan "güvenlik güçleri", bir yandan halkımız üzerinde terör estirirken; diğer yandan, "ya bize yardımcı olursunuz, ya da buradan gidersiniz" ikilemiyle yoksul Kürt köylüsünü göçe zorluyor. Bir kısım köyü (Geliyê Hışka, Zovang, Gelengen) zor kullanarak boşaltan kolluk güçleri, köylerini boşaltmamakta direnen köylülere de işkence ve baskı uygulayarak emellerine ulaşmak istiyorlar.

DERSİM'DE DEVLET TÖRÖRÜ

Dersim'de son günlerde işkence olayları hızlı bir artış gösterdi. Son aylarda ortaya çıkan ve "Sakallı'" kod adıyla bilinen, yöresel kıyafetlerle dolaşan şahıs; yanına aldığı iki subay ve özel timlerle birlikte köyleri dolaşmakta, gittiği bütün köylerde halka işkence yapmakta, onur kırıcı davranışlarda bulunmaktadır. Dersim halkı üzerinde estirilen bu teröre tepki gösterenlere karşı Sakallı, "Gidin istediğiniz yere şikayet edin. Hiç kimse bana engel olamaz, erkek olan beni engellemeye çalışsın" diye yanıt vermektedir. Şikayetlerin artması üzerine bölgeye gelen SHP Milletvekili Kamer GENÇ, olayı bir soru önergesiyle meclise götürdü. Ancak bu olay bile Sakallı'yı etkilemedi. Hala bölge halkı üzerinde tüm hızıyla terör uygulamaya devam ediyor.

Sakallı olayı ve bölgedeki diğer işkence olayları karşısında SHP, ANAP, HEP, İHD ortak bir bildiri yayınlayıp, bölgedeki olayları Tunceli Valisine ve Meclise sunulmak üzere, HEP Genel Merkezine bildirdiler. Valinin cevabı Sakallı'nın kim olduğunu bilmediği şeklinde oldu.

Bölgede yaşanan işkence olayları sadece Sakallı'yla sınırlı kalmıyor. Özel Tim ve diğer terör güçleri de her gün köyleri dolaşıp halka işkence yapıyor ve hakaretlerde bulunuyor. Nisan ayı içinde Nazımiye'nin bir köyünde köylüler, askerler tarafından köy meydanında toplanarak toplu halde dayaktan geçirildiler ve ağır hakaretlere uğradılar. Olayı araştırmak için ANAP ve HEP bölgeye heyetler gönderdi. Köylülerin suç duyurusunda bulunup, tutanak tutulması sırasında; "köye asker geliyor" haberinin duyulması üzerine köylüler heyetten tutanağı yırtmalarını, aksi halde yeniden işkenceye uğrayacaklarını söylediler. Daha sonra tutanağı kendileri alıp yırttılar.

Yine 26.04.1991 tarihinde Nazımiye ilçesi, Yazgeldi Köyüne gelen, adının Metin olduğu sonradan öğrenilen başçavuş komutasındaki askerler, daha önce bu köyde oturan ve aynı başçavuş tarafından ağır şekilde işkenceden

geçirilen Metin DOĞAN adlı şahsı muhtardan sordular. Muhtarın olumsuz cevabı üzerine muhtarı ve bir grup köylüyü dövmeye başladılar. Olayda muhtar dışında daha önce de Sakallı tarafından kendilerine işkence yapılan Ali GÜZEL, Mehmet ATİK, Cemal ŞAHİN, Ali YILMAZ, İbrahim ORHAN, Metin YEŞİLBAŞ adlı köylüler çeşitli yerlerinden yaralandılar. Yazgeldi Köyü Muhtarı Cemal ŞAHİN, 26.04.1991 tarihinde Tunceli Devlet Hastanesi'nden aldığı 5 günlük raporla Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

MEYDAN GAZETESİ'NİN YALAN HABERİ VE TEPKİLER

Meydan Gazetesi, 1 Mayıs 1991 tarihli sayısında 1. sayfada 8 sütuna iğrenç iftiralarla dolu bir yalan haber yayınladı. "Amerikalı Askerlere Sığınmacı Kadınları Satıyorlar" başlıklı haber; Kürt sığınmacı kadınların kocaları, babaları ve kardeşleri tarafından Amerikalı asker ve subaylara para karşılığında satıldığı yolunda asılsız kasıtlı bir yaklaşımla yazılmıştı.

Nerde, ne zaman, nasıl oluduğu bile belirtilmeyen, imzasız, sadece sefalet içinde yaşama savaşı veren Kürt kadınlarının fotoğraflarının yer aldığı bu haber, hukuksal ve siyasal açıdan tamamen savunmasız bu insanlara yönelmiş iğrenç bir iftiradır. Bu olay basın ahlakı ve insanlık açısından utanç vericidir. Ayrıca Kürtlerin dünya ve Türkiye kamuoyunda bu denli tartışıldığı bir dönemde, bu tür bir haberin yayınlanması özellikle dikkat çekici ve önemli bir olaydır.

Gelişen bu olay, bölgedeki duyarlı insanlar, kurum ve kuruluşların da geniş tepkisine yolaçtı. Olay sonrası Diyarbakır'da bir grup Kürt kadın, Meydan Gazetesi'nin bölgede bürosu bulunmaması ve sahiplerinin aynı olması sebebiyle Milliyet Gazetesi Bürosunu iki saat süreyle işgal etti. Milliyet Gazetesi Bölge Temsilcisi Ertuğrul PİRİNÇİOĞLU'nun; bu tür haberleri kesinlikle onaylamadıklarını, Meydan Gazetesi'yle hiçbir ilişkilerinin bulunmadığını belirtmesine rağmen, bürodan imzaya açılan protesto metninin Meydan Gazetesi'ne Faxlanması sonucu eylemlerine son verdiler.

Ayrıca Kürt kadınları dışında bir grup yurtsever, demokrat, ilerici ve duyarlı insanın imzaya açtığı protesto metni de yoğun bir ilgiyle karşılandı. Silvan halkı açılan bu metne 1700 imzayla destek verdi. Ayrıca Kürt kadınlarının kamuoyuna başlığıyla imzaya açtıkları protesto metninde; "(...) Tüm basın-yayın kuruluşlarını, İnsan Hakları Derneğini, tüm kadın kuruluşlarını, demokratik kurum ve kuruluşları ve tüm kamuoyunu (...) bu haberi bir kez daha protesto etmeye çağırıyoruz." deniyor.

DİYARBAKIR'DA LİSE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDEKİ BASKILAR TIRMANIYOR

Toplumun bir çok kesimi üzerinde artarak süren baskı ve işkence cenderesi, kendini lise gençliği üzerinde de gösteriyor. Diyarbakır'da son dönemlerde artarak süren baskı; polis-idare işbirliği biçiminde somutlanıyor. Uluslararası Af Örgütü'nün "Acil Çağrı" bültenlerine de geçen lise öğrencileri üzerindeki bu uygulamalar, 12 Eylül'den günümüze süregelen, depolitize olmuş öğrenciyi tamamen kişiliksizleştirmeye yöneliktir.

Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'nde bir grup öğrenci "bölücüdür" denilerek okul idaresi tarafından şikayet ediliyor. Bunun üzerine polis okulda karakol kurarak öğrencileri gözaltına alıyor. Bir kısım öğrenci de okulda yapılan ders boykotu gerekçe gösterilerek okul idaresi tarafından cezalandırılıyor.

Daha sonra, 14.04.1991 tarihinde Diyarbakır'da siyasi partiler tarafından yapılan miting gerekçe gösterilerek bir grup üniversite öğrencisiyle birlikte, Fatih Lisesi'nde okuyan 6 öğrenci de gözaltına alınıyor. Bunlardan ikisi yoğun bir işkenceden geçirildikten sonra serbest bırakılırken, Vedat RENKLİGÜL (17), Sıddık ADIYAMAN (17), Yavuz ÇELİK (17), Cemal AYDIN (17) adlı öğrenciler tutuklanarak cezaevine gönderiliyor. 7.5.1991 tarihinde ise Cahit adlı Fatih Lisesi örencisi, dersten çıkarılarak polise teslim ediliyor. 2 günlük işkenceli sorgudan sonra serbest bırakılan bu öğrenci, niçin gözaltına alındığını hala da öğrenebilmiş değil.

Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi öğrencileri olaylardan sonra yaptıkları basın açıklamasında; okulda çöreklenmiş gerici-faşist-assimilasyoncu eğitim sisteminin uygulayıcısı okul idaresinin çağdışı uygulamalarını anlattıktan sonra, açıklamalarını şu çağrıyla bitirdiler: "(...) Biz Kürdüz. Bundan gurur duyuyoruz. Halkımız gibi direndik, direniyoruz, direneceğiz. (...) Kendine insanım diyen herkesi sorunumuzdan haberdar olmaya, duyarlı davranmaya çağırıyoruz."

MARDİN'DE İŞVEREN PROVAKASYONU

Mardin'de Asbest Boru Sanayii'ne bağlı boru fabrikasında çalışan 175 işçi, 1990 yılının Mayıs ayında, işverenle işbirliği içinde olan Çimse-İş Sendikası'ndan ayrılarak; Kristal-İş Sendikası'na üye oluyorlar. Çimse-İş'in yetkisini kaybetmesini istemeyen işveren başlangıçta 80 yeni işçiyi işe alarak bunların Çimse-İş'e üye olmalarını sağlıyor. Bunun üzerine işyerinde yetki almak için iki sendika mahkemelik oluyor.

Tüm bunlar yaşanırken İşveren kendince elebaşı olarak gördüğü 6 işçiyi işten atıyor. İşçilerin pasif eylemlerle direnişe geçmeleri üzerine, işveren işten attığı işçileri işe alıp, daha önce işe aldığı 80 işçinin işine son veriyor.

Geçmişte MHP-MSP kanadı ile işbirliği içinde olan işveren Muammer BEŞER, bu yılın başlarında işçiler üzerinde tekrar baskı kurmaya başlıyor. İşçilerin daha aktif bir sendikaya üye olmasını hazmedemeyen işveren, 8.5.1991 günü bu kez 9 işçiyi işten atıyor.

Bunun üzerine işçiler 14.5.1991 tarihinden itibaren yemek boykotuna başlıyor ve aynı gün şehir içinde sessiz bir yürüyüş yapıyorlar. İşçiler eylemlerinin, atılan arkadaşları tekrar işe alınıncaya kadar süreceğini, pasif eylemlerin giderek aktif eylemlere dönüşeceğini belirtiyor; eylemleri sonucu hem atılan arkadaşlarının işe alınacağına, hem de yeni sendikalarında rahatça örgütlenebileceklerine inanıyorlar.

"SİİRT BELEDİYESİNE BASKIN ve MELA SALİH İLE RÖPORTAJ"

18 Mart 1991 günü Siirt Belediyesi'ne yapılan polis baskınıyla ilgili olarak Siirt Belediyesi yöneticilerinden Mela Salih KILIÇASLAN ile okuyucularımızdan Beran DEMİR bir röportaj yaptı. Kürdistan'daki devlet terörünü tüm çıplaklığıyla yansıtan bu röportajı okuyucularımızın bilgisine sunuyoruz.

DENG

DENG: Sayın Salih KILIÇASLAN bize kendinizi tanıtır mısınız?

MELA SALİH: 1976 Siirt İmam Hatip Lisesi, 1976 Diyarbakır Meslek Y.O. Muhasebe Bölümü, 1980 Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümü (hızlandırılmış eğitim-öğretim) mezunuyum. Öğrenimimi bitirdikten sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na başvuruda bulunduğum halde, bakanlık beni atamadı. Bunun üzerine bir süre Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çalıştım. Görevimi sürdürmekteyken Başkanlık tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden 1 ay içerisinde 3 ayrı yere sürgün edildim. Bunun üzerine istifa etmek zorunda kaldım. Yaklaşık 7 aydır işçi kadrosu ile Siirt Belediyesi Zabıta Müdür Vekilliği yapıyorum. Şu anda da görevimi sürdürüyorum.

DENG: Kürt halkı üzerindeki baskılar her geçen gün daha da artıyor. Baskılar, ölümler, gözaltılar, işkenceler dur-durak bilmiyor. Bize bu konudaki izlenimlerinizi aktarabilir misiniz?

MELA SALİH: Öncelikle şunu söyleyeyim. Botan bölgesinde halk üzerindeki baskılar olduğu gibi sürüyor. Baskılar giderek daha da artıyor. Bölgemizde en önemli gelir kaynağı hayvancılıktır. Orman ürünleri, arıcılık, bağcılık, güneyde tarım ve son yıllarda kömür ve fıstıkçılık en önemli gelir kaynağıdır. İlçe merkezlerinde ve sınır köylerinde ise halkın geçim kaynağını kaçakçılık oluşturmaktadır. Dikkat ederseniz güneyde Suriye ve Irak sınırlarının karıştığı bölge Botan'da kalır. Kaldı ki Suriye'nin ve Irak'ın önemli bir kesimi de coğrafik olarak Botan sayılır. Bölge insanları iç-içedir. Zaten son yıllara kadar tüm zorlamalara rağmen ticari ilişkiler Zaho ile sürüyordu. 12 Eylül 1980'den sonra sınırlar kapandı. Bölge insanları çağdışı uygulamalara baskılara maruz kaldı. İnsanlar yavaş yavaş göçe zorlandı. 1984 yılında başlayan olaylarla bölge halkı yeni bir döneme girdi. 1970'li, '80'li yıllarda eşkiya aramaları, silah aramaları, kaçak mal aramalarıyla köylüler toplu olarak dövülüyor, baskı altında tutuluyorlardı. Şimdi ise "terörist" aramaları başladı. Bu onlar için güzel bahaneler oluşturdu. Bir yandan yaylalar yasaklandı, köyler yavaş yavaş boşaltıldı, sınırlar tamamiyle kapatıldı. Diyebilirim ki köylü nüfusunun yarısı bölgeyi terk etti. Bölge insanlarının tüm gelir kaynakları kesildi. Tek gelir kaynakları koruculuk maaşları kaldı. Bu görevi kabul etmeyenler de göç etmek zorunda bırakıldılar.

Son Şırnak olayında da görüldüğü gibi katırla kömür taşıyan köylü ve şehir yoksullarının katırları da öldürüldü. Oysa Botan bölgesi dışarıya canlı hayvan, peynir, bal ve orman ürünleri satardı. Cizre ovasında buğday, arpa ve kaçak mal satardı. Mışar ovası sebze ve meyve satardı. Botan Beyliği döneminde halk düzenli bir yaşama alışmış, oyun, müsabaka ve eğlencelere düşkündü. Zaten, halkımızın hep eskiyi özlemesi, özellikle yaşlıların hep eski dönemlerden ve atalarımızın anılarından bahsetmeleri düşündürücüdür. Çocukluğumda gençler ve evliler gece yarılarına kadar köyde oyun oynarlardı. Şimdi daha akşam bile olmadan kapılar kapanıyor. Bölgemiz üzerindeki baskıların yoğunlaşması, ülkemizdeki sömürgeci-faşist işgalci anlayışın ürünüdür. Ancak son yıllarda bölgemizdeki olaylar, bölgenin coğrafi ve politik konumundan kaynaklanıyor. Bölge bugün kısmen boşaltılmıştır, baskılar dayanılmaz noktadadır. Dikkat ederseniz bölgenin il ve ilçelerinde ani kitle hareketlerinin temeli devletin dayanılmaz baskılarına karşı olarak ortaya çıkıyor. Cizre'yi Nusaybin'i, Silopi'yi ve son olarak Şırnak ve İdil'i iyi incelemek gerekiyor.

Bakınız, ben bunun doğruluğuna inanmışım; günümüzde tüm ulusal-demokratik, insani haklarından yoksun bırakılmış, insanlık onuru sürekli olarak çiğnenmiş bir halkın direnmesi kadar tabii ve haklı bir olay yoktur.

DENG: Geçtiğimiz günlerde Newroz olaylarının hemen ertesinde Siirt'te devlet terörünün en bariz örnekleri yaşandı. Halka toplu olarak baskı yapıldı, evler, işyerleri arandı ve bu arada da Belediye Binasına polislerce baskın düzenlendi. Bize bu olayların gelişimini kısaca anlatabilir misiniz?

MELA SALİH: Newroz genelde Mezopotamya halkının bayramı olarak bilinir. En önemli özelliği de Newroz

akşamı yüksek yerlerde ateşlerin yakılması ve ertesi gün herkesin kırlara gidip eğlenmesi, oyunlar oynamasıdır. Son yıllara kadar cılız da olsa bu gelenek sürdürülüyordu. Sömürgeci politika geçmişten beri sadece bu geleneği değil, Kürt halkının tüm geleneklerini yasaklamıştır. Bir halkın dilini konuşmasını yasaklayan zihniyet, onun bayramlarını da düğünlerini de yasaklıyor. Kaldı ki halkımıza yaşama hakkı bile fazla bulunuyor. Bu sene devlet kendisi kutladı. Ancak halk hiç de rağbet etmedi. Bayramlar halkın özgürce kutladığı bir gelenektir. Devletin suni kutlamalar düzenleyerek asılsız anlamlar vermesi gene assimilasyoncu zihniyetten kaynaklanıyor. Newroz bayramı yaklaştıkça bölge halkı Halepçeleri, evvelki yılları, dağlarda, köylerde, öldürülen yurtsever-demokrat, silahlı-silahsız binlerce insanı elbetteki hatırlar. Kaldı ki Newroz zulme sömürüye karşı bir başkaldırı günüdür. Böylesi bir ortamda sömürgeci-faşist rejim tedbir adı altında yüzlerce insanı gözaltına aldı. Halkı susturacağım derken, halkı ayağa kaldırttı. Müdahalenin olmadığı yerde can kaybı olmadı, müdahalenin olduğu yerlerde ise bildiğiniz gibi bir çok insan yaralanırken, bir o kadar insanımız da şehit düşmüştür.

Siirt'teki son olayları da bu bütünün içinde ele almak lazım. Newroz bayramı yaklaşınca 50'yi aşkın insan gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan kimilerinin sakat kaldığı duyulunca HEP Siirt İl Binası'nda açlık grevi başlatıldı. 14.3.1991 tarihinde başlayan açlık grevine verilen destek ve ilgi her geçen gün daha arttı. Bunun üzerine polis binayı kordon altına aldı. Binaya girip çıkanlara müdahale etmeye başladı. Bunun üzerine Belediye Başkanı Dr. Ekrem BİLEK, SHP İl Başkanı ve yetkililerle görüştüler. Açlık grevi 18 Mart'a kadar sakin geçti. 18 Mart günü akşama doğru iftar saatinde parti binasına baskın düzenlendi. Baskın sırasında 3 kişi ağır olmak üzere bir çok kişide yaralandı.. Haber bize ulaşınca bir kaç arkadaşla birlikte hastaneye gittik. Yaralılar sahipsizdi ve başlarında sadece ağlayan bir bayan vardı. Görevli doktor ilk müdahaleyi yapmıştı. Yaralılara sahip çıkmamız için doktorlar bize yalvarıyorlardı. Polisler yaralılara bakmamıza, adlarını öğrenmemize bile engel oldular. Fakat biz tüm bunlara rağmen başkan yardımcımızı çağırdık ve yaralıları Batman'a gönderdik. Bunun ardından Belediye'ye, görevimizin başına döndük. Yaklaşık 15 dakika sonra belediye civarı ve çarşı polis doldu. Rastgele herkesi dövüyorlardı. İnsanlar bağırıyor, inliyor ve ağlıyordu. Kahvehaneler polisler tarafından boşaltıyordu. Yüzlerce insan çeşitli yerlerinden yaralanmış bir vaziyette kaçıyorlardı. Bu arada Belediye Binası'na da yaklaşık 8-10 sivil polis girmişti. Başta kapıcı olmak üzere, üçüncü katta haber merkezinde görevli personeller dövüldü. Ben ikinci kattaki odamdan çıkınca birden vahşi bir şekilde bana saldırdılar. Kendimi tanıtmamla birlikte daha fazla dövdüler. Dışarıya kadar sürükleyerek dövdüler. Amaçları beni götürmekti. Bu arada da sık sık küfürler savuruyorlardı. Telsizimin mandalı açık olduğu için sesler duyulmuş, başkan yardımcımız yetkili amirlere "belediyenin basıldığını, personelin dövüldüğünü" bildirince, polisler emir almış olacaklar ki yakamı bıraktılar. Başım iki yerden kırılmıştı. Tüm vücudum darbe yemişti. Elbiselerim çamur ve kan içinde kalmıştı. Yarım saat sonra Diyarbakır Belediye Başkanı ve SHP il başkanı geldiler. Durumu yetkililere izah ettiler. Yetkililer cevap olarak "ufak bir yanlışlık olmuş" demişler. 19 Mart günü Belediye Başkanı Dr. Ekrem BİLEK başkanlığında SHP-HEP-DYP-RP İl Başkanları çeşitli kuruluş temsilcileri ve gazeteciler durumu yetkililere açıkladılar, olayları şiddetle kınadılar. Saldırı özünde Siirt'te yaşayan Kürt halkına karşıydı. Olaylar kısa sürede basına da yansıdı.

DENG: Salih Bey gördüğüm kadarıyla zor koşullarda görev yapıyorsunuz. Yapılan tüm bu anti-demokratik uygulamalara karşı ne gibi çalışmalarınız var? Yasal olarak yetkililer hakkında suç duyurusunda bulundunuz mu?

MELA SALİH: Suç duyurusu konusunda şunları söyleyebilirim; Kime, kimin hakkında suç duyurusunda bulunacaksın? Doktor önce rapor vereceğini söylemişti, vermedi. Ağır yaralanan şahıslar polis yaralamaktan tutuklandılar. Çarşıda yaralanan şahıslar şikayet etmekten korktular.

Belediye yönetimine gelince; İlimizde binlerce işsiz-güçsüz, evsiz-barksız insan yaşıyor. Yüzlerce köy tümüyle boşaltılıp Siirt'e yerleşti. Fabrika, iş sahası yok. Tek işyeri Belediye. Binlerce insan Belediyeye girmek istiyor. Belediye ise çok fakir, gelir kaynakları kısıtlı. Bu zor koşullarda halka en iyi hizmeti götürmeye çalışıyoruz. Bir kaç araç alındı, işçi ve memurların maaşları önemli derecede ödendi. Kısacası demokratik-çağdaş bir belediye oluşturmaya çalışıyoruz.

DENG: Salih Bey son olarak DENG Dergisine iletmek istediğiniz bir mesaj var mı? Dergimiz daha önce elinize geçiyor muydu?

MELA SALİH: Başta şunu söyleyeyim, Deng, Medya Güneşi, Özgür Halk, Yeni Ülke, Yüzyıl ve benzeri dergileri takip etmeye çalışıyorum. Aslında elime geçen her şeyi okumak isterim. Fakat maddi imkanlarım elvermediği gibi zamanım da yok. Günlük burjuva basını olayları sansüre tabi tuttuğu için bölgedeki olayları Deng Dergisi ve Medya Güneşi (şu sıralar çıkmıyor) nden takip ediyorum. Bir ülke politikası bir dergiyle yönetilemez. Ancak, yorum ve tahlilleri, güncel olaylara bakışı ve halka sunduğu kültürel bilgiler açısından bu dergileri okumak, okutmak, herkese tavsiye etmek lazım.

Kanımca, demokratik, ulusal, kültürel ve insani haklar için cesaretle ve saklanmadan mücadele etmek gerekir. Köy boşaltmalarına, köy koruculuğuna, gözaltılara, işkencelere karşı hayatın her alanında çekinmeden sesimizi yükseltmeliyiz.

Bu vesile ile Deng Dergisi'nin değerli yöneticileri ve okuyucularına çalışmalarında başarılar diler, teşekkür ederim.

DENG: Biz teşekkür ederiz.

DERSÊN ZMANÊ KURDÎ • BARAN

Kürtçe Dil Dersleri

XIV

TIŞTÊN LI XWE KIRINÊ

Merıvên dema şkeftan bê cıl bûn. Ewana, berê heywanê kûvi kuştın, goştê wan xwarın û postê wan lı xwe kırın. Pışti hêdi hêdi se, hesp, ker, pısing, çêlek, mih û bızın kedi kırın. Lı hespan siyar bûn, bı ga û hespan erd ajotın. Hıriya mih û bızınan rêstın û pê tıştên lı xwe kırınê çêkırın.

Merıvên iroyini pır texlit tışt lı xwe dıkın.

Mêr çakêt, pantol, sako, êlek lı xwe dıkın, şewqe dıdın serê xwe. Jın fistan û manto lı xwe dıkın. Lê lı dewra iroyini cılên jın û mêran nêziki hev e. Jın ji wek mêran, çakêt û pantol lı xwe dıkın. Lê disa ji, cılên mêran û yên jınan jı hev cuda dıbın.

Merıv dı bın da kıras û derpê lı xwe dıkın, sol û gore dıkın pê. Kıras û derpê jı cawê tenık ın. Sako û manto jı qumaşên stûr ın, merıvan germ dıkın.

Tıştên lı xwe kırınê, pırani jı pembu, hıri, û ibrışım çêdıbın. Sol jı çermê heywanan çêdıbe.

Cılê Kurdan yê gelêr şal û şapık e. Ew, şal û şapık lı xwe dıkın, koloz dıdın serê xwe û pıştê gırê dıdın. Jın ji kofi dıdın serê xwe û wê bı perên zêr û ziv û bı destmalên rengin dıxemılınn.

Lı xwe kırın	: *Giyinmek*	Fistan	: *Entari*
Şkeft	: *Mağara*	Manto	: *Manto*
Dema şkeftan	: *Mağara çağı*	Cuda	: *Ayrı, farklı*
Bê cıl	: *Elbisesiz*	Cuda bûn	: *Ayrılmak, fark etmek*
Tazi	: *Çıplak*		
Kûvi	: *Yabani, vahşi*	Derpê	: *Don*
Heywan	: *Hayvan*	Pê	: *Ayak*
Kuştın	: *Öldürmek*	Lıng	: *Ayak, bacak*
Post	: *Deri*	Pê kırın	: *Giymek, (ayakkabı)*
Pısing	: *Kedi*		
Kedi	: *Ehli*	Xemılandın	: *Süslemek*
Kedi kırın	: *Ehlileştirme*	Ser	: *Baş*
Siyar	: *Binici, atlı*	Caw	: *Bez*
Siyar bûn	: *Binmek*	Tenık	: *İnce*
Ga	: *Öküz*	Stûr	: *Kalın*
Hıri	: *Yün*	Qumaş	: *Kumaş*
Rêstın	: *Örmek*	Pembu	: *Pamuk*
Çakêt	: *Ceket*	İbrışım	: *İpek*
Sako	: *Palto*	Çerm	: *Deri*
Êleg	: *Yelek*	Gelêr	: *Ulusal*
Şewqe	: *Şapka*	Şal û şapık	: *Şal-şapık*
Kofi	: *Kürt kadınlarının başlığı*	Pışt	: *Bel, kuşak*
		Gırê dan	: *Bağlamak*
		Serqot	: *Baş açık*
		Hevok	: *Cümle*
		Vala	: *Boş*
		Lêker	: *Fiil*
Dan	: *Vermek*		
Destmal	: *Mendil*		
Rengin	: *Renkli*		

Tıştên lı xwe kırınê : *Giyilecek şeyler*
Tıştên xwarınê û vexwarınê : *Yiyilecek-İçilecek şeyler*
Tıştên frotınê : *Satılık şeyler*

Lı xwe kırın: Giyinmek

Çaketê xwe lı xwe bıke : *Ceketini giy.*
Sar e, ez sakoyê xwe lı xwe dıkım.
Elifê du mantoyê xwe lı xwe kır.
Merıvên dema berê postê heywanan lı xwe kırın.

Cıl lê kırın : Giydirmek

Wexta dıbıstanê hat, cılê lawık lê bıke.
Lê bıke : lı wi bıke
lê bıke

Av lı xwe kırın: Yıkanmak

Keçık avê lı xwe dıke.
Mın du av lı xwe kır.

Dan seri

Merıv şewqe dıdın serê xwe.
Ez şewqe nadım serê xwe, serqot dıgerım.
Elifê kofi da serê xwe.
Hesen, şewqê xwe bıde serê xwe!

Pê kırın

Xelil, solê xwe bıke pê!
Merıv sol û gore dıkın pê.
Elifê qondıreyên nu ne kır pê, jı ber ku, ew teng bûn.
Te solê xwe pê kır?

Bu fiillerin kısaltılmış biçimlerine dikkat edelim:

Solê xwe bıke pê yerine — Solê xwe pê ke.
Çakêtê xwe lı xwe bıke yerine — Çakêtê xwe lı xwe ke
Şewqê xwe bıde serê xwe yerine — Şewqê xwe serê xwe de.
Cılê lawık lê bıke yerine — Cılê lawık lê ke.

Jı xwe kırın — derxıstın — tazi bûn

Kürtçede elbise çıkarma yerine kullanılırlar.
Wi çakêtê xwe derxıst.
Germ e, sakoyê xwe derxe.
"Jı xwe kırın" da çıkarmak, soyunmak anlamındadır; ancak ender kullanılır.
Çakêtê xwe jı xwe bıke.

www.arsivekurdi.org

"Derpê jı xwe kırın" hayasızlığı ele almak anlamına gelir:
Te çı derpê jı xwe kıriye!
"Tazi bûn" çıplak olma anlamındadır:
Hemû cılên xwe derxe, tazi be!

İroyini — duhını

İroyini : *Bugünkü* Duhını : *Dünkü*
Dewra iroyini : *Çağımızda, günümüzde*
Tu zaroyê duhını yi : *Sen dünkü çocuksun.*

Siyar bûn

Hespek me heye, ez lê siyar dıbım.
Hesen lı tırenê siyar bû hat Enqerê (Hesen bı tırênê hat).
— Tu, heta Vanê bı çı çûyi?
— Ez lı otobozê siyar bûm, çûm. (Bı otobozê çûm)

HALETÊN PİVANÊ

Haletên pivanê bo graniyê, dırêjahiyê, hêjayiyê û hwd... ın. Merıv dı saya van haletan da tıştan dıpive.

Dı Kurdıstanê da bo pivandına gıraniyê weqi û litır heye. Heyşt weqi litırek dıke. Weqiyek 400 dirhem e.

Dı Kurdıstanê da bo pivandına ceh û genım û tıştên weki wan, çap, nivçap û kod heye.

Pere hêjayiyê dıpive. Merıv, dı saya pere da hertışti dıde û dıstine. Jı ber ku Kurdıstan azad nıne, perê wê yê gelêr tunın. Lê dı Kurdi da, jı bo "lira" pangnot, yan ji kaxıt tê gotın.

Merıv dırêjahiyê bı mêtro dıpive.

Dı Kurdıstanê da fêki, hêk û hwd. bı aliyê zo û **ber** ji tên pivandın: Weki du zo, sê zo ... Yan berek, du ber, sê ber ... Zoyek du hew e, berek si hew e.

Halet	: *Araç, alet*	Nivçap	: *Çap'ın yarısı*
Hewce	: *Gerekli*	Kod	: *Çap'ın dörtte biri*
Hewce bûn	: *Gerekli olmak*		
Pivan	: *Ölçmek*	Beroş	: *Bakraç*
Grani	: *Ağırlık*	Standın	: *Almak*
Dırêjahi	: *Uzunluk*	Dan û standın	: *Alış-veriş*
Kaxıt	: *Lira, kağıt*		
Weqi	: *Okka (1283 gr.)*	Azadi	: *Özgürlük*
		Perê gelêr	: *Ulusal para*
Çap	: *Tenekeden küçük bir hacim ölçüsü*	Cılê gelêr	: *Ulusal giysi*
		Mêtro	: *Metre*
		Ber	: *Otuzluk grup*
Litır	: *Batman*		
Zo	: *Çift*		
Hwd.. (Her weki dın)	: *Bunun gibi*		

Çı tê gotın?

Kurdi, jı *"lira"* ra pangnot tê gotın.
—Dı Tırki da bo haletên pivanê çı tê gotın?
—Dı Tırki da bo haletên pivanê *"ölçüm araçları"* tê gotın.

Yardımcı fiiller

Bûn, hatın, kırın, dan, fiilleri birçok durumda yardımcı fiil görevi yaparlar. Cümleyi edilgen yapmakta da *hatın* fiili yardımcı fiil olarak görev yapar.

Örnek:

Kurd jı *"lira"* ra pangnot dıbêjın.

Dı Kurdi da, jı "lira" ra pangnot **tê** gotın. (Burada **tê**, hatın fiilinin geniş zamanının üçüncü tekil şahsa uygun biçimidir.)

Tê gotın : *Denir*
Tê xwendın : *Okunur*
Tê nıvisandın : *Yazılır*

Bileşik kiplerin yapımında görev alan *bûn* fiili ile bileşik fiillerin yapımına katılan *bûn, hatın, dan,kırın* fiilleri yardımcı fiillerdir.

Hinkırın:

Dı hevokên jêrin da ciyên wala tıje bıkın:

1-Roja şemiyê Xezal û kurê xwe.....sûkê.
2-Xezalê jı dıkandar..... Buhayê van çı ye?
3-Êvari roj..... avan.
4-Sıbê dınê hêdi hêdi ronak.....û roj.....
5-Zıvıstani berf.....û erdê.....
6-Kar û berx lı ser mêrgan.....
7-Payizi pelên daran.....
8-Ez jı hevalê xwe.....
9-Perê Xezalê tune bû; wê jı xwe ra cotek sol..... .....
10-Gundi êvari zû .....
11-Mın 200 pangnot ..... û weqik rûn .....
12-Dı dıkanê da tıştên xwarınê .....
13-Merıv kıras û derpe ...., sol û gore .... û şewqe ....
14-Sol jı çermên heywanan .....
15-Jın serê xwe bı perên zêr û ziv .....
16-Merıv dırêjahiyê bı mêtro .....
17-Du mın beroşek rûn bır lı cem dıkandar ....., rûnê mın çar û niv weqi .....
18-Nan tê ....., av tê ..... cıxare tê .....

Bersiva pırsên jêrin bıdın:

1-Merıvên dema şkeftan çı lı xwe dıkırın?
2-Merıvên berê heywanê kûvi çı dıkırın?
3-Merıvan kijan heywan kedi kırın?
4-Gur kûvi ye yan kedi ye?
5-Kewroşk kûvi ye yan kedi ye?
6-Merıv lı hespan çı dıke?
7-Merıv bı gan çı dıke?
8-Merıv bı çêlekan çı dıke?
9-Merıv hıriya mih û bızınan çı dıke?
10-Merıv şirê kerê vedıxwın? Ew bı kerê çı dıkın?
11-Mêr çı lı xwe dıkın?
12-Mêr fistan lı xwe dıkın?
13-Jın çı lı xwe dıkın?
14-Merıv çı dıkın pê?
15-Mêr çı dıdın serê xwe?
16-Merıv lı havinê sako lı xwe dıkın? Çıma?
17-Merıv dı bın da çı lı xwe dıkın?
18-Gundiyan berê caw çedıkırın. Nıha ji çêdıkın?
19-Pelgê pırtûkê tenık e, yan stûr e?
20-Tıştên lı xwe kırınê jı çı çêdıbın?
21-Sol jı çı çêdıbın?
22-Cılê Kurdan yê gelêr çı ye?
23-We caran pışt grê da?
24-Jınê Kurdan çı dıdın serê xwe û wê çawa dıxemılinın?
25-Haletên pivanê çıra dıbın?
26-Dı Kurdıstanê da bo pivana graniyê çı halet hene?
27-Litırek çend weqi ye?
28-Dı Kurdıstanê da ceh û genım bı çı tên pivandın?
29-Pere çı dıpive?
30-Dewra iroyini dan û satandın dı saya çı da dıbe?
31-Perê Kurdıstanê yê gelêr heye? Çıma?
32-Stranên Kurdan yê gelêr hene?
33-Merıv dırêjahiyê bı çı dıpive?
34-Pênc zo sêv çend hew dıke?
35-Du ber gûz çend hew dıke?

– SÛRECEK –

www.arsivkurdi.org

GÛR, RÛVİ Û WEKHEVİ • Bavê Şirin

Çirokê, çirvanokê, ini panê, lı ser lınganê. Bê kesê, bê zımanê.

Çû meydanê, sa berdanê. Çû ba mêran, dan ber bêran. Çû ba kuran, dan ber kevıran. Çû ba jınan, dan ber şûjınan. Çû ba keçan, dan ber kûçan. Çû ba mezınan, jê kırın gazınan.

Çû bajêr, dan ber şûr û kêr. Çû ba koşkalan, dan ber şekalan. Çû ba terziyan, dan ber derziyan. Çû ba sıfaran, dan ber pısmaran. Çû ba polêsan, xıstın nav telisan, dan ber refsan, bırın avêtın nav agırê cesan. Çû nav rezan, dan ber gezan.

Çû newalê, qir kır, got: ''Heyla lı mın bê hevalê!'' Çû serê çiyan, jı xwe ra nû dit ciyan. Ket nav dar û deviyan. Geri lı ser avên cemıdi, lı ser kaniyan. Got: ''Geli bajari û gundiyan! Jı tariyê derkevın, bigerın lı rûhnahiyan. Derseki bıgrın, jı serbûri û serhatiyan! Ez lı we dıkım gazi; xwe azad kın, bıjin bı serfırazi!..''

Carek jı caran, dılşayi û xweşi jı bo xwendevan, hazır û guhdaran, jı xeyni cenderme, tehsildar û ên ber qulıkên deri û diwaran..

Hebû tunebû, lı serê çiyayeki rûviyek hebû. Rûvi, rojek lı bınê dareki rûnışti bû, jı xwe ra, jı bırçibûna dıponıji. Ha û gumanê wi, jı dor tıraf nebû. Jı nedi va gureki lı ber sekını. Bû terqa terqa gur, keni û got:

— Ev iro sê rojê mın e, mın xwarın tam nekıriye. Bı serê te kım, tu taştêki zef xweş i.

Rûvi ketıbû derbeki pır zor. Feyda tırs û revê ne bû. Dıvê demê da cesûri û aqıl lazım bû. Rûvi ji, qet tırsa xwe kıfşe nekır, lı ber gur sekını û got:

— Were mın bıxwe loo. Tû çı sekını? Mın jı vê jiyana bê heq û bê edaleti xılas ke. Ez, jı sıbê va fıkır dıkım. Vê jiyanê jı bo çı berdevam dıkım? Jı bo kê vê xebatê dıkım? Jı bo kê hevçend canê xwe feda dıkım? Bêje jı mın ra, jı bo kê he?.. Gû dı vê jiyana mın da be. De were, were mın bıxwe! Were mın zû jı vê jiyana rezaleti xılas bıke!.. Ez êdi layiqê jiyanê nin ım. Were, lo... Were mın bıxwe, mın jı meydanê rake. Bıla se tım û tım bıkevın dûv qûna we. Wêca, wın gur qûna xwe jı sa xılas bıkın. Were, were mın bıxwe, bıla êdi se nehêle, tu xwarıneki bı rıheti bıxwi.

Gur, ma sekını, merheze û fıkır kır, got:

— Hey xwedê kuşto!.. Ev çı gotın ın tu dıbêji? Çı bı te va hatiye, mal xırabo?!..

Rûvi got:

— Ma carek ez mal xırab ım. Xwedê hezar cari mala mın xırab bıke!.. Xwedê canê mın saetek zûtır bıstine. Ev karê ez dıkım, xebata bı dû ketım, jı kê ra ye? He, jı kê ra ye?.. ez canê xwe feda kım û tu were lı ber bısekıne û bêje ''Ez te bıxwım, tu taştêki pır xweş i''. Were bıxwe. Çı çavên te zeloq, guhên te bel bûne, fedıkıri mın?.. Tu mın bıxwi, qenciyeki mezın bı mın ra dıki. Jıbir meke, tu mın bıxwi, jiyan jı bo te ji heram dıbe.

Gur ket mereqeki mezın. mêzand, rûvi qet natırse ji. Zare-zar bı gur va dıke, ku gur wi bıxwe. Heta vê rojê kesi bı gur va zare-zar ne kırıbû, ne gotıbû: ''Were mın bıxwe.'' Gur kê dıgırt, dıkır zere-zar, ku gur wi nexwe û rûvi dıbêje: ''mın bıxwe!''. Gur got:

— Xwedê kuşto! Çı belayê te ye?..

Rûvi got:

— Xwêde mın ne kuşt. Tu were mın bıkuje. Mın pır dûa kır, xwedê mın bıkuje. Heqê mın ne carek, hezar car kuştın e.

Gur got:

— Baş e, tu nabêji derdê te çi ye?

Rûvi got:

— Derdê mın çi ye? Derdê mın wın ın, wın! Ez jiyana xwe bo we feda dıkım. Ez iro çend şev û çend roj ın dı rê da me. Hal û qewata mın nemaye. Ez ketım rê, çûm paytextê welat, cem sıltan. Bı kotek û zor, bı fetıl û fêlan ketım hızûra sıltan. Mın jı sıltan ra got:

''Tu sıltan i, paşa yi, serok i. Tu ne sıltan û hakımê mırovan bı tenê yi. Ev erd û ax, ev welat dı bın emır û fermana te da ye. Lı ser vi erd û axi, lı nav van behr û çeman, insan ne bı tenê dıjin, heywan ji dıjin. Tu sıltanê heywanan, masiyan, teyr û tûran i ji. Heywan, masi, teyr û tûr ji, lı ser welatê te dıjin.

Wijdan qebûl nake, neyarti, dûbendi, dıjmını, berberi û xwinrêtın lı ser axa te bê kırın. Tu lı paytext bê xeber û guman dıji. Te xwe xıstiye pışt çıl derga, ne gij, xwinmıj û zordar bın, nıkarın bıgıhêjın te. Heta ez gıhiştım te, nivê jiyana mın çû. Te cêbikên xwe û pısmamên xwe jı peran, zêran û xışrû xalan tıji kıriye. Jınıkên delal û xweşık jı xwe ra gırtiye.

Jı bo çı wê; se neyari gur be? Gur neyarê pez be? Pışik neyarê mışkê? Çıvik neyarê kuliyê ye, teyr neyarê çıvikê ye? Ez, rûvi, neyarê mırişkê me? Mırişk neyarê kurmıka ye? Taji neyarê kevroşka belengaz e? Jı tırsa kevroşk tucar newêre, bı reheti derkeve der. Hın jime newêrın bı zımanê xwe ji bıaxıfın. Hın kes newêrın dilok, kılam û baciyê xwe bêjın. Hın newêrın govend û dilana xwe bıgrın. Kê pariki kêmketi be, tırsonek be, malık lê xıradıbe.

Dema gur dıkeve nav pez, beran lı mihê, mih lı berxê nabe xweyi. An jı tırsa mêr lı jınê, dê lı weledê xwe nabe xweyi. Dema leşkerê te û polêsên te ji dıkevın nav gel, hın kes hene ku, jı tırsan lı jına xwe, lı zarokên xwe, lı namûsê xwe nabın xweyi.

Wekhevi, edaleti, birati ev e?..

Bo çi, wê gur dijminê pez, se dijminê gur be? Ji bo çi miletê te hemi bi hevra neyar be?. Ji bo çi tu edaletek li nav wan danani û wekheviyek naxi welat?..

Em dixwazin her kes wek bira, bi hevra biji. Bê lêdan, bê ceng, bê kuştin, bê sotin, bê zilim, bê işkence. Her kes bi zimanê xwe, her kes bi irf û adetên xwe, bi birati, bi hevalti bijin, ma ne qenctir e?..

Vê qasê her yek dijminê yê din e. Yek keyseki li hevalê xwe bine, ,tê derbeki lê bide. Yek bi zimanê xwe biaxife, an ji sitranek, dilokek bêje, yê din, wê lê bide, bikûje, dengê wi bide sekinandin. Ji bo çi?. Kewek newêre bi riheti, bi serbesti û azadi, li serê çiyayek bixwine, muziq çêke, govend bigre. Dema dengê kewa belengaz derkeve, nêçirvanê te hazir in, lêdidin, dikujin.

Ji bo çi, tu xweşi, azadi û wekhevi li hemi rex, rû û şovê welat belav naki? Bila birayeti bikeve nav welat, her kes yê din biparêze. Ma wê tu sibê bimri. Tê dirok, derheqa te da çi bêje, çi binivisine?.. Tu qet şerm, heya û fihêt naki? Dema tu wekhevi dani, gur ji mihê biparêze. Çaxa gur dikeve nav pez, ji bo çi be sedan pez dikuje? Ma yekê bikuje, tera wi nine? Belê. Mirov, dû pari nan, dû hestiyan dide se, se ji derê malê dûr nabe. Dûvê xwe dihejine, dibe keloyê xweyiyê xwe. Ji bo çi, azadiya se, bi gezeki nan, an ji hestiyek jê têt sitandin û ew kûçiki dike?..

Ji bo çi, dema tu dixwazi, bi hezaran pez têt şerjêkirin? Goştê wan diqelinin dixwin, hesti didin se û gur?.. Gur li çolê diminin birçi. Çaxa derdikeve nêçirê û ji birçiyan nêzi malan dibe, se û mirov bi dû dikevin. Dikin qir û hewar, gurê belengaz dikujin. Eger gur, bi rasti ne jir û jêhati be, wê bibe lepokên se û mirovan. Ew ji, ji mereq û derdên xwe, çi bikeve ber, dikuje. Ji bo çi, gur bi sedan pez dikuje?. Ji ber ku, dizane mehên zivistanê mehên zor in. Berf e, baran e, şili ye, bapêç e, tofan e. Gur dimine birçi.

Ma ku wekhevi hebûya, gur wê wilo bikira? Ez rûvi me. Paşati, serokti ji min nayê. Belê, daxwazeki min heye. Fermaneki derxe. Wekheviyê çêke. Heq û hiqûqê her kesi kifş ke.''

— Ma siltan çi got?

Rûvi, axiftina xwe berdevam kir, got:

— Siltan got: ''Mamê rûvi, bi tava babê min tu rast dibêji. Te, ji nivê heqiyê got. Ez ji iro û şûnda fermaneki derdixim. Heqê tu kesi tune, dijminiya yê din bike. Rojê, ji bo deh kesan mihek an ji bizinek, ji bo bist kesan çêlekek an ji gahek, ji bo pênc kesan giskek, ji bo si kesan deveyek, ji bo bist û pênc guran kerek. Her kes mecbûre bi heqê xwe razi be.''

Siltan, ji bo insanan ferman da lawê xwe, ku li nav insanan bigere, vê fermanê eşkere ke. Ji bo heyvanan ji ferman da min û ez aha nû gihiştim vir. Vêca tu derketi, dibêji: ''Ezê te bixwim.'' Bi kotek û heşt bela, min heyata xwe avêt talûkê û vi fermani ani. Hêj min li nav heywana eşkere nekiriye û tu radibi, vê wekheviyê pûç diki.

Gur got:

— İro sê roj e min tiştek nexwariye. Belê bi serê te ev ferman pir qenc e.

Rûvi got:

— Va, ferman li vir e. Di vê kaxizi da nivisiye. Mora siltan ji li ser e. Wa ye şivanek li mêrgê pezê xwe diçêrine. Here ferman bide şivan, wê ew mihek bide te.

Rûvi, kaxizek da destên gur. Gur kaxiz girt û çû. Nêziki pez bû, sa gur ditin. Ji cih hicûm dan ser gur. Gur sekini, gazi rûvi kir, got:

— Mamê rûvi, se hicûm dikin.

Rûvi got:

— Xem ni ne. Netirse. Se hêj fermana siltan negirtine. Kaxiz nede sa. Here cam şivan, cem şivan. Kaxiz bide şivan. Bila bixwine. Kaxiz li cem nehêle, jibir neke, disa bi xwe ra bine.

Gûr, qesta şivan kir. Bê tirs, bê merheze ket rê, da nav keriyê pez ku, here cem şivan. Şivan dit, gur ket nav pez. Bivirê xwe hilda, got: ''Herê Reşo, herê Beşo!'' Gur, kaxiz avêt û bazda. Rûvi gazi kir, got:

— Agir bi mala babê keto. Hey xwedê kuşto!.. Fermanê nevêje. Fermanê bine! Te keda min bi gu kir. Te gu xist nav keda min û xebata min..

Ji aliki va gur direve, ji aliyê din va ji dibêje:

— Wey, rûviyê deşta Şiyan! Ne disa rojek heye tu bikevi destên min. Ezê ikê te ji zikê te derxim.

Rûvi bang kir gur, got:

— Ka tu qûna xwe ji ber sa xilas bike, paşê mêraniya xwe nişan de û fortan ke. Heta, tu di vê aqili da bi, wê pêkeninê kûçikan bi. Ma te diye, zordestan tıcar wekhevi çêkirine?..

Çiroka me çû nav deviyan, malavati ji bo we hemiyan, hay ji xwe hebin, ne xapin wek gur û rûviyan...

GOTINÊN PÊŞİYA • B. Zinar

- Bira ancax hewara birê tê.
- Bira avis be, kêngê dizê bira bizê.
- Bira bizê, nêr û mê ferq nin e.
- Bira boxê rojeki bim, ne ku çêlêka sed roji.
- Bira çaveki mirov tunebe, bextê mirov hebe.
- Bira xwindar bim, ne ku deyndar bim.
- Bira dil bi dil be, kirasê caw li mil be.
- Bira dil bi dil be, tûrê parsê li mil be.
- Bira diz hebin, şevereş gelek in.
- Dewê bihara, bide neyara.
- Dewê ceribandi, ji mastê neceribandi çêtir e.
- Dewsa şûra sax dibe, dewsa xebera sax nabe.
- Dinok di şin û şayiyan da kivş dibin.
- Din ne din in, kesê ji wan bawer dikin, din in.
- Dit ez im, nedit diz im.
- Dostê xêr, ji birayê bêxêr çêtir e.
- Ewê ku sir nexwe, bin jê nayê.
- Felek ku ji yeki ra lihev ani, nabêje tu kurê kê yi?
- Fira mirişkê, hetani kadinê ye.

"MEM Û ZİN"İN KÜRT EDEBİYATINDAKİ YERİ

Cemal TAŞ

"Destana Mem û Zin", klasik Kürt edebiyatının önemli eserlerinden biridir. Destanda, Kürdistan'da feodal beylikler döneminde yaşanan bir aşk öyküsü anlatılır. Destanın kurgusunda hem hikâyemsi hem de masalımsı öğeler belli bir ağırlık taşırlar. Kürt halk anlatı geleneğinin en güzel örneklerinden biri olan "Destana Mem û Zin", feodal beylik dönemi Kürdistan yaşantısına ışık tutabilecek motifler de içerir.

"Destana Mem û Zin", büyük Kürt ozanı **Ehmedè Xanî** tarafından manzum bir eser olarak da yazılmıştır. Ehmedè Xanî, 16. yy. sonları ile 17. yy.'ın başlarında yaşayan ve Hakkari civarında meskun olan, Xanî aşiretine mensup bir ozandır. Günümüzde, Hakkari bölgesinde Xanî isimli bir köy bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, ozanın bu köyde doğduğunu ve diğer bir kısım Kürt ozanları gibi doğduğu köyün ismiyle anıldığını söylemektedirler. Ehmedè Xanî, zamanının en önemli medreselerinde eğitim görür. Cizire'deki **"Medresa Sor"** gibi. Eserlerinden, ana dili dışında Türk, Arap, Fars dilleri ve edebiyatlarına da vakıf olduğu anlaşılıyor. Bir mısraı Arapça, bir mısraı Farsça, bir mısraı Türkçe ve bir mısraı da Kürtçe olmak üzere bir dörtlükte, dört ayrı dili de kullanabilecek kadar bu dillere ve edebiyatlarına vakıftır. Ömrünün son yıllarına doğru D.Beyazıt'a gelir ve oraya yerleşir. Cami ve medrese yaptırarak Kürt çocuklarına Arapça ve Kürtçe öğretmeye çalışır. Xani, burada ölür. Mezarı, Doğubeyazıt'ta bulunmaktadır.

Xani'nin en önemli eseri "Mem û Zin"dir. Ayrıca, Kürt çocuklarına Kürtçe ile birlikte Arapçayı da öğretmek amacıyla yazdığı bir gramer kitabı olan **"Nûbara Bıçûkan"** isimli bir başka eseri de vardır.

"Mem û Zin", aşk konusunu işleyen ve ikilik beyitlerden oluşan bir manzumedir. Eser, o dönem Kürdistan yaşantısını da hicveden, günümüz araştırmacılarının büyük değer biçtikleri, klasik Kürt edebiyatının bir şaheseridir. Ehmedè Xanî, kendisinden önce yaşayan **Melaè Cizîrî, Feqehè Teyran, Elî Bateyî** gibi Kürt ozanlarının birikimlerini kendinde toplamış, diğer Ortadoğu halklarının edebiyatlarını da çok iyi bilen bir ozandır. Arap, Fars ve Türk edebiyatlarını bilmesi, O'nu bu edebiyatlar içerisinde kaybolmaya götürmez. O, Kürt kimliğine sadık kalır. **Kürtlerin diğer halklardan geri olmadığını, aralarında birlik olmadığı ve bölünmüş oldukları için diğer halklar tarafından ezildikleri temasını işler ve bundan yakınır.** (Eserin bu bölümü Komal Yayınları içerisinde çıkan M. Emin BOZARSLAN çevirisinde, sansürden dolayı yayınlanamamıştır.)

Ehmedè Xanî dışında, "Mem û Zin" aşk öyküsü, muhtelif yazarlar tarafından da kitaplaştırılarak yayımlandı. Bu eserlerin çoğu, farklı bölgelerdeki, farklı anlatım biçimlerinin derlenmesiyle oluşturulmuştur.

"Mem û Zin" aşk öyküsü, yoğun masalımsı öğeler taşımasına rağmen, günümüzde bazı araştırmacılar, öyküye konu olan olayın gerçekten de yaşandığını, masalımsı öğelerin feodal anlatı geleneğinin unsurları olarak sonradan aşk öyküsüne içerildiğini söylemektedirler. **A. Rakib Yunus, "Diwana Kirmancî"** isimli eserinde, bu aşk öyküsünün 1400'lü yıllarda yaşandığını iddia eder. Bugün, gerçekten de, Cizre'de, Botan nehrinin kıyısında bulunan ve yöre halkının "Mem û Zin"in mezarları dediği bitişik iki mezar bulunmaktadır. Bu mezarların mezartaşlarındaki H.812 tarihi, bugün bile okunabilmektedir.

"Mem û Zin" destanı, aynı zamanda Kürt halk anlatı geleneğinin de en önemli eseridir. Kürdistan'ın her yöresinde bu aşk öyküsü, soğuk ve uzun kış gecelerinin en önemli anlatı konularından biridir.

"Dengbèj", "çirokbèj" vb. denilen anlatıcılar gâh sözle, gâh türkü ile ve çoğu zaman da hem söz, hem de türkü ile gece yarılarına kadar bu türkülü öyküyü dinleyicilerine dinletirler. Öykünün yaygın anlatımı, bölgeler arasında öykünün bazı önemli değişiklikler

göstermesine neden olmuştur. Öyle ki, farklı bölgelerde farklılaşmış öyküler bulmak mümkündür.

Bir özet olarak öyküyü sunmaya çalışırken, hafızamızdan başka kaynağımız yoktu. Ve hafıza, öykünün değişik bölgelerdeki anlatım biçimlerinin bir karışımını içerdiğinden aktarmada yanlışlıkların olması gayet doğaldır.

"Mem Û Zin" Destanı
(Özet)

Yaşadığımız zamandan yıllar ve yıllar önce, Mağrub kentinde bir Mir (kral-bey) vardı. Mir'in Memè Alan isminde bir oğlu vardı. Mem, babasının sarayında, ozanların, alimlerin elinde büyüdü. Kılıç-kalkan kullanmasını öğrendiği gibi, çağının bilgilerini de öğrendi.

Yedi yaşına ulaştığında Memè Alan, kapkaranlık bir gecede aydınlık dolu bir düş gördü. Düşde, Mem'le bir kız, sık bir ormanın içinde bulunan duru bir çeşmenin başında oturmuşlardı. Kızın yüzü dolunayı, bakışları kaplan bakışlarını andırıyordu. Cizire beyinin kızı Stiya Zin'di bu. Birbirlerini gördüklerinde kalpleri birbirine ısındı, kaderleri birbirine bağlandı, kenetlendi. İki âşık, âşıklar çeşmesinin başında, birbirinin ellerinden aşk iksirini içtiler.

Mem büyüdüğünde, düşde gördüğü sevgilisini görmek istedi. Anne ve babası, akrabaları, yalnız başına Cizire'ye gitmesini istemediler. Mem, anne ve babasından izinsiz yola çıktı; Cizira Botan'a doğru...

Yolda, bir çeşmenin başında durdu. Beyaz sakallı bir ihtiyar da oradaydı. Mem ihtiyara selam vererek atından indi, biraz sohbet ettiler. Sonra birlikte çeşmenin başından kalktılar. Mem atına bindi; Mem atlı, beyaz sakallı ihtiyar yaya biraz yol yürüdüler. Beyaz sakallı ihtiyar Mem'e, "Senin iyi bir insan olduğunu biliyorum delikanlı! Ama kendin atlı gidiyorsun, beni yaya bırakıyorsun. Ben, senin sıkıntını, dertlerini biliyorum. Yolda kötü bir şeyle karşılaştığında atın ses verecek (Atının kerameti var). Atının söylediklerine kulak ver!" Mem, bu pejmürde ihtiyarın aklını yitirdiğini düşündü. İhtiyar ise sözlerine şöyle devam etti: "Cizira Botan beyinin bir falcısı var, adı Beko'dur. Bu adam yaşadığı müddetçe, sen muradına eremezsin..." Mem, atını kamçılayarak dörtnala kaldırdı. Biraz gittikten sonra, dönüp arkasına baktığında beyaz sakallı ihtiyarın yok olduğunu gördü.

Gerçekten de, Cizira Botan beyinin Bekoyè Awane isminde bir falcısı vardı. Beko, kötü ve kinci bir adamdı. Tüm insani özelliklerden, isteklerden uzak biriydi. Dünyanın tüm kötülükleri, kurnazlıkları onda toplanmıştı. Mem'in Mağrub kentinden çıktığı ve Cizira Botan'a doğru geldiği Beko'ya ayan olur. Acaba Beko, kafasında Mem için ne kurnazlıklar geçiriyordur. Beko'nun bir kızı vardı. Kızını çağırdı ve ona dedi ki; "Botan nehrinin kıyısından yakışıklı bir genç şehrimize gelecek. Gencin ismi, Memè Alan'dır; Stiya Zin'i görmek ve onunla evlenmek istemektedir. Şimdi sen nehrin başına gideceksin ve orada yün yıkayacaksın. Mem yanına yaklaştığında, yanına git ve ona de ki, 'Stiya Zin, benim. Yedi yaşındayken biz, birbirimizi rüyada görmüş ve aşk iksirini birbirimize içirmiştik. Şimdi sen şehre gidersen babam ve akrabalarım seni öldürürler. Muradımıza ermek için, gel başka diyarlara kaçalım' diyeceksin". Bu sözlerden sonra Beko, kızını Botan nehrine gönderdi.

Mem, Botan nehrinin kıyısından atını Cizira Botan'a doğru sürüyordu. Şehire yaklaştığında, nehirde yün yıkayan bir kız gördü. Mem kızın yanına gitti ve kıza, beyin sarayının şehrin hangi tarafında olduğunu sordu. Beko'nun kızı, gencin Memè Alan olduğunu ve Stiya Zin'i aradığını anlamıştı. Mem'e, kendisinin Stiya Zin olduğunu ve onu beklediğini söyledi. Eğer, Mem'in atı ses vermeseydi, kız bu şekilde konuşmasına devam edecekti. Mem'in atı ses verdi: "Bu kız yalan söylüyor. Bu Stiya Zin değil, Bekoyè Awane'nin kızıdır." Mem ve kız, atın konuşmasına şaşırıp kalmışlardı. Kızın yalanı yüzüne vurulmuştu. Kız, kendini bu sefer Mem'e tanıttı; "Ben Stiya Zin değilim, Beko'nun kızıyım. Beni afederseniz, seninle Stiya Zin'in cariyesi olurum." Bu sözlerin yumuşattığı Mem, beyaz sakallı ihtiyarın bir evliya olduğunu anlamıştı. Kıza, "Sen benim bacımsın" dedi. Babasının kötülüklerini ve kurnazlıklarını Mem'e anlatan kız: "Babam falcıdır ve dünyanın tüm kurnazlıklarını, kötülüklerini biliyor. O'ndan kork, o yaşadığı müddetçe muradınıza eremezsiniz." dedi.

Mem, Beko'nun kızını orada bıraktı ve Cizira

Botan şehrine gitti. Sabahtan akşamın geç vakitlerine kadar şehrin içinde dolaştı durdu. Hiç tanıdığı yoktu. Üzülüyordu; "Şimdi, babamın şehrinde olsaydım, ardımda yüzlerce adam olurdu." diye düşünüyordu.

Güçlü-kuvvetli bir adam Mem'i gördü. Yanına gelerek sordu: "Kardeş, bu şehirde ne arıyorsun, yabancı mısın?". "Bu şehrin yabancısıyım. Yolum düştüğü için geldim ve hiç tanıdığım da yoktur." diye cevaplandırdı, Mem. Güçlü-kuvvetli adam Mem'e adını söyledi, onun adını öğrendi. Adı, Qeretajdin'di. Mem'le birbirlerini sevdiler, kankardeşi oldular. Yine de Mem, geliş nedenini Qeretajdin'e söylememişti.

Mem, bazı günler, Cizira Botan beyinin sarayının civarına gidiyor ve oralarda dolaşıyordu. Stiya Zin'i görmek istiyordu. Bu günlerin birinde Stiya Zin'in cariyelerinden biri Mem'i gördü ve hemen Stiya Zin'i haberdar etti. Stiya Zin, bu cariyesini çok seviyordu ve aşkını yalnız bu cariyesine açmıştı. Zin pencereye gittiğinde yakışıklı bir delikanlının dışarıda dolaşmakta olduğunu gördü. Bu delikanlı, onun sevgilisi Memè Alan'dı. Mem de penceredeki kızı gördüğünde hemen tanıdı. Böylece, büyük aşıklar uzaktan da olsa birbirlerini görmüş oldular. Acaba, bundan sonra ne olacak?

O zamanlar, beylerin gece toplantıları olurdu. Bu cemaatlerde (toplantılarda) şâirler medhiyye ve kaside; anlatıcılar masal ve hikaye; zamanın âlimleri ise, hüner ve bilgilerini anlatırlardı. Genellikle bu cemaatlerin üyeleri prensler ve vezirler olurdu. Cemaatler, geca yarılarına kadar devam ederlerdi. Qeretajdin de bu cemaatlerin sürekli üyelerindendi ve Mir tarafından çok seviliyordu. Bir gün, Qeretajdin, Mem'i de yanına alarak bu cemaatlerin birine götürdü.

Cemaatte, Beko Awane dışında kimse Mem'in niyetini bilmiyordu. Beko, Mir'in de Mem'in niyetini öğrenmesini ve namus ile saygınlığı uğruna Mem'i cezalandırmasını, öldürmesini istiyordu. O zamanlar, cemaatlerde kadınlar ve erkekler kesinlikle yanyana gelemiyorlardı. Bunun için de, Mem ve Zin'in cemaatte birbirlerini görmeleri imkânsızdı.

Beko cemaatten kalktı ve ilkin Zin'in cariyesinin yanına gitti. Şöyle düşünmüştü (plan kurmuştu). "Ben, Mir'i saraydan uzaklaştıracağım. Mir saraydan uzaklaştığında, Zin'in cariyesi, Mem ile Zin'i birbiriyle görüştürsün. Mir'i tekrar acele ile saraya getireceğim ve ikisini birlikte görmelerini sağlayacağım." Zin'in cariyesine, "Şimdi, Mem sarayda bulunuyor. Biraz sonra Mir ve diğer adamlar saraydan çıkıp başka bir yere gidecekler. Gittiklerinde, Zin'i Mem'in yanına götür. İki âşık birbirlerini görsünler, gönülleri şenlensin." dedi.

Sonra, karısının yanına gitti. Karısı Mir'in bacısıydı ve Mir bacısını çok seviyordu. "Ben şimdi evde, karımı sanki dünyanın tüm kamçıları üzerinde kırılıyormuşcasına bağırtayım. Mir, bacısının haykırışlarını duyduğunda, kalkıp evime gelecektir. Bu şekilde Mem de sarayda kalır ve Zin'in cariyesi onları görüştürür. Eğer biz, aniden ve hızla saraya dönersek, Mir, iki aşığı birlikte görecek ve namus ile saygınlığının lekelenmesinin verdiği kızgınlıkla ikisini de öldürecektir." diye düşündü. Bu düşüncesini karısına da açtı.

Beko'nun evi Mir'in sarayına yakındı. Biraz sonra Mir'in cemaatine gelen hizmetçiler, "Beko'nun karısı imdat istiyor, yeri göğü inleterek 'Beko beni öldürecek' diye bağırıyor" dediler. Mir, ilkin kendini tuttu, kalkmak istemedi. Sonra bacısının haykırışlarına daha fazla dayanamadı, cemaatteki insanlara, "Gidip bir bakalım, ne oluyor" diyerek adamlarıyla birlikte kalktı ve birlikte Beko'nun evine gittiler.

Beko, Mir'i gördüğünde başını eğerek ondan af diledi. "Beni bağışla beyim. Bir kusur işledim, hem de cemaatinin dağılmasına sebep oldum." dedi ve hep birlikte yeniden saraya döndüler.

Mir ve diğerleri saraydan çıktıklarında, Zin'in cariyesi, Zin'i alarak Mem'in yanına götürdü. İki âşık birbirlerini gördüler; sevindiler. Dışarıdan Mir ve adamlarının ayak sesleri işitildiğinde Zin'in cariyesi çaresiz kalmıştı. Acele, bir yorganı iki âşığın üstüne örttü. Zin, yorganın altında gizlendi (başı gözükmüyordu). Mir ve adamları içeri girdiklerinde Mem, ince bir sesle, "ben hastalandım" dedi. Beko, Zin ile Mem'in birlikte yorganın altında olduklarını anlamıştı. Mir'in de anlamasını istiyordu. Bunun için de Mir'e "Beyim misafirimiz hasta, başka bir odaya götürelim." dedi. Mir, Beko'nun sözlerinin altında bir şeylerin gizli olduğunu seziyordu. Mem ve üstündeki yorgana iyice baktı. Yorganın altında iki kişi vardı. Beko,

www.arsivkurdi.org

muradına ermişti; Mir, artık biliyordu. Eğer, Mem'i diğer bir odaya gönderirlerse, diğer adamlar da Zin'i göreceklerdi. Bunun için Mir, "Misafirimiz hasta, biz başka bir odaya geçelim." dedi.

Gece yarısı cemaat dağıldı. O zamana kadar Zin de gizlice yorganın altından çıkmış, kendi odasına geçmişti, Mir ve Qeretajdin, birlikte Mem'in yanına geldiler. Mem, onlara hastalığının geçtiğini, şimdilik Qeretajdin ile birlikte O'nun evine kadar gidebileceğini söyledi. Qeretajdin ile birlikte saraydan çıktılar. Evvela, Qeretajdin Mem'e, "Kardeş, sen niye buralara kadar geldin? Bizler, misafirimize, kendisi anlatmadığı sürece, üç gün geçmeden bir şey sormayız. Ama görüyorum ki, senin dert ve sıkıntıların vardır ve onlar için üzülüyorsun. Dert ve sıkıntılarını öğrenmek, sana yardım etmek istiyorum." dedi. Mem, başından geçenlerin hepsini ve niyetini olduğu gibi anlattı. Mem'in anlattıkları, Qeretajdin'in aklını karıştırmıştı. "Kardeş, keşke sen, başımı boynumdan koparsaydın da bunları bana söylemeseydin. Zin, kardeşimin nişanlısıdır. Sana yardım edersem, kardeşini bir yabancıya sattı diyecekler. Şimdi, ben ne yapayım?" diyen Qeretajdin çok üzülüyordu. Mem hiç ses çıkarmadı. O akşam, hiç konuşmadan sabahladılar.

Sabahleyin, Mir bir hizmetçisini Qeretajdin'in evine gönderdi. Hizmetçinin dediğine göre Mir, Mem ile Qeretajdin'in birlikte saraya gelmelerini istiyordu.

Sarayda, Mir, Mem'e, "Yabancı çocuk, sen uzaklardan geldin, misafirimizsin. Ama namus ve saygınlığımızı ayaklar altına aldın." dedi. Mem, hiç bir şey söylemeyince Mir, konuşmasına devam etti: "Satranç biliyorsan, seninle üç el oynayacağım. Eğer, ben seni yenersem, seni derin ve karanlık bir kuyunun dibine atacağım. Şayet beni yenersen, seni serbest bırakacağım ve Zin'le evlenmeni de sağlayacağım." dedi. Mem'in, evet demekten başka çaresi yoktu. Biraz sonra, Beko da Mir ile Mem'in satranç oynayacaklarını öğrenmiş bulunuyordu.

Beko, Zin'in yanına gitti. Zin'in pencereden oyunu seyretmesi ve Mem'in de onu görmesi durumunda, Mem'in kafasının karışacağını ve böylece Mir'in Mem'i yeneceğini düşünüyordu. Zin'e dedi ki, "Saçları dökülesice, şimdi Mem ile Mir satranç oynuyorlar. Eğer Mir yenerse sevgilini öldürecek. Şimdi sen, gidip pencereden oyunu izlersen ve Mem de seni görürse, bundan güç alır ve Mir'i yener. O zaman ikiniz de muradınıza ermiş olursunuz." Beko, bu şekilde Zin'i kandırdı.

Daha Mem ile Mir satranca başlamadan, Beko yanlarına dönmüştü bile. Mem'i pencerenin tam karşısına oturttu. Satranca başladılar. İlk elde, Mem, Mir'i yendi. Beko, gözleriyle Mem'e sürekli olarak pencereyi işaret ediyordu. Mem, pencereye baktığında gördü ki, Zin, başını pencereden sarkıtmış ve heyecanla onu izlemektedir. Mem'in aklı karıştı. Son iki eli de Mir aldı. Mir, Mem'e "Delikanlı, seni yendim. Şimdi seni dipsiz-karanlık bir kuyunun dibine atacağım" dedi. Mir'in hizmetçileri Mem'i aldılar, dipsiz-karanlık bir kuyunun başına götürdüler ve dipsiz-karanlık kuyudan aşağıya attılar. Zin, haberi aldığında, kuyunun başına koştu ve haykırdı: "MEM!... MEM!... Şimdi, ben saçlarımı öreceğim ve örgüleri kuyunun dibine doğru sarkıtacağım. Saçlarımdan tutun ve yavaş yavaş yukarıya doğru tırman!..." Zin, söylediği gibi saçlarını ördü ve örgüleri kuyunun dibine doğru sarkıttı. Mem, Zin'in saçlarından tutunarak yavaş yavaş yukarıya doğru tırmanmaya başladı. Mem'in ağırlığından örgüler dayanmadı; dipten koptu. Mem, yeniden dipsiz-karanlık kuyunun dibine düştü ve öldü. Zin'in dudaklarından tiz bir inilti yükseldi. Bu iniltide, kızgınlık vardı, sevgi vardı, aşk vardı, üzüntü vardı, başkaldırı vardı... Zin'in kalbi, bu büyük aşkın acısına dayanamadı. Zin, kendi kendine tutuştu, yandı.

Yine anlatılanlara göre, Qeretajdin iki büyük âşıkın ölümünü duyduğu zaman, kılıç-kalkanını kuşandı ve Bekoyè Awane'yi aramaya koyuldu. Qeretajdin, Beko'yu bulmak için dolaştı dolaştı, ama bulamadı. Kılıç-kalkanıyla birlikte Cizira Botan şehrine girdi. Adının Beko olduğunu söyleyen herkesin başını boynundan kopardı. Anlatılanlara göre, Qeretajdin bu şekilde yetmiş kişinin kellesini gövdesinden ayırdı.

Cizira Botan'da her iki büyük âşık için, yanyana iki mezar yaptırdılar. Kürt halkı içerisinde her yıl bu iki mezar arasında dikenli bir gülün yetiştiği söylenir. Kürt halkına göre bu dikenli gül Beko'dur ve Beko, öldükten sonra da iki aşığın kavuşmalarına engel olmaktadır.

www.anfkurdi.org

NIFIR
(Beddua)

Berevkar: Cembeli

1 - Afat bı ser te da were!
2 - Agırê kulê bı mala bavê keti!
3 - Ava reş bı çavê te da were!
4 - Ba lê keti!
5 - Bav û bırê te bı te şa nibın!
6 - Belki zar pêşa te negre!
7 - Belki zıncira te jı ezmana bıqete!
8 - Ber diwaran bımini!
9 - Ber mıraza rûnenê!
10 - Ber te da jara maran be!
11 - Bê bav bımini!
12 - Brûsk lı te xe!
13 - Canê te zer be!
14 - Cegera te bışewıte!
15 - Cegera te dı devê te ra were!
16 - Derdê te hebe, dermanê te tunebe!
17 - Derdê bê derman lı te keve!
18 - Dı pêşa te da zarê kurin miz neke!
19 - Dû heval û hogıran bımini!
20 - Emrê te kın û kurt be!
21 - Sêwiyê ser bı rışk bi!
22 - Ez meytê te hıldım!
23 - Ez te dı axa sar kım!
24 - Hema usa hêsırê sar bı ser çavê te da were!
25 - Hestiyê te lı hewa be, goştê te lı erdê be!
26 - Hundırê te xış xış be!
27 - İlancıx dı gewriya te keve!
28 - Jana zırav lı te keve!
29 - Kelem lı çavê te keve!
30 - Kevçiyê te qet şıl nebe!
31 - Kevır û kuçık lı te bıbare!
32 - Kezeba te jı devê te da bê!
33 - Kezeba te derê!
34 - Kezeba te reş be!
35 - Koka te bıqele!
36 - Koşka lı ber kotibûn be !
37 - Kul devê xwe dı devê te ke!
38 - Kula dernexwin lı te xe!
39 - Kul gewriyê!
40 - Kula Helebê lı mala te keve!
41 - Kula kor lı mala te keti!
42 - Kula Şam û Helebê lı can û bedenê te kar ke!
43 - Kul xwari!
44 - Kurê bavê mıri!
45 - Kurm guh û bedena te bıxwe!
46 - Mal mirat be!
47 - Mal lı miratê geriyayi!
48 - Mala xweli be, xweliya te ji ber bayê bıkeve!
49 - Malık ne ava be!
50 - Merifeta te lı mala bavê te bımine!

www.arsivakurdi.org

ÖZGÜRLÜK

Esiyor yel
savruluyor kül
kıvılcım düşüyor saçlarıma
-saçlarım bulut-
Ölsem de sönmüyor gözlerimdeki ışık
- gözlerim umut

Ve eğnimde al harmanî
başımda sarık ve çember
ve ses gönül kubbelerimde çınlayan
Def vuruyor
derviş dönüyor
yanıyor ateş
ve aşk **yezidî** güneşi gibi ısıtıyor kök saldığım toprağı
ve ben öpüyorum onu
tapıyorum ona
kürdistan'a
ve **demirci'** nin terini sildiği
kutlu önlüğü sarıyorum yarama

Derken kırmızı gül
sarı çiğdem
yeşil yaprak
urmiye'den **botan'a**
beziyor şanlı yurdu
başlıyor **ayd-ı kürdi**

ve çarkta biçimlenen çamur
teknede yoğrulan hamur
közde kızaran demir
örs açıyor döşünü
çekiç biliyor işini
Ve uyanıyorum tanda
iki ellerim kanda
savaş atına binmişim
terkimde özgürlük
ekmeği aşka banmışım
türkümde özgürlük

Seni kanat seslerinden tanırım özgürlük
gül kokundan
mavi renginden
Sen gökyüzü
duru akan su
nar gibi kızarmış ekmek
ve kırık zinciri **spartaküs'**ün
ve dağ yeli
dere seli
çıra türküsü
-dilimin şakıdığı-
elimin dokuduğu
en güzel nakış
özgürlük

Çemşid MAR

* ** * ** * **

YASAK TÜRKÜ

Hangi öpüşün tadı kanadı da sustu dudaklarımız
hangi yolun yarısında bitti
torbada azığımız
matarada suyumuz
hangi güzeli severken bitti şiirlerimiz
hangi türküyü çalarken kırıldı sazımız
hangi vatanı severken suçlu bulundu yüreğimiz
hangi dağı düşünürken.
düşün
hangi sıcak iklimin
soğutulmuş çocuklarıyız
hangi dağın dağsızı
hangi yurdun yurtsuzuyuz
işin kötüsü biz seninle böyle
hangi yasak türkünün iki yarısıyız.

Y.KIZIL

www.arsivakurdi.org

Avrupa Parlamentosu'nun Kararı:

"Kürt sorunu, Kürt Temsilcilerinin de Katıldığı Ortadoğu Barış Konferansı Çerçevesinde Ele Alınmalı"

Avrupa Parlamentosu, Irak Kürdistanı'nda Kürt halkının karşı karşıya bulunduğu durumu görüşmek üzere 17 Nisan 1991 tarihinde Strasbourg'da toplanandı. Toplantıya sunulan çeşitli öneriler, daha sonra tek bir uzlaşma metnine dönüştürülüp karar haline getirildi. Kararın tam metnini aşağıda sunuyoruz.

DENG

Avrupa Parlamentosu,

- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin ilgili kararını gözönünde bulundurarak,
- Daha önce Kürtlerle ilgili çıkarılan kararlara dikkati çekerek,
- Avrupa Konseyi'nin, 8 Nisan 1991 tarihinde Lüksemburg'da yaptığı oturumunda çıkan sonuçları gözönünde bulundurarak,

A- Saddam Hüseyin'e bağlı birliklerin Kürtlere yönelik soykırım teşebüssünden dolayı,

B- Saddam Hüseyin ve onun askeri güçlerinin, çocuklar da dahil olmak üzere, Irak'taki tüm halka karşı uyguladığı geniş çaplı işkence de dahil, genel despotizminden dolayı,

C- Bombalı saldırılar sonucu binlerce insanın yaşamlarını yitirmesini ve Kürt bölgelerinin bombardımanının devam etmesini gözönünde bulundurarak,

D- Kaçış sırasında dağlık bölgeden geçmek zorunda kalan, barınacak yerleri olmayan, çok kötü şartlarla karşı karşıya olan; orada çalışma yürüten yardım örgütlerinin verdiği bilgilere göre binlercesi, özellikle de çocukların, yolda açlık, soğuk, hastalık ve aldıkları yaradan dolayı yaşamlarını yitiren ve doktorların bilgilerine göre hergün yüzlercesi ölen Kürt sığınmacıların korkunç ızdırabı bizleri derinden etkiledi ve alarma geçirdi,

E- Irak ordusunun, ülkenin güneyindeki Şii halka yönelik idamlar gerçekleştirdiğine dikkat çekerek,

F- Kimi müttefiklerin Irak muhalefetine Saddam Hüseyin'i yıkma eylemlerinde destek ve onay vereceklerini ima etmelerinden hareketle,

G- Kürt sorunu politik alanda çözüme kavuşmadığı sürece, yörede barış ve güvenlik için tehdit unsuru olduğunun bilincinde olarak,

1- Saddam Hüseyin rejiminin Kürt halkına yönelik soykırım teşebbüsünü ve tüm Irak halkına baskı uygulamasını şiddetle mahkum eder,

2- Halka karşı saldırıların derhal durdurulmasını talep eder ve bunun zorunluluğunu belirtir; Kürt halkına ve tüm Irak halkına yönelik ızdırap devam ettikçe, BM tarafından uygulanan ambargonun aralıksız sürdürülmesinin kaçınılmazlığını tekrar vurgular,

3- Kürtlerin ve Irak'tan kaçmak zorunda kalan diğer kişilerin, güvenliğinin sağlanabilmesi için Avrupa Konseyi tarafından geçici güvenlik bölgelerinin oluşturulması önerisini destekler, ancak böylesi bir durumun kalıcılığından doğacak sonuçlardan huzursuzluk duyduğunu dile getirir; Kürtlere yardım etme konusunda alınan kararı destekler ve bu yardımın yeterli ve verimli olmasını talep eder,

4- İran ve Türkiye hükümetlerinden, Kürt halkına yapılan yardımları desteklemelerini ve sınırlarını sığınmacılara ve uluslararası yardım örgütlerine açmalarını talep eder; Birleşmiş Milletler'in himayesinde hareket eden uluslararası birlikten, bu yöndeki çabalara destek olmasını talep eder,

5- Ulusal sınırları koruma biçimindeki BM sözleşmesini gerektiğinde değiştirip, dışına çıkmasını ve diktatör rejimlerin soykırım uygulamalarını önleyici yol ve yöntemleri geliştirmesini BM'nin ahlaki görevi olarak vurgular;

6- Politik işbirliği çerçevesinde biraraya gelen dışişleri bakanlarının da hemfikir olduğu gibi, Kürt halkının durumunun 1948 yılında kararlaştırılan soykırım suçu tarifine uygun düştüğünü tespit eder; ve üye ülkelerin hükümetlerinden uluslararası mahkemeye başvurarak, bu soykırımın yukarıda adı geçen antlaşmaya uygun düştüğünü ve mahkum edilmesini talep eder,

7- Tüm muhatap devletlerin ve Kürt temsilcilerinin katıldığı Ortadoğu barış konferansı çerçevesinde Kürt sorununun ele alınmasını, Kürtlerin varolma hakkının ve yaşadıkları tüm devletlerde otonomi hakkının tanınmasını arzu eder;

8- BM Güvenlik Konseyi'nin Irak'taki Kürtlerin durumuna ilişkin almış olduğu 688 nolu kararı selamlar ve Güvenlik Konseyi'nin, Kürt halkının güvenliğini sağlamak ve Kürt sığınmacıların, hiçbir takibata uğramama garantisiyle yurtlarına geri dönmeleri konusunda gerekli önlemleri alacağını umut eder,

9- Irak rejiminden kaçan hiçkimsenin, kendi rızası dışında Irak'a zorla dönüşe zorlanmamasını; topluluk üyesi ülkelerin, iltica talebinde bulunan Kürtlere kolaylık göstermesini,

10- 688 sayılı kararın gerçekleşmesinin, belirli sayıda bir BM barış gücünün varlığı ile olanaklı olacağı düşüncesini taşır,

11- Genişletilmiş başkanlık kurulunu, parlamentoyu temsil edecek bir delegasyonun, araştırma için yöreye gönderilmesi için görevlendirir,

12- Bu kararı Konsey'e, komisyona, BM'ye ve Türkiye, İran, Suriye ve Irak hükümetlerine iletmek konusunda başkana görev verir.

BAZİL NİKİTİN

KÜRTLER

SOSYOLOJİK VE TARİHİ İNCELEME

TÜM KİTAPÇILARDA ÇIKTI

CİLT
1-2

DENG
YAYINLARI

İsteme adresi: Deng Büroları

www.arsivkurdi.org